MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

Ellialtıncı Birleşim

19 . 2 . 1964 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	**80**
2. — Gelen kâğıtlar	**80**
3. — Yoklamalar	**81,81**
4. — Görüşülen işler	**81**

1. — 1964 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/578; C. Senatosu 1/379) (M. Meclisi S. Sayısı : 596; C. Senatosu S. Sayısı : 336) 81:103,104:103,104: 113,114:132

A) GİDER BÜTÇELERİ *132*

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçesi *132:169*

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Anayasa Mahkemesi Başkanlığının; Urfa Ağır Ceza Mahkemesinin, kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair 3236 sayılı Kanunun iptali hususunda itiraz yolu ile yaptığı başvurma üzerine, adı geçen kanunun 1 ve 2 nci maddelerinin Anayasaya aykırı olmaları sebebiyle iptallerine karar verilmiş olduğuna dair tezkeresi okundu, bilgi edinildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul olunduğu bildirilen 396 sayılı Kanunun uygun bulunmadığından Anayasanın 93 ncü maddesi gereğince bir daha görüşülmesine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi okunarak kanun Geçici Komisyona havale olundu.

İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, Kıbrıs konusunda bir genel görüşme açılmasına dair önergesi, üzerinde yapılan görüşmelerden sonra, çoğunlukla reddedildi.

1964 yılı Bütçe kanun tasarısının tümü üzerinde bir süre görüşüldü.

Birleşime ara verildi.

Başkan	Kâtip	Kâtip
Fuad Sirmen	Balıkesir	Siirt
	Mithat Şükrü Çavdaroğlu	*Süreyya Öner*

İkinci Oturum

1964 yılı Bütçe kanun tasarısı üzerindeki görüşmelere devam olundu.

Birleşime (19 . 2 . 1964, saat 0,25 te) son verildi.

Başkan	Kâtip	Kâtip
Fuad Sirmen	Malatya	Amasya
	Nurettin Akyurt	*Nevzat Şener*

2. — GELEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — 150 milyon liralık madenî ufaklık para bastırılması hakkında 6797 sayılı Kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı (1/651) (Maliye ve Plân komisyonlarına)

2. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1961 bütçe yılı Kesinhesap kanunu tasarısı (1/652) (Sayıştay Komisyonuna)

Tezkere

3. — Urfa Milletvekili Kadri Eroğan'ın, Yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/822) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)

Rapor

4 — Genel bütçeye dâhil dairelerin 1960 bütçe yılı kesinhesaplarına ait uygunluk bildiriminin sunulduğuna dair Sayıştay Başkanlığı tezkeresi ile 1960 bütçe yılı Kesinhesap kanunu tasarısı ve Sayıştay Komisyonu raporu (3/665, 1/114) (Gündeme) (S. Sayısı: 578)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati: 10,00

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : İsmet Kapısız (Yozgat), İlyas Kılıç (Samsun)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 56 ncı Birleşimini açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacak. Lûtfen Sayın arkadaşlarımız otomatik oylama makinasına bassınlar.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yoklama muamelesi bitmiştir. («Biz şimdi geldik numara yanmadı» sesleri) Efendim, muamele bittikten sonra, takdir edersiniz ki, rakamlar yanmaz.

Sayın arkadaşlarım; dün gece Meclis, gece yarısından sonraya kadar çalışmış bulunduğu için, normal program gereğince bugün bu erken saatte çoğunluk sağlanamamıştır. Bu sebeple Birleşime, saat 10,30 da toplanılmak üzere ara veriyorum. (Yeni gelenler var sesleri)

Kapanma saati: 10,07

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati: 10,30

BAŞKAN — Başkanvekili Nurettin Ok

KÂTİPLER : İsmet Kapısız (Yozgat), İlyas Kılıç (Samsun)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. Lûtfen arkadaşlar otomatik düğmelere bassınlar... Yoklama muamelesi bitmiştir.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Gerekli çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — 1964 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/578, C. Senatosu 1/379) (M. Meclisi S. Sayısı: 596; C. Senatosu S. Sayısı: 336)

BAŞKAN — Bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler dün gece yarısından sonraya kadar devam etmiş ve grupları adına C. H. P. Grupu ve Y. T. P. Grupu adına konuşan arkadaşlarımız konuşmalarını yapmış bulunmaktadırlar.

Şimdi söz sırası C. K. M. P. Millet Meclisi Grupu adına Sayın Cevad Odyakmaz'ın. Buyurunuz.

C. K. M. P. GRUPU ADINA CEVAD ODYAKMAZ (Sivas) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri; 1964 malî yılı bütçesi hakkında C. K. M. Partisi olarak görüşlerimizi arza başlamadan evvel bu görüşte partimizin gerek bu bütçe ve bir bakımdan temel teşkil eden 1963 yılı bütçesinin hazırlanış ve uygulanışında ve gerek 1964 yılı bütçesinin hazırlanışında mevcut sorumluluğunu ve bunun tabiî neticesi olan başarıları ve başarısızlıkları daima göz önünde bulunduracağımızı bilhassa kaydetmek isterim. Bu itibarla tenkidlerimiz, kısmen kendimize de şâmil olacaktır.

Memleket gerçeklerinin küçük parti menfaatlerine ve geçici öğünmelere feda edilmemesindeki zarureti benimsediğimiz takdirde dertlerimize çare bulmakta ulaşacağımız kolaylık yanında duyacağımız vicdan huzuru daha da büyük olacaktır. Ancak, 1964 bütçesi üzerindeki teknik görüşlerimize takdimen bu bütçenin tatbikatçısı olan iktidarın durumu ve Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ortamı ve bunlara hâkim olan ana zihniyeti tesbit ve ifade etmek yerinde olacaktır...

Sayın milletvekilleri,

Yeni Anayasanın ışığı altında yapılan 1961 seçimlerinden sonra Meclislerin ilk toplantı günü karşılaşılan ve bilâhara devam eden demokratik anlayışa aykırı davranışlar, rejimin Türkiye'de yerleşmesi ve gelişmesi için sadece bir Anayasa ve o Anayasaya uygun serbest bir seçim yapılmasının kâfi gelmediği hakikatini bir defa daha ortaya koymuş ve bizi rejimin müesseselerini kurmak yanında bizzat rejimi yeniden inşa etmek ve rejime karşı olan zihniyet ve akımlarla ve hattâ fiilî darbe teşebbüsleri ile uğraşmak mecburiyetinde bırakmıştır. Bu bakımdan Yüce Meclisiniz, Cumhuriyet devrinde en ağır şartlar ve en ağır mesuliyetler altında vazife görmek zorunda kalan yegâne Meclis olmuştur.

İlk günlerin karamsar havası, endişeli ve müstereddit akımları C. H. P. - A. P. Karma Hükümetinin kurulması ile olumlu bir safhaya girmiş ve demokratik istikamette millette bir ümit uyandırmıştı. Bu işbirliğinin bozulması; tarafların mesuliyet payı ne nisbette olursa olsun; memleket ve rejim namına üzüntü ve esef verici olmuştur. Zira, millî irade ekseriyetinin iş başından çekilmesi, yeni doğan ve yerleşmesi arzu edilen bir sistemin za'fa uğraması mânasına gelmiştir.

Son Hükümet programı münasebetiyle yapılan görüşmeler, evvelce müphem surette tezahür eyliyen bir keyfiyeti yani Birinci Karma Hükümetten sonra kurulan ve ona nazaran daha zayıf bir millî irade ekseriyetine dayanan 3 lü İkinci Hükümetin, ortaklığın icabettirdiği müşterek mesuliyet ve müşterek müesseriyet prensiplerine rağmen Mecliste en fazla üyesi bulunan ortağın iktidarı paylaşmaktan ziyade kendi görüşünü hâkim kılma yolundaki gayret, davranış ve bazan da icraatını bütün sarahat ve vuzuhu ile ortaya koymuş ve bu netice üzüntü yaratmıştşr.

İkinci Karma Hükümetin mevcut şartlar içinde bir zaruret halini alan inhilâlinden sonraki devre ise, siyasi tarihimiz bakımından hayli enteresandır.

Resmen Hükümet kurmaya memur edilmiyen Sayın A. P. Liderinin gayriresmî mahiyetteki Hükümet kurma teşebbüsleri sırasında Sayın C. H. P. Liderinin takındığı tavır, dikkatle üzerinde durmaya değer mahiyettedir.

Meselâ, Sayın C. K. M. P. Lideri kurulacak Hükümetin karekterini öğrenip ona göre bir karar vermek zaruretini duyarken sayın C. H. P. Lideri peşin olarak A. P. Liderinin kuracağı bir Hükümete girmeyi reddeylemiş ve bütün partilerin kendi karşısında birleşmesini tavsiye eden demokratik görüş ile bağdaştıramıyacağımız bir havaya girmiştir.

Nihayet, memleketin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadi buhrana rağmen bir ekseriyet Hükümeti kurmak yolları araştırılmaktan kaçınılarak malûm bir C. H. P. Hükümeti kurulmuş ve bu suretle yeni Anayasa rejiminin hâkim olduğu devrede millî irade ekseriyetinden uzaklaşa uzaklaşa en sonunda memleket bugün bir millî irade ekalliyetinin iradesi altına tevdi olunmuştur.

Rejimimizin hali ve istikbali bakımından bu netice ümit verici olmaktan çok uzaktır. Bir ilerleme yerine bir gerilemeye şahit olmaktayız. Bunca mücadele ve gayretlere rağmen memleket, idare edenler bakımından 1946 - 1950 devresine dönmüş bulunmaktadır. Bu itibarla yüksek huzurunuza sunulan bu bütçenin hazırla-

nış şeklinden ziyade tatbikatçısının millet iradesinin % 35 ini temsil eden bir azınlık Hükümeti bulunması bizce asıl üzerinde durulmasını ve halledilmesini gerektiren mesele olmakta devam etmektedir. Ve edecektir.

Aziz arkadaşlarım,

1964 bütçesi hakkında tam bir fikir edinebilmek için 5 yıllık plânın ilk tatbikat yılı olan 1963 te Türkiye ekonomisinin durumunu ve ulaştığı seviyeyi tetkik ve tesbitte fayda bulunduğuna kaaniiz.

Ekenomik alanda 1963 yılının en önemli iki olayının Ortak Pazara katılmamız ile konsorsiyum çalışmaları olduğunda şüphe yoktur.

Filhakika 12 Eylül 1963 günü Ankara'da Yüce Meclisin Şeref salonunda yapılan bir törenle Avrupa İktisadi İşbirliği ile T. C. arasında bir ortaklık yaratan anlaşmanın imzalanması sonunda Türkiye Ortak Pazara katılmak imkânına sahibolmuştur. Bu andlaşmanın imzalanması ile Türkiye Avrupa ekonomik ve siyasi camiası içinde kendisine lâyık olan mevkii almıştır. Temennimiz hazırlık, geçiş ve son dönem gibi 3 safhalı olan bu iltihakın bütün safhalarını zamanında geçilerek tam üyelik hakkını arızasız iktisabetmemizdir.

1962 Temmuz ayında Paris'te «Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu» adı altında kurulan Milletlerarası Malî Teşekkül, asıl faaliyetini 1963 yılı içinde göstermeye başlamıştır. Halen üye adedi 13 e yükselmiş bulunmaktadır. 5 yıllık plânın dış finansmanı bakımından büyük önem taşıyan konsorsiyum 1963 yılında tahakkuk eden yardımlardan aşağıda ayrıca bahsedeceğiz.

Sayın milletvekilleri,

1963 yılına ait bilgi ve tahminler 1962 yılında iktisadi hayatta başlıyan genişlemenin 1963 yılında da devam ettiğini göstermektedir. 1963 yılında gayrisâfi millî hâsıla da 1962 yılına kıyasla % 06,4 oranında bir artış olduğu hesaplanmıştır. Bu oran % 7 olarak tahmin edilen kalkınma hızına pek yakındır.

1963 yılı başında 5 327 milyon lira olan tedavül hacmi Aralık ayı ilk haftasında 536 milyon liralık bir artışla 5 863 milyon liraya yükselmiştir. Bu yükselişin mutedil ve mâkul bir seyir takibettiği ve Hükümetin enflâsyonist bir tazyik yaratacak emisyona gitmediği anlaşılmaktadır. Bu neticenin tezahüründe ithalât hacmının yüksekliği de rol oynamıştır.

Aziz arkadaşlar,

1963 yılı içinde Merkez Bankasının durumu bakımından en dikkati çekici hâdise, banka kasalarındaki altın stoklarının erimesidir. Aralık ayının ilk haftasında bankanın serbest altın stoku sadece 19,1 tondan ibarettir. Buna mukabil 71,8 ton altın rehnedilmiştir. Vâdeli altın alaacağı ise, 29,3 tondur. Bu azalmanın sebebi, konsorsiyumun vadettiği kredilerin gecikmesidir.

1962 yılı başında, 10 399 milyon lira olan yekûn banka kredileri 1963 yılında mâkul hadler içinde 967 milyon liralık bir artışla 1963 Eylül sonunda 11 366 milyon liraya varmıştır.

Bankalardaki mevduat hacmı ise, 1963 Eylül ayı sonunda 1962 yıl sonuna nazaran bir artış kaydetmemiştir. Bunun sebebi resmî ve ticari mevduat hesaplarınınki düşmelerdir. Buna mukabil tasarruf mevduatında önemli artış olmuş ve 1962 sonunda 5 501 milyon liralık mevduat 455 milyon liralık artışla 1963 Eylül sonunda 5 956 milyon liraya varmıştır.

Sırası gelmişken ifade edelim ki, kanaatimizce kredilerin ihtiyatlı kullanılması ve dağıtımında dikkatli davranılmması bir zarurettir. Ancak, enfilâsyonist bir tazyik yaratmamak kayıt ve şartı ile kredilerin artırılmasında fayda vardır ve bu bakımdan çekingen davranmamak lâzımdır. Halbuki 1963 yılı içinde gelişen piyasa şartlarına rağmen kredi hacmı oldukça mahdut kalmış ve piyasada para sıkıntısı çekilmiştir.

Ticaret erbabının kısa vâdeli kredi bulmaktaki kolaylığı yanında sanayiciler orta vâdeli işletme sermayesi kredisi ile uzun vâdeli yatırım kredisi bulmakta büyük müşkülâta mâruz kalmışlardır, bu sıkıntı madencilik, turizm ve deniz nakliyatında çok büyük olmuştur.

Yüksek faiz hadlerine rağmen kredi sağlamaktaki zorluk, çekilen kredi sıkıntısının bâriz delilidir.

Mamafih bu hal ötedenberi Türkiye'de devam edegelmektedir. Filhakika Batı memleketlerinde kalkınma ve olgunlaşma daima ticari canlılık devrelerini takibetmiştir. Ticari canlılığın birikmesini kolaylaştırdığı sermayeler, sinai yatırımlarda kullanılmıştır. Türkiye'de ise, ticari canlılık safhalarında, faiz haddinin aşırı derecede yüksek olması, sanayileşme hareketine ciddî bir baraj teş-

kil etmiştir. Tarihte yüksek faiz haddine rağmen kalkınmış bir memleket gösterebilmek güçtür, faiz haddinin yüksekliği, hususi teşebbüsün yatırım temayülünü zayıflatmıştır ve zayıflatmaktadır.

Demek oluyor ki, 1963 yılında mevduat ve kredi hacmı iktisadi gelişmeye paralel bir seyir takibederek yükselmiştir. Ancak, banka kredilerinin talepleri karşılayacak seviyede olmaması ve faiz hadlerinin yüksekliği, üzerinde önemle durulması lâzımgelen bir mesele olmuştur.

Aziz arkadaşlar,

Zirai ve sınai istihsal alanında da 1962 yılına nazaran 1963 yılında bariz artış görülmüştür. Elverişli hava şartları dolayısiyle hububat istihsalindeki artış oranı % 13 civarındadır.

1962 yılının 9 aylık devresine kıyasla 1963 ün 9 aylık devresinde sınai istihsal artışı demirde % 45, çelikhane mamullerinde % 38, hadde mamullerinde % 12, çimento da % 17, pencere camında % 16, şişe ve züccaciyede % 6 çeşitli kâğıtta % 14, taş kömüründe % 6, linyit kömüründe % 16 petrol mahsulllerinde % 41, ham petrolde % 25, elektrik enerjisinde % 12, pamuklu dokumada % 2, yünlü dokumada % 7, yün ipliğinde % 23 pamuk ipliğinde % 3 tür.

Az gelişmiş bir memleket olan Türkiye'mizde istihlâk seviyesi yüksek buna göre yatırım haddi oldukça düşüktür, bu ise, iktisadi kalkınmayı güçleştirmektedir.

Devlet Plânlama Teşkilâtınca yapılan tahminlere göre, 1962 fiyatları ile memleketimizde 1963 yılında gayrisâfi millî hasılanın 58,7 milyar lira olacağı tahmin edilmektedir. Özel istihlâk harcamalarının ise, 41,8 milyar lira olacağı hesaplanmaktadır ki, bu miktarın gayrisâfi millî hasılaya nisbeti % 70 dir. Böylece, millî gelirin en büyük kısmı özel istihlâk ve kamu cari harcamaları halinde tüketilmekte ve yatırımlara pek az bir miktar kalmakta olup bu miktar % 16,7 olarak hesaplanmaktadır.

Özel sektör yatırımları daha ziyade imalât sanayii ile mesken inşaatı sahasında toplanmakta ve bu son halde donmaktadır.

Sayın milletvekilleri,

1963 yılının en mühim iktisadi olayı hiç şüphe yok ki fiyatlar umumi seviyesinde vukua gelen nispî; istikrardır.

1962 yılı sonunda 268,5 puan olan İstanbul toptan fiyat endeksi Ekim 1963 sonunda % 2 oranında 5,5 puan artarak 274 puana yükselmiştir.

Böylece 1962 yılında başlıyan fiyat istikrarı 1963 de de devam etmiştir.

Ücretliler geçinme endeksinde ise, durum farklıdır. Toptan fiyatlar umumi endeksinde nispî bir istikrar göze çarptığı halde hayat pahasında bir yükselme mevcuttur. Ve maalesef devam etmektedir.

Bunun sebebi üzerinde ehemmiyetle durmak lâzımdır. Netice itibariyle ücretli sınıfın hayat şartları gün geçtikçe ağırlaşmaktadır. 1962 yılında bu sınıfın geçim endeksi 245 puan iken, 1963 yılı Kasım sonunda 23,4 puan artarak 264,4 puana yükselmiştir ki bu yükseliş geçen yıla nazaran bir misli fazlalık arz etmektedir.

Muhterem arkdaaşlar,

1963 yılı ihracatımız 386 086 000 dolâr olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır, bu miktar 1962 yılına nazaran 13 111 000 dolâr eksiktir. Ancak, 5 Yıllık Kalkınma Plânı 1963 yılı ihracatını 347 800 000 dolâr olarak öngörmüş olup fiilî ihracat bu miktarı % 6 oranına varan bir aşma ile 20 286 000 dolâr geçmiştir.

1962 yılına nazaran 1963 yılında tütün başta olmak üzer, fındık, krom cevheri, ham bakır, canlı hayvan, Antep fıstığı ve zeytinyağı ihracatımız azalmış buna mukabil pamuk başta olmak üzere tiftik, şeker, pamuk tohumu küsbesi ihracatımız artmıştır.

1963 yılı tütün ihracatımızın 1962 yılına nazaran 29 454 000 dolâr azalmış olması calibi dikkattir. Eğer 1963 de 1962 yılındaki kadar tütün ihracedebilseydik 1963 ihracatımız rekor seviyede olan 1963 ihracatını geçmiş olacaktı.

1963 yılı ihracatında üzerinde önemle durulacak bir nokta da ihracatımızın % 62,5 oranındaki kısmının Batı Avrupaya yönelmesidir ki, bu durum ihracatın ilerdeki gelişmesi bakımından ümit vericidir.

1963 yılı sonuna kadar olan ithalâtımızı ise 630 milyon dolâr civarındadır Şu hale göre, dış ticaret açığı 260 milyon dolâr kadardır. Demek ki ihtalâtın sadece % 57 sini ihracatla karşılamaktayız.

Sayın Milletvekilleri,

Halen Türk ekonomisi ve kalkınmamız büyük ölçüde dış yardımlara dayanmaktadır. Bu bakımdan 1963 yılı içinde çeşitli kaynaklardan sağ-

lanan dış yardım ve kredileri incelememiz gerekmektedir.

Amerikan yardımı:

Birleşik Amerikan Devleti 1963 yılında Türkiye'ye 55 milyon dolârı bağış, 3,9 milyon dolârı teknik yardım, 163,2 milyon dolârı zirai mahsul fazlalığı ve 41,3 milyon dolârı kalkınma ikrazı olmak üzere ceman 263,4 milyon dolâr yardımda bulunmuştur. Bu miktar 1961 ve 1962 senelerine nazaran fazla olmakla beraber 1961 de zirai mahsul fazlasının 26 ve 1962 de 126,9 milyon dolâr olduğu nazara alınırsa asıl kalkınmamıza yardım teşkil edecek miktarlarda yıldan yıla bir azalma olduğu ortaya çıkacaktır.

Türkiye'ye Yardım Korsorsiyumu:

31 Temuz 1962 tarihinde kurulan Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu üye devletleri 1963 yılı programının dış finansman ihtiyacı için lüzum görülen 250 milyon dolâra mukabil 2,6 milyon dolâr fazlası ile 252,6 milyon dolârlık bir taahhütte bulunmuşlardır. 1963 yılı içinde bu yardımın ancak 187,3 milyon dolârlık kısmı gerçekleşmiş 65,3 milyon dolârlık kısmı ise gerçekleşmiyerek 1964 yılına devredilmiştir.

Milletlerarası Para Fonu:

Türkiye, iktisadi istikrarı sağlamak ve dış tediye muvazenesini temin etmek maksadiyle Milletlerarası Para Fonundan da krediler almaktadır Fon 1963 yılı içinde Türkiye'ye 21,5 milyon dolârlık bir yardım yapmayı kabul etmiş ise de 1963 Eylül sonuna kadar bu meblâğın 18,5 milyon dolârı ancak kullanılmıştır.

Dünya Bankası kredileri :

Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası 1962 ve 1963 yılları içinde Türkiye'ye kredi açmamıştır. Ancak, 1947 - 1961 yılları arasında çeşitli projelerin finansmanı için 60,7 milyon dolârlık kredi açılmış ve bunun tamamı ödenmiştir. Aynı devrede 20,5 milyon dolâr itfa edilmiş ve 40,2 milyon dolârlık borç bakıyesi kalmıştır.

Üye memleketlerin kalkınma gayretlerini desteklemek için kurulmuş olan Dünya Bankasının 1954 yılından sonra memleketimizde büyükçe hiçbir projeyi desteklememesi, üzerinde önemle durulması lâzımgelen bir meseledir kanaatindeyiz.

Milletlerarası Kalkınma Birliği :

Bu birlik 23 Kasım 1961 de özel sektör yatırımlarının finansmanında kullanılmak üzere Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına 5 milyon dolârlık bir kredi vermiştir.

1963 te ise, biri 1,7 milyon dolâr ve diğeri 20 milyon dolârlık olmak üzere ceman 21,7 milyon dolârlık bir kredi açmıştır.

Milletlerrası Finansman Kurumu :

Dünya Bankasına bağlı olan bu kurum 1963 Eylül ayı içinde Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının sermayesine 920 000 dolârla iştirak etmiştir. Bu yardımın devam etmesi en büyük temennimizdir. Görülüyor ki, 1963 yılında temin edilen dış kredi ve yardımlar oldukça yüksek bir seviyeye ulaşmış ise de ihtiyaçlarımıza cevap verecek şekilde değildir. Yalnız burada, üzerinde çok önemle durmamız gereken bir nokta var. O da temin ettiğimiz dış yardımlara mukabil, bilhassa gerçekleşen yardımların büyük bir kısmını borç ve faiz olarak iade etmiş olmamızdır. Filhakika, gerçekleşen yardımın 1963 yılı içinde bu - tekrar edelim - üzerinde çok ehemmiyetle durulması lâzımgelen bir meseledir. Eğer, dostlarımız, müttefiklerimiz ve konsorsiyuma üye olan memleketler ve diğer milletlerarası teşekküller gerçekten Türkiye'nin kalkınmasına yardım etmek istiyorlarsa ve hakikaten NATO dolayısiyle Türkiye'nin üzerinde ağır askerî masrafların iktisadi kalkınmasını engellediğine gerçekten inanmıyorlarsa, hakikaten bize bir yardım eli uzatmak istiyorlarsa, dış borçların dışında, 5 Yıllık Plânın öngördüğü dış finansman ihtiyacı için gerekli miktarın tamamının bu gayelere sarfını mümkün kılacak bir yardımda bulunmaları ve Hükümetin de bu yolda gayret sarf etmesi iktiza eder.

Arkadaşlar, bu hususta bütün partilerin de elbirliği yapması, Hükümeti desteklemesi icabettiğine can ve gönülden inanmaktayız.

Şunu da ilâve edelim ki, 1963 yılı içinde, konsorsiyum yardımlarının 63 milyon dolâr açık vermesi plânın tatbikatını aksatmıştır. 1964 yardımlarının aynı âkıbete uğramaması için, şimdiden gerekli tedbirlerin alınması iktiza eder.

Sırası gelmişken burada bir noktaya bilhassa temas etmek istiyoruz. O da çeşitli milletlerarası teşekküllerle, çeşitli dış memleketlerle Türkiye'miz arasındaki yardım v.s. ticaretlerle yapılan karşılıklı temasların, çeşitli bakanlıklar arasında tetkik mevzuu yapılmış

olmasıdır. Binaenaleyh, bütün dış yardım mevzuunun tek elden idaresi ve bu suretle her türlü tedbirin zamanında alınmasında büyük isabet ve fayda bulunduğuna kaaniiz. Bugün halen dış yardımla ilgili meseleler, Ticaret Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı gibi çeşitli bakanlık ve daireler arasında birbirinden habersiz olarak işleri uzatıcı aksatıcı ve hattâ bazan çelişmeleri ve çekişmelere meydan verecek tetkiklere tabi tutulmakta ve bu suretle yardımların zamanında temin edilmesi ve yahut da, zamanında teminini imkân dâhiline sokacak tedbirlerin alınması umumiyetle aksamaktadır. Bu bakımdan, yardım işlerinin düzenle gitmesi isteniyorsa Hükümetin üzerinde ehemmiyetle durması gereken mesele dış yardım işlerinin tek bir ele tevdi edilmesi, merkezi bir teşkilâta verilmesidir. Bunu, 1964 yılı içinde tahakkuk etmiş görürsek büyük bir memnuniyet duyacağımızı şimdiden ifade etmek isterim.

Sayın milletvekilleri, 1963 yılı ekonomik hayatımızı bu suretle icmâl ile sırası gelen bâzı temenniyatımızı belirttikten sonra 1964 yılı bütçesine gelelim:

140 milyon dolârı ile dış borçlar ödenmiş ve bu suretle asıl kalkınmamıza hasredilen miktar ancak dörtte bir oranında olmuştur.

1964 yılı bütçesinde harcamaların 13 986,5 milyon lirayı bulduğu görülmektedir bunun için de cari harcamalar 7 319,9 milyon lira, yatırım harcamaları 3 553,9 milyon lira, sermaye teşkili ve transfer harcamaları 3 112,7 milyon lira olarak tesbit edilmiştir. 1963 yılına nazaran harcamalardaki vasatî artış % 11,33 tür. Bu harcamaların 9,6 milyarı vergilerle, 1,6 milyar lirası vergi dışı gelirlerle 1,8 milyar lirası da karşılık paralarla karşılanacaktır. Bu gelirlerin toplamı 13 milyar liradır, gider ile aradaki fark 986 milyon liradır ki, bu meblâğ ek finasman ihtiyacı yani düpedüz bütçe açığıdır.

Bütçe açığının bir kısmı Hükümetin tabiri ile vergi reformları, bizim görüşümüzle vergi zamları ve bir kısmı da turizm geliri ile karşılanacaktır.

Gerçekte kalkınma plânının finansman ihtiyacına ve bu ihtiyacın enflâsyonist yollara gitmeksizin normal, sıhhatli ve sağlam kaynaklarla sağlanması zaruretine inanmaktayız. Ancak bunun yolu, vergilere zam olmamalıdır.

Vergi hasılatı, sağlam bir ekonuomik bünyeye sahibolmak suretiyle gelişen ve genişliyen bir ekonomik faaliyet neticesi artar.

Emniyet ve istikrarı olmıyan, maddi ve mânevi bakımdan hasta bir ortamda ağırlaşan şartlar muvacehesinde vergi kanunları maddelerinin bir yıl içinde birkaç defa değiştirilmesi suretiyle aynı vergi mükellefinin yükünü ağırlatmaya reform adını vermek ciddiyetle kabili telif değildir.

Kaldı ki, bütçe açığının vergi zamları ile kapatılacağına inanmak hatalı olur, zira, vergilere yapılacak indî zamlarla bütçe açıklarını kapatmak mümkün olsaydı vergi vâzetmek parlâmentolarda hâkim bulunan grupların yeddi iktidarlarındaki bir keyfiyet olduğuna göre dünyanın hiçbir memleketinde bütçe açığının mevzuubahsedilmemesi lâzımgelirdi. Tekrar edelim selâmetli ve denk bir bütçe ancak istihsalin gereği veçhile inkişaf ettiği, millî ve ferdî gelirlerin artmış bulunduğu iktisadi bünye içerisinde mümkün olabilir.

Turizm gelirinden ve bir netice ummak mûhaldir.

1963 yılında turizm için, Beş Yıllık Plânda ön görülen para sağlanamadığı için realizasyon nisbeti ancak % 25 civarında olmuş ve 1964 yılı bütçesinde bu sahayı geliştirmeye mâtuf esaslı ödeneklere tesadüf edilememiştir. Şu halde, Hükümet, bütçe açığını kapatmak için turizmden beklediği gelir tesadüfe bırakılmıştır.

Aziz arkadaşlar,

İç ve dış borçlar geçen yıla nisbetle 457 253 082 lira artarak 14 537 736 097 liraya varmıştır. Bunun 5,5 milyar lirası dış borçlardır. Bu ağır yükün tahfifi için gerekli gayret gösterilmeli ve teşebbüsata geçilmelidir. Aşağı yukarı bu borçlar bir bütçe kadardır. Milleti bu ağır yükün altından kurtarma çareleri mutlaka aranmalıdır, bulunmalıdır kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlar,

Tekrar edelim bütçe açığının kapatılması: Yalnız vergilere zam yapılmakla hallolunamaz.

Bu arada tasarruf tedbirlerine de büyük ölçüde tevessül edilmek zarureti vardır. Her nevi Devlet masraflarında tasarrufa gereken önem verilmelidir. Özellikle İktisadi Devlet Teşekküllerinin ve bâzı Devlet kadroları üzerindeki şişkinlik giderilmelidir. Umumiyetle bu bahis açılınca Devlet

Personel Kanunu ve İktisadi Devlet Teşekkülleri reorganizasyon kanunu ile bunların halledileceğini ileri sürmek âdet olagelmiştir. Hükümetlerin bu mevzuu cesaretle ele alması ve bilcümle Devlet harcamalarında bir kuruşun dahi nasıl tasarruf edileceğini ciddiyetle düşünmesi lâzımdır. Biz, Devlet Personel Kanunu ile, İktisadi Devlet Teşekkülleri Reorganizasyon Kanununun hakikaten topyekûn Devlet harcamalarında tasarruf zihniyetini hâkim kılacağını zannetmiyoruz. Bu, olsa olsa mahdut miktarda kadro şişkinliğine sebebolabilir. Hiçbir zaman, arzu ettiğimiz topyekûn umumi cari masraflardaki tasarrufun cevabını teşkil etmez.

Bizim gibi imkânları dar ve mahdut olan bir milletin israfı, önliyen tedbirleri düşünmesi ve alması kadar tabiî bir şey olamaz, 1964 yılı bütçesinde bu önemli mevzu üzerinde esaslı bir davranış göremediğimizi ifade etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar,

Anayasamıza göre demokratik rejimin vazgeçilmez unsuru olan siyasi partilerimiz arasında memleket meselelerini görüş ve ele alış bakımlarından bâzı farkların olması tabiîdir.

İç meselelerimiz üzerindeki çekişmelerimiz ne mahiyet arz ederse etsin Türklüğün şeref ve haysiyetini ilgilendiren dış meselelerimizde daima birlik ve beraberlik içinde olagelmişizdir.

Kıbrıs'taki soydaşlarımıza karşı girişilen haksız ve insanlık dışı alçakça tecavüzler, halkımızın infialini biraz daha tahrik etmekte ve artırmaktadır. Hükümetin bu mesele karşısındaki tutumu siyasi partilerin ve tarafsız vatandaşların gösterdikleri hassasiyet ve destekleri kıymetlendirir mahiyette olması lâzımdır.

Kıbrıs konusunda Hükümetin tâviz vermemesini, kararlı ve enerjik hareket etmesini bir kere daha temenni etmekten kendimizi alamıyoruz.

1964 yılı bütçesinin memleketimiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diler hepinizi C. K. M. P. Meclis Grupu adına saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Millet Meclisi Grupu adına Sayın İhsan Gürsan.

A. P. GRUPU ADINA İHSAN GÜRSAN (İzmir) — Millet Meclisinin değerli üyeleri, Adalet Partisi Meclis Grupu adına 1964 malî yılı bütçe tasarısının tümü üzerinde görüş, mütalâa ve kanaatlerimizi arz etmek üzere yüksek huzurlarınıza çıkmış bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım, bir milletin sosyal, ekonomik, politik teşkilâtı mensubolduğu Devletin bütçe sistemlerinden açık bir şekilde anlaşılır. Görünüşte sadece malî bir hâdise, bir vâkıa olarak karşımıza çıkmakla beraber, politik ve ekonomik veçheleri nazarı itibara alınmayınca bütçelerin mahiyetlerine lâyıkı veçhile nüfuz etmek kabil olamaz. Malî tedbirlerin bütçelerde yer aldığı ve bütçelerin esas bünyelerini teşkil ettiği şüphesizdir. Fakat diğer taraftan, bütçelerin kendilerine mahsus ve temsil etmekte oldukları muamele ve tasarrufların nevi ile bunların şümulünden tamamen ayrı diğer ehemmiyetli bir cephesi de vardır. Bu da, bütçelerin modern âmme ekonomisinin idaresi için vücudu elzem bir vasıta olmaları ve vazifelerinin de malî işlerin rasyonalize edilmesine yani, diğer bir deyimle iktisat prensiplerine uygun tarzda bu muamele ve tasarrufların yapılmasına yardım etmesidir.

Devlet faaliyetlerinin ve tasarruflarının saha ve şümulü ne kadar genişlerse, Devlet maliyesinin mümkün olduğu kadar ekonomik ve rasyonel tarzda idare edilmesi lüzumu da o nisbette artar ve ehemmiyet iktisabeder. Böyle bir idare ise, ancak iyi kurulmuş ve prensipleri iyi tesbit edilmiş, ekonomik ve politik karekteri iyi belirtilmiş bir bütçe sistem ve düzeni sayesinde sağlanabilir. Bu bakımdan 1964 malî yılı bütçe tasarılarının şekil, tertip ve muhteva bakımlarından hazırlanışına müessir olan teknik ve diğer faktörlerin tetkik ve tahliline girmeden evvel bu bütçeleri karakterize eden ekonomik ve politik ana hüviyet üzerinde durmakta muhakkak ki, büyük fayda ve zaruret vardır.

1964 malî yılı bütçe tasarılarının bu bakımdan karşımıza çıkan hüviyeti ise, plânlı kalkınma devresinin ikinci yıl bütçeleri olmaları ve beş yıllık plânın gereklerine uygun olarak hazırlanmış bulunmalarıdır.

Değerli arkadaşlarım,

Bilindiği gibi, her iktisadi görüş olayların cereyan tarzına, ihtiyaçların baskısına, bu olay ve ihtiyaçların vukua geldiği memleketin gerçeklerine ve özelliklerine göre şekil alır. Temel hak ve hürriyetlerle beraber sosyal ve iktisadi haklar ve ödevler demokratik bir nizam içinde memleketimizde Anayasa'nın teminatı ve vazettiği esaslar dairesinde şekil bulduğuna göre, hükûmetin iktisadi ve malî politikasına hâkim olan temel

görüş ve prensiplerin ve bu temel görüş ve prensiplere göre yapılan tasarruflardan mütevellit neticelerin ne olduğunu sormak, takibedilen iktisadi ve malî politikaya hâkim olan zihniyetin ve düşüncelerin ve bu politikaya verilen veya verilmek istenilen istikâmetin mahiyetini anlamak ve aramak hepimizin en önde gelen vazifesidir ve hakkıdır. Ancak Hükümetin bu mevzudaki görüşünü berraklıkla kavradıktan sonradır ki. takibedilen iktisadi politikanın, nihayet tatbikat ve teferruatı mahiyetinde olan, bir plân ve buna göre hazırlanan bir bütçe üzerindeki görüş ve tenkidlere istikâmet vermek mümkün olabilir.

Beş Yıllık Kalkınma Plânı ile 1964 yılı bütçe tasarılarının hazırlanmasında müessir olan iktisadi politika ise, ifadesini Bakanlar Kurulu tarafından 29 Haziran 1961 tarihinde 5/1411 sayılı Kararla kabul edilmiş olan plân hedef ve stratejisinde bulmaktadır. Kabul edilen plân hedeflerine göre, «Türk toplumunun seçtiği yaşayış şekli olan demokrasi düzeni içinde en yüksek kalkınma hızını sağlıyacak ve devam ettirecek ve sosyal adaleti gerçekleştirecek bir kalkınma plânı yapılacak ve kalkınma plânlarının yapılmasında Devlet ve özel sektörün yanyana bulunduğu karma ekonomi sisteminin kurulmasına dayanılacaktır.»

Plân hedef ve stratejisini tesbit eden kararname tarifi yapılmıyan «Karma ekonomi» nin mânâ ve şümulü üzerinde durarak ve plân ile bütçelerin hazırlanmasında ve yatırımların seyrinde başlıca rol oynıyan bu meseleye bir miktar dokunacak esasa girmek istiyoruz.

Esasında karma ekonomi mefhumu «Türkiye'nin iktisadi kalkınmasında özel teşebbüs serbestisini ve ekonomik faaliyetlerin serbest rekabet ve hürriyet havası içinde cereyan etmesini müdafaa eden devletçi bir iktisadi görüşün karışımını» ifade etmektedir. Kanaatimizce böyle bir anlamı ifade eden karma ekonomiyi mütekâmil bir iktisadi nizam olarak kabul etmek ve bir prensibe bağlamak çok zordur. Bir defa bu ekonomi karma unsurları ihtiva eden bir düzendir. İçinde hem liberalizmden gelme hem de sosyalizmden gelme unsurlar vardır. Bu farklı unsurları müşterek ve bağdaşacak bir esasa bağlamak da sanıldığı kadar kolay değildir. Bu bakımdandır ki, otuz seneden beri fiilen karma ekonominin içinde bulunmamıza rağmen, iki sektörün, yani kamu sektörüiyle özel sektörün yanyana yaşıyacağı, bağdaşacağı, inkişaf imkânını bulacağı bir iktisadi sistemin ana kaideleri bir türlü ortaya konulamamış, tatbikat daima hükümetlerin ve Devletin büyük nisbette iktisadi hayata müdahalesini tazammun eden tam bir devletçiliğe yönelmiştir.

Bu mesele Beş Yıllık Kalkınma Plânına dayanılarak iki yıldan beri takibedilmekte olan iktisadi politikanın tatbikatında da bir hal şekline bağlanamamıştır. Meselâ, plânda karma ekonominin kuralları ve kamu sektörü ile özel sektör arasındaki münasebetlere ait hükümler son derecede müphem ve muğlâk bir mahiyet göstermektedir. Bunları kısaca şu şekilde özetliyebiliriz :

1. Az gelişmiş, durgun bir iktisadi düzenden ileri ve dinamik bir bünyeye geçiş için merkezî otoritenin sistematik ve rasyonel tedbirler alması şarttır.

2. Gelişen bir ekonomide Devlete düşen görevleri geleneksel bir görüşle sınırlamaya imkân yoktur.

3. İktisadi kalkınmanın gerçekleştirilmesi, huzur ve istikrarın sağlanması âdil bir gelir dağılımı ve dengeli bir üretim bünyesi gibi ancak Devlet otoritesinin müdahalesiyle gerçekleşebilecek bâzı şartlara bağlıdır.

4. Kamu ve özel sektörün faaliyetlerini sınırlandırmak lüzumsuz ve imkânsızdır. Devlet plân hedeflerinin gerektirdiği şartları sağlamak için iktisadi faaliyetleri düzenliyebilmelidir.

Geniş bir şekilde tefsire müsait olan bu hükümlerin ise, hususi teşekkülü endişeye düşürmek ve huzursuzluğa götürmek için kâfi geleceği şüphesizdir.

Şüphesiz ki, memleketimiz iktisadi hüviyeti itibariyle geri kalmış bir manzara arz eder. Bu bakımdan kalkınma mevzuundaki gayretler hiçbir zaman ileri memleketlerle aynı ölçüler içinde mukayese ve mütalâa edilemez. İktisadi kalkınmayı bu hüviyeti arz eden memleketimizde kendiliğinden beklemek varidolamaz. Devletin iktisadi sahalarda da destekleyici yardımcı, uyarıcı ve mahzurları bertaraf edici müdahalesine ihtiyaç vardır. Bu neticenin istihsali için de zihinleri karıştıracak, kanaatleri yanlış istikâmete çevirecek müphem, muğlâk, mütenakız ifade ve izah tarzlarına gidilmiyerek Devletin iktisadi hayata müdahalesinin

hudut ve şümulünün açık bir şekilde tâyin ve tesbit edilmesi ve memleketin iktisadi kalkınmasının esas unsurunu teşkil eden özel teşebbüsün inkişafı ve kuvvetlenmesi nisbetinde Devlet sektörünün iktisadi hayata müdahalesinin asgari hadde indirileceğinin, toplumda bir inanç ve güven yaratacak şekilde fiilî ve katî tasarruflarla ispat edilmesi şarttır. (Alkışlar)

Muhterem milletvekilleri, 1964 yılı bütçe tasarısı da 1963 yılında olduğu gibi birinci beş yıllık kalkınma plânına ve 1964 yılı programına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu bakımdan bu bütçe tasarılarının tatbikatta başarı sağlama imkânları, gerek birinci beş yıllık plânın, gerekse 1964 yılı programının tatbik kabiliyetine bağlı kalmaktadır.

Birinci Beş Yıllık Plânın ve 1964 yılı programının tatbik kabiliyeti ve imkânları ise, birçok hususların tahakkuk ettirilmesine bağlıdır. Bu hususları da hülâsa olarak şu şekilde sıralamak mümkündür :

1. Hususi teşebbüse ait yatırımlar plânda ve bu plâna göre hazırlanan programda derpiş edilen seviyeye eriştirilmelidir.

2. İktisadi Devlet Teşekküllerinden ve sosyal sigorta fonlarından beklenen tasarruflar tahakkuk ettirilmeli ve İktisadi Devlet Teşekküllerinin reorganizasyonundan müspet neticeler alınmalıdır.

3. Dış yardımlar, istenilen seviyede ve istenilen şartlarla sağlanmalıdır.

4. Vergilerde esneklik sağlanmalı, vergi hâsılatını ehemmiyetli surette artıracak bir reforma gidilerek müspet neticeler alınmalıdır.

5. Bu neticelerin istihsaliyle beraber kalkınma hızı her yıl yüzde 7 artırılmalıdır.

Birinci hususun yani özel teşebbüse ait yatırımların plânda derpiş edilen seviyeye eriştirilebileceği, son derecede şüphelidir. Bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve iktisadi şartlar özel teşebbüsün sermayesini ortaya çıkarması için elzem olan güvenlik faktörünü sağlamaktan çok uzaktır. Üstelik de plân, yol gösterici ve teşvik edici olma vasfını taşımaktan ziyade, emredici ve Devletçiliğe meyledici bir karakter taşımaktadır. Bu hüviyeti de emniyetsizliği artırmakta büsbütün âmil olmaktadır.

1960 yılından itibaren hususi teşebbüse ait yatırımların toplam yatırımlar içinde gerek miktar olarak, gerekse yüzde nisbeti olarak devamlı şekilde düşmesi, hususi teşebbüsün yatırımlarının tahakkuk edemiyeceğinin en açık işaretidir.

Özel sektördeki bu endişe ve tereddüt ve Hükümetin iktisadi politikasına karşı güvensizlik, Plânlama Teşkilâtının sorumlularınca da müşahade edilmiş olacak ki, 1964 yılı programının özel sektöre rehberlik bölümünün giriş kısmında aynen şu ifade yer almıştır : «Devletin hangi alanlarda faaliyet göstereceğinin önceden bilinmemesi özel sektör yatırımlarını engelliyen başlıca âmillerden birini teşkil ediyordu. Plânda önümüzdeki dönemde kamu sektörünün hangi alanlarda yapacağı açıkça belli edilmiş olmakla özel sektörün güvenlik içinde yatırım yapabilmesi için gerekli ortam yaratılmış bulunmaktadır. Bundan sonra alınan ve alınmakta olan idari ve malî tedbirlerle özel sektörün bu elverişli ortam içinde gelişmesi ve iktisadi kalkınmada kendine düşen görevleri yerine getirmesi beklenmektedir.»

Muhterem arkadaşlarım, temenni çok güzel, fakat ortamı hazırlamak için yapıldığı ve yapılacağı ifade edilen idari ve malî tedbirler hiç de tatminkâr değildir. Hele malî tedbirler arasında yer alan Zam kanunu tasarılarının ürkütücü ve bir reform mahiyetini asla taşımıyan mahiyetleri karşısında Devlet Plânlama Teşkilâtının temennisinin tahakkukunu beklemek, bir hayale itibar etmekten asla ileri gidemez.

Genç 1964 yılı programının 1962, 1963 yılları özel sektör imalât sanayii ve konut inşaatı yatırımlarının neticeleri hakkında serd edilen şu mütalâa da dikkate şayandır :

«Özel sektör yatırımlarının çeşitli alanlarda dağılış şekli plândaki hedeflere ulaşılmasını güçleştirici nitelikte görülmektedir. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinde imalât sanayiinde özel sektörün fazla kapasite bulunan dokuma ve bâzı giyim eşyası kollarında yatırım yapmaya istekli oldukları, buna karşılık ekonomimizin asıl ihtiyacı olan imalât kollarında bu sektör yatırımlarının çok geri kaldığı tesbit edilmiştir. Durum imalât sanayiinin dışında kalan bâzı sektörlerde de aynıdır. Özellikle belediyelerce 1963 yılının ilk dört ayında verilen ruhsatlara göre yapılan tahminler, konut sektöründe toplam inşaat alanını biraz daraltmakla beraber, değer olarak inşaatın arttığını göstermektedir. Bu iktisadi yönden verimsiz bir yatırım olan lüks konut yapımının 1963

yılında da artarak devam ettiğini ortaya koymaktadır.»

Salâhiyetli bir teşkilâtın tetkika müstenidolması gereken bu mütalâaları karşısında bu konuda söylenecek başka bir sözümüz olamaz.

Muhterem arkadaşlarım;

İkinci hususun tahakkuku da son derece şüphelidir. Bilindiği gibi, Kalkınma Plânındaki tahminler ve hedefler yatırımların daha ziyade Devlet sektörü tarafından yapılması esasına göre tesbit edilmiştir ve bu arada da İktisadî Devlet Teşekküllerine fazla vazifeler verilmiştir. Bu durum İktisadî Devlet Teşekküllerinin gelecekte Devlet eliyle yapılacak yatırımları kanalize edecekleri ve kalkınma plânında hayati rol oynıyacakları şeklinde de ifade olunmuştur. Halbuki, bu müesseseler çeşitli sebeplerden dolayı Millî ekonomi içindeki fonksiyonlarını ifa edemez hale gelmişlerdir. Ve bugün de bu durumdadırlar. Bunların yeniden organize edilmeleri için Yüce Meclisinizce kabul edilmiş olan kanunun tatbikatına da ancak bu yıl başlanılabilecektir. Bu kanun tatbikatının yani, bu müesseselerin reorganizasyonunun ne netice vereceği de meçhuldür. Kanaatimizce bu müesseselerde politik gayretlerden uzak olarak gerekli rasyonel ıslahat sağlanmadan, memur ve müstahdem kadroları masraflara ciddî şekilde tesir edecek mahiyette azaltılmadan, idare ehliyetli ellere tevdi edilmeden, iktisadi ve ticari fonksiyonlarının icabı olan tasarruf ve basirete dayanan bir çalışma imkânı verilmeden bu teşekküllerin plân hedeflerine uygun bir şekilde yatırım yapmaları ve müspet netice almaları beklenemez.

1963 yılında İktisadi Devlet Teşekküllerinin plânla derpiş edilen yatırımları 1 milyar 950 milyon lira olarak tesbit edilmişti. Yıl sonunda bu miktarın ancak % 80 - 85 nin tahakkuk edebileceğini Sayın Maliye Bakanının Karma Bütçe Komisyonunda verdiği izahlardan öğrenmiş bulunuyoruz. Kaldı ki, % 80 - 85 nisbetinde sağlanabileceği ifade edilen Devlet İktisadi Teşekkülleri yatırımlarının dağılışı itibariyle plân hedeflerine ne dereceye kadar bir uygunluk gösterdiği de üzerinde durulacak bir konudur. Aldığımız bilgilere göre bu teşekküllere ait yatırımlarda plân tatbikatının 1962, 1963 yıllarında muvaffak bir netice vermediği merkezindedir.

Muhterem milletvekilleri;

Kalkınma Plânının tatbikini sağlamak konusunda üçüncü ve 4 ncü hususların tahakkukuna gelince; karşımıza iç ve dış finansman meselesi çıkmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtında bir müddet evvel tertiplenmiş olan bir brifingde bu lâtın Sayın Müsteşarı 1963 yılının plân muvaffakiyetsizliğinde dış yardımların gecikmesinin ve iç finansman konusunda da gelirin bu yıl derpiş edilen seviyeye ulaştırılmaması neticesinde cari harcamalarda tasarrufa gidilmesi zorunda kalınmasının ve netice itibariyle de plân tatbikatının gayeye aykırı bir şekilde daraltılmasının müessir olduğunu ileri sürmüştür.

Bütçe tasarılarının Karma Bütçe Komisyonunda müzakeresi sırasında bu hususu Sayın Maliye Bakanından sorduk. «Dış finansmandaki gecikmelerin yatırım tatbikatına hiçbir şekilde tesir etmediği ve altın stoku ve rezervler sayesinde gerekli karşılıkların zamanında temin edildiği, iç finansman mevzuunda ise ne bir gecikmeye ne de bir kısıntıya gidilmediği, harcamalarda yapılan tasarrufların yatırımlara bir şümulü olmadığı» cevabını aldık. İki yetkili ağızdan çıkan bu iki izahı telif etmek ve bir izan şekli aramak bize düşmez. Biz sadece, birbirini tamamlaması gereken iki devlet cihazının plân tatbikatındaki müşahade ve teşhislerinin birbirine olan aykırılığını dikkate değer bulduğumuzu arz etmek isteriz. Bizim üzerinde durmak istediğimiz asıl mesele, gerek iş finansman kaynaklarının, gerek dış yardımların iktisadi kalkınmamızdaki ehemmiyetli mevkiidir. Her iki konuya da biraz sonra esaslı bir şekilde temas edeceğiz; beklenilen neticelerin alınmasına engel olan faktörlerin üzerinde durarak düşüncelerimizi izaha çalışacağız.

Görülüyor ki, memleketimizde plân tatbikatının başarısına ve olumlu sonuç vermesine engel olan sebepler sadece tahmin ve tatbikat hataları veya imkânsızlıkları değildir. Başarısızlık, başarıya ulaşmanın esas şartı olması gereken işte şu izahına çalıştığımız dört asli faktörün bizatihi bünyelerinde mevcudolan sebeplerden, imkânsızlıklardan ve bir de Hükümetin takibettiği iktisadi politikanın tatminkâr olmıyan mahiyetinden doğmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım;

Plân tatbikatı mevzuunda son husus % 7 kal-

kınma hızının her yıl normal bir şekilde tahakkuk ettirilmesi hedefidir.

Bir müddet evvel Devlet Plânlama Teşkilâtında bir brifing tertiplenmiş ve bu brifingde Karma Bütçe Komisyonu üyelerine 1963 yılı plân tatbikatının neticeleri ile 1964 yılı programının ihtiva ettiği esaslar üzerinde bilgi verilmişti. Verilen bilgilerden ve aldığımız izahlardan anladığımıza göre, 1963 yılında plân tatbikatı başarıya ulaşamamıştır. Yatırımlar ancak % 80 - 85 nisbetinde sağlanabilecek, kalkınma hızı ise % 6 - 6,5 civarında olacaktır. Sayın Maliye Bakanı da Plân ve Bütçe Karma Komisyonunda verdiği izahlarda bu hususu teyideylemiştir.

Kanaatimizce kamu sektöründe yatırımların % 80 - 85 nisbetinde tahakkuk edeceğinin ifade edilmesi de plân hedeflerine uygun bir neticenin kısmen dahi olsa istihsal edilmiş olması mânasına gelmemektedir. Çünkü, üzülerek belirtmek isteriz ki, bakanlık bütçelerinin Karma Plân ve Bütçe Komisyonunda müzakereleri sırasında 1963 yılı icra plânında gerek işbirliği yapmak, gerekse doğrudan doğruya hareket edilmek suretiyle neticelendirilmesi gereken konularla alınması gereken tedbirlerden ne netice istihsal edildiği hakkındaki sorularımıza tatmin edici cevaplar alınamadığı gibi, yatırımların da plânla derpiş edilen hedeflere ulaşması hususunda beklenen gayretin gösterilmemiş olduğu müşahede ve tesbit edilmiştir. Diğer taraftan, ne Devlet Plânlama Teşkilâtı ne de alâkalıları tarafından 1963 yılı yatırım faaliyetlerinin sektörlere dağılışları itibariyle bir bilgi verilmediği ve istenildiği zaman da sükût ihtiyar edilerek verilmesinden kaçınıldığı için, biz % 80 - 85 nisbetinde bir başarı sağlandığı hakkındaki ifade ve beyanları dahi tereddüt ve şüpheyle karşılamak zorunda kalıyoruz.

Ayrıca, finansman bakımından % 80 - 85 nisbetinde tahakkuk eden yatırımların iş hacmi bakımından ne nisbette tahakkuk edeceği de belli değildir. Bu yatırımlarda meydana gelecek gecikmelerin ilerideki yıllara sirayeti ise, hiç şüphesiz çok daha menfi olacak ve % 7 kalkınma hızını çok aşağıya düşürecektir.

Bunlara idare cihazımızda mevcut aksaklıkları, idare cihazımızla Devlet Plânlama Teşkilâtı arasında meydana gelen ve gelecek olan anlaşmazlıkları ve tatbikat güçlüklerini de ilâve edecek olursak plânın tatbik kabiliyetinin endişe verici durumu kendiliğinden ortaya çıkar.

Plân ve yıllık programların tatbik kabiliyeti üzerinde dururken 1964 yılına ait programın hazırlanmasında ve tahminlerinin yapılmasında ehemmiyetli gördüğümüz bir hususu da Yüce Meclisinizin dikkat nazarına arz etmekte fayda mülâhaza ediyoruz. Çünkü bir mukayese hatası olarak da ileri sürülebilecek olan bu husus, 1964 malî yılı bütçe tahminlerindeki cari ve yatırım harcamaları rakamlarına, gayrisâfi millî hâsıla tahminlerine tesir etmesi itibariyle üzerinde durulması gereklidir. Diğer taraftan millî bütçe tahminlerine ait raporun da toplam kaynaklar, toplam harcamalar rakamlarına da ehemmiyetli surette tesir edecek bir tahmin hatası mahiyetini arz etmektedir.

Gerek birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânına ait 1964 yılı programının 36 ncı sayfasındaki 12 No. lu tabloda, gerekse millî bütçe tahmin raporundaki toplam kaynaklara ve toplam harcamalara ait 1963 yılı rakamları bu yıla ait plân tatbikatı % 100 nisbetinde tahakkuk etmiş gibi nazarı itibara alınmış ve 1964 yılı tahminleri gerek gayrisâfi millî hâsıla için gerek diğer rakamlar için buna göre hesaplanmıştır. Diğer taraftan tahminlere mesnedolan fiyatlar da 1962 yılı fiyatlarıdır. Salâhiyetli ağızlar 1963 yılı tatbikatının ancak % 80 - 85 netice vereceğini ifade ettiklerine, 1962 yılına nazaran fiyatlarda % 4 - 5 nisbetinde bir artma müşahede edildiğine göre, Devlet Plânlama Dairesinin 1964 yılı için kaynaklar ve kullanılışı tablosunda tesbit edilen rakamlar hatalı ve gerçeğin ifadesi olmaktan uzaktır. Şüphesiz ki, bu hata, 1964 malî yılı bütçesi için tahmine esas olarak alınmış olan yatırım harcamaları miktarlarına, ek finansman ihtiyacına mütaallik tahminlere de ehemmiyetli nisbette sirayet etmektedir.

Muhterem arkadaşlarım,

Kalkınmamıza dair olan plân ve programlarımızın tatbikatı üzerindeki görüşlerimizin izahına son vermeden evvel yatırımlar bakımından çok ehemmiyetli gördüğümüz bir konuya da temas etmek isteriz.

Bir memleketin kalkınmasında yatırımların miktarı kadar mahiyetleri de son derecede önem-

lidir. Bugüne kadar Beş Yıllık Plâna dâhil yatırımların mahiyetleri üzerinde durulmamıştır. Yatırımların sadece miktarları üzerinde durulmuş ve bu miktarların artırılması istikametinde gayret sarf edildiği müşahede edilmiştir. Halbuki, kalkınma üzerinde her çeşit yatırım aynı nisbette rol oynamaz ve dolayısiyle de kalkınma hızına aynı derece ve kuvvette tesir etmez. Bu bakımdan, yatırımların miktarını tâyin eden ve yatırım toplamının millî gelire oranını gösteren faktörle birlikte, başka kıstasların da nazarı itibara alınması gerekir.

Bu kıstas, bugün birçok iktisatçıların üzerinde ısrarla durdukları ve yatırımların tesbitinde nazarı itibara alınmasını lüzumlu gördükleri «yatırım dozu» faktörüdür. Bu faktör (bir memlekette istihsal vasıtalarında ve teçhizatında bir seneden diğerine nazaran meydana gelen artış miktarının o memleketteki umumi istihsal vasıtalarına oranı) şeklinde tarif ve ifade edebiliriz.

Gerek plânlamanın, gerek Hükümetin yatırımları bu ölçülere göre değerlendirdiklerine ait ne bütçede, ne de diğer yayın ve konuşmalarda bir vesikaya raslamamış bulunuyoruz. Bu büyük bir eksikliktir. Önümüzdeki yıllarda bu noktaya dikkat edilerek geniş çalışmalarla Yüce Meclisin huzuruna getirilmesini temenni ederiz.

Muhterem milletvekilleri,

1964 yılı bütçe tasarılarında, genel ve katmalar bir arada olmak üzere, cari harcamalarla yatırım ve sermaye teşkili ve transfer harcamaları için 13 milyar 986 milyon lira ödenek teklif edilmiştir. Bu miktar, tekliflerin Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda müzakeresi sonunda, 30 878 000 lira artırılmak suretiyle 14 020 000 000 liraya iblâğ olunmuştur. Buna mukabil 1964 malî yılı zarfında 10 milyar 695 milyon lirası normal kaynaklardan ve 2 milyar 458 milyon lirası özel kaynaklardan olmak üzere ceman 13 milyar 153 milyon lira gelir sağlanacağı tahmin olunmuştur. Bu miktar da, yeni vergi zamlarından elde edileceği umulan gelir nazara alınarak aynı komisyonca 13 milyar 325 milyon lira olarak tesbit edilmiştir. Bu duruma göre, 1964 malî yılı bütçe tasarıları 695 milyon lira açıkla tasdikinize sunulmaktadır.

1964 malî yılı bütçesi gider tahminleri Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı esasları dairesinde hazşrlanan 1964 yılı programındaki rakamlara dayanmaktadır. Gerekçede izah edildiği gibi, cari harcamalarla yatırım ve sermaye teşkili ve transfer harcamalarına mütaallik bütçe tahminlerine çok cüzi farklarla hemen tamamen uyulmuş olduğu için, yapılan tahminlerin tahakkuk ve isabet derecesi ve harcamaların matlubolan iktisadi faydayı vermeleri de Devlet Plânlama Teşkilâtının dayandığı mesnetlerin ve iktisadi görüş ve teşhislerinin doğruluğuna ve Devlet idare cihazının da çalışmalarını plân hedeflerine uygun bir istikamete yöneltmelerine bağlı kalacaktır. Hükümetin iktisadi politikası ve plân tatbikatı konusundaki görüş ve kanaatlerimizi ise, biraz evvel arz etmiştik. Şimdi, mahiyetleri itibariyle bütçelerimizin umumi hüviyetlerine tesir eden ve hattâ onu karakterize eden bir iki önemli noktaya temas etmek istiyoruz. Bunlardan birisi, bütçelerimizin dikaate değer bir özelliğini önümüze getiren, harcamaların yıllık artış temposudur. Bugün hemen her memleketin bütçesi incelendiği zaman masrafların yıldan yıla büyük artışlar kaydetiği müşahede edilir. Devletin siyasi, içtimai ve iktisadi sebep ve mülâhazalarla yüklendiği vazifelerin çağımızda geniş bir şekilde artmış olması yanında, paranın iştira gücünde husule gelen azalışlar bu artışın, en önemli faktörleri meyanında zikredilebilir. Bu bakımdan diğer ileri memleketlerde olduğu gibi, memleketimizde de geçmiş yıllara nazaran bütçelerimizin gider ve gelirlerindeki artışı tabiî görmek icabeder. Ancak, bizim bütçelerimizin ileri Batı memleketleri bütçelerine nazaran arz ettiği özellik, diğerlerinin aksine olarak masraf tahminlerindeki artış hızının iktisadi gelişme hızından fazla oluşunda ifadesini bulmaktadır. Halbuki, esas olan masraflardaki artış nisbetiyle iktisadi gelişme hızı, yani millî gelirdeki artış nisbeti arasında belirli bir ahenk ve münasebetin mevcudiyetidir. Batı memleketleri ileri ve müsait bir iktisadi ortam içinde bulundukları için, harcamaların artması iktisadi gelişme hızı ile ahenk ve münasebeti bozmamakta, ve tahmil edilen malî külfetlerde fedakârlıklar da fertlerin takatinin fevkinde bir ağırlık göstermemektedirler. Halbuki, memleketimiz müsaidolmıyan geri bir iktisadi ortam içinde bulunduğu için, harcamaların iktisadi gelişme ile mütenasibolmıyan büyük nisbette ahenksiz ar-

tışı, vatandaşlara ödeme gücünün üstünde ağır malî külfetler ve fedakârlıklar yükletilmesi neticesini doğurmakta ve işte bütün güçlükler ve huzursuzluklar da bundan ileri gelmektedir.

Harcamaların artmasına müessir olan ikinci ehemmiyetli faktör de, Devlet teşkilâtının alabildiğine sistemsiz ve icapsız bir şekilde genişlemesi, buna mukabil hizmet kalitesinin iyileşmemiş ve müspet hiçbir gelişme göstermemiş, lüks ve israfların önüne geçilmemiş olmasıdır. İktisaden geriliğimizin de bir neticesi olarak memleketimizde memurları daha müsait hayat şartlarına kavuşturmak, daha randımanlı çalıştırmak ve Devlet teşkilâtını iktisadi ve sosyal hayatımızın kalkınmasında müessir bir faktör haline getirmek yolunda sarf edilmesi gereken paralar daha ziyade yeni teşekküllerin kurulmasına, kadroların genişletilmesine ve lüks binalarla mefruşata sarf edilmiş olduğundan bütçeye ve dolayısiyle vatandaşa yükletilen malî külfetler ve fedakârlıklar da o nisbette beyhude yere artmış ve artmaktadır.

Bu iki nokta Türk ekonomisinin inkişafı ve kalkınması yolunda daha ciddî, daha köklü ve daha müessir araştırmaların yapılması ve daha rasyonel tedbirler alınması icabettiğini göstermektedir. Böyle tedbirler alındığı takdirle, bütçelerimizin bilhassa carî harcamalarında yüzlerce milyon liralık tasarruf yapılacağına inanmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım,

1964 malî yılı bütçe tasarısiyle bütçelerin gerek tasnif ,gerekse dayandığı temel kavramlar bakımından bâzı esaslı değişikliklere gidilmiş ve yeni bir hüviyet verilmek istenilmiştir. Tertip ve tasnif bakımından bütçelerimize yeni bir hüviyet vermiş ve vuzuh getirmiş olan bu değişikliği yerinde görmekle beraber, bir cephesi üzerinde durmak isteriz. Bu da bütçe bölümlerinin çok mübalâğalı bir şekilde daraltılmış olmasıdır. Meselâ; 1963 malî yılı genel bütçesinde 1211 bölüm varken 1964 malî yılı bütçe tasarılarında bu miktar 318 e indirilmiştir. Bu değişiklik neticesi olarak da 500, 600 milyon liralık hattâ çok fazla yekûn tutan bölümler bakanlık bütçelerinde yer almıştır. Bunun delâlet ettiği mâna da, bilindiği gib, yüksek meclisinizin bütçe üzerindeki tasarruf salâhiyetinin daraltılması ve icraya geniş yetki tanınmasıdır. (Bravo sesleri).

Demokrasinin dayandığı temel prensipler ve bütçe prensipleri bütçelerin icra ve mürakabesine mesnet olacak bütün tasarrufların millet Meclislerince müzakere edilmesini ve bu meclisin tasdikinden geçmesini emreder. Esasen gerçek ve hakiki bir âlenilik malî siyasette müsmir bir tenkit imkânını bahşeder ve aynı zamanda tesirli bir teşriî mürakabenin lüzumlu bir şartını da teşkil eder. Hükûmetler zaviyesinden pratik bir faydası görülse dahi, bütçe üzerinde teşriî tasarrufların son derece tahdit edilerek bu salâhiyetlerin siyasi bir organ olan Hükümetlere geniş bir şekilde devredilmesi tatbikatta bir takım ihtilâtlara sebebiyet verecek bir mahiyet göstermektedir. Büyük yekûnlar tutan bölümlerin geniş imkânları içinde diledikleri şekilde tasarruf yetkisine sahibolmaları, bir çok ahvalde onları pervasız ve memleket için zararlı olabilecek hareketlere sevk edebilir. Bu bakımdan 1964 malî yılı bütçe tasarılarının tasnif ve tertip itibariyle getirdiği yeniliği yerinde görmekle beraber, bölümlerinin çok mübalâğalı bir şekilde azaltılmış olmasını tasvip etmediğimizi belirtmek isteriz.

Millet Meclisinin muhterem üyeleri; 1964 yılı bütçelerinin yatırımlar, sermaye teşkili ve transfer harcamalariyle carî harcamalarının 10 695 405 lirası normal kaynaklardan, yani irat servet vergileriyle gider, istihlâk vergileri, resim ve harclar ve müteferrik gelirler hâsılatından, 2 458 000 000 lirası da özel kaynaklardan yani, tasarruf bonoları hâsılatiyle fonlardan ve dış yardımlardan karşılanacaktır. Ve açık olarak gösterilen miktar, yani ek finansman ihtiyacı da vergi zamlariyle iç istikrazlardan sağlanacaktır.

Muhtelif yıllar bütçelerinde mukayeseli bir şekilde yaptığımız incelemelerden çıkan netice, her yıl gelir tahminleriyle fiilî tahsilât arasında yüzde 3 ile yüzde 10 arasında menfi bir fark tezahür ettiğini göstermiştir. 1960 yılından itibaren bu farkın arttığını görmekteyiz. Nitekim bu fark 1960 yılında yüzde 14, 1962 de de yüzde 12 gibi bir mertebeye ulaşarak bütçenin denklik vasfını kaybettiren bir mahiyet göstermiştir: 1958 yılından itibaren bütçe normal gelir tahminlerinin fiilî tahsilâtla mukayeselerin-

den çıkan neticeleri tamamen objektif bir müşahede olarak arz ediyoruz.

Diğer rakamları okumuyorum: 1958 yılında fark menfi olarak 150 milyon lira, nisbet fiilî tahsilât ile tahmin arasındaki nisbet yüzde 3, 3, 1960 da fark bir milyar 5 milyon lira, fiilî tahsilât ile tahmin arasındaki fark menfi olarak yüzde 14; 1962 de fark 944 milyon lira fiilî tahsilât ve tahmin arasındaki nisbet yüzde 12 dir.

1963 malî yılında normal gelir kaynaklarından 9 milyar 452 milyon lira sağlanacağı tahmin edilmiş olmasına rağmen, gerekçenin tetkikinden anlıyoruz ki, 10 aylık fiilî tahsilât miktarı 7 milyar 537 milyon liradır. Karma Plân ve Bütçe Komisyonun gerekçesinde de bu netice belirtilmekte ve fiilî tahsilâttaki eksikliğin tekel maddelerine yapılan zamlardan 200 milyon liranın realize edilememesinden, zirai kazançlardan umulan gelirin sağlanamamasından ileri geldiği belirtilmiştir. Sebep ne olursa olsun, muhakkak olan 1963 malî yılında normal kaynaklardan fiilî tahsilât miktarının tahmine nazaran en az 500 - 600 milyon lira bir açık vereceğidir. Bu neticeler karşısında 1964 malî yılının 10 milyar 695 milyon lira tahmin edilen normal gelirler tahsilâtının da 600 - 700 milyon lira açık vermesi kaçınılmaz ve hattâ normal telâkki edilebilen bir neticedir. Bu farkı da ilâve edecek olursak, 1964 malî yılı için ek finansman ihtiyacı takriben bir milyarın çok üstünde olacaktır.

Şu hususu da burada belirtmek isteriz ki, bütçelerde meydana gelen bu açıklar cari masraflardan ziyade yatırımlara tesir etmektedir. Meselâ 1962 yılında meydana gelen açıkların cari masraflara tesiri yüzde 10, yatırımlara tesiri ise, yüzde 21 civarında olmuştur. Bu durumun gelecek yıllardaki devlet gelirlerine ve plân hedeflerine ulaşılmasını yapacağı çok menfi tesiri de Yüce Meclisin takdirine arz ederiz.

Geçen sene olduğu gibi bu sene de Hükümet 1964 yılı kalkınma proğramının tavsiyelerine uyarak ve bütçe açıklarını kapatmak için bir milyarlık bir ek finansman ihtiyacını karşılamak mülâhazasiyle «vergi reformu» adı altında birtakım kanun tasarılarını Yüce Meclisinize sevk etmiştir. Bu tasarıların her biri üzerinde ayrı ayrı durmak, izahına girişmek, hükümlerinin tahlilini yapmak, reperküsyonlarını tesbit etmek şüphesiz ki, şu anda mümkün değildir. Bununla beraber bu tasarıların ihtiva ettiği hükümlerin umumi mahiyetlerine göre ne dereceye kadar bir vergi reformu anlamının şümulü içinde değerlendirilme imkânları bulunduğu hakikaten üzerinde durulacak bir konudur. Yani, Hükümet geçen sene olduğu gibi, Meclise sevk ettiği bu tasarılarla vergi tatbikatımızda bir yeniliği ,bir sistem değişikliğini tazammun eden bir reformu mu tahakkuk ettirmektedir? Yoksa, kalkınma plânının tatbiki ve hedeflere ulaşılması hususunda kendisini tazyik eden bir ek finansman ihtiyacına bir karşılık bulmak için vergi reformunun mânasında mündemiç hedeflerin başında verginin, ekonomik hayatın gelişmesine ve sosyal düzenin kurulmasına müessir olan yapıcı, teşvik edici fonksiyoniyle vergi hukukunun demokratik prensiplere göre geliştirilmesi ve bunun mükellef haklarını masun tutacak şekilde esaslara bağlanması gelir. Bunlardan başka, vergi adaletini tesis kudreti olmıyan, mükellef zümreleri arasında vergilendirme bakımından farklar yaratan ve bu zümreleri birbirlerinin karşısına koyarak içtimai nizamı dahi zedeliyecek şekilde ayrılıklara ve husumetlere sebebolabilecek bir hüviyet gösteren bir vergi tatbikatına reform mâna ve hüviyeti asla verilemez. Bu esaslara göre bir incelemeye tâbi tutacak olursak, Hükümetin sevk ettiği vergi kanunu tasarılarını vergi reformunun anlamı içinde değerlendirmek asla mümkün olamaz. Gelir, arazi, bina, arsa, savunma, iktisadi buhran, akar yakıt, vergileriyle vergi usul kanununda yapılan değişikliklerde ne ekonomik hayatın gelişmesine hizmet edecek, ne de sosyal düzenin gereklerine intibakı sağlıyacak tek bir hüküm müşahede edilmemektedir.

Kaldı ki, meselâ bina, arazi, arsa, iktisadi buhran, savunma vergileri gibi, memleketimizin değişen ve gelişen sosyal ve iktisadi düzeni içinde artık mâna ve hüviyetini tamamiyle kaybetmiş primitif bir mahiyet arzeden vergilere yapılan zamları, Hünümetin vergi reformu olarak takdim etmesi ve bunları müdafaaya çalışması cidden garip ve anaşılamıyacak bir keyfiyettir. Hele bina vergilerine ilâveten alınan savunma vergisinin Gelir Vergisiyle mahsubedilmemesini derpiş eden teklifin, verginin dayanağı prensipler bakımından mâna ve mahiyetini anlamak

mümkün değildir. Zirai kazançların vergilendirme ölçülerinin ne gibi tetkiklere ve zirai faaliyetimizin gerçeklerine istinadettirildiği bir türlü anlaşılamıyan bir şekilde değiştirilmesi ve daraltılması rasyonel bir hal tarzı değil tamamen palyatif bir tedbir mahiyetindedir. Hele bu sektörden mutlaka ve mutlaka vergi alacağım diye asgari mükellefiyet şeklinde nevama maktu bir vergi usulü ihdas edilmesini ne vergi prensipleriyle ne de adalet ilkeleriyle telif etmeye imkân yoktur. Akar yakıta, bu meyanda bilhassa gaza yapılan zamların mucip sebepleri ve bu yolda yapılan yanlış beyanlar ve izahlar tatmin edici olmaktan çok uzaktır. Bilhassa gazın köylerde aydınlatma vasıtası olarak kullanılması yanında bu bundan çok daha geniş bir şekilde şehirlerde dar gelirli ailelerin ısınma ihtiyaçlarında kullanıldığını göz önünde tutmak icabeder. Benzine yapılan zamlar dolayısiyle gazın mazota ilâve edilmek suretiyle dizel motorlu nakil vasıtalarında kullanıldığı ve dolayısiyle istihlâkinin anormal bir şekilde arttığı iddiası ise tamamen nazari indî kalmakta, istatistik neticeleri böyle bir iddiaya hak verdirecek bir mahiyet göstermemektedir. Çünkü, 1952 yılından itibaren ortalama her yıl % 10 nisbetinde muntazam bir artış gösteren gaz istihlâki 1963 yılında ancak % 6 nisbetinde bir artış kaydederek 450 bin tondan takriben 480 bin tona yükselmiştir. Ticaret erbabı vergi mükelleflerinin afişe edilmesi, vergi dairelerine muayyen karinelere dayansa dahi, re'sen vergi tarhı salâhiyetinin verilmesi mahzurları faydasına çok galip olan ürkütücü, endişe verici, huzursuzluk yaratıcı bir tatbikat şeklidir. Aynı zamanda bu tarz bir tatbikatın doğuracağı neticelerin vergi hukukunun dayandığı prensiplerle de telifine imkân yoktur. Ortalama kâr hadleri ve buna göre vergi tarhı konusunda bir vergi memurunun hem müddei hâkim durumuna getirilmesinin tatbikatta önümüze çıkaracağı sonsuz aksaklıkları, yanlış ve haksız muameleleri ve mükellef kütleleri üzerindeki kötü ve izalesi kabil olmıyan menfi ve tahripkâr tesirlerini de nazarı itibara alırsak, bu tatbikatı bir reform olarak kabul etmek mümkün olamaz. Bu vergiler kalkınma plânının getirmiş olduğu prensiplere de aykırıdır. Plân, vergi politikasını şu prensiplere göre ayarlanmasını Hükümetlere tavsiye etmektedir.

1. — Vergi yükünün iktisadi kesimler ve kişiler arasında âdil bir şekilde paylaşılması için gereken vergi tedbirleri alınmalıdır.

2. — Toplam tasarrufların artırılması, yatırımların istenilen bölge ve sektörlere yönelmesi, vergi kanunları ile teşvik edilmelidir.

3. — Kendi kendini uygulayan ve kontrol eden bir sistemle vergi kaybı en aza indirildikten sonra, malî, ekonomik ve sosyal amaçlara uygun olarak daha yetkin şekle sokulabilecek bir vergi sistemine varılmalıdır.

4. — Tarım gelirlerinin vergilendirilmesinde verginin tarımda verimliliği ve çiftçinin şevkini artırıcı yönde olması sağlanmalıdır.

Görülüyor ki, kalkınma plânının takibedilecek vergi politikasında prensip bakımından Hükümete tavsiyeleri ile modern vergi anlamının ihtiva ettiği esas ve prensipler arasında esaslı bir aykırılık yoktur. Şu halde bu cephesinden bakılsa dahi, Hükümetin Meclise sevk ettiği vergi kanunlarına mütaallik tasarıları bir reform hüviyetinde görmek ve değerlendirmek gene mümkün değildir.

Çok değerli arkadaşlarım,

Vergilere yapılan zamların veya reform adı altında Yüce Meclise sevk edilmiş olan tasarıların mucip sebebi ve müdafaa mesnedi olarak Hükümet vergi yükünün memleketimizde hafif olduğunu iddia etmekte ve kalkınma plânının tahakkuku konusunda kendisini tazyik eden hali ihtiyaca karşılık olmak üzere bir kısım vergilere zam yapılmasının zaruri olduğunu ileri sürmektedir.

Deniliyor ki, Türkiye'de vergi varidatının millî gelire nisbeti % 18 kadardır. Halbuki, İngiltere, Almanya, Fransa gibi elleri batı memleketlerinde bu nisbet % 25 in çok üstündedir. Hattâ komşumuz Yunanistan'da bile bu nisbet % 26,6 dır. Şu hale göre memleketimizde vergi yükü çok hafiftir. Yani Türk vatandaşı Batı memleketleri ve komşumuz Yunanistan halkından daha az vergi ödemektedir. Bu itibarla da vergi varidatının millî gelire nisbeti kısa bir zamanda % 25 e çıkarılmalıdır.

Bu iddia, Kanaatimizce oldukça sathi bir görüşün ifadesidir. Mesele derinliğine ve mahiyetine nüfuz edilerek bir incelemeye tabi tutulacak olursa, bu iddianın gerçeklere intıbak

göstermediği anlaşılır. Bir memlekette fertlerin malî külfetlere ve fedakârlıklara tahammülü, o memleketin umumi gelir seviyesiyle çok yakından alâkalıdır. Memleketimizde ise ortalama gelir seviyesi muhakkak ki çok düşüktür. Büyük vatandaş kütlelerinin kazanç seviyeleri asgarî yaşama seviyesinin altındadır. Vergi yükünü hesabederken muhakkak surette nüfus başına millî geliri nazarı itibara almak gerekir. Meselâ, vergi gelirlerinin millî gelire nisbeti Yunanistan'da % 26,6, Türkiye'de % 18 civarındadır. Fakat nüfus başına yıllık milî gelir Yunanistan'da 345 dolâr, Türkiye'de ise 290 dolârdır. Bunun hesabı yapılır ve oranı bulunursa vergi yükünün Türkiye'de daha ağır olduğu kendiliğinden tezahür eder. (Bravo sesleri) Kanaatimizce acele karalara dayanan ve gerçeklere intıbak kabiliyeti olmıyan ve sadece kısa devreli malî sıkıntıların bertaraf edilmesini derpiş eden kısa vâdeli palyatif vergi tedbirleri memleketimizin iktisadi ve sosyal bünyesine faydadan ziyade zarar verir. Vergi tarihimiz bu kabîl tatbikatın acı misalleriyle doludur. Varlık Vergisi, Toprak Mahsulleri Vergisi, Buğday Koruma Vergisi, Şifr Dafer yani Umumi İstihlâk Vergisi, hattâ Muamele Vergisi acı ve tahripkâr hatıraları hâlâ silinmemiş olan bu kabîl tatbikat örnekleri karşımızdadır.

Muhterem milletvekilleri,

Bütçe harcamalarının finanasmanında ve dolayısiyle de plân tatbikatının müspet neticeye ulaşmasında özel kaynaklardan elde edilecek gelirin çok önemli bir mevkii vardır. Bilhassa, dış yardımların bu konuda neticeye tesir edici rolü hiçbir şekilde küçünsenemez.

Bilindiği gibi, özel kaynaklardan elde edilen gelir, tasarruf bonolariyle, fonlardan, Amerikan yardımlariyle, diğer yardımlardan ve dış kredilreden sağlanan paraları şûmulüne almaktadır.

AID, ICA ve aynî yardımlar gibi adlar altında Birleşik Amerika Hükümeti tarafından hibe, ikraz, teknik yardım şeklinde yapılan yardımlardan 1963 yılında ne netice alındığı ve 1964 yılında da ne şekilde ve ne miktar yardım yapılacağı gerekçede belirtilmediği ve Sayın Maliye Bakanı tarafından bu yolda tenvir edici bir izahat da verilmediği için, tediye muvazenemiz bakımından da büyük önem arz eden bu mevzuda bir vuzuha varamamış bulunuyoruz. Ancak bâzı salâhiyetli çevrelerden edindiğimiz bilgiler, Birleşik Amerika Hükümetinin bu yardımlarda geniş mikyasta kısıntılara gittiğini ve 1964 yılında bu kısıntıların fazlalaşacağını teyidettiği ve bilhassa millî savunma ihtiyaçlarımız bakımından bu hususu büyük bir önem arz ettiği için Hükümetin durumu izah ve Yüce Meclisi tenvir etmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz. Hibe şeklinde iktisadi yardımların Türk lirası karşılıklarının % 90 nını teşkil eden paraların, iktisadi kalkınmamızı ve millî savunma gayretlerimizi destekleme yolunda sarf edildiği ve bunlardan genel ve katma bütçeli daireler için ayrılan miktarların her yıl özel gelirlerimiz meyanında gelir bütçesinde yer aldığı ve şimdiye kadar bu yardımlardan kullanılmış olan paralar toplamının 4,5 milyar gibi büyük bir miktara baliğ olduğu nazarı itibara alınırsa, Hükümetin neden bütçe gerkeçesinde bu konuda bilgi vermediğini ve konuyu müphem bıraktığını anlamak mümkün olamaz.

Özel kaynaklardan elde edilecek gelirler için de şüphesiz en ehemmiyetlileri Türkiye'nin Beş Yıllık Kalkınma Plânının gerçekleşmesi için sağlanması behemahal zaruri olan Konsorsiyum yardımları ile Milletlerarası Para Fonundan ve Avrupa Para Fonu Anlaşmasından, Milletlerarası Kalkınma Birliğinden alınacak kredilerdir.

172 milyon dolârı Konsorsiyuma üye olan devletlerden olmak üzere 252 milyon dolâr olarak tahmin edilen ve karşılığı 1963 malî yılı gelir bütçesine konmuş olan bu yardımlardan 1963 yılında 100 milyon dolârı Konsorsiyumdan ve bakıyesi de Milletlerarası Para Fonuyla Avrupa Para Fonu Anlaşmasından olmak üzere ancak 168,5 milyon dolârı sağlanabilmiştir. Şu hale göre 1963 yılı özel gelirlerinden fiilî tahsilât tahmine nazaran bir milyar lira civarında bir açık verecektir. Bu maktara normal gelir tahminlerine nazaran fiilî tahsilât miktarında husule geleceği anlaşılan 500 - 600 milyon liralık miktar da ilâve edilecek olursa, 1963 malî yılı bütçesi birbuçuk milyar liralık bir açıkla kapanacak demektir. Gerekçelerde bu hususta tenvir edici bir bilgi yoktur. Her ne kadar Sayın Maliye Bakanı Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda verdiği izahlarda bütçe harcamalarında % 7 nisbetinde bir tasarrufa gidildiğini belirtmişlerse de elde edilecek neticenin bu ka-

dar büyük bir açığı kapamayı mümkün kılacağı çok şüphelidir Üstelik, bütçeden yüzde muayyen bir miktarın kısılmasının tasarruf olarak gösterilmesi de hatalı bir yoldur Tasarruf bir hizmettir. Bütçe tahminlerinden daha az masraf yapmakla elde edilir. Hizmet yapılmadan bütçe harcamalarının kısılması asla tasarruf sayılamaz. Kaldı ki, dış yardımların 100 milyon dolâr civarında eksik olarak tahakkuk etmesinin ehemmiyeti bir bütçe açığına sebebolmasından ziyade, kalkınma plânının eksiksiz tatbiki için temini şart olan yatırım madde ve malzemesinin ithalâtını engelleyici bir netice vermesinde kendisini gösterecektir. Muhterem Maliye Bakanı yine Bütçe ve Plân Karma Komisyonunda bir soruya cevaplarında bu noktaya temas etmişler yatırım madde ve malzemesinin ithalâtını sekteye uğratmamak için altın stokuna ve döviz rezervlerine müracaat etmek zaruretinde kaldıklarını ve bu yüzden de 1962 yılı Aralık ayı sonunda 59 ton olan serbest altın mevcudumuzun halen 19 tona inmiş olduğunu beyan ve ifade buyurmuşlardır.

Şu ciheti bilhassa belirtelim ki, Hükümetin memleketin iktisadi kalkınması konusundaki tasarruflarında altın stokuna müracaat etmesini, eğer bu tasarrufların iktisadi stokuna müracaat etmesini, eğer bu tasarrufların iktisadi faydası muhakkak ve neticesi de katî ve tatmin edici bir mahiyet gösteriyorsa, tenkid değil tasvib ederiz. Ancak üzerinde durulacak ve ehemmiyet arz eden konu, plân hedeflerine ulaşılması için 640 milyon dolâr civarında bir ithalâtın önümüzdeki yıllarda da yapılması ve bu ithalâtı mümkün kılmak, dış tediye muvazenemizdeki açığı kapamak için 1964 ve mütaakıp yıllarda en az 250 milyon dolârlık bir dış yardımın sağlanması mecburiyetidir. Durum bu merkezde iken 1964 malî yılı bütçesinin özel gelir tahminleri dış yardımların 1963 yılında sağlanacağı umulan 250 milyon dolârın temin edilmiş olduğu esasına göre yapılmıştır. Bu da ayrıca üzerinde durulacak ehemmiyetli bir meseledir. Zaten mahdudolan döviz rezervlerimiz ve altın stokumuz her sıkıştığımız anda derdin devasına bir mesnedolacak değerde değildir. Bu sene bir imkân kaynağı olabildi... Ya gelecek sene ne olacaktır? Kanaatimizce gidilecek iki yol vardır. Ya dış yardımlar ihtiyacımız olan miktarda Konsorsiyuma dâhil olan memleketlerden katî, emin ve değişmez anlaşmalarla sağlanabilir, ve bu imkânı Hükümet görmektedir ve neticesinden emindir. Veyahut Hükümet neticesinden emin değildir. O halde bu imkânı diğer çare ve tedbirlere müracaat etmek suretiyle netice istihsalini mümkün görüyor ve geleceğe ait tahminlerini bu görüşüne istinadettiriyor demektir. Böyleyse vakit geçirmeden düşüncelerini, hareket tarzını, endişe ve huzursuzlukları gidermek için umumi efkâra duyurması icabeder. Eğer bu ihtimaller de mevcut değilse, o halde, gidilecek tek yol, memleketimizin imkân ve gerçekleri, takatı nazarı itibara alınarak ve şu iki senelik tatbikattan alınan tecrübelerden de faydalanılarak plânda bir revizyona gidilmesi ve onun tatbik kabiliyeti görülmiyen kısımlarına ve tatbik usullerine bir suples, bir makuliyet verilmesidir.

Millet meclisinin değerli üyeleri;

Memleketimiz ekonomisinin veçhe ve hüviyetini tâyinde müessir olan ehemmiyetli faktörlerin başında şüphesiz ki, dış memleketlerle olan iktisadi ve ticari münasebetlerimiz ve bu münasebetlerimizin müsbet veya menfi tecelli gösteren neticeleri gelir.

Memleketimiz tediye muvazenesinin en ehemmiyetli ve neticeye müessir kalemleri, dış ticari muvazenemizin daima açık veren ithalât ve ihracata müteallik kalemleriyle tediye muvazenesinin bu menfi neticeyi büyük bir nisbette kapsıyan hibe, yardım ve uzun vâdeli krediler gibi, dış memleketlerden sağlanan paralara müteallik kalemleridir. Alâkalı bakanlık bütçelerinin görüşmelerinde bir kısım arkadaşlarımız bu mevzulara şüphesiz ki, etraflı bir şekilde temas edeceklerdir. Biz sadece tediye muvazenemiz bakımından büyük önemini nazarı itibara alarak dış tiçaret politikamıza kısaca temas etmek istiyoruz.

Dış ticaret muvazenemizin 1958 yılından itibaren bugüne kadar verdiği neticeler şöyledir:

Yine diğer rakamları okumuyorum;

1958 yılında aleyhimize fark 68 milyon dolâr;

1960 da 138 milyon dolâr;

1962 de 241 milyon dolâr;

1963 yılında takriben 650 milyon dolârlık ithalâta mukabil ki, daha fazla çıktığını son rakamlardan anlıyoruz 365 milyon dolârlık ihracat sağlanabileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan, bu yıl da menfi farkın 280 milyon do-

lârdan aşağı düşmiyeceği muhakkak sayılabilir. Dış ticaret politikamızın ve dış iktisadi münasebetlerimizin ana ilkeleri ve bu konuda tatbik edilecek metot birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânımızla tesbit edilmiştir. Bu ilkelere göre, kalkınma gayretlerimize paralel olarak yeni yatırımlar ve mevcut tesislerin bakım ve idamesi gelişen sanayii, yatırım madde ve malzemesi ve hammadde talebini geniş bir şekilde artacağı için ithalâtın 1963 yılında olduğu gibi 1964 yılında da 600 - 650 milyon dolârdan aşağı düşmemesi gerekecektir. Ancak ihracat aynı artış temposunun takibedemiyeceği için dış tediye muvazenemizde 250 milyon dolâr civarında bir açık 1964 yılında da karşımıza çıkacaktır. Şayet bu açık biraz evvel temas ettiğimiz gibi, dış yardımlarla kısmen veya tamamen kapatılmadığı takdirde, iktisadi kalkınmamızın esas unsurunu teşkil eden yatırımların plân hedeflerine uygun bir şekilde tahakkuk ettirilmesi de mümkün olamıyacak demektir.

1963 ve 1964 yılları kalkınma porgramları, birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının tavsiyelerine uyarak kota ve liberasyon yoliyle vâki olacak ithalâtın piyasa mekanizması üzerindeki menfi tesirlerine mâni olucu tedbirlerin alınmasını da derpiş etmiştir. Buna rağmen tatbikat tatmin edici netice vermemiştir. Bilindiği gibi, dış ticaret rejiminin belli başlı vasıfları istikrar, eşitlik, açıklık ve umumiliktir. Ticaret Bakanlığı her sene ithalât rejiminin tesbit münasebetiyle bu hususu vuzuhla belirtir ve ilân eder. Buna rağmen son 18 aylık tatbikatında istikrar ve eşitlik prensiplerini zedeliyecek tatbikat ve tasarruflara gidilmesi, gerek plân tatbikatı ve gerekse mekanizması bakımından müspet sonuçlar göstermemektedir. Bu cümleden olmak üzere, liberasyon nisbeti düşünülmüş, kotalar ise yanlış ve memleket şartlarına uymıyan tahminlerle birçok ihtiyaçları karşılamıyacak bir duruma sokulmuştur. Kalkınma hamleleri yapan bir memlekette büyük fedakârlıklarla yatırımlara önem verildiği nazara alınacak olursa, bu yatırımları engelliyecek şekilde liberasyon ve kotalar üzerinde tahdit edici tasarruflara gidilmesinin istikrar prensipleriyle ne dereceye kadar telif edilebileceği üzerinde durulacak bir konudur.

Diğer taraftan kotaların en bariz vasıflarından birisinin eşitlik olduğu iddia edilir. Öyle bir eşitlik ki, ithalâtçı ile sanayiciyi ayırır. Listeler arasındaki teminat miktarlarını değiştirir. Normal ithalât ile AID ithalâtı arasındaki teminat nisbetlerini ayrı ayrı vaz'eder. Hattâ, piyasada mevcut para ve kredi zorluklarını da nazarı itibara almıyarak Devlet tahvilâtında teminat olarak kabul etmez. İtibar ve itimat göstermez.

İlân edilen son kotalarla liberasyon listelerinde ithalâtın 1964 yılı için 640 milyon dolâr olduğu ve bunun 280 milyon dolârının yatırım mallarında 280 milyon dolârının hammaddelere ve 80 milyon dolârının tüketim maddelerine tahsis edildiği belirtilmektedir. Ancak görüyoruz ki, 280 milyon dolârlık hammaddeler için sanayi kollarının ihtiyaçları gösterilmek suretiyle sağlam ve birçok mülâhazaları bertaraf edici bir program yapılmamış bu husus özel sektör ve resmî sektör diye genel mahiyette bir tasnife tabi tutularak Maliye Bakanlığının ve Odalar Birliğinin indî takdirlerine bırakılmıştır.

İhracata gelince ,bu mevzu değil son yıllarda, Cumhuriyetin kurulduğu 1923 yılından bu yana, daima ön plânda mütalâa edilmiş, zaman zaman sözde tedbirler alınmış, fakat bütün bunları lâfta ve literatürde kalmış, ve maalesef netice itibariyle ihracatımız hiçbir zaman istenilen seviyeye ulaştırılamamıştır.

Bilhassa, son yıllarda, Beş Yıllık Plân gereğine uyularak ihracatın geliştirilmesine büyük önem verildiği ve hattâ bu maksatla 118 sayılı Kanunla İhracatı Geliştirme Merkezi adlı bir teşkilât da kurulduğu halde, ihracatımız 1961 yılında 347 milyon dolâra, 1962 yılında 381 milyon dolâra yükselmiş maalesef son yıl tekrar geriliyerek ancak 365 milyon dolârı bulabileceği anlaşılmıştır. Bir taraftan yatırım programları dolayısiyle ithalâtımız 650 milyon dolâr civarında seyrederken diğer taraftan ihracatımızın, ilerlemek şöyle dursun üzüntü verecek şekilde gerilemesi, hakikaten üzerinde önemle durulacak bir memleket meselemizdir. Kurulduğundan bu yana, mütevazı kadrosuna rağmen, İhracatı Geliştirme Merkezinin müspet çalışma örneği vererek esaslı konularda 9 aded rapor hazırladığını ve alâkalı mercilere tevdi ettiğini öğrenmiş bulunuyoruz.

Ancak üzüntü duyduğumuz cihet bu raporlar üzerine alâkalı mercilerce derin bir lâkaydi gösterilecek hiçbir harekete geçilmediği ve bu çalışmaların değerlendirilmesine gidilmediğidir.

Diğer taraftan, sanayi mamullerinin ihracını teşvik maksadiyle çıkarılmış bulunan 261 sayılı Kanun ve buna istinaden hazırlanan kararname, bir iki madde istisna edilecek olursa, tatminkâr olmakta çok uzaktır. Ve hattâ nenin ne suretle olacağı hususunda bir sarahat dahi arz etmemekte ve esasında Sanayi Bakanlığının vazifesi olacak bir hususun bir el çabukluğu ile Ticaret Bakanlığına aktarıldığını ifade etmekten öteye gitmemektedir.

Görülüyor ki, tediye muvazenemizin açığını kapatmak konusunda en önemli iki faktör, yani ihracat ile dış yardımlardan alınan ve gelecekte de alınabilecek neticeler endişe verici ve plân tatbikatını tehlikeye düşürücü bir mahiyet göstermeye başlamıştır.

Çok değerli arkadaşlarım,

Dış ticari münasebetlerimizin arz ettiği duruma ve tediye muvazenemizin açığına ve bu açığın kapatılması konusunda alınan ve alınması gereken tedbirlere temas etmişken, müstakbel iktisadi kaderimizle sıkı sıkıya alâkalı gördüğümüz Müşterek Pazar konusuna da kısaca temas etmek isteriz.

12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanan ve Yüksek Meclisinizce de kabul edilerek kanuniyet iktisabeden anlaşma, bilindiği gibi, beş yıldan 11 yıla kadar uzıyan bir hazırlık devresini kapsamaktadır. Bu hüviyetle de Avrupa ortak topluluğuna katılmamızı tazammun etmekten ziyade bir nazeket anlaşması mahiyetini taşımaktadır. Bu mahiyetine rağmen, biz prensibolarak, iktisadi kaderimizi Müşterek Pazar dışında göremediğimiz ve ekonomimizin geniş bir blok içinde normal iktisat kaidelerine tabi olarak daha kuvvetle inkişaf edeceğine inandığımız için, bu blokla itibari bir münasebeti tazammun eden böyle bir anlaşmaya dahi müspet oy vermeyi tercih ettik. Ancak bu anlaşmaya müspet oy vermemiz, Hükümetin Müşterek Pazara katılma konusundaki hareket tarzını tasvibettiğimiz, mânasına gelmemelidir. Biz anlaşmaya müspet oy verdik. Fakat anlaşmaya ve alınan neticeyi kâfi görmemekteyiz. Bu hususta Hükümetin tutumunun bir kere daha gözden geçirilmesinde fayda mülâhaza etmekteyiz.

Beş Yıllık Kalkınma Plânının dış iktisadi münasbetlere mütaallik ana ilkeleri ve bu politikada takibedilen metot tesbit edilirken Müşterek Pazara katılmamız bir ilke olarak ele alınmamış, bu konuda sadece «plânın hazırlanması da Müşterek Pazarın yaratacağı ekonomik şartların ekonomimize tesirleri, yıllık uygulama programlarının hazırlanmasında dikkatle izlenecektir.» denilmekle iktifa edilmiştir. 1963 ve 1964 yılları kalkınma programlarında bu konuda tatminkâr bir izaha ve tavsiyeye gene yer verilmemiştir. Bu gösteriyor ki, Devlet Plânlama teşkilâtı yetkilileri ve sorumluların da Müşterek Pazara katılma konusunda tavsiye edici bir fikir ve kanaat mevcut değildir. Nitekim, bu teşekkülün yetkilileri ve sorumluları içerisinde bulunan sayın bir profesörün, «Avrupa Müşterek Pazarının Türk Ekonomisi üzerindeki muhtemel tesirleri» adiyle yayınlanan kantitatif bir araştırma denemesinde :

1. «Müşterek Pazarın Türk ekonomisine sağlıyacağı menfaatlerin de sanılacağı kadar mühim bulunamıyacağı,

2. Müşterek Pazara katılmanın Türkiye'ye yeni ve büyük imkânlar temin edeceği hususundaki iddia ve kanaatlerin doğru olamıyacağı,

3. Müşterek Pazara üye olmanın Türk ekonomisi bakımından arz ettiği asıl tehlikenin iktisadi kalkınmamızı henüz tamamlamamış olmamızda ve Müşterek Pazar devletlerinin ise, gelişme seviyesi bakımından Türkiye'ye nazaran çok ileride bulunmasında toplandığı, bunun da tam entegrasyon halinde millî ekonomimizin aleyhine işliyebileceği ve kalkınma hızımızı yavaşlatacağı»,

Gibi mütalâalar ileri sürmesi bu müşahedemizi teyidetmektedir.

Diğer taraftan, Beş Yıllık Plânın Yüksek Meclisinizde müzakeresi sırasında da Hükümetin verdiği izahlar ve C. H. P. sözcüsünün konuşmaları da bu fikir ve mütelâaların benimsendiğini göstermiş ve anlaşmanın gene muhterem heyetinizde müzakeresi sırasında C. H. P. nin salâhiyetli sayın bir üyesi de aynı noktayı nazarı yani, Myrdal ve Hirşman tarafından ortaya atılan «Polarisation - Kutuplaşma» nazariyesini savunmuştur. Bütün bunlar gösteriyor ki, Hükümetin Müşterek Pazara katılma konusundaki politikası

hakikatte bu görüşe dayanmış ve bu netice de tabiidir ki esasında bir değer ifade etmiyen böyle bir nezaket anlaşmasını karşımıza çıkarmıştır. Geçen sene bütçe konuşmalarında da ifade ettiğimiz gibi, bir defa daha tekrar edelim ki, biz Türkiye gibi oldukça dar bir pazara sahip bulunan ve tabiat kaynaklarından istifade imkânları itibariyle henüz kendi kendine yetecek durumda olmıyan bir memleketin, hele bugün dünyada vukuubulan gelişmeler ve gruplaşmalar müvacehesinde, Müşterek Pazar dışında kalmasını zararlı görmekteyiz. Biz ekonomimizin geniş bir blok içinde normal iktisat kaidelerine tabi olarak daha kuvvetle inkişaf edeceğine ve bu kaidelerin gayretleri kamçılayıcı bir tesir yapacağına inanıyoruz ve bu inancımızı gene muhafaza ediyoruz. Bu bakımdan, memleketimizin iktisadi gerçeklerine uygun görmediğimiz ve lehinden ziyade aleyhinde fikirler serdedilen bir nazariye öne sürülerek memleketimizin Müşterek Pazara girmesinden alınan neticeler Hükümetin de politikasını bu istikamete yöneltmesinden ileri gelmiştir. Bu hususu bilhassa belirtmek isteriz.

Değerli arkadaşlarım,

Kalkınma faaliyetlerinin dış finansmanı üzerinde de durmayı faydalı görüyoruz. Bilindiği gibi, dış finansman yabancı özel yatırımlar veya özel istikrazlar yoliyle veyahut Devlet istikrazlariyle milletlerarası malî müesseselerden sağlanan krediler yoliyle elde edilmektedir.

Yabancı müteşebbislerin az gelişmiş memleketlerde yatırım yapmaları her şeyden önce bu memleketlerin yabancı sermayeye sağlıyacağı kâr ve bilhassa politik bakımdan bu memleketin göstereceği istikrara ve telkin ettiği güvene bağlıdır. Bâzı eksiklikleri olmakla beraber, yabancı sermayeyi teşvik mevzuunda tatbik etmekte olduğumuz kanun hükümleri daha teşvik edici şekilde ıslah edilse bile, memleketimizin bugün arz etmekte olduğu güven telkin etmiyen durumu bu kaynaktan gereği veçhile faydalanmamıza yine imkân vermiyecektir. Bu bakımdan, dış finansman konusunda dış memleketlere veya milletler arası malî müesseselere borçlanma yoluna müracaat etmekten başka bir çare kalmamaktadır. Memleketimizde de gelmiş ve geçmiş Hükümetler gibi bugünkü Hükümet de iktisadi kalkınma hamlelerini tahakkuk ettirmek için dış istikraza müracaat etmekten başka bir yol bulamamıştır. Bu cümleden olmak üzere 1961 yılında 116 milyon 532 bin dolâr, 1962 yılında da takriben 100 milyon dolâr ve 1963 yılında da yine bu miktarlar civarında dış borçlanmaya gidilmiş, 1964 yılında da 100 - 150 milyon dolâr civarında bir borcun Konsorsiyuma dâhil memleketlerden ve bâzı milletlerarası malî müesseselerden alınması derpiş olunmuştur. Mazide olduğu gibi kalkınma çabası ve bunu tahakkuk ettirmek endişesi içinde bulunan Hükümetlerin bu yolda bir netice almak için gayret sarf etmesini memleket zaruretlerinin bir icabı olarak mütalâa ettiğimizi, bilhassa şartlara uymadığını da burada işaret etmek icabeder.

1964 yılı gerekçesinde verilen izahattan anladığımıza göre 1963 yılı içinde Amerika Birleşik Devletlerinden yapılan istikraz istisna edilirse, Konsorsiyum dâhilinde Fransa, İngiltere, İtalya, Holânda ile yapılan anlaşmaların gerek vâde gerek faiz bakımlarından plânın şartlarına uygun olmaktan uzak olduğu anlaşılır. Bilhassa bunlardan İtalya ile yapılan anlaşma ağır şartlı telâkki edilebilir. Keza Avrupa İktisadi İş Birliği Teşkilâtından 1961 yılında sağlanan 45 milyon dolârlık kısa süreli kredi ile 1961 yılından itibaren AİD, yani Milletlerarası Kalkınma Ajansından temin edilen kredilerden büyük kısmı vâde ve faiz bakımından aynı mahiyeti arz etmektedir. Bu şartlar altında yapılacak borçların ileride sorumluluk yüklenecek Hükümetleri iş görme bakımından ne müşkül durumda bırakacağının ve resülmal ve faiz karşılıklarının ödenmesi hususunda geleceği ne kadar ağır bir külfete sokacağının nazarı itibara alınması gerekir. Geçmişten devraldığımız borçların resülmal ve faizlerinin ağırlığından her zaman, her fırsatta şikâyet eden ve müsebbiplerini suçlıyan Hükümetlerin borçlanma mevzuunda gelecekteki Hükümetlere aynı şekilde şikâyet ve suçlama fırsatları vermemeleri doğru ve isabetli bir hareket tarzı olsa gerekir. Bunların bu kürsüden açıklanmasında fayda mülâhaza etmekteyiz. Bu kısım üzerindeki görüşlerimizi ifade ederken son üç yıl içerisinde dış borçlarda yüzde 56,5 nisbetinde bir artma meydana geldiğine, buna rağmen Devletin borç yükünün öyle acı, acı şikâyet edildiği gibi ağır olmadığına da bilhassa işaret etmek isteriz.

Değerli arkadaşlarım,

Hükümetin para ve kredi politikasına gelince 4 Ağustos 1958 istikrar kararlarının alınmasını

mütaakıp tedavüldeki para miktarı 3 milyar 420 milyon lira civarındaydı. Bu miktar 1960 yılı Ocak ayında küçük bir farkla 3 milyar 746 milyon liraya yükselmiş 1960, 1961, 1962 yıllarında muntazam bir artış seyri takibederek 1962 yılı Aralık ayı sonunda 5 milyar 398 milyon liraya yükselmiştir. 1963 yılı Aralık ayı başında tedavüldeki para miktarı 5 milyar 647 milyon lirayı göstermekteydi. Şu hale göre, tedavüldeki para miktarından 4 Ağustos kararlarının alındığı 1958 yılına nazaran yüzde 65 nisbetinde, 1960 yılına nazaran yüzde 50 nisbetinde ve 1962 yılı Aralık ayı sonundaki miktara nazaran da yüzde 4,6 nisbetinde bir artış husule gelmiş demektir.

1963 yılında tedavüldeki para miktarının 1962 yılına nazaran fazla bir artış göstermemesi sebebi gerekçede şu şekilde izah edilmektedir : Bu yılda kalkınma programı gereğince yapılması zaruri olan ithalâtı aksatmamak için Merkez Bankası altın ve döviz rezervlerine müracaat edilmiş ve altın stokumuz 59 tondan 19 tona inmiş ve döviz rezervlerimiz de ehemmiyetli bir miktarda azalmıştır.

Resmî sektör haricolmak üzere, kredi hacmındaki değişiklikler ise şu neticeleri vermektedir :

	1958 Milyon T. L.	1962 Milyon T. L.	1963 Eylül sonu Milyon T. L.
Ticari kredi	9.627	6.697	6.057
Zirai krediler	2.161	1.659	2.089
İpotek mukabili krediler	551	1.111	1.194
Sınai krediler	178	304	374
Toplam	9.517	9.771	9.714

Bu neticeler gösteriyor ki, banka kredilerini tahdideden karar 1961 yılı Mayıs ayında kaldırıldığı halde 1962 ve 1963 yılları kredi hacımlarında 1958 yılına nazaran hemen hiçbir değişiklik olmamış ve hattâ ticari kredilerde büyük bir nisbette azalma olmuştur denilebilir. Esasen 1963 yılının dikkati çeken cihetı zirai kredilerde bir miktar artma olmasına mukabil ticari kredi hacmında 600 milyon lira gibi oldukça mühim nisbette bir azalma olmasıdır. Cüzi de olsa, zirai kredilerdeki artma şüphesiz memnuniyeti muciptir. Fakat ihtiyaç nazarı itibara alınırsa, kâfi değildir. 1964 yılında zirai kredi hacmının kısmen dahi olsa ihtiyaca cevap verebilecek bir miktara yükseltilmesini temenni ederiz.

Ticari kredi hacmındaki azalış da dikkati çekmektedir. Sebepleri gerekçede belirtilmediği için ve Sayın Maliye Bakanının da bu noktayı aydınlatıcı bir husus göremediğimiz için Hükümetin bu mevzudaki düşünce ve kanaatlerini bilmiyoruz. Ancak bu azalışta muhakkak ki iç ve dış siyasi olayların da huzursuzluk ve güvensizlik yaratan seyrinin büyük tesiri olsa gerektir.

Mesken inşaatına mütaallik kredilerin mecmuu kredi hacmı içinde büyük bir yekûn göstermesi ve plân hedeflerine ve tavsiyelerine rağmen geçmiş yıllara nazaran artmış bulunması da üzerinde ayrıca durulacak bir konudur.

Memleketimizin ekonomik veçhe ve hüviyetinin tâyin edilmesinde mevduat durumunun tesbiti de bir önem arz eder.

İktisadi istikrar kararlarının alındığı 1958 yılından itibaren bankalararası mevduat haricolmak üzere, bankalara yapılan mevduatın sektörler itibariyle seyri bize şu neticeleri göstermektedir :

Yıllar	Resmî T.L.	Ticari T.L.	Tasarruf T.L.	Toplam T.L.
1958	1.356	1.412	3.362	6.130
1960	1.897	1.708	4 366	7.971
1963	1.805	1.696	5.956	9.457

(Rakamlar milyon olarak)

Yine bankalararası mevduat haricolmak üzere, mevduat artışının millî gelir artışiyle münasebetini gösteren bir mukayese de şu neticeleri vermektedir :

Yıl	Millî gelir T.L.	Artış nisbeti %	Mevduat toplamı T.L.	Artış nisbeti %	Tasarruf mevduatı T.L.	Artış nisbeti %
1958	33.873	—	6.131	—	3.362	—
1960	44.855	32	7.971	30	4.366	30
1961	49.080	49	7.736	26	4.936	47
1963	55.355	63	9.457	54	5.956	74

(Artış 1958 e göre rakamlar milyon olarak)

Görülüyor ki, 1960 yılına nazaran tedavüldeki para hacmında % 60 nisbetinde bir artış husule geldiği, buna mukabil 1953 yılına nazaran 239 olan toptan eşya satış fiyatları genel endeksi % 26 farkla 272 ye yükseldiği, millî gelir cari fiyatlara göre, 1958 yılına nazaran % 63 nisbetinde bir gelişme kaydettiği halde, ticari mevduatın ne konjonktür ne de millî gelir artışıyla mütenasibolmıyacak ve hakikatte bir gerilemeyi dahi gösterecek şekilde sabit kalışı, buna mukabil tasarruf mevduatının millî gelir artışından daha seri bir tempoyla bir yükseliş gösterişi kanaatimizce özel teşebbüsün hâlâ giderilmemiş olan siyasi ve iktisadi huzursuzlukların tesiri altında bulunduğunun bir ifadesidir. Mevduat ve banka kredilerinin seyri de gösteriyor ki, halk bu endişe ve huzursuzlukların tesiri altında elinde kabil olduğu kadar fazla nakit tutmaya, teşebbüsleri varsa tedbirli olmaya ve fazla açılmamaya kendini mecbur görmekte ve yatırımlarını daha ziyade inşaat gibi iktisadi olmıyan sahalara tevcih etmektedir. Böyle bir ortamda özel teşebbüs plânın tahakkukuna yardımcı olamıyorsa şüphesiz ki; kusuru özel teşebbüste değil, onda gerekli olan güven ve huzuru bir türlü yerleştiremiyen hükümetlerde ve onların siyasi ve iktisadi politikalarında aramak lâzımgelir.

Toptan eşya fiyatlarının seyri de yıldan yıla bir artış göstermektedir. 1953 yılına göre 100 olarak kabul edilen toptan eşya genel endeksinin seyri şu tempoyu takibetmiştir. 1960 da 239, 1961 de 240, 1962 de 260, 1963 te 272.

Para hacmındaki ehemmiyetli dalgalanmalar nazarı itibara alınırsa, toptan eşya fiyatlarındaki artışın daha bâriz bir şekilde görülmesi icabederdi. Kanaatimizce toptan eşya fiyatlarında daha bâriz bir yükselişin müşahede edilmemesi geçen sene de belirttiğimiz gibi şu sebeplerden ileri gelmektedir. Fiyatlara tesir eden moneter faktörler sadece tedavüldeki banknotların miktariyle, kredi hacmından ibaret değildir. Satınalma gücünün tedavül hızı da umumi fiyat hareketlerine istikamet veren âmillerdendir. 1960 yılından beri likidite hareketleri büyük nisbette kuvvetlenmiştir ve devam etmektedir. Bunun da sebebi iktisadi istikrar ve huzurun yerleşmesine âmil olacak güvenin ve inancın memlekette tam bir şekilde henüz belirmemiş olmasıdır. Bundan dolayıdır ki; herkes elinde kabil olduğu kadar nakit tutmayı, teşebbüsleri varsa tasviye etmeyi, ticari teşebbüslere ve yatırımlara gitmekte de ağır hareket etmeyi ihtiyatın bir icabı telâkki et-

mektedir. Biraz evvel de belirttiğimiz gibi, bankalardaki ticari mevduatın millî gelir ve konjonktür artışını takibetmiyerek 1958 yılındaki miktarda sabit kalışı, buna mukabil de tasarruf mevduatının 1958 yılına nazaran % 74 gibi büyük nisbette bir artış gösterişi, ticari krediler sabit kaldığı hattâ gerilediği halde meskен inşaatı kredilerinin 1958 yılına nazaran % 200 nisbetinde artış gösterişi bu müşahedelerimizi katî şekilde teyideden delil ve emarelerdir. Likidite neticesi ortaya çıkan para sıkıntısı, özel teşebbüsün sınai ve ticari mahiyetteki yatırımlarının son derecede ağırlaşması, satınalma gücünün tedavül hızına da tesir etmiştir. Emisyon artmakla beraber herkes mal talebinde ihtiyatlı davrandığı ve ithalât da 1958 yılına nazaran büyük nisbette genişliyerek mal arzını çoğalttığı için piyasa muvazenesinde şimdilik çok bâriz bir fiyat yükselişi görülmemektedir. Ancak, para bir tedavül vasıtasıdır. Bu bakımdan er geç likit ihtiyatların tedavüle sürüleceği muhakkaktır. Diğer taraftan Hükümetin plânın finansmanı konusunda gerek iç gerekse dış imkânlar bakımından içinde bulunduğu güç durum da 1964 yılı için endişe vericidir. Yatırımların tahakkuku için gerekli olan ithalât sağlanamadığı takdirde mal arzı ehemmiyetli surette daralacağından piyasadaki bugünkü zâhiri ve suni zoraki fiyat muvazenesi süratle bozulacak, muhtemeldir ki, memleketimiz bütün tezahürleriyle tam bir enflâsyon içine girecektir. Yeni vergi zamlarının fiyatlara tesiri de bu konuda nazara alınmalıdır.

Çok muhterem arkadaşlarımız.

Bütün bu mâruzatımızın vâsıl olduğu katî netice şudur ki, 1964 bütçesi malî, iktisadi, siyasi ve sosyal bünyemizi ferahlandırıcı bir zemine kavuşturamıyacaktır.

Türkiye'mizin gerçeklerine aykırı bir istikamette seyreden Hükümetin umumi politikası üzerinde, itirazımız olduğumuz bu bütçenin tatbikatı bakımından olsun, siyasi partilerimizin dikkatle düşünmeleri icabetmektedir.

Hâdiselerin mahiyet ve oluşlarına göre her zaman değişmesi muhakkak suni bir ekseriyete dayanan ve bu haliyle azınlıkta bulunan Hükümet, Türkiye'nin umumi dertlerine çözüm yolları bulabilecek cesaretli ve netice verici kararlar almak kudretinden mahrumdur.

Kıbrıs dâvası gibi önemli siyasi ihtilâfların gün ışığına çıktığı ve kalkınma ihtiyacımızın milletçe büyük bir feragat fedakârlık istediği böylesine bir devirde, muhtacolduğumuz istikrarlı ve kuvvetli bir Hükümette bulunması içabeden vasıflara mâlik olmadığını üzülerek tesbit etmek ihtiyacındayız.

Yüksek Meclisinizin itimadına mazhar olmuş bütün Hükümetlerin, Milletin kaderinde söz ve yetki sahibi olduğu, münakaşası caiz olmıyan bir hususdur. Ancak kazanılan güvenin suni ve tesadüfi bir zemine oturması halinde çözülmesi kolay olmıyan meselelerin halli hususi bir önem kazanır. Bilhassa iç bünyemizde köklü değişiklikler yaratacak olan sosyal ve ekonomik raformların topyekûn bütün milletin ve onun temsilcileri siyasi partilerin ortak görüşüne uygun olarak düzenlenmesi kaçınılmaz bir zaruret olur. İstinadettiği partinin azınlıkta olduğu bir Hükümet görülmemiş değildir. Fakat istinadettiği partinin azınlıkta olduğunu bile bile kahir bir ekseriyet iktidarı halinde hiçbir istişare veya işbirliğine iltifat etmeden müstakilen kendi görüşlerini hâkim kılmaya kararlı bir Hükümet görülmemiştir. (Soldan bravo sesleri)

Bütçe tasarılarının sahibi bulunan Hükümet bugünkü hal ve şekliyle efkârı umumiye ile irtibatını tamamen kesmiştir. Bütün bu siyasi gerçekler iktisadi, malî, siyasi ve sosyal yapımız üzerine tesir icra etmektedir.

Türkiye halkın gerçek ekseriyetine dayanan bir Hükümete muhtaçtır. Bu ihtiyacı anlayışla karşıladığımız takdirde Türkiye'mizi ferah noktalara kavuşturmak mümkün olacaktır.

Arz ettiğimiz bu mülâhazalar ve tatbikat gerçekleri karşısında, Adalet Partisi Meclis Grupu olarak Hükümetin siyasi, iktisadi ve malî politikasını isabetli bulmadığımızı ve bu bakımdan da 1964 malî yılı bütçe tasarıların memleket mesele ve dertlerini halletme ve cevap verme bakımından kifayetli görmediğimizi arz eder huzurunuzdan ayrılırken A. P. Grupu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Soldan sürekli alkışlar)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım; bugün saat 14,00 te T. B. M. M. Birleşik olarak toplanacaktır. Bu sebeple Millet Meclisi Birleşimine T. B. M. M. Birleşiminden sonra toplanmak üzere ara veriyorum.

Kapanma saati: 12,50

ÜÇÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 16,55

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KÂTİPLER : Nevzat Şener (Amasya), Nurettin Akyurt (Malatya)

BAŞKAN — Millet Meclisi Birleşimini açıyorum.

Bütçe müzakerelerine devam ediyoruz. Söz sırası Millet Partisi Grupu adına Zekâi Dorman'ındır. Buyurun, efendim.

M. P. GRUPU ADINA ÖMER ZEKÂİ DORMAN (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem Hükümet erkânı, aziz milletvekilleri, 1964 yılı bütçesi münasebetiyle görüş ve tenkidlerimizi arza başlamadan evvel, bu bütçenin millet ve memleket için hayırlı ve başarılı olmasını yürekten temenni ederiz.

Muhterem arkadaşlar,

Kuruluş ve tatbikatındaki aksaklıklar bir tarafa, plânlı bir kalkınma devrinin birinci yılını tamamlıyarak ikinci yıla basmış olmanın ve yine bütün kusurlarına rağmen, plân ve programa müstenit bir bütçe ile karşılaşmış bulunuyoruz.

Filhakika 1964 yılı bütçesinin geçen yıla nazaran, kesirler hariç, % 11 nisbetinde yüksek tutulduğu ve yatırımların % 20 artırıldığı görülmekte ve buna karşılık harcama tutarları ile plân hedefleri arasında farklar göze çarpmaktadır.

Ezcümle, 1964 yılı programında, önümüzdeki yıla ait gayrisâfi millî hâsılanın % 7 oranında artacağı derpiş olunmuş ve fakat 62,8 milyara ulaşması hedef tutulan bu hâsılaya 1962 yılı fiyatları esas alınmıştır.

Cari fiyatlarla 1962 fiyatlarının aynı seviyede bulunmaması dolayısiyle, 1964 yılı programının 14 milyar 20 milyonluk bütçe karşısında bile, arzuladığı hedeflere ulaşması mümkün olamıyacaktır.

1964 yılı plânında kamu sektörü için tesbit edilen yatırım hedefi 6 milyar 845 milyon liradır. Genel ve katma bütçeler, bunun 3 milyar 397 milyon lirasını kapsadığına ve bütçe tasarısında ise yatırım ödeneği % 4,5 nisbetinde yüksek tutulduğuna göre, bu farkın, program yatırımlarını 1962 fiyatları ile hesaplamaktan doğduğu ve bütçe tasarısı da aynı fiyatlarla bağlandığı takdirde, hakikatte yüksek değil, düşük bir yatırım hacmı ile karşılaşacağımız anlaşılmaktadır.

Muhterem arkadaşlar,

Hepimizin vergi reformunu, vergileri ıslah. sosyal adalet terazisiyle tevzi ve ciddiyetle takip ve tahsil etmek mânasına aldığımızda şüphe yoktur.

Ancak, Hükümet, basiret, itidal ve teşkilât işi olan bu gayenin meyvalarını beklemeden, maahaza, % 7 kalkınma hızını gerçekleştireceği va'dinin mahkûmiyeti altında, ayağımızı evvelden hazırlanmış bir plân ayakkabısına uydurma gayretine düşmüştür.

Sayın Başbakan, iktisadi durumumuzu açıklarken, Türkiye'yi «ameliyat masasına yatırılmış bir hasta olarak» tasvir ve Sayın Maliye Bakanı da «Döviz açığının artmış ve enflâsyon tehdidinin şiddetlenmiş olmasından» şikâyet etmişler ve netice olarak, kalkınma plânının iç ve dış finansman ihtiyacını ileri sürerek, yeni vergiler koyma ve yeni krediler arama zaruretini belirtmişlerdir.

Hakikatte, ekonomik durumumuzda ve konjonktürün seyrinde mühim bir değişiklik olmamıştır. İktisadi bünyemiz, zaten yıllardan beri muvazene ve istikrarın teessüsünü önliyen menfî baskılar altındadır.

Bu memlekette piyasanın, emisyon zoruyla canlandırılması, bizi dış tediye muvazenesini daha uzun zaman sağlıyamamak betbahtlığı ile karşılaşılmıştır.

Ancak, bu vebali yüklenenler «ne yapalım plânımız böyledir ve Büyük Meclis tasdik etmiştir.» mazereti içinde, memlekete yeni veballer getirmekten kaçınmak mevkiindedirler.

Muhterem arkadaşlar,

Batı memleketlerinde kalkınma daima, istihsali artırmak, ticarete canlılık vermek ve bu suretle biriken sermayeyi sınai yatırımlara aktarmakla meydana gelmiştir. Bizde ise, faiz hadlerinin çok ağır oluşu ve Devletin cari masrafları ile yatırımlarının talep üzerindeki tesirleri, ticaret ve sanayileşme gayretimizi ve bilhassa özel teşebbüsün yatırım temayüllerini zayıflatmakta, enflâsyon tehdidi içinde verimi tahdidetmekte piyasa ve gayrimenkul fiyatlarının hızla yükselmesi uzun vâdeli teşebbüsleri frenlemektedir.

Devlet harcamalarının ölçüsüz nisbette artışını ve üstelik kısır ve verimsiz işlere yöneltilmesi dış ticaret sıkıntısını aşırı derecelere yükseltmektedir.

Satınalma gücünün iyi ayarlanmaması yüzünden, hele iç piyasayı dolduran lüks eşyaya karşı lüzumsuz istihlâk arzusu önlenememekte, buna mukabil istihsal temposu da artmamakta ve ihraç mallarımız, çeşit azlığı, kalite kifayetsizliği, maliyet yüksekliği ve ticari ahlâkın düşüklüğü yüzünden, zor müşteri bulmakta ve dış tediye açıkları kabarmaktadır. Bu gerçek sebepler yanında birtakım tali faytörler de kalkınmanın aksamasına müessir olmaktadır. Meselâ:

1. Sayıları günden güne artan memur kütlesi, Devletin cari masraflarını yatırımlar aleyhine çoğaltmakta ve bunların kemiyeti yanında keyfiyet unsuruna hiç itibar edilmemekte ve adam kayırma gayreti içinde, birçok kalitesiz ve kültürsüz insanlar, Devlet dairelerini tıka - basa doldurmaktadır.

Millî Birlik Komitesinin 235 general ve 7 bin küsur subayı, ilk heves tasfiye etmeleri yanında mekanizmanın büyük parçalarına el süremedikleri bir vâkıadır. Ama bu iş hâlâ halledilmemiştir. Kadrolar mütamadiyen şişmektedir. En azından «Artık memur almıyoruz.» demek bile buna çare değildir.

2. Millî sermaye fonunun büyük kısmını emmiş bulunan Emekli Sandığı, İşçi Sigortaları ve İktisadi Devlet Teşekküllerinde düşük ve verimsiz yatırımlara devam etmekle, lüks ve israf alışkanlığı giderilememiş bulunmaktadır.

Muhterem arkadaşlar,

İktisadi hamlemiz üretme takatinin hudutlarını aşan bir yük ve baskı altındadır. Bu yük azaltılmadığı takdirde, ne yeni vergiler ne de dış krediler derde kesin bir çare teşkil etmiyecektir.

Yeni vergilerin, enflâsyonist bir bütçeye sürüklenmekten bizi alıkoymakla beraber, piyasa ve ihraç malları üzerine yapacağı akisler kabili inkâr değildir. Üstelik bu vergiler, millî gelirin fertlere dağılışını, kamu vicdanının mâkûl göreceği bir seviyede tutmaya da imkân vermiyecektir Dış krediler ise, sadece döviz buhranını geçici olarak önlemeye yarayacaktır.

Türkiye'nin kamu giderlerine muvazi olarak her yıl artmakta olan bütçelerinde şu karakteristik eylimler göze çarpmaktadır:

1. Harcamalardaki artış, ekonomik gelişme ile mütenasip değildir. Batı'da bu artış bizdekinin aksine olarak olgunlaşma ve refah safhalarında meydana gelmektedir. Vatandaşdan malî fedakârlık, bizde olduğu gibi, daha kalkınmanın başlangıç safhasında istenmektedir.

2. Devletin vergi yoliyle gayrisâfi millî hâsıladan aldığı hisse, öbür memleketlerden aşağı değildir.

Gerçekten, vatandaşın malî fedakârlığa tahammülü, vergi yükünün millî hâsılaya nisbetinden çok, genel kazanç seviyesine bağlı tutulduğu takdirde vergi adaletinin tabiî icabı yerine getirilmiş olur.

Bir vatandaşın gelir seviyesi, normal geçinme endeksinin üstüne çıkmadıkça, onun vergi takatını zorlamak insafsızlık olur.

3. Vergi yükünün bizdeki dağılışı, reform kelimesinde ifadesini bulan tatbikata kadar, gayriâdil ve ölçüsüz olmakta devam edecektir.

4. Devlet harcamalarındaki artış, ekonomik gelişme ile mütenasibolmadığı kadar, hizmet kalitesi de bu artışa uymamakta, verim gittikçe düşmektedir. Bu durum, Devlet hizmetlerini yürütmek ve randımanı artırmak endişesi ile bizi yeni teşkilâtla kadrolara itmekte ve bu yüzden bâzı istisnalarla daireler, parazitlerin çoğaldığı bir miskinler tekkesi haline gelmektedir.

Devlet dairelerindeki masraflar rasyonel ve objektif bir hesaba dayanmadığından, asıl hizmetler geri kalmakta ve harcamalar kontrol edilmediği için israfa kaçılmakta ve Hazineden her alınan parayı, yıl sonunda mutlaka eritmek düşüncesi hâkim bulunmaktadır.

Ne rejimlerin, ne de iktidarların değişmesi bu kuronik derde çare olamamaktadır.

Bütün bu illet ve ârızalar, teşhiz ve tedavi şeklini bilmemekten emek ve parayı boşuna harcamaktan ve Devlet malı olduğu için de bu harcanışa acımamaktan ileri gelmektedir.

Hulâsa her şeyin başı, ehliyetli ve namuslu bir kamu idaresinin kurulmasına bağlı bulunmaktadır.

Evet bu memleketin (A) dan (Z) ye kadar, bir idare inkilâbına şiddetle ihtiyacı vardır., Fakat yerlerini dolduracak yeni bir takım maalesef daha uzun zaman yetiştirilemiyecektir.

Muhterem arkadaşlar,

Az gelişmiş memleketlerin kalkınmasında, kendi tabiat ve insan kaynakları ve malî ve iktisadi güçleri bir tarafa itilerek, her derde deva sayılan bir reçete ile işe girişmek, takdir edersiniz ki, çok hatalıdır.

Plân ve programlar, o memleketin içinde bulunduğu merhale ve şartlara uymalı, evvelâ idari bünyenin düzeltilmesi, eğitim konusu ve sosyal meseleler ele alınmalıdır. Sermaye ve teknik bilgiler bu ilkel davâlar halledilmedikçe refahın kapılarını açamazlar.

Şimdiye kadar kurduğumuz fabrikaların ve kamu hizmetine tahsis ettiğimiz müesseselerin ziyanla kalkıp ziyanla oturması sebepleri üzerinde dikkatle durmamız lâzımdır.

Ortak Pazara imzamızı koymuş bulunuyoruz. Bu entegrasyona kemali ile intibak etmek basiret ve liyakatını gösteremezsek, ileri memleketlerin peşinden gidemez, onlara yetişemez, iktisaden köle oluruz.

Onlara neler satabileceksek bunların kalite, maliyet ve istihsal güçleri üzerinde millet ve Hükümet olarak şimdiden kafa yormamız, gümrükler açılınca, en ucuz ve en alâsını bulacağımız mal yanında, bu günkü yerli malına, nasıl olsa batacak diye yıllardan beri Avrupa damgası ile müşteri bulmak sahtekârlığından vazgeçmemiz ve bu emtiayı, yabancı malı evsafına yükseltme ve fiyatlarını ayarlama çarelerini aramamız lâzımdır.

Muhterem arkadaşlar,

İktisaden geri memleketlerde, insan ve tabiat kaynaklarının değerlendirilemediği bir gerçektir.

Tabiata bağlanmamış, kendisini toprağa vermemiş ve liberal kapitalizmin zevkini tatmamış olan topluluklar, ileri bir ekonominin muhtacolduğu çalışma temposuna erişemezler.

Devletçe kalkınmanın temel taşı, işsize iş bulmak ve gizli işsizi nemalandırmaktır.

Her hürriyet gibi, çalışma ve tembel oturma hürriyeti de, daha önceki esaretlerin tabiî bir istahalesidir.

Aslında boyu derebeylik bakışı altında yaşıyan ve durmadan çalışan memleketlerde köylü, toprağa yapışmış, ekim ve harman dışı zamanlarını başka hizmetlere vermiş, hürriyet ve demokrasi rejiminin getirdiği serbestlik dahi bu insanları, toprağa iman gibi bağlanmaktan alıkoyamamıştır.

Bizde tersine olarak köyler, zahmetsiz kazanç yeri sayılan şehirlere ve bir ihraç metaı gibi Avrupa'ya taşmakta ve yoksul Anadolu gezgincilere mesire olmaktan ileri bir manzara göstermemektedir.

Vatandaşı toprağa bağlamanın ilk hatıra getireceği reform herhalde toprak reformu değildir. Tarım reformunu takdimen değerlendirmek, ziraatçiyi özel sektörün, Hükümet yardımı ile kuracağı kollektif bir nizama bağlamak ve böylece insan gücünün atıl kalmasını önlüyerek, istihdam davâsını halletmek zorundayız.

Muhterem arkadaşlar,

Sayın Cumhurbaşkanımızın «Çalışmak, ama çok çalışmak lâzımdır» tavsiye ve ikazına rağmen, memleketimizde tembellik millî bir gelenek halindedir.

Anadolu'da milyonlar, hâlâ bir karasapanın ardında, bir lokma ve bir hırkaya ömür tüketirken, beride Devlet kapısına yaslanıp rahat ve kolay geçinme ve yaşama yolunu bulanlar, Avrupa seyahatlerini inhisarlarına alıp dünyalıklarını genişletenler ve bu nimetlere erişmek için, memleketin yüksek menfaatleri siloganı

altında iktidar mücadelesi yapanlar, vardır..

Atatürk'ün vatanı kendilerine emanet ettiği gençlik de maalesef, ciddî ve hayırlı bir istikâmete götürülmemektedir.

Bunların içinde, istikbal endişesi ile, mahrum ve fedakâr, ilme dirsek çürütenler çok olduğu gibi, sırtını aile varlığına veya cemiyetin yardımına dayıyarak, tahsillerini uzatanlar ve böylece askerlik mükellefiyetinden mümkün mertebe uzak duranlar ve bol kazanma vasıtasını öğrenci olmanın imtiyazlarını terkedemiyenler vardır. Daha acısı, bunların içinde günlük politika ile beslenen siyasetçiler tarafından, adını galeyan koydukları bir kalkan arkasında, parti mücadele meydanlarına sürülenler de vardır. Bu hal memleketi nereye götürür, bizim gençlikten istediğimiz ve beklediğimiz bu mudur?

Hükümet, nerden gelirse gelsin, huzur ve istikrara çelme atanlara yalnız kendi vasıtaları ile karşı koymalı ve hele sıkı yönetimin hükmettiği yerlerde, zabıta kuvvetinin, bir filim seyreder gibi atıl ve hayran durmasına müsaade etmemelidir.

Muhterem arkadaşlar,

Türk ordusunun, bir harb vukuunda müttefiklerinden birkaç zaman yardım görmiyeceği ve kendi yağı ile kavrulmaya terk edileceği malûmdur.

Kaldıki artık savaşlar, senelerin değil, ayların da değil, ancak günlerin hesaplanacağı bir süre içinde olup bitecektir.

Atom stokları sayesinde geride kalabilenler bile (Einstein) ın dediği gibi, 4 ncü Dünya harbini taş ve sopalarla mağaralarda yapacaklardır.

Realite bu olduğuna göre, Türk Ordusunun, atom harbi başladıktan bir müddet sonra, bu harbi hiç değilse konvansiyonel silâhlarla idameye muktezi yardımları almaya başlamasının, mukadder akibete tesir yapamıyacağı aşikârdır.

Bugünün harb şartları muvacehesinde, artık orduların seferberlik ve hudutlarda yığınak ve bunların ulaştırmasını yapmalarına zaman ve imkân yoktur.

Ordular, hudutlar bölgesinde ve memleket içinde, sefer mevcutları ile her an çıkabilecek bir harbe göre bugünden hazırlıklı olmak ve hattâ hazar garnizonlarını bu esas içinde kurmak mecburiyetindedirler.

Bu itibarla, Türk Ordusunun, harb çıktıktan sonra değil, daha şimdiden, savunma imkân ve kabiliyetine ulaşacak şekilde teslih ve teçhiz edilmiş olması şarttır.

Yardımın bugünkü anlamı budur. Aksi takdirde, atı alan Üsküdar'ı geçmiş olur.

Muhterem arkadaşlar,

En kritik hâdiselere ve sureti hal bekliyen mühim meselelere rağmen, eskiden olduğu gibi, hemen silâha sarılmanın mümkün olmaması, insanlığın tekâmülünden değil, akibetin korkunç oluşundandır. Belki bunda da bir hayır ve isabet vardır.

Beri taraftan insanoğlu, teknik kabiliyetini aya kadar göndermiş ve 1970 ten evvel, bu en yakın komşu dünyaya temellük edecek bir merhaleye ulaşmıştır.

Ama bir taraftan da, ne yazık ki, vahşetle medeniyetin yanyana yürüdüğü bir devirde ve bu acı tezatın utanç ve ıstırabı içinde yaşıyoruz.

Son Kıbrıs hâdiselerinin bize verdiği en büyük ibret dersi, dost ve müttefiklerimizden bâzılarının sinsi ihaneti ile karşılaşmak olmuştur. Bu hal bizi, dış politikamıza yeni bir istikamet vermeye mecbur kılacak bir mahiyet arz etmektedir.

Ama bir taraftan da, malî ve iktisadi zorluklar belimizi bükmektedir. Türkiye, Avrupa'nın fındık cesametindeki (Benelüks) devletleri bir tarafa, nerdeyse Monako Prensliğine bile başvuracak zaruretler içinde sürüklenmektedir.

Biz kabahatin büyüğü, bu bütçeyi getirenlerindir demiyoruz. Elbette ki, tarihî zaıfların ve keyfî idare saltanatının günahına hissedar olacağız.

Kusurlarımızı görmek ve bunları gidermenin muhtacolduğu iyi niyet ve şu üç faktöre uymak mevkiindeyiz.

Bilmek, yapabilmek ve yaptırabilmek...

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye, daha uzun zaman bir sanayi memleketi olamıyacağına ve esasen Ortak Pazarın bizi tercih ettiği hedefler de malûm bulunduğuna göre memleketimizi ayakta tutacak ve işsizliği önliyecek şu gibi tedbirler akla gelmektedir:

1. Tarla ziraatinde küçük aile işletmeciliğine son vermek, özel sermaye ve Devletin malî ve teknik yardımı ile, orta ve büyük kooperatifler meydana getirmek,

2. Toprak reformunu bu esas dâhilinde ayarlamak.

3. Senenin muayyen aylarına munhasır zirai çalışma dışındaki emeği, bahçe ziraatine ve küçük el sanatlarına bağlamak,

4. Teknik ve kolektif çalışmadan tasarruf edilecek insan gücünü sanayi hamlelerine tahsis etmek, çiftçiyi köy kahvesinden, şehirliyi dilencilikten ve boş gezenden kurtarmak,

5. Eğitim ve öğrenime sekte vermiyecek şekilde, gençlik ve ordudan âmme hizmetlerinde faydalanmak,

6. Karma ekonomiyi geliştirebilmek için, orta ve büyük teşebbüslere girişenleri teşvik ve takviye suretiyle, sermaye piyasasının canlanmasına yardımcı olmak lâzımdır.

Hülâsa Devlet müdahalesi, özel sermayenin başaramıyacağı işler hariç, vatandaşın iktisadi hürriyet ve nizamını kurmak ve korumaya tahsis edilmeli, fakat özel sermaye hiçbir zaman sayılı bir azınlığın inhisarında bırakılmamalı, bu sermayenin teşebbüs ve emekle mütenasip ve âdil bir şekilde halka dağılması sağlanmalı, ve böylece medeni memleketlerde gördüğümüz müreffeh bir orta tabaka meydana gelmelidir.

Bir tarihte, Amerika'da (Fondnaks) da bir Amerikan albayına, sohbet ederken:

Arabanız çok güzel demiştim. Albay cevaben:

Evet ama... dedi. Şu gördüğünüz astsubay ve karısının arabaları da benimkinden aşağı değildir....

Biz bu seviyenin dörtte birine geldiğimiz gün Türkiye kurtulmuş demektir.

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye'nin dış politikası ile alâkalı görüş ve temennilerimiz, zamanı gelince arz edilecektir. Şimdi biraz da iç politikamızın kısaca tahlilini yapmak ve samimî kanaatlerimizi belirtmek istiyoruz :

Memleket şimdilik, iç siyasetin tahrik ettiği hâdiseler bakımından, nispî bir sükûn manzarası göstermekle beraber, huzur ve istikrarın teessüs ettirdiğini iddia etmek henüz mümkün değildir.

Geçmiş hâdiselerin kutuplandırdığı kütleler ancak, kin ve ihtirası ortadan kaldırmak ve Devlet müessesesini âdil ve tarafsız bir nizama bağlamak sayesinde, içtimai bir ekvatör üzerinde birleşebilirler. Bunun için de «Önce Vatan» diyen bir aşka ve karşılıklı iyi niyete şiddetle ihtiyaç vardır.

Bugün memleket, inkılâpların henüz yatağına oturtamadığı bir vasat içinde (Komünistler, yer altı faaliyeti yapan sözde milliyetçiler yani faşistler, ırkçılar, gericiler, nurcular, 27 Mayısa yan bakanlar, inkılâpları istismar edenler ve bu karışık tablo içinde dikta rejimine heveslenen veya bunu memleket için ehveni şer kabul edenlerden) gelen zararlı cereyanlara açık bulunmaktadır.

Daha düne kadar tehdit beyannameleri neşreden ve ev taşlıyan M. D. O. ve S. D. K. gibi tedhiş teşekküllerinin mahiyeti hâlâ anlaşılmış değildir.

Bunlar hakikaten alkışlanacak insanlar mıdır? Yoksa bir zümrenin elinde zaman zaman siyaset oyununa sürülen kozlar mıdır. Bunu bilmemiz lâzımdır.

Oysa bir memlekette siyasi ve sosyal düzen, ne masum gençliği ve ne de gizli teşekkülleri harekete geçirerek sağlanamaz. Bunlar, kin ve gayzı artırmak ve intikam fikrini beslemekten başka bir işe yaramazlar.

Türkiye'de nizam ancak, Devlet idaresinde hak mefhumunun ve sosyal hayatta kardeşlik yaratacak bir eşitlik ve adalet duygusunun yardımı ile teessüs edebilir.

Bizi içerden yıkmaya mâtuf faaliyetlerin, dış tecavüzlerden daha az vâhim ve daha az tehlikeli olacağını kabul etmek mümkün değildir.

Anayasa ve kanunların mutlak hâkimiyetini kurmak ve korumak ve her şeyden evvel insanların kalbinde vicdan ve Allah korkusunu yerleştirmek, demokratik rejimi kin ve intikam duygusundan uzak, vatansever bir ahlâk temeline oturtmak azim ve kararını, muzır cereyanları baraj yaparak değil membalarını beraber kurutarak terviç ve tatbik edebiliriz.

İdarede zaıftan, ikilikten, süfli düşünce ve ihtiraslardan uzak ve bu memleketi seven insanlar olarak evvelâ gönülleri birleştirmeye ve 665 yıllık bir maziye rağmen, hâlâ geri kalmış bir memleket olmak acizimizi yenmeye ve bunun verdiği millî hicabı artık silmeye mecbur bulunmaktayız.

Sözümüze son verirken, Millet Partisi Meclis Grupu olarak, 1964 bütçesinin bir huzur aydınlığında harcanmasını, millet ve memlekete hayırlı olmasını tekrar temenni eder, hepinizi hürmetle selâmlarız. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlar, kifayet takriri geldi. Evvelâ Maliye Bakanına söz vereceğim, sonra bir milletvekiline söz verip kifayet takririni oylarınıza sunacağım.

REFET AKSOY (Ordu) — Hep grup namına konuşuluyor. Şahsı adına konuşan olmadı.

BAŞKAN — Gruplardan başka 13 milletvekili şahsı adına konuştu, efendim. Buyurun Sayın Maliye Bakanı.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; çok muhterem grup sözcülerini ve sayın üyeleri dikkatle takibettim. Konuşmalarda yanlış bilgiye dayanan aykırı fikirler de dâhil olmak üzere hemen hepsinden geniş nisbette istifade ettiğimizi peşinen arz eder, bundan dolayı şükranlarımı sunarım. Zaman imkân vermediği için konuşmaları bir tasnife tabi tutup bu suretle cevapları mevzular itibariyle arz etmek imkânını maalesef bulamadım. Bu sebeple konuşma sırasiyle sayın arkadaşların üzerinde durdukları konuları birer birer ele alıp cevap arz etmeye çalışacağım. Ve bu vesile ile de Hükümetin ayrıca fikirlerini ve görüşlerini huzurunuzda izah etmeye çalışacağım.

Sayın arkadaşlar, ilk konuşan Y. T. P. nin çok kıymetli sözcüsü Sayın Orhan Apaydın arkadaşımıza tebriklerimi arz etmekle sözlerime başlamak istiyorum. Sayın sözcü hakikaten bu konuşması ile Y. T. P nin programını ve hedeflerini çok vazıh bir şekilde ortaya koymuştur. Diğer partilerden hakikaten çok ayrı bir hüviyette, belli gayeleri olan bir parti olduğunu ve oportünist vasfı, sıfatı almamaya çok dikkat ettiğini bu vesile ile kesin hatlarla ortaya koymuştur. Arkadaşımız çok haklı olarak Anayasanın, Türk Anayasasının sosyal Devlet kurduğunu işaret ederek bütün partilerin, hükümetlerin vazifelerinin ne olacağını bu Anayasa muvacehesinde tesbit etmiş buna göre, partilerin hattâ ihtilâf halinde dahi bu gerekleri yerine getirmesini işaret etmiştir. Arkadaşımız şuna işaret ediyor; Türkiye iktisaden geri kalmış bir memlekettir. Ve iktisaden geri kalmış memleketlerin müşkilâtı içerisindedir. Evvelâ bu noktayı tesbit etmek lâzımdır. Bilhassa iktisadi mevzularla uğraşırken iktisadi politikamızın, milî politikamızın hedeflerini ve istikametlerini tâyin ederken Türkiye'nin bugün hangi şartlar içinde olduğunu en objektif şekilde tesbit etmeye mecburdur. Medeni dünya içerisinde hür ve müstakil yaşamanın, muhterem arkadaşlarım, bir şartı hepimizin malûmudur ki, iktisaden kuvvetli olmaktır. Türkiye'nin iktisaden kuvvetli olmas, için ne yapmak lâzımdır? Hepimiz müştereken esasen bunun peşindeyiz. Türkiye'yi iktisaden kuvvetlendirmek üzere gidilecek en kısa yolu seçmek.. Muhterem arkadaşlarım; bu vesile ile sayın arkadaşımızın verdiği imkândan faydalanarak Türkiye'nin realiteleri üzerinde huzurunuzda bir defa daha durmayı faydalı bulurum. Senatoda da işaret etmiştim, burada belki tekrar olur, fakat arz etmekte fayda ve lüzum görürüm.

Türkiye'nin realiteleri; arkadaşlarım, Türkiye hakikaten az gelişmiş bir memleket sayılabilir, hattâ biraz daha ileriye giderek Türkiye'yi gelişme safhasında olan bir memleket olarak da mütalâa ederler. Bu ikisi arasında mühim bir fark görmemekteyim.

Türkiye az gelişmiş bir memlekettir, Türkiye'de nüfus süratle artmaktadır, memleket arazisi maalesef kısırdır, kısır kalmıştır. Bu araziyi mümir şekilde işletmek için büyük miktarda yardıma ihtiyaç vardır. Türkiye arazisi gün geçtikçe mevcut nüfusu besliyemez hale gelmektedir. Bu yüzden köylerde işsiz kalan insanlar akın akın şehirlere gelmektedirler, iş aramaktadırlar, bilhassa bu yüzden işsizlik ve sefalet doğmaktadır.

Türkiye'de sermaye azdır, tasarruf temayülü maalesef istihlâk temayülüne nazaran çok azıdır. Şahsi teşebbüs fikri henüz yeter derecede inkişaf edememiştir. Kültür seviyemiz düşüktür. Gelir dağılımı ahenkli değildir. Dış ticaret açıkları - arkadaşımız hemen hepsi üzerinde ısrarla durdular - müzmin bir haldedir. Bir hastalık halinde devam etmektedir. Yılda 700 milyon dolâr ihtiyacımız mevcuttur. Buna mukabil dış ticaretten elde ettiğimiz gelir 350 - 380 milyon lira civarındadır.

Ekonimizin bilhassa son yılların israfçı ve safahatçı hovardaca sarfiyatı yüzünden çok ağır

bir haldedir. İstihlâk temayülümüz yüksek, kalkınma için tasarruf temayülümüz de buna mukabil zayıftır.

Muhterem arkadaşlarım, işte Türkiye'nin önünde bulunan ve kısa zamanda hal çaresi istiyen meselelerin başlıcaları. Onun içindir ki yeni Anayasayı yapanlar Türkiye'nin kalkınmasının ancak plâna bağlı olarak tahakkuk edebileceği neticesine varmışlar ve kalkınmanın bir plânlamaya bağlanması Anayasamıza bir emir olarak girmiştir.

Değerli sözcünün işaret ettiği gibi, şimdi iyi veya kötü meydana getirmiş olduğumuz bir plânı tatbik etmek suretiyle hızlı bir kalkınmayı tahakkuk ettirmek için çalışıyoruz.

Muhterem arkadaşlar, bu konuda kalkınmanın bu plânla mümkün olup olamıyacağı veya plânda bir revizyona ihtiyaç bulunup bulunmıyacağı hususunda Adalet Partisi sözcüsünün tenkidleri münasebetiyle ayrıca bu konu üzerinde tekrar duracağım.

Ama şimdi hemen işaret edeyim ki, Hükümet programının hedeflerinden birisi; plânı olduğu gibi eksiksiz tatbik etmektir.

Yüksek Heyetinizin kabul etmiş olduğu, bu programın baş maddesini bu teşkil etmektedir.

Binaenaleyh bunu esas alınca buna müteferri olan plânın finansmanı ve plânın gerektirdiği diğer ihtiyaçlar kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Sayın Orhan Aapaydın bir mesele olarak 1963 bütçesinin tatbikatı üzerinde durmuştur. Muhterem arkadaşlar, arkadaşımız yatırım nisbetlerinin bir iddiaya göre yeterli olmadığını, 1963 programının ancak yüzde 13 noksaniyle tahakkuk ettiğini ve bunun belki ilk yılın tatbikatı olması dolayısiyle müsamaha il karşılanması mümkünse de önümüzdeki yıl plânının tamamen gerçekleşmesi lâzımgeldiğini temenni etmiştir. 1963 plânlamamız bir rivayete göre % 80, bir rivayete göre % 90 ve diğer bir rivayete göre ikisinin arasında bir nisbette, oranda gerçekleşecektir. Hemen arz edeyim ki, bunların hepsi hakkında, hiçbirisi hakkında bir hüküm verecek bir vaziyette bulunmuyoruz, arkadaşlar. Filhakika plânlama dairemiz zaman zaman bâzı rakamlar tesbit etmektedir. Yalnız tecrübeyle anlaşıldı ki, sene tamamlanmadan evvel, katî neticeler alınmadan evevl plânın gerçekleşme nisbetini kesin olarak tesbit etmeye imkân yoktur. Ancak gerçekleşmesi için Plânlama Dairemizde ele alınan, kullanılabilen tek ölçü; harcamalardır, arkadaşlar.

Halbuki yalnız başına gördük ki, harcama kesin bir ölçü değildir, az çok gerçekleşme nisbetine delâlet eden bir ölçüdür, ama hiçbir zaman kesin bir ölçü değildir.

Maliye ile uğraşan arkadaşlarımız bilirler ki, bütçeye konan tahsisat plân ve programlarda yer alan rakamların hemen hepsi keşif bedeline proje bedeline dayanır. Keşif bedelleri ve proje bedelleri üzerinden daima bir ihale tenzilâtı yapılır. Binaenaleyh farzedin ki, bütçemizde mevcut yatırım tahsisatı üç milyarlık yatırım tahsisatıdır, hepsini ihale ettik ve bu vasati yüzde 20 nisbetinde noksanına ihale edildi. Bu, demek değildir ki, plân yüzde 20 nisbetinde noksan tahakkuk etmiştir. Çünkü fiziki yatırım tamamdır. Ama Devlet belli miktarda bir tasarruf sağlıyacağı tahmin edilen bir yatırımı yüzde 20 noksaniyle yapma imkânını bulmuştur. Bu hiçbir zaman plânın yüzde 20 nisbetinde tahakkuk edeceğine delâlet etmez. Buna biraz sonra da temas edeceğim, bunu rakamlarla izah edeceğim. Görülecektir ki, yıl sonunu beklemeden evvel yapılan tahminler daima hataya düşmüştür. Faraza yine plânlamanın ihmal ettiği, ihmal değil de fiilen yapılmasına imkân olmıyan bir rakam mevcuttur. Avanslarımız vardır. Birçok mukavelelerde gerek Devletin, gerek İktisadi Devlet Teşekküllerinin, hattâ hususi teşebbüsün yaptığı mukavelelerle mütaahhide avans verilir. Avanslar harcama rakamlarında yer almadığı için bu ancak kesin hesapların görülmesinden, hesapların kapanmasından sonra harcama rakamları arasında yer alır.

Yine bu rakamlar harcama rakamları arasında yer almadığı için gerçekleşme nisbeti umumiyetle aldatıcı olmaktadır. Bu itibarladır ki, Hükümet plânlamanın üç ayda bir hazırladığı cetvelleri ilân ettirmemektedir. Efkârı umumiyenin yanlış bir kanaate sahibolması bu yüzden mümkün görüldüğü için bunları ilân ettirmiyoruz. Ancak sene sonunda, hattâ sene sonunu birkaç ay geçmesi halindedir ki, bu rakamları katî olarak elde etmek imkânı

vardır. Bu senenin rakamları, arz ettiğim şekilde, ancak bir iki ay sonra tesbit etmek imkânına sahibolacağız, o zaman Yüksek Meclise ve umumi efkâra arz ederim.

Hemen arz edeyim ki, rakamların seyri, yatırımlarımızın bilhassa Devlet sektöründe % 90 nın üstüne çıkması ihtimali çok kuvvetlidir. Fiziki rakamların bilhassa daha ileri olması kuvvetli ihtimal dâhilindedir.

Sayın O. Apaydın'ın üzerinde durduğu diğer bir mevzu, özel sektördür.

Arkadaşımız özel sektör yatırımlarının daha çok alışılmış istikametlere teveccüh ettiğinden şikâyet etmektedir. Bu şikâyeti birçok arkadaşlar tekrarlamıştır. Bu şikâyete Hükümet de katılmaktadır. Muhterem arkadaşlar hakikaten özel sektörümüz bugün hepinizin arzu ettiği istikamette yatırımlarını tevcih edememektedir. Bunun çok çeşitli sebepleri olduğu da muhakkaktır.

Evvelâ bilgi noksanı vardır, arkadaşlarım. Teknik bilgi noksanı batşa gelmektedir. Bugün özel setktör birçok ahvalde hangi sanayii kuracağını kesin olarak hesabedememektdir. Biz bunu, yabancı sermaye ile telâfi etmek istiyoruz. Ve bilhassa yabancı sermaye ile ortak olmalarını teşvik etmek istiyoruz. Çünkü modern bilgi daha çok onlardadır. Ve bu sayede de birçok yeni sanayi kurulmuştur.

İkincisi; kredi ihtiyacı mevcut, doğrudur. Memleketimizde sermaye azlığı mevcuttur. Ve bilhassa büyük tesislerin büyük sermaye ihtiyacı gösterdiği ve özel sektörümüzün de bu sermayeyi kısa zamanda toplamasına imkân bulunmadığı için büyük sanayi sahasında yatırım yapamamaktadırlar. Hükümetiniz, hattâ birinci ve ikinci koalisyon hükümetleri özel teşebbüsün bu noksanını tamamlamak üzere bir taraftan da sermaye kalkınma bankasının kaynaklarını dış yardımlarla takviye etmek ve ayrıca sanayi yatırım ve kalkınma bankaları kurmak faaliyetlerine girmiştir. Sanayi yatırım bankasını arz ettim, kurduk, bu Nisanda fiilen kredi vermeye de başlıyacaktır.

Şimdiden bu bankaya vâkı kredi talepleri yüz milyonun üstündedir, ayrıca Sınai Kalkınma Bankası da, yine Amerikalılardan aldığımız yeni yardımları vermek suretiyle bunların da kredi kapasitelerini genişlettik. Ve bilhassa döviz kredileri bakımından hususi teşebbüse geniş çapta yardımcı olacaktır.

Maden Bankasını kurmaya çalışıyoruz.

Ayrıca özel sektör yatırımlarını teşvik etmek için hatırlıyacağınız üzere geçen yıl vergi sahasında geniş imkânlar temin ettik, yatırım indirimi ve süratli amortisman ve değer artışlarının yatırım tahsisatı halinde vergi dışında kalması bilhassa şirketlerin kuruluşunu kolaylaştırmak üzere harclarda, damga resminde geniş tadiller yaptık.

Yine vergi tarifelerinde, bilhassa Gelir Vergisi tarifesinde orta seviyedeki kademede tasarrufu artırmak ve yatırımlara kaymaya âmil olmak üzere bir indirme yaptığımızı bu vesile ile Yüksek Heyetinize hatırlatmak isterim. Değerli arkadaşım Karabük tesisleri hakkında bir malûmat istemiştir. Bu malûmata şüphesiz Sanayi Bakanı daha esaslı bilgi verecektir. Sadece şunu arz edeyim, anlatıldığına göre de bu sanayide bu kabîl ârızalar birçok zaman her yerde olmaktadır, ârızidir. Bir mütaahhide ihale edilmiştir. 1,5 aylık bir tehir vardır. Bu tehir Liverpol'de bir grevden ileri gelmiştir. Bizim gemilerimiz oraya gittikleri halde yükleme yapamamıştır. Bu yüzden birbuçuk aylık bir tehir olmuştur. Müddetin telâfisine çalışılmaktadır.

Değerli arkadaşımın üzerinde durduğu diğer mevzuları tekerrürden sakınmak üzere bundan sonra diğer arkadaşlara cevap arz ederken bu noktaya tekrar avdet edeceğim. Çok değerli arkadaşım İhsan Gürsan'ın izahına geçiyorum. Konuşma sırasına göre cevabı belki sonda olacaktı. Arkadaşımla uzun müddet beraber çalıştık, bir iltimasta bulunacağım.

Arkadaşımın konuşma edası hakikaten örnek olacak mahiyettedir. Bundan dolayı şükranlarımı arz ederim. Ve bu rejimimizin demokrasimizin hakikaten yavaş yavaş dejenere olmaktan kurtulma yolunda olduğunu göstermektedir. Değerli arkadaşım en sert tenkidlerini dahi güzel üslûbu ile hazmı mümkün hale getirerek Yüksek Heyetinize sunmuştur. Sayın Gürsan izahatının başında plâna temas etmiş ve karma ekonomi üzerinde ısrarla durmuştur. Arkadaşımız, plân karma ekonomiyi kabul etmiştir. Ancak, plânda karma ekonomi kuralları ve kamu sektörü ile özel sektör arasındaki

münasebetlere dair hükümler son derece muğlâk, müphem ve endişe vericidir. Ayrıca plân yol gösterici ve teşvik edici değildir, emredicidir. Devletçiliğe meyledici bir karakteri haizdir. Özel sektörün, devletin iktisadi politikasına karşı olan güvenini sarsmaktadır, diyorlar. Muhterem arkadaşlar, özel sektör, resmî sektör ve devletçilik mevzuu anlaşılıyor ki, daha bu Mecliste daha birçok yıllar münakaşa edilecektir. Halbuki aslında bizim kanaatimize göre hiçbir sebebi kalmamıştır. Çünkü, resmî sektör ile özel sektörün yanyana, elele vererek çalışması hem plânın stratejisine ve hem de açıklandığına göre ifade edilmiştir. Ve özel sektör ile Devlet sektörünün çalışma sahaları yeni programda açıklanmış, hem plânın safahatında, hem de 5 Yıllık Kalkınma Plânında sarahatle gösterilmiştir.

Muhterem arkadaşlar, bir defa karma ekonomi üzerinde artık münakaşaya mahal olmadığını sanıyorum. Belki geçen yıl bu mevzu üzerinde münakaşa ediliyordu. Görüyorum ki, bu yıl bilhassa Senatoda başladı, Adalet Partisinin sözcülerinin hemen hepsi karma ekonomi sistemi üzerinde mutabık olduğunu beyan etti. Bu mutabakatı tesis etmiş olmaktan memnunuz, bir merhaledir. Hattâ ileri giderek bir söz sarf etmiştim, Senatoda Adalet Partisi Sözcüsüne karşı, yanımıza geldiniz, daha ileri gitmeyin, beraber yürüyelim demiştim. Bir defa beraber olmakta büyük fayda vardır. Arkadaşım niçin tereddüt ediyor?.. Hâlâ bilmiyorum. Karma ekonomi ile, bilhassa özel sektör ile hususi sektör arasında endişe verecek ihtilâtlar ve karışıklıklar olduğu yolunda ben eğer stratejiyi yanlış anlamıyorsam hakikaten bir sebep kalmamıştır. Plân stratejisi, ki sayın arkadaşım da işaret etti; bunu Millî Birlik Hükümeti kabul etmiştir, 1 nci Koalisyon Hükümeti aynen ve müttefikan tasvip ve tasdik etmiştir. Birkaç pasajını okuyayım, göreceğiz ki, arkadaşımın hakikaten tereddüt etmesi için sebep ve mahal yoktur.

Plân stratejisinin üçüncü maddesinde; Türk ekonomisi devlet ve özel teşebbüs sektörlerinin yanyana bulunduğu karma bir ekonomidir. Plânlama bakımından karma ekonominin sağladığı imkânlardan en çok faydalanma yolları üzerinde durulacak ve bu sistem kurallarına uyulacaktır. Devlet sektörünün faaliyeti kararlaştırılan gelişme hızına ve plânın hedef ve stratejisine ve gerçek bünyesiyle dengeli bir kalkınmayı sağlıyacak bir şekilde plânlanacaktır. Toplam tasarrufunun artırılmasına paralel olarak özel sektörün yatırımlarının artırılması bunun..... dengeli bir kalkınmanın gerektirdiği sahalara yönelmelerini kontrollarını..... vergi ve kredi politikasını kontrollerin..... vergi ve kredi politikasının, sermaye politikasının teşekkülünde olduğu gibi zaruri tedbirlere başvurulacaktır.

Madde 4. — Devlet iktisadi politikasında açıklık ve kararlılık tatbik edilecektir. Para fiyat, dış ticaret, ve yatırım politikasında kararlılık ve açıklık esası uygulanacaktır. Gerek Devlet sektöründe gerekse, özel sektörde uzağı görmek ve güvenle hareket etmek imkânı sağlanacaktır.

Diğer bir maddeyi okuyorum : «Devlet elinde yapılacak yatırımlarda esas prensip, uzun süre gelişme için gerekli yardımların sektör yardımları, ve özel teşebbüsün gerçekleştiremediği yatırımları yapmak olacaktır.» Görülüyor ki, arkadaşlarım, özel sektör ile kamu sektörü arasındaki çizgileri çok kesin olarak plân stratejimiz tesbit etmiş, tâyin etmiştir. Ve bu aynen 5 Yıllık Plânda buna aykırı esaslar eğer arkadaşım gösterebilirse bu esaslar üzerinde ayrıca münakaşa etmeye hazırız. Ve şunu da arz edeyim ki; Türkiye'de hiçbir zaman özel sektör ile Devlet sektörü arasındaki çizgilerle bunların çalışma sahalarını bu nisbette kesin olarak ayarlamak mümkün olmamıştır. Hatırlarsınız; bu daha çok hükümetlerin politikalariyle tâyin ediliyordu. Bir Hükümet geliyor Devlete daha geniş pay ayırıyor, buna mukabil birçok hükümetler de geliyor. Aksine hareket ediyorlar. Hattâ o kadar ki, programı ile, ortaya attığı iddialar ile çok liberal geçinen bir partinin, geldiği kısa bir zamanda İktisadi Devlet Teşekküllerinin sayısı on misli artmıştır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin sayısı 1950 den sonra büyük ölçüde artmıştır. 1950 de iken bıraktığımızda sayısı ne idi?. 1960 da sayısı ne olmuştur. Bundan bir fikir edinmek kabildir. Görüyorsunuz ki, daha çok Hükümetin politikaları ile ayarlanabilir. Özel sektör ve resmî sektör sahaları bugün plânımızda da az çok hedefleri ile biribirlerinden ayrılmış bulunuyor. Muhterem arkadaşım bunu pek iyi bildikleri halde her nedense bu mevzuu biraz da belki özel sektörü

memnun etmek üzere ikide bir tekrar etmektedir. Biz de bu vesileden faydalanarak bu izahatı her defasında vermeye mecbur oluyoruz.

Değerli arkadaşlarım, bu vesile ile bir şeyi daha tekrar etmeye mecburum. Türkiye yalnız başına şahsi teşebbüs ile kalkınamaz. Arkadaşlarım, Türkiye'nin kalkınmasının ancak şahsi teşebbüse daha geniş bir saha ve yer verilmekle mümkün olduğuna inandıklarını söylemek istemektedirler. Hemen şunu arz edeyim, biz bu kanaata iştirak etmiyoruz. Türkiye yalnız başına şahsi teşebbüs ile kalkınamaz. Ve karma ekonomi bizim memleketimizin zaruretlerinden doğmaktadır. Ve Devlet hususi teşebbüsün yani başında yer almadıkça, Devlet ona yardımcı olmadıkça, Devlet temel yatırımları yapmadıkça Türkiye'nin kalkınması için daha asırlarca beklemeye mecbur olacağız. Hatırlarsınız; Atatürk Türkiye Cumhuriyetini kurarken biraz da Fransız İnkılâbı tâbirinden kalan fikirler üzerinde temelini kurmuştur. Ferdî teşebbüs, mülkiyet esasları, v. s. Fakat pek kısa zamanda anlaşıldı ki, Türkiye'de ferdî teşebbüsle kalkınma mümkün değildir. Çünkü Türkiye'de sermaye yoktur, tasarruf temayülü azdır. Türkiye'de teknik bilgi noksanı vardır. Bunda Devlet rehber olacaktır. Devlet bilhassa temel yatırımları yapacaktır. Bu sayede hususi teşebbüs de Devletin yanı başında Devletin ifa edeceği hizmetleri ifa imkânını bulacaklardır. Yalnız bu vesile ile şunu da arz ederim. Plân stratejisinde de tesbit edilmiş olduğuna göre hükümetlerimiz hiçbir zaman hususi teşebbüsün yapabileceği sahalara Devlet teşebbüslerini sokmamaktadır. Devlet yol mu yapıyor?. Hususi sektör yapamaz. Zaten vazifesi de değildir. Liman yapıyoruz, hususi teşekküllerin vazifesi değildir. Demiryolları yapıyoruz, hususi teşebbüsün vazifesi değildir, yapamaz. Rantabl değildir. Madenler işletiyoruz. Bu madenlerin hepsini hususi teşebbüse devredemeyiz. Devrettiğimiz takdirde ana sanayiin kaynağını teşkil için mühim bir ekonomiyi belki tehlikeye sevk etmiş oluruz. Bunun başka bir misalini de bu vesile ile arz etmek istiyorum.

Ereğli Demir Çelik Sanayii, biliyorsunuz yabancı sermaye ile kurulmuştur. Fakat ne yazık ki; hisse senetlerinin % 6 para garantisi mevcut olmasına rağmen plâse imkânı bulamadık. Bulamıyoruz. Bu sebeple de Devlet yardımiyle ve vergi yardımiyle, vergi yoliyle karşılıyoruz.

Sayın Gürsan bu vesileyle meseleyi bir doktrin mevzuuna intikal ettirmiştir. Karma ekonomide hem liberalizm, hem de sosyalizm unsurları mevcuttur. Muhterem arkadaşlar, benim görüşüme göre, karma ekonomi sisteminde ne liberalizm, ne de sosyalizm doktrinlerinin tesiri mevcut değildir. Aslında bugün artık doktrinler tarihe karışmıştır. Bugün ekonomi ilmi, milletleri refaha kavuşturmanın yollarını keşfetmiş bir fizik, bir kimya ilmi gibi kanunlarını da koymuştur. Artık doktrinlerin mevcudiyetine ihtiyacımız yoktur. Bence önemli olan bu doktrinlerin vaktiyle tecrübe etmiş oldukları iktisadi sistemin topluma faydalı olmasıdır. Doktrinin dayandığı temel felsefe aynıdır. Karma ekonominin de dayandığı temel sistem ile alâkası mevcuttur. Karma ekonominin iktisadi ilmin kurallarından meydana geldiğine intikal etmemiş yerlerde, bize göre az gelişmiş memleketlerde görünen bir haldir, bir tecellidir..

BAŞKAN — Sayın Bakan beyanınız daha devam edecek midir?.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Bir saat kadar efendim.

BAŞKAN — Öyle ise, vaktimiz geldi. Beyanınıza 19,30 daki Oturumumuzda devam edersiniz.

Arkadaşlar, 19,30 da toplanmak üzere Oturuma ara veriyorum.

Kapanma saati : 18,02

DÖRDÜNCÜ OTURUM

Açılma saati : 19,30

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyli

KÂTİPLER : Nevzat Şener (Amasya), Süreyya Öner (Siirt)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 56 ncı Birleşiminin dördüncü oturumuna devam ediyoruz, söz Maliye Vekilinindir.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri, bundan evvelki oturumda Sayın İhsan Gürsan'ın üzerinde durduğu meseleler hakkında görüşümüzü arz ediyordum. Mevzu hususi teşebbüse taallûk ediyordu. Sayın Gürsan bilhassa hususi teşebbüs bakımından yol gösterici olmadığı, teşvik edici olmadığı bilâkis Devletçi bir karekter taşıdığı, bu yüzden hususi teşebbüsün Devlet politikası karşısında güvenecinin ve inanemın sarsıldığı noktasında kalmıştı, mevzuumuz.

Muhterem arkadaşlarım, plânın yol gösterici ve teşvik edici olmadığı yolundaki iddiaya iştirak etmeye imkân yoktur. Plân bilâkis demokratik bir plândır. Ve hangi sayfasını açarsanız açınız, daima yol göstericidir. Plân hususi teşebbüs bakımından hakikaten emredici değildir. Hususi teşebbüs için sadece plân tahminler yapmaktadır. Hususi teşebbüsü bu tahminler üzerinde yatırım yapmaktan meneden plânda en ufak bir hüküm gösterilemez, arkadaşlar. Arkadaşların bunu da nereden çıkardıklarını bilmiyorum. Yalnız şu denilebilir. Hususi teşebbüs yatırım yapmak için bir sermayeye muhtaçtır. Hususi teşebbüs yatırım yapmak için krediye muhtaçtır. Hususi teşebbüs yatırım yapmak için dövize muhtaçtır. Devlet bunu temin etmezse hususi teşebbüs fiilen yatırım yapamaz. Bu doğrudur. Devlet bir dereceye kadar plâna ittıba edeceğine göre hususi teşebbüse muayyen sahalarda, hususi teşebbüs yatırımlarını muayyen sahalara kanalize etmek için krediyi; nitekim biraz evvel okumuştum, kredi mekanizmasını, vergi mekanizmasını, dış ticaret ve döviz tedbirlerini ayrı ayrı veya bir arada kullanmak imkânına sahiptir ve bunu da kullanmaktadır. Ama bütün bunlar kendi imkânlariyle yatırım yapmak istiyen hususi teşebbüsün elini, kolunu bağlamaz. Tatbikatta da görüyoruz. Birçok teşebbüs sahibi plânın tervicetmediği sahalarda dahi, faraza dokuma sanayiinde Türkiye işba haline geldiği için, dokuma sanayiinde plân bir priyorite tanımadığı halde hususi teşebbüs bu sahalara yatırım yapmaya devam etmiştir ve etmektedir. Yine plân inşaat sahasına yatırımı teşvik etmediği halde hususi teşebbüs bu sahalara yatırım yapmaya devam etmiştir ve etmektedir. Plânın tervicetmemesine rağmen bütün bunlar gösteriyor ki, plân nehyedici değildir. Yol göstericidir, ona riayet edip etmemek hiç şüphesiz, vatandaşın ihtiyarındadır.

Değerli arkadaşlar, 1963 programının muvaffak olmadığı ileri sürülerek, bu bâzı sebeplere ve delillere dayatılmak istenmektedir. 1962 yılında olduğu gibi, 1963 yılında da özel teşebbüse ait yatırımların plânda derpiş edilen seviyede tahakkuku sağlanmamıştır, deniyor.

Muhterem arkadaşlar, bir taraftan arkadaşlarım hususi teşebbüse Devlet imkânı vermiyor, vermemektedir, kendilerine bir saha ayrılmıyor; ayrılsa hususi teşebbüs kendi yatırımlarını yapacaktır, denilmektedir. Bir taraftan da 1962 ve 1963 yılları ele alınarak hususi teşebbüs kendisi için ayrılan bu yatırımları yapmamıştır ve yapmıyacaktır, denilmektedir. Bu düşünce tamamen yanlıştır. Hususi teşebbüs bizim Plânlama Teşkilâtımızın yapmış olduğu tahminlere göre 1963 te yatırım tahminlerini aşmıştır. Bu anda elde katî ve kesin rakamlar mevcut değildir. Ama çeşitli yatırım sarfiyatına ait, çeşitli kaynaklardan edinilen malûmat hususi teşebbüsün kendisi için ayrılan miktarı yatırım bakımından aştığını göstermektedir. Arkadaşımız hususi teşebbüsün yatırımlarının imalât sahasına kaymamış olmasını, özel inşaat sahasına kaymış olmasını, (Özel inşaat sahasına kaymış olmasını) bizim gibi hoş gör-

memektedir, tenkid etmektedir. Bu vesile ile hemen plâna dönmek istiyorum.

Muhterem arkadaşlar, plânın faydası bu noktadadır. Hakikaten memleketimizde yatırımları priyorite esasına göre en müsmir şekilde teşvik etmek istiyorsak, sadece Devlet yatırımları ile değil, hususi teşebbüs yatırımlarını da demokratik yollarla, vergi tedbirleriyle, kredi tedbirleriyle ve diğer tedbirlerle istediğimiz sahalarda kanalize etmeliyiz. Arkadaşım da bundan şikâyet etmişti, biraz sonra arz edeceğim, getirdiğimiz vergi tedbirleri bunu kısmen sağlamak içindir. Arsalardan bu sebeple vergi almak istiyoruz. Bugüne kadar vergi muafiyeti tanınarak yahut çok az mükellefiyet tesis etmek suretiyle teşvik edilmekte olan, fakat haddizatında teşvik edilmemesi gereken sahalara hususi yatırımları önlemek için vergi tedbirleri getiriyoruz. Ama, arkadaşlarım bu isteklere itiraz etmektedirler. Ama yine kendileri bundan acı acı şikâyet ediyorlar. Şu halde bunun çaresi nedir? Biz bunun çaresini getiriyoruz. Hiç olmazsa bunda samimî iseler bize yardım etsinler.

Arkadaşlar İktisadi Devlet Teşekküllerinin durumundan şikâyet etmektedirler. Muhterem arkadaşlar, İktisadi Devlet Teşekküllerinin bugün içinde bulundukları durumdan biz Hükümet olarak daha çok şikâyetçiyiz. Ve iki yıldır bu şikâyetlerimizi muhtelif vesilelerle huzurunuza getirdik. Ve İktisadi Devlet Teşekküllerini içerisinde bulundukları acıklı durumdan kurtararak onları bir an evvel ekonomimize faydalı ve yeterli bir hale getirmek için tedbirler düşünüyoruz. Birinci Koalisyon zamanından beri hazırlanan reorganizasyon kanunu nihayet Yüksek Meclisten geçmiş bulunuyor. Halen Karma Komisyondadır. Birkaç gün zarfında birkaç ihtilâf noktası halledildikten sonra yürürlüğe girecektir. Ümidediyoruz ki; bu kanun Hükümete bu teşekkülleri yeniden organize etmek ve kârlılık esasına göre çalıştırmak imkânlarını verecektir. Burada nihayet bir tatbikat muvaffakıyeti mevzuubahistir. Bu sahada, tatbikatta ne kadar ciddî tutulursa ve tesirden âzade olursa Hükümet o nisbette muvaffak olur. Arkadaşın gösterdiği istikamette hakikaten politik gayretlerden uzak ve köklü, rasyonel bir ıslahat yapmak imkânı elde edilir.

Muhterem arkadaşlarım, İktisadi Devlet Teşekkülleri, başka vesile ile de arz ettim, bugün 36 milyar veya bugünkü değerlerle 50 milyarlık bir sermayeyi temsil etmektedirler. Ve yıllardan beri maalesef Devlete bir kâr temin edememişlerdir. Bu sermaye yüzde 10 kâr temin etse, hiç olmazsa 5 milyar, yüzde 5 nisbetinde bir kâr temin etmiş olsa 2,5 milyar liralık bir kâr yaratabilirdi. Buna rağmen bu teşekküller bilhassa son yıllarda geniş mikyasta bir politika sahnesi haline getirilmiş olmaları yüzünden ve ayrıca kendilerine lüzumlu, lüzumsuz birçok hizmetler karşılıksız olarak verildiğinden bugün istediğimiz istikamette çalışamamakta ve kendilerinden beklediğimiz neticeyi alamamaktayız.

Arz ettiğim gibi, bunların ıslahında geniş nisbette Meclisin müzaheretine muhtacolduğumuzu hemen ilâve etmek isterim. Yüksek Meclis bizim istemediğimiz halde idare meclisleri üyelerinin sayısını çoğaltti. Hükümet tamamen fonksyonel bir idare meclisine taraftarken, bu fonksiyonel bir idare meclisine taraftarken, bu üyelerle daha çok genişletildi. Bunun tatbikatta, belki fonksiyonel idare meclisinden daha faydalı olması mümkündür. Fakat bunu tecrübe gösterecektir. Ama, bizi asıl başarıya ulaştıracak bu idare meclisleri seçiminde gösterilecek dikkat ve hassasiyet ve isabet derecesidir. Muhterem arkadaşlarım, bu vesile ile bir noktaya daha işaret edeyim. İktisadi Devlet Teşekküllerinin bir kısmında fazla personel mevcudolduğu ileri sürülür. Bunda hakikat payı vardır. Bütçe Komisyonunda da arz etmiştim. Faraza D.D Yollarında bir iddiaya göre 30 bin personel vardır. Diğer bâzı sanayi, faraza denizcilik işletmelerinde yine fazla personel olduğu söylenmektedir. Hemen ilâve edeyim ki bu personel meselesinin bir hamlede halledilmesine imkân olmadığını arkadaşlar takdir ederler. Devlet Demiryollarından 30 bin personeli bir hamlede kolundan tutup dışarıya atmayı hiçbir suretle mümkün görmezsiniz ve tecviz etmezsiniz. Çünkü bu ayrı bir sosyal mesele teşkil eder. Bu gibi başka Devlet daireleri de vardır. Meselâ Toprak Mahsulleri Ofisinde personel fazladır. Sayın Gürsan orada bir tek adamı işinden atmayı düşünmemiştir. Ama, Toprak Mahsulleri Ofisinin personeli yüzde 50 nisbetinde fazladır. Fakat, arz ettiğim gibi, Sayın Gürsan bir tekinin dahi vazifesine son vermeyi hak-

lı olarak düşünmemiştir. Yalnız bu personel fazlalığını Devlet ilânihaye sırtında da taşıyamaz. Bunu tedrici bir surette, hiç olmazsa yeniden personel almamak ve mevcutları personel noksanı olan sahalara kaydırmak suretiyle bir zaman içinde halletmek lâzımdır. Fakat bu zaman böyle bir iki senelik bir zaman değildir.

Muhterem arkadaşlar, yalnız İktisadi Devlet Teşekkülleri için bunu söylerken son zamanlarda, bilhassa son iki yılda vaziyetlerinde bir salah olduğunu ifade etmek isterim. Faraza son 1964 yılında bunların yatırımlara iştiraki nisbeti bir hayli artmıştır. 600 küsur milyon liraya çıkmıştır. Buna nazaran zararları da nisbeten azalmıştır. İktisadi Devlet Teşekküllerinin yaptıkları yatırıma gelince : 1963 yılında program olarak bir milyar 942 milyon lira verilmiştir. Fizikî program olarak, fizikî olarak 1 milyar 704 milyon lira yatırım tahakkuk ettirilmiştir. Nisbet % 88 dir. Nakdi program olarak 1 milyar 722 milyon, 1 milyar 450 milyon lira yatırım tahakkuk ettirilmiştir. Nisbet % 84 tür, nakdi.

Muhterem arkadaşlarım, İktisadi Devlet Teşekküllerinin yatırımlarının 1963 te bu nisbete gelmesi yani % 88 - 87 nisbetine gelmesi finansman noksanlığından ileri gelmemiştir. Tasrih etmek istiyorum. İktisadi Devlet Teşekküllerinin bilâkis finansman kaynakları teminatlı idi. Emekli Sandığının, İşçi Sigortalarının ve Amortisman ve Kredi Sandığının fonlariyle birlikte, ayrıca Devlet bütçesinden 500 milyona yakın bir tahsisat ayrılmıştı. Son santimine kadar bunlar kendilerine verilmişti. Hattâ bu fondan bir miktar da 1964 yılına para devretmek imkânını da bulduk. Çünkü, harcama kaynakları bu kadar idi. Bunların geri kalmasında, belki yüzde yüz tahakkuk etmemesinde başka âmiller aramak lâzım. Nitekim, Plânlamanın tesbit ettiğine göre, bilhassa kâfi proje olmaması, teknik eleman azlığı gibi sebeplerle, bu projelerin bir kısmı tahakkuk etmemiştir. Bir kısmı da, arz ettiğim gibi maliyetin daha ucuza mal edilmiş olmasındandır. Bu vesile ile genel bütçeye ait yatırımlar hakkında da malûmat arz edeceğim. Biraz evvel bir vesile ile işaret ettim; sene tamamlanmadan evvel yatırımların gerçekleşme nisbeti hakkında kesin bir fikir vermeye imkân yoktur. Sadece harcamalar bunun için bir ölçü olamaz. Genel bütçede 1963 yılında yatırım - ki bunun içinde biraz da transfer masrafı vardır - çünkü genel bütçe yılında kabul edilen yıllık yatırım Plânlamanın kabul ettiği yatırım ölçülerine uymamış, fakat bir arada mütalâa edilmişti, 3 milyar 937 milyon lira tahsisat kabul edilmiştir. 11 aylık sarfiyat 3 milyar 237 milyon liradır. Son aylık sarfiyat 250 milyon lira olarak hesabedilmiştir. 3,5 milyar lira fiilî sarfiyat olacaktır. Ayrıca yine biraz evvel işaret ettim, avanslar da vardır. Mütaahhide verilen avans mahsup devresi içindeki mahsuplardır ki Hazirana kadar devam eden yılların tecrübesi ile arkadaşlar bunu 200 milyon lira olarak hesabetmektedirler.

Bu hesabolarak 3 milyar 700 milyon küsur lira fiilen ödenmiş olacaktır. Bu % 90 nın çok üstünde bir nisbeti ifade eder. % 7 nisbetindeki tasarruf tedbirlerinin yatırımlara doğrudan, doğruya sirayet etmediğini temin etmek istiyorum. Filvaki, yüzde 7 nisbetinde tasarruf kalemlerinin tesbitinde daireler serbest bırakılmışlar ve Bakanlar Kurulunda tercihan cari masraflardan tasarruf etmeleri kendilerine tavsiye edilmiştir. Buna rağmen yapamıyacakları, çeşitli sebeplerle yapamıyacakları bâzı yatırım kalemlerinin de, bloke edilen kalemler arasında yer aldıkları vâkıdır. Ama, bu yüz milyonun üzerine çıkmamıştır.

Sayın arkadaşımız 1963 yılında plânın başarı ile tatbik edilmemesinin diğer bir sebebini dış finansmana bağlamaktadır. Bir sebebini iç finansmana, bir sebebini de dış finansmana... İç finansman hakkında mâruzatta bulundum. Dış finansmana gelince; muhterem arkadaşlarım, 1963 yılı için plân yatırımlarını karşılamak maksadiyle lüzumlu olan döviz tamamen sağlanmıştı : Ve daireler emrine, müesseseler emrine verilmiştir. Dövizsizlik sebebiyle hiçbir yatırım geri kalmamıştır.

İthalât biliyorsunuz, plânda 567 milyon lira olarak derpiş edilmişti. 567 milyon lira arasında yatırım maddesi ithali de 230 milyon lira idi. Fiiliyatta 567 milyon lira yerine 680 milyon dolârlık ithalât yapılmıştır ve yatırım maddesi olarak plânın derpiş ettiği miktarın çok üstünde 280 milyon dolârlık ithalât yapılmıştır. Bu da gösteriyor ki, plânda derpiş edil-

miş yatırım maddeleri ithalâtı tamamen yapılmıştır. Yalnız bu arada plânın hesaplıyamadığı bâzı meseleler çıkmamış değil. Faraza fiilî nakliye vasıtası olarak dairelere listeler verilmiştir. Fakat nakliye bu hususta ithalât hududunu çok aştığı için tamamen tahakkuk etmemiş, ettirilememiştir. Bunları ettiremediğimiz takdirde yatırım maddesi ithalâtı 300 milyonun çok üstünde yani plânda derpiş edilmiş miktarın çok üstüne çıkacağı muhakkaktı. Ayrıca, yine bidayette bâzı hesapların yanlış çıkması da yatırım maddeleri bakımından bâzı müşkülâtlar doğurmuştur. Ezcümle çimento... Bizim Plânlama Dairemiz 1963 yılına 200 tön çimento ihracını hesaplamış iken, dışardan bilâkis çimenti ithaline mecbur kaldık, dışardan bir miktar demir ithaline ve inşaat malzemesi ithaline mecbur kaldık. Belki de bunların büyük bir kısmı hakiki bir ihtiyaç karşılığı değil. Ama, spekülâsyon mevzuu olma ihtimaline binaen, Hükümet plân tatbikatında geri kalmamak için bu ithalâtı süratle yapmaya karar verdi ve bir kısmı fiilen tahakkuk ettirildi.

Değerli arkadaşımız bu vesile ile yatırımlardan 1963 yılı içinde ne alındığı ve 1964 yılı yardımlarından da ne alınacağı hakkında Hükümetten bilgi istemişlerdir. İzin verirseniz bu bilgiyi arz edeyim; umumi izahatımda da arz ettiğim gibi, 1963 yılı için Konsersiyum 252 milyon lira taahhüdetmiş bulunuyor. Bunların da 76 milyon lirasını Amerika vermiştir. Biliyorsunuz, 0,75 faizlidir, 40 sene vâdelidir. 10 sene ödemesiz devre ihtiva etmektedir. Belçika; 1 milyon 600 bin dolâr... 300 bini projedir. 3 sene ödemesiz, % 3 faiz, 20 sene vâdeli, 5 sene ödeme devresini ihtiva etmektedir. Almanya 40 milyon dolâr taahhüdetmiştir. Bunun 11,5 milyon lirası borç tecilidir. 22 880 000 dolâr proje karşılığıdır, 5 700 000 dolârı Almanya'dan yapılacak mubayaalara aittir. % 3 faizli, 25 sene vâdeli, 7 sene ödemesiz devreyi ihtiva etmektedir. İngiliz kredisi 10 800 000 dolârdır. 25 sene vâdelidir. 7 sene ödemesiz devreyi ihtiva etmektedir ve % 5 faizlidir. Faiz biraz daha yüksekti. Bir miktarını tenkis etmeye muvaffak olduk.

Avusturya kredisi 900 000 dolârdır...

İtalyan kredisi, ki bunu arkadaşımız pahalı bulmuştur, 10 000 000 dolârdır. % 4,5 ve % 7 faizlidir. Fakat bunun faizinin bir miktarını İtalya Hükümeti üzerine almıştır, 12 sene vâdelidir, ve 1,5 senelik ödemesiz devreyi ihtiya ediyor. Holânda kredisi, 1 milyon 750 bin dolârdır, yüzde 4,5 faiz, 25 sene vâdelidir ve 7 sene ödemesiz devri ihtiva etmektedir. Bunun haricinde milletlerarası müessesèlerden de aldığımız krdiler mevcuttur. IMF kredisi, 21,5 milyon liradır. Faiz nisbeti düşüktür. Fakat buna mukabil vâdesi kısadır. Bundan başka Avrupa Para Bankasından da kredi alınmıştır. Bu hakikaten arkadaşımızın işaret ettiği vasıfta değildir. % 4 faizledir. Bir senede ödenmesi lâzımdır. Fransız kredisi 25 milyon dolârdır. Bunun 16,5 milyonu malzeme kredisi, 8 milyon 333 bin lirası keştir. % 3,5 faizle 20 sene vâdelidir. Kanada kredisi beş milyon dolârdır. Henüz bir sipariş mevcudolmadığı için anlaşma yapılmamıştır. Yalnız anlaşmaya bağlı değildir. Sipariş yapıldığı anda fiilen işlemeye başlıyacaktır.

Muhterem arkadaşlarım; bunların içinde bir iki tanesi hakikaten bizim arzu ettiğimiz şartları haiz bulunmamaktadır. Ama buna rağmen büyük kısmı, bilhassa Konsorsiyumun ilk yılı olmasına rağmen arzu ettiğimiz şartları haiz kredilerden mürekkeptir. Ve son olarak aldığımız Fransız kredisinin dahi bir malzeme kredisi olduğu halde araya Devleti sokmak suretiyle bunu diğer kredi nevilerine benzetecek mekanizmayı bulduk ve müzakereler de bu yüzden uzadı ve uzun aylar biz bunu kabul etmedik ve nihayet bu şekil dairesinde elverişli bir kredi haline geldi. Kredilerin umumiyetle vasati faizi % 3 tür. Vasati vâdesi 26 ve ödemesiz devre de 6 yıl tutmaktadır, vasatilerini alırsak. Sayın arkadaşım bunlar içerisinde kabul etmememiz lâzımgelen krediler varsa işaret etsinler reddedelim. Ümidederim ki, kendileri de buna imkân görmiyeceklerdir.

Arkadaşımız, 1963 yılında dış yardımdan umulan neticenin alınmadığı iddiasını ileri sürdüler ve 1964 yılını da bu bakımdan şüpheli bulmaktadır. Rakam arz ettim, zannedersem 1963 yılında dış yardımdan umulan netice alınmıştır. Yalnız bir noktada imkânı zamanında bulamadık. 252 milyon dolârın 180 küsur milyon dolârını fiilen kullandık. Mütebakisi 1964 yılına sirayet etti.

Muhterem arkadaşlarım, bunun sebeplerini tetkik ederseniz Hükümeti gösterdiği titizlikten dolayı tebrik edersiniz. Faraza bir Alman kredisini biz bir navlun ihtilâfı sebebiyle altı ay müddetle imzalamadık. Zaman geldi, bu Alman kredisini reddetmeyi düşündük. Bir prensip meselesini aleyhimizde halletmemek için bu kadar titiz davrandık. Fransız kredisini bilâhara imzalarken bu yolda Merkez Bankası rezervlerimize el uzattık. Fakat memleketimizin aleyhinde netice vermesi bakımından üzerinde titizdik ve istediğimiz şartların kabulüne kadar bu imzaları geciktirdik ve bu sebeple zamanında bulamadık ve arz ettiğim gibi, bundan dolayı arkadaşlarımızın Hükümeti tebrik etmesi lâzımdır.

1964 e gelince : Muhterem arkadaşlarım; dışardan kredi almanın kolay olduğunu iddia etmeye imkân yoktur, bilhassa bu işlerin içinde bulunan ve güçlüğünü yakinen gören insanlar için... Konsorsiyumu kurmuş olan memleketler filvaki bâzı memleketlere, bilhassa Fransız Afrikası, Asya memleketlerine yardım yapmaktadırlar, ama, Yunanistan ve bizim için Konsorsiyum yeni kurulmuştur. Ve yardımcı yabancı devletler nihayet eski müttefiklerdir. Bize sadece dostluk sebebiyle ve müttefik olmamız sebebiyle yardım yapmaktadırlar, mevzuatları yoktur, bunları bütçelerinden yapacaklardır. Fakat kanunları henüz yeni yapıyorlar. Faraza, Fransa kanunu yeni yapıyor, İsveç yeni kanun çıkarıyor. Norveç yeni kanun çıkarıyor. Almanya yeni kanun çıkarıyor. Bu yıl da bu memleketler bir kısım mevzuatlarını tamamlamışlardır. Geçen yılki tecrübemizden istifade ederek daha kısa zamanda netice almaya başladık.

Umumi izahatımda da arz ettim, Konsorsiyum ilk toplantısında bu yılki ihtiyaçlarımızı tesbit etmiş. 250 milyon dolâr ayırmış. Aralarında taksime gelince tabiî ki pazarlığa başlamışlardır, İlk taahhüdedilen miktar 135 milyon dolârdır. Gazetelerde 100 milyon dolâr olarak çıktı. Halbuki 135 milyon dolârdır. Buna Fransız kredisini de ilâve edersek 180 milyon dolâra ulaşmaktadır. Geriye de 70 milyon dolâr kalmaktadır. Bunu da temin etmek için dostlarımız, müttefiklerimiz ve Konsorsiyum nezdinde ısrarla çalışmalar yapılmaktadır. Yalnız bu çalışmaların muvaffakıyete ulaşmasının bir şartı da olduğunu arz etmek isterim. O da yardımı ve krediyi, plânı ileri sürerek, plânı finanse etmek maksadiyle aldığımız için plânın iç finansmanını da karşılamamız lâzımdır. Eğer iç finansmanı karşılamaya imkân bulamazsak bu yardımı almaya esasen ihtiyacımız olmaz. Çünkü o nisbette yatırım yapamayız. Yapacağımız yatırım nisbetinde yardım edeceklerdir. Bu sebeple her şeyden evvel istediğimiz, krediyi tamamen alabilmek, plânın iç finansmanını şu veya bu yolla sağlamaya bağlıdır. Eğer arkadaşlarımız bu kredileri almamızı şüpheli görüyorlarsa, hemen kendilerine arz edeyim ki, bize yardım edenler, plânın iç finansmanını karşıladıkları vakit bu şüpheleri ortadan kalkar. Aksi halde bütün çalışmalara rağmen bu kredileri alamamamız muhtemeldir ve mümkündür. Senatoda da arz ettim o vakit bu mesuliyet Hükümete aidolmaz.

Sayın arkadaşım yabancı sermaye de yeter derecede gelmemektedir, bu da memleketimizde güven telkin etmemiş olunmasından ileri geliyor dediler. Hemen arz edeyim ki, yabancı sermaye, bundan evvelki yıllara kıyas ederseniz, daha geniş nisbette gelmiştir. Bu sebeple arkadaşımızın vardığı hüküm yerinde değildir ve doğru değildir. Yabancı sermaye 1955 senesinde 60 milyon dolâr, 1957 senesinde 57 milyon dolâr, 1961 senesinde 100 milyon dolâr, 1962 senesinde 41 milyon dolâr, 1963 te 157 milyon dolârdır.

İHSAN GÜRSAN (İzmir) — Demir - Çelik dâhil mi?

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Demir - Çelik haricolmak üzere bu miktara varmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım; yabancı sermaye arz ettiğim gibi gelmektedir. Hattâ bizim yabancı sermaye komitamız bir miktar da titiz davranmaktadır. Memlekette yerli sanayiin başarabileceği işlere veya fiilen başarmış olduğu işlere gelmek istiyen yabancı sermayeyi kabul etmemektedir. Ama buna rağmen, yabancı sermayeye artan nisbette ihtiyacımız olduğuna hemen işaret etmek isterim. Başında da arz ettim. Arkadaşımızı temin etmek için de izahatımı tekrar etmeye ihtiyaç duydum, görüyoruz ki memleketimizde, kamu sektörü ile özel sektör

tamamen ayrılmış olmaması, bunların sınırının kesin hatlarla çizilmemiş olması iddiasına rağmen son tatbikatında görülüyor ki, Devlet sosyal yatırımları ele almıştır. Birkaç istisna hariç tutulursa, hakikaten özel sektörün yapabileceği sahalara girmiyorlar, arkadaşlarım, istisnaları biliyorsunuz başlanmış işleri tamamlamak için faraza . . . . . fabrikası belki özel sektörün yapabileceği bir iştir, dokuma sanayii. Ama Devlet başladığını bitirmeye mecburdur. Sosyal yatırımlardır. Karaman Fabrikası bir sosyal yatırımdır. Bunun dışında Devletin yaptığı yatırımlar umumiyetle sosyal yatırımlardır. Elektrik santralleri yapıyoruz. Enerji meselesini halletmeye çalışıyoruz. Kömür, petrol gibi temel yatırımlar yapıyoruz. Faraza bu sene büyük yatırımımız daha çok petrole yapılacaktır. Raman'daki petrollerimizden daha iyi istifade edebilmek için 400 milyon liraya yakın büyük bir yatırım yapmayı düşünüyoruz. İcabında «Pipe Line» la bunları akıtmak üzere çalışmalar yapıyoruz. Bunların dışındaki sahalar hususi teşebbüse açıktır. Yalnız hususi teşebbüs bunları yalnız başına başarma imkânına sahip değildir. Bundan dolayıdır ki yabancı sermayenin daha geniş nisbette gelmesini Hükümet olarak arzu ediyoruz. Yabancı sermaye memlekette emniyet buluyor mu meselesine gelince :

Muhterem arkadaşlar, hakikaten çok ciddî talepler karşısındayız. Faraza petrol - kimya için 70 milyon dolârlık yatırım talebi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Hattâ rekabet karşısındayız.

Keban için büyük kredi teklifleri var, hattâ bir rekabet mevcudolduğunu arz etmek isterim. Arkadaşlar, elektrik santralleri için yine böyle yatırım talepleri mevcuttur. Yabancı sermayeye güven telkin etmenin yolunda olduğumuzu arz etmek isterim. Vergi mevzuatında yaptığımız ıslahat bilhassa bu bakımdan ehemmiyetle üzerinde durulmaya değer. Geçen yıl Gelir Vergisinde yaptığımız ıslahat bilhassa yabancı sermaye bakımından istifadeli ıslahat olmuştur. Ayrıca vergi iadesi mevzuu üzerinde de çalışıyoruz. Vergi mükellefliğini ortadan kaldırmak için birçok devletlerle yeni anlaşmalar yapmak üzereyiz.

Şimdi arkadaşlarım, günün mevzuu . olan vergi reformuna intikal edeceğim. İzin verirseniz bu mevzuda Yüksek Meclisin birkaç dakikasını almak isterim. Değerli arkadaşım eski bir vergisi olduğu halde her nedense bu vergi reformu mevzuuna bizim verdiğimiz ehemmiyeti atfetmemektedirler. Reform adı altında çıkarılan vergi kanunlarından bahsederek söze başladılar. Aşağı - yukarı birçok arkadaşlar da bunları tekrar etmişlerdir. Bu, plâna göre yapılmaktadır. Vergi değişikliklerinin reform olup olmadıklarını huzurunuzda münakaşa etmek istiyorum. Sayın Gürsan arkadaşımız yakînen bilir ve bilmektedir, bilhassa bu mevzuda çalışanlar bakımından da ehemmiyeti vardır, Avrupa'daki emsalleriyle hakikaten yarışabilen çok değerli arkadaşlarımız bu mevzuda çalışmışlardır; ve meydana getirdikleri eseri küçümsersek onlara karşı haksızlık yapmış oluruz. Bu sebeple biraz da onların müdafaasını yapmış olacağım.

Muhterem arkadaşlar, vergi sistemimiz üç yıl evvel Millî Birlik Hükümeti tarafından kurulmuş olan bir komisyon tarafından baştan başa yeni bir tetkika tabi tutulmuştur. Bu komisyon bütün vergileri ele alarak birer birer yeni şartlara göre tadile tabi tutmuş ve projeler meydana getirmiştir. Bu komisyona başından beri Reform Komisyonu adı verilmiştir. Ve hakikaten bu isme lâyık olarak çalışmıştır. - Biraz sonra arz edeceğim - Bu komisyon vergilerin tamamını ele almış ve hepsine modern bir şekil vermeye muvaffak olmuştur. Bu komisyonun yaptığı çalışmalar ayrıca dünyaca şöhret sahibi iki profesör tarafından, - birisi Şmol - tetkik edilmiş ve bunlar tamamen tasvibedilmiştir. Bu raporlar hatırlarsınız; geçen yıl Yüksek Heyetinizde de komisyonlara arz olunmuştur. Ayrıca Konsorsiyum vergi sistemimizi Cambridge Üniversitesi profesörlerinden yine dünyaca meşhur bir profesöre tetkik ettirmiştir. Bu profesör raporunda plânı tetkik etmiştir. Yakında neşredilecektir. Orada da göreceğiniz gibi bilhassa son tadiller ile meydana çıkmış olan vergi sistemimiz için de bu sayın profesör buna sağlam bir vergi sistemi demektedir. Bu İngiliz profesörü vergi sistemimizin açık kapıları olmakla beraber çok iyi bir vergi sistemi olduğunu kabul etmiştir. Konsorsiyum Heyeti, Para Fonu Heyeti, AİD heyetleri de bu kanaattedirler. Hattâ nâçizane bendeniz

Amerika'ya gittiğim zaman birçok kimseler tarafından tebrik edildim. Yine bu Vergi Reformu Komisyonu Başkanı Alaybek isminde bir arkadaşımız, hesap uzmanımızdır, bu yıl birçok maliye enstitüleri tarafından tebrike mazhar olmuştur.

Bu izahatı arz ettikten sonra yapılmakta olan işin vergi reformu mu, yoksa basit zamlardan mı ibaret olduğunu arz etmek için biraz daha izahat vermek lüzumunu duyuyorum. Daha evvel sayın arkadaşımla bir noktada mutabık kalmak istiyorum. Bir defa bir vergi ıslahatı veya reformundan beklenilen gaye nedir? Vergilerin verimi elbette artırılmak istenir. Mutabıkız. Vergilerin dağılışının daha âdil olmasını elbette isteriz, mutabıkız. Vergileri ekonomik ve sosyal fonksiyonlarının lâyıkiyle yerine getirilmesi hususunda mutabıktırlar. Tatbikatı kolaylaştırmak hususunda mutabıktırlar. Vergilere esenlik verme hususunda bizimle mutabıktırlar. Vergi ziyaını önlemek hususunda yine bizimle mutabıktırlar. Şu halde gelgelelim yaptığımız işlere... Bunlar bu gayelere, bu hedeflere uygun mudur, değil midir?

Muhterem arkadaşlar, bizim modern bir Gelir Vergimiz mevcuttur. Yalnız bu Gelir Vergimizin bir kusuru vardır. O da Gelir Vergisine tabi olması lâzımgelen bütün vatandaşları mükellefleri kavrıyamaz ve Gelir Vergisi mevzuuna girmesi lâzımgelen kazançları, iratları tamamen kavrıyamaz. Şu halde Gelir Vergisini hakikaten âdil bir hale getirebilmek için yani Gelir Vergisi mükelleflerini Gelir Vergisi sahasına alabilmek için Gelir Vergisinin genişletilmesi lâzımdır. Bizim Gelir Vergisinde geçen seneden beri yapmak istediğimiz de budur. Gelir Vergisi mükellefiyetini zirai kazançlara da teşmil etmek istiyoruz. Bu verginin başka usullerle götürü usullerle alınması elbette ki bu kabildir. Elbette ki bu uygun bir çaredir. Geçen yıl bu sahada bir adım daha attık; fakat Yüksek Meclisin, ölçüleri getirdiğimizden daha çok üstünde bir hadde çıkarması yüzünden maalesef umduğumuz neticeyi bulamadık. Bu yıl bunu takviye etmek istiyoruz. Yaptığımız tadil budur. Bilmiyorum arkadaşlar bunu bir reform hareketi olarak telâkki ederler mi, etmezler mi? Geçen yıl Gelir Vergisinde bir tarife değişikliği yaptık. Bilhassa tarifelerin her kademesinde tarifeleri yumuşattık, vergi indirdik. Gelir Vergisinde aşağı kademelerde sosyal sebeplerle tarifeyi düşürdük. En yüksek haddini de, orta hadleri de düşürdük. Orta kademelerde vergi müterakkiyeti sert idi, hâşin idi, yumuşattık. Şu sebeple yaptık! Bilhassa tasarrufu temin etmek için yaptık. Aşağı kademelerde vergiyi indirdik. Bunu sosyal sebeplerle yaptık. Bilhassa memur, işçi ve az kazançlı sınıf için vergi indirimi yaptık. Yüksek kademelerde yatırımı teşvik için yaptık. Gelir Vergisinde yatırım müesseseleri kurduk, arkadaşlarımız şikâyet etmediler, mükellefler de şikâyet etmedi. Yatırımları teşvik edeceğiz. Gelir Vergisinin ekonomik bünyesini kuvvetlendiriyoruz. Geçim indirimlerini bir miktar genişlettik. Bu sebeple geçen yıl Gelir Vergisinin kaybı 90 milyon liradır. Geçim indirimini belki önümüzdeki sene diğer mükelleflere de tatbik etmek imkânını bulacağız. Gelir Vergisinde bu süratli amortisman usulünün tatbik edilmesi ile yatırımları teşvik ediyoruz. Tahmin ederim ki arkadaşlarımın hiçbirisi bu yaptığımız tadillere zam demezler.

SABRİ KESKİN (Kastamonu) — Ayarlama deniliyor, zam veya reform değil.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Sizin anlayışınız öyle, siz her şeyi öyle söylüyorsunuz.

Vergi Usul Kanununda çok kolay usuller getirdik, arkadaşlar. Bütün arkadaşların şikâyetleri odur ki Devletle, Hükümetle mükellef arasındaki münasebetleri yumuşatalım, husumeti azaltalım. Bunun için bir müessese ihdas ettik, uzlaşma müessesesi koyduk. Mükemmelen işlemektedir. Birçok mükellefler ihtilâfa gitmeden bu müessese ile temas etmektedir.

Defter tutma usullerini basitleştirdik. Tapu harcları yerine Emlâk Vergisi diye vergi ihdas ettik. Yepyeni, mevzuu, nisbeti, itirazı belli olan bir vergi. Eğer reform bir şeye yeni bir şekil vermekse, bu tipik bir misal teşkil eder.

Plâka resimlerini birleştirerek mevzuu, nisbeti, matrahı belli Kara Taşıtları Vergisi ihdas ettik. Hakikaten halkı çok memnun edecek bir tarzda ıslah ettik ve o derecede ki, Avrupa'da - arz ettiğim gibi arkadaşlarım - Vergi Reform Komisyonu Başkanını bundan dolayı tebrik etmişlerdir.

Muhterem arkadaşlar, bu yıl ne yapıyoruz? Bu yıl yine zirai kazancı biraz daha genişletiyoruz. 20 bin mükellef vardır, bunu 60 bine çıkarmak istiyoruz. 5 binden fazla sâfi kazanç elde eden çiftçilerimizi vergiye tabi tutmak istiyoruz.

Muhterem arkadaşlar, Gider Vergisinde tadilât yapıyoruz. Gider Vergisinde yapılan tadilâta arkadaşlarım reform derler. Halı iplikleri mevzuunu vergiden muaf tutuyoruz. Mantaj sanayiini vergi dışına çıkarıyoruz. Buna da zam demezler. Buna mukabil bir şey yapıyoruz. Akar yakıta zam yapıyoruz. Bunun için de en çok itiraza sebebolacak madde bildiğiniz gibi gaz yağıdır.

Muhterem arkadaşlarım, ne kadar antisosyal olursa olsun memleketimizin ekonomik şartları bugün gazyağının vergilendirilmesini gerektirmektedir. Gazyağı döviz vererek getirdiğimiz bir maddedir ve istihlâki çeşitli sebeplerle son süratle artmaktadır. Ayrıca diğer maddelerle, mazotla, motorinle, benzinle aralarındaki fiyat ahenginin bozulması sebebiyle buna geniş nisbette karıştırılmaktadır. Bu sebeple antisosyal olması ve birçok itirazları davet etmesine rağmen gaz yağına vergi koymak ve vergiyi artırmak memleketimizin hakikaten ekonomik bakımından menfaatlerinin icabıdır ve bir zaruretdir. Sayın arkadaşımız bu mevzuda bâzı rakamlar da vermişlerdir. Faraza gazyağı istihlâkinde artışın yüzde sekiz olduğunu, 1962 de ise % 6 olduğunu söylediler. Bu rakamı nereden aldıklarımı bilmiyorum. Bizim tesbit ettiğimiz resmî rakamlar böyle değildir. Gazyağı artışı 1961 de % 7, 1962 de % 8 iken 1963 te % 13 e çıkmıştır. Ve bugünkü istihlâk hacmı 490 bin tona ulaşmıştır. Bu sene de 50 - 60 bin ton artmaktadır. Ve bu bir kısım dövizimizi vererek getirilmektedir. Bunu ham olarak alıp gaz yağı vermemize imkân olmadığını arkadaşlarımız takdir ederler. Sırası geldiği zaman bu gazyağı ve diğer petrol müştakatı vergileri hakkında izahat arz etmek isterim.

Muhterem arkadaşlar, Bina Vergisine zamlar getiriyoruz; Bina Vergisinin sadece Müdafaa Vergisi kısmına. Bina vergileri 3 ad altında alınır; Arazi, Buhran Vergisini özel idare alır, Bina Vergisini Devlet alır. Ve bu muvakkat bir vergidir. Esasen Bina ve Arazi vergilerini kaldırarak, Emlâk Vergisi adı altında yine tahrire dayanan bir başka vergi getiriyoruz, yakında huzurunuza gelecektir. Geçici Komisyona havale edilmiştir.

İhsan Gürsan arkadaşıma rasladığım zaman, işte bunun bir vergi reformu olduğunu söylemişti. Ve bunu İsmet Sezgin arkadaşımız da ifade etti. «Tetkik ettim» dedi, «çok güzel bir kanundur» dedi ve bu suretle reform kanunu olduğunu bana hususi olarak teyidetmişti. Bilmiyorum burada da.....

İSMET SEZGİN (Aydın) — Mahallî idare gelirleri Kanunu.

MALİYE BAKAN FERİD MELEN (Devamla) — Evet, Mahallî idareler gelirleri Kanunu.

Bu sebeple Emlâk Vergisi, yürürlükteki Bina Vergisine yaptığımız zamlar kendiliğinden ortadan kalkacaktır. Binaenaleyh, vergiye neden zam getiriyoruz? Muhterem arkadaşlar, bir defa bu yaptığımız vergi reform zamlarının birkaç sebebi vardır. Birisi fiskal sebeptir. Yani plânın finansman ihtiyacını karşılamaktır. Bir diğer sebebi sosyal ve ekonomik sebeptir. Bir üçüncüsü tamamen ekonomiktir. Yani plânın gösterdiği lüzumdur. Bina Vergisine iki sebeple zam yapıyoruz. Birisi fiskal sebeple yapılıyor. Plânın gerektirdiği finansman ihtiyacı nisbetinde bir vergi rezervi düşünülmektedir. Bina sahiplerinden bunun alınması lâzımdır. Vasıtalı ve vasıtasız vergilerde bir denge kurabilmemiz için en iyi vergi kaynağı olarak burayı gördük. Bir üçüncü sebep, biraz evvel işaret etmiştim, bizde özel yatırım sahası daha ziyade inşaata kaymaktadır. Binaenaleyh, binaları daha ziyade vergilendiremezsek veya binalarla ilgili kredilerde bir kesinti yapamazsak bu binaya kayma, inşaata kayma daha da artacaktır. Ve dolayısiyle plân hedeflerini gerçekleştirmeye imkân olmıyacaktır. Nitekim arkadaşlar bunu tenkidleri arasına sokmuşlardır. İşte bir de bu sebepten zam getiriyoruz. Plân sahası bundan ibarettir. Ayrıca, muafiyeti kaldırıyoruz; biliyorsunuz bir Bina yapımını teşvik Kanunu mevcuttur. Bugün plâna göre teşvik etmememiz lâzımgelen sahayı bir başka kanunla himaye zorundayız. Ve bu kanun yürürlüktedir, birçok muafiyetler mevcuttur. İnşa tarihinden itibaren bir

kısım binalarda 10 yıl, bir kısım binalarda 5 yıl ve bir kısım binalarda da 3 yıllık muafiyet vardır. Bilhassa bu teşvik usulünü ortadan kaldırarak, bir taraftan himaye muafiyet getiriyoruz. Yalnız teşvik etmek istediğimiz sosyal meskenleri himaye ediyoruz. İşçi tipi meskenler, sosyal meskenler, yine on yıl veya beş yıl muaf olacak. Fakat bunun dışında muafiyetler tamamen kaldırılmıştır. Bunun haricinde yine vergi reformu olarak, ki, arkadaşımız tekrar teyidetti, mahallî idareler vergilerinden bilhassa belediye vergilerini ele aldık ve mahallî idarelerin malî tevzin esasına göre bütçelerini takviye etmesi, malî tevzin kanununu getirmek üzereyiz. Bunu da arkadaşlarımızın beğeneceklerini tahmin ederim.

Muhterem arkadaşlarım, ayrıca getireceğimiz bir kanun da Gümrük Tarife Kanunudur. Gümrük tarifemin maalesef bugün sanayiimizi himaye edecek halde değildir. Eğer döviz tahditlerimiz olmasa bu tarife ile tek bir fabrikayı ayakta tutmamıza imkân olmaz. İhsan arkadaşım bunu yakinen bilir. Bizde Tanzimatta gümrük seviyesi % 13 idi. Maalesef çeşitli ihmaller sebebiyle bugün resmî vasati gümrük seviyemiz % 13 e yani Tanzimattaki hadde düşmüştür. Halbuki birçok memleketlerde % 25 in üstündedir. Biz de bunu hiç olmazsa % 18 seviyesine çıkarmak mecburiyetindeyiz. Bu sebeple gümrük tarifelerini yeni baştan hazırlıyoruz. Buna bilhassa hususi sektör çalışmalarını geniş ölçüde iştirak ettiriyoruz. Bu şekilde bu seviyeye getirebileceğiz. Bu da bütçeye bir gelir sağlıyacaktır. Ümidederim arkadaşlarımız buna da zam kanunu demezler.....

Bu izahattan sonra belki yine arkadaşlarımız işte reform kanunu adı altında çıkarılan bu zam kanunları sözünü kullanmakta devam edeceklerdir. Varsınlar onlar devam etsinler, ben de her yerde bunların vergi reformu olduğunu bihakkin göğsümü gere gere iddia etmekte devam edeceğim.

Sayın arkadaşımız bir noktaya daha ilişmektedir. Buna başka arkadaşlarımız da temas ettiler, o da bütçe masraflarının gösterdiği artış hızı. Bu artış hızının, iktisadi kalkınma hızının aksi yolda bir seyir takibettiği iddia ediliyor. Bunlar arasında ahenk olması lâzım, başka memleketlerde de böyledir, denmektedir. Muhterem arkadaşlarım, bütçe masrafları hakikaten yıldan yıla artıyor ve artacaktır. Bütçe masraflarının artmasını çeşitli sebepler tevlideder. Evvelâ Devlet bundan 30 veya 50 sene evvelki Devlet değildir. Devlet gün geçtikçe bilhassa sosyal devlet haline geldikten sonra üzerine geniş vazifeler almış ve almaktadır. Evvelce sadece memleket müdafaası ve asayişi devlette iken bugün iktisadi sahada, sosyal sahada, kültürel sahada Devlete geniş vazifeler düşmektedir. Devletin vazife sahası genişledikçe elbetteki onun gerektirdiği masraflar da bütçe masrafları da artmaktadır. Siyasi sebepler de bunda âmil olmuştur. Hattâ bizatihi, Devlet masraflarının artmasını gerektiren başlıca unsur olmuştur. Ben eminim ki, meclislere gelen her mebus Devletin yeni masraflara girmesinde başlıca âmil olmaktadır. Bu sebeple bütçe masraflarının artmasını tabiî görmek lâzımdır. Ancak, arkadaşların iddia ettikleri gibi bu artış hakikaten hızlı bir artış mıdır?

Arkadaşlar, şunu da hemen arz edeyim ki, başka memleketlerde de böyledir. Arkadaşımız konuşunca, onun tesiri altında kalarak bir hayli düşündüm, hemen Bakanlığa gittik, bültenleri açtık, Birleşmiş Milletler istatistiklerini arz edeyim; Amerika'da 1958 de bütçe gider artışı % 10.5,3 millî gelir artışı % 9; bütçe geliri daha çok artmıştır. 1961 de bütçe geliri artışı % 5,6 millî gelir artışı % 2,9. İngiltere'de 1957 de bütçe gideri % 11, millî gelir artışı % 5,11, 1959 senesinde bütçe giderinde artış yüzde 8, millî gelirde artış % 4,5.

Yunanistan'da : 1959 da bütçe giderinde artış % 7,5 millî gelirde artış % 4,2.

1960 ta : Bütçe giderinde artış % 10,2 millî gelirde artış % 6,6.

İtalya'da : 1959 da bütçe giderindeki artış % 12, millî gelirde artış % 7.

1960 ta İtalya'da : Bütçe giderlerinde artış % 27, millî gelirde artış % 9.

Görülüyor ki, arkadaşımızın, «başka memleketlerde böyle değildir» iddiasına rağmen, onun da benim gibi tetkik etmeden söylemiş olduğu anlaşılıyor, başka memleketlerde de bu böyle imiş. Her tarafta Devletin masrafları hattâ millî gelirdeki artıştan daha çok artmaktadır. Ve bu hesaplardaki vergi nisbetleri ve vergi yükü dünyanın her yerinde gittikçe art-

maktadır. Faraza bundan elli sene evvel vergi yükü % 10 un altında idi ve % 10 u aşan memleketlerde bu vergi çok ağırdır, denirdi. Ama bugün % 45 i aşan yerler mevcuttur. Arkadaşıma rica edeceğim, bu türlü rakamlar için bizde kaynak mevcuttur. Bu kaynaklar emirlerine âmadedir.

Arkadaş bütçe açıklarına işaret ederek 1963 bütçe açığının tasarrufla dahi kapatılamıyacağını ileri sürmektedir. Ve bilhassa dışardan yardım alamadığımız, zamanında alamadığımız içindir ki, bütçe açık mı vermiştir? Evvelâ hemen şunu arz edeyim ki, dışardan yardım alınmadığı takdirde, o nisbette açık verecek ve o nisbette masraflardan tasarruf yapacağız, demektedir. Bu yıl gelirlerimiz bir yıl evvelkine nazaran % 27 nisbetinde fazladır. Tahsilât yapmış olmamıza rağmen gene de tahminlerimizin bir miktar altında kalmıştır. Çünkü, 1963 bütçesi 1962 bütçesine nazaran çok daha hacımlı bir bütçedir, % 33 nisbetinde büyük bir bütçedir, binaenaleyh, 1963 iç gelir tahminlerimizin % 33 nisbetinde fazla olması lâzımdır. Bugün tahakkuk ettirdiğimiz miktar % 28 civarındadır. Bu miktarın altında hangi kalemler kalmıştır, arz ediyorum. 250 milyon karşılık paralardan noksanımız vardır. Bunu 1 milyar 920 milyon tahmin etmiştik, 1 milyar 650 milyon civarında tahsilât olmuştur. Yalnız bu rakam 1 milyar 650 milyondan biraz fazladır. Çünkü, Almanya'dan aldığımız kredilerin bir kısmı borçlarımıza mahsubedilmiştir. Binaenaleyh, gelir olarak gelmemiş fakat tasarrufumuzda bir düşme vardır.

Tekel zamlarından bütçemiz bu yıl hiç istifade etmedi. Tekel maddelerine zamlar yapıldıktan sonra geçen yıl bilhassa mavi küf hastalığı sebebiyle tütün mubayaası yüksek fiyatlarla yapıldı. Ayrıca işçi fiyatlarına da zamlar oldu. Fakat zamlar işçi ve müstahdemler için değildir. Devlet bütçelerine bu yıl yapılan zamlar gayet azdır. İkinci kalemi bunlar teşkil eder.

Üçüncü kalemi akaryakıt teşkil etmektedir. Geçen yıl akaryakıta yaptığımız zam gazyağını istisna etmiş olmamız yüzünden yani geçen yıl, kabul ediyoruz hatayı, bir hata işlememiz yüzünden akaryakıta yaptığımız zam da büyük bir netice getirmedi. Ayrıca Zirai Kazanç Vergisini yüz milyon lira tahmin etmiştik. Fakat Gelir Vergisi Kanununun Mecliste Hükümetin getirdiği ölçülerin çok fazla genişletilmiş olması sebebiyle ve ona inzimam eden 1961 mahsullerinin vergiden istisna edilmesi, cezaların kaldırılmış olması gibi sebeplerle umduğumuz neticenin çok altında bir netice verdi. Bu sebeplerle Gelir Vergisi tahsilâtımızda, daha doğrusu gelir tahsilâtımızda sekiz yüz milyona yakın bir noksanımız tahakkuk etmektedir. Ayrıca Yüksek Meclis 344 milyon liralık bir ek ödenek kabul etmiştir. Bu karşılıksızdır. Bunun bir kısmını Hükümet getirmiştir, bir kısmını ise Yüksek Meclis kabul etmiştir. Emeklilere ikramiye verilmiştir. Birçok kanun teklifleri biliyorsunuz, hiçbir tasarruf endişesi duyulmadan, rahatlıkla bir yol bulunup çıkarılabilmektedir. Şimdiye kadar bendeniz rastlamadım, Maliye Vekâletine, «karşılığı var mı?» dendiğine. Bu sebeple muhterem arkadaşlarım, tasarruf tedbirleri almak zorunda kaldık. Yalnız şunu arz edeyim, Türkiye'nin bir numaralı meselesi bize göre istikrardır. Binaenaleyh istikrarı hiçbir şeye feda edemeyiz. Bütçe bâzı hizmetleri görmez, hattâ bâzı yatırımlar geri kalabilir. Geri kalsın, fakat istikrarı korurken bundan doğacak olan mahzur bütün bu diğer maddelerden, diğer hususlardan doğacak mahzurların o kadar üzerindedir ki bunun için her şeyden evvel istikrara itina ediyoruz. Bütçemizi açıksız kapatmaya azmettik. Bu mahzurlar sebebiyle alınan tedbirler hem farklıdır hem de bilhassa dış münasebetlerimizde bize itibar kazandıracaktır. Bugün bilhassa milletlerarası teşekküllerle geniş münasebetlerimiz vardır. Faraza para fonu ile her yıl bir müşavere yaparız. Para fonu bizim istikrar tedbirlerini dikkatle takibeder, ne dereceye kadar riayet ettiğimizi araştırır, faraza para fonunun hakkımızda yapacağı rapor bütün dünya mahfilinde bize ya itibar kazandırır, veyahut malî itibarımızı sarsar. Bundan dolayı para fonunun tavsiyelerine riayet ederiz ve para fonu ile müşavere ederiz. Bu müşaverelerden biri de istikrar programının dikkatle takibetmemizle ilgilidir. Bilhassa bütçede açık vermiyeceğimizi taahhüt etmişizdir. Arz ettiğim gibi bu tasarruflar hiçbir zaman yatırımların zararına olmamıştır. Daha çok cari masraflarda olmuştur. Arkadaşlarım hemen diyebilirler ki; «Peki, 1 milyar civarında bir tasarruf yapmak mümkündür, bunu

başta yapmıyorsunuz da türlü vergi tedbirleri getiriyorsunuz.»

Muhterem arkadaşlarım, filvaki bu itiraza bir dereceye kadar hak vermek lâzımdır. Biz bütçemize tahsilât karşılığı, faraza yatırımlarda proje karşılığı koyarız, diğer masraflarda meselâ, ücretlerde kadro karşılığını tam olarak koyarız, bunu koymaya mecbur eden hükümler vardır. Ve koymak da doğrudur. Bu sebeple otomatikman bâzı tasarruflar hâsıl olmaktadır. Umumiyetle % 3 nisbetinde % 2,5 nisbetinde hiçbir tedbir alınmadan otomatikman tasarruflar tahakkuk eder, bunu ayrıca bir miktar da forse etmek her zaman mümkündür. Ama diyemiyoruz ki, forse etmek, hizmetleri müteessir eder mi? Etmemesine hakikaten imkân yoktur. Ve bilhassa arkadaşımızın işte mütemadiyen tasarruf etmek istedikleri bir taraf da vardır. Demirbaş, nakil vasıtalarından şundan, bundan... Bu noktada masraftan bahsettiğimiz zaman hiç şüphesiz evvelâ aklımıza bunlar gelir ve evvelâ bunlara tırpan atarız.

Muhterem arkadaşlarım, arz ettiğim gibi yüzde yedi ve bir miktar da otomatik tasarruf ile 1963 yılı bütçesinin açıksız kapatılacağını temin etmekteyiz. 1962 yılında bir tecrübemiz oldu. Bir buçuk milyarlık bir açık mevcuttu ve bu açığı aynı usullerle tasarruf tedbiri aldık ve yüz milyon liraya kadar indirdik. Bu yıl da ümidediyoruz ki, ya tamamen açıksız kapatılır veyahut bu civarda ekonomiye zarar vermiyecek bir açık tahakkuk eder. Sayın arkadaşım nedense eski yıllarla mukayese etmeye biraz hevesli... Gelir tahakkuku nisbetini de mukayese etmiş konuşmasında... Ben aynı rakamları alayım, arz edeyim, arkadaşa...

Zannediyorum, o daha çok 1958 ve 1959 yıllarındaki nisbeti müsait bulmuş, mukayese etmek için. Ama, biraz daha yukarı çıkabilirlerdi. 1956 yılında gelir % 11 noksan tahakkuk etmiştir. 1957 yılında % 6,5 noksan tahakkuk etmiştir, 1958 yılında % 3, 1959 yılında % 4, 1960 yılında % 18 nisbetinde noksan tahakkuk etmiştir. 1961 yılında % 7, 1962 yılında % 11 olmuştur. Kaldı ki geçmiş yılların bir hususiyeti vardır. Enflâsyon devirlerinde zaten noksan tahminlerin üstüne çıkmak daima mümkündür. Fiyatlar daima arttığı için, otomatikman vergiler de artıyordu. Şimdi fiyat o nisbette artıyor, fiyat artışı % 4 civarında olan toptan eşya fiyatlarının dünya vasatisinin altında olduğunu arz etmiş oldum. Yalnız dünyada fiyat artar ve Türkiye de fiyat sabit kalırsa bunun da memleket lehine olmadığını arkadaşımın kabul etmesi lâzımdır. Faraza tütün fiyatı artmış ki, toptan eşya fiyatlarımıza tesir etmiştir. Bu artış dolayısiyle memnun olmamız lâzımdır. İhraç maddelerimizin fiyatları artmış ve toptan eşya fiyatlarımıza tesir etmiştir. Dünyadaki artıştan dolayı memnun olmamız lâzımdır. Binaenaleyh, her halûkârda ve vasatta fiyat artışını aleyhte olarak mütalâa etmemek icabeder. Arkadaşımız tediye muvazenesi üzerinde duruyor. Bu mevzuu birçok arkadaşlarda ele aldıkları için üzerinde bir miktar durmak istiyorum. Tediye muvazenemiz her yıl açık veriyor; doğrudur, arkadaşlarım. Tediye muvazenemiz her yıl bir açık vermektedir ve bu açık maalesef bünyevidir. Belki önümüzdeki 10 yıl içerisinde açık vermeye devam edecektir. Zaten, Türkiye'nin meselelerinden hattâ bir nolu meselesi diyebileceğimiz bir mesele de budur. Türkiye'nin ekonomik istiklâline kavuşabilmesinin şartı da tediye muvazenesi açığını bir zaman içerisinde, en kısa bir zamanda ortadan kaldırmaktadır. İlânihaye dostlarımız ne kadar yakın olursa olsun, bizi sırtlarında taşıyacaklarını kabul etmeye imkân yoktur. Ve nihayet 1970 yılına kadar Türkiye'nin tediye muvazenesinde, bünyevi açığını bertaraf edeceğine inandıkları için bize yardım yapmaktadırlar. Eğer bundan emin olmasalar, bizim kısa zamanda tediye muvazenemizdeki açığımızın kapanacağına inanmasalar kendi imkânlarımızla yaşamamıza imkân olmadığına kanaat getirseler bugün tediye yardımını zaten bize yapmazlardı. Kendilerine emniyet verebildiğimiz nisbette yardım alabileceğiz. Bu sebeple plân üzerinde hassasiyetle duruyoruz, yardım üzerinde hassasiyetle duruyoruz ve istihsalimizi süratle artırıp ithalâtla ihracat arasındaki muvazeneyi süratle kurmak istiyoruz.

Muhterem arkadaşlar, tediye muvazenesinde olan açığın başlıca iki sebebi vardır. Bunlardan birisi dış ticaret muvazenemizde olan açıktır. 350 milyon dolârlık bir ihracatımız mevcuttur Hakikaten ihracatımız artmıştır. Fakat bu kâfi değildir. İhracatımızı artırmamız için evvelâ istihsâlimizi artırmalıyız, sonra da istihlâkimizi kısmalıyız. Başka memleketler bilhas-

sa buhran devirlerinde, sıkıntı devirlerinde kemer sıkma politikasını büyük bir cesaretle tatbik etmişlerdir. Az yemişlerdir, az istihlâk etmişlerdir ve ihracetmişlerdir. Biz en ufak bir nisbette maalesef kemer sıkma tecrübesini yapamıyoruz. Bunu kabul edelim. Tecrübe ettiğimiz anda evvelâ bütün arkadaşlarımız önüne çıkıyor, vatandaşı vergiler altında eziyorsunuz, şunu yapıyorsunuz, bunu yapıyorsunuz diyorlar ve diyeceklerdir. Hiç şüpheniz olmasın. Vergi artırmanın bir başka zaruretide budur. arkadaşlarım tasarruf meyli olmıyan bir memlekette, iştira gücünü cebrî tasarruf yolu ile bir miktar almazsanız, hem yatırımımız hem de ihracatımız artmaz. Çeşitli sebeplerle iştira gücünü kısamıyoruz, bu yüzden yatırım olmuyor, tasarruf olmuyor ve ihracat olmuyor. Bunun basit izahı budur. Ve bunu önliyebildiğimiz nisbette ihracatımızı artırabiliriz. Aksi halde daha yıllar yılı 300 milyon dolârla kalmaya mahkûm oluruz ve bu memleket kalkınma ümidini de kaybeder.

Muhterem arkadaşlarım, ithalât ile ihracatı arz ettiğim gibi, teşvik için Hükümet tedbirler almaktadır. İhracatı teşvik için arkadaşımızın da işaret ettiği gibi, hükümetin faydalı çalışmaları vardır. Ama, tavsiyelere riayet etmediğimizi iddia ettiler; bu tamamen haklı değildir. İhracat için hakikaten yeni sahalar açılmaktadır. Bugün narenciyemiz, yeni mahsullerimiz, meyvalarımız piyasalar bulmaya başlamıştır. Ve bunların ihracatını temin için ayrıca tedbirler alınıyor. Şunu da söyliyeyim ki, Türkiye sadece ziraat mahsulleri ihracatı ile bu açığı kapatmak imkânına sahip değil ve bu ancak tedricî bir şekilde ve çok ağır olacaktır. Bunun için bunun yanbaşında bilhassa OECD bunun üzerinde çok durmaktadır. Az gelişmiş memleketlerin ihracatı hammaddeye munhasır kaldığı müddetçe kalkınmaya imkân olmadığı tezi OECD de ittifak halindedir. Son toplantımızda bilhassa bu mevzu konuşuluyordu. Bunun yanbaşında sanayi maddesini ilâve etmek lazımdır Ve bir başlangıç olmak üzere dokuma maddelerimizin ihracı için bâzı tedbirler aldık. Geçen sene kabul ettiğimiz kanun yürürlüğe girdi. Bununla vergi iadesi yapıyoruz; dokuma maddeleri bu sayede ihraç imkânını buldu. Bunun yanbaşında diğer maddeler de katılmaktadır. Hesap uzmanlarımız süratle buna ait tetkikler yapıyorlar ve yakın zamanda birçok maddeleri vergi iadesi yolu ile kazandıracağımızı ümidediyoruz.

Arkadaşımız, bir taraftan bütçe açığından, tediye muvazenesi açığından acı acı şikâyet etti. Ve bunun yanında ithalâttaki tahditten de şikâyet etti. Bu iki şikâyeti aynı zamanda nasıl telif edebiliyor, hayret ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, ithalâtın hudutlandırılması lâzım binaenaleyh, ilânihaye memleketin kapısını açarak geniş bir şekilde ithalât yaparsak bu açığı kapatmak imkânı olamaz. Nitekim, bu yıl belki, bir miktar tedbirsizlik diyebiliriz, tedbirini zamanında almama diyebilirsiniz, saniye fevtetmemiz yüzünden, hakikaten ithalâtta, bilhassa liberasyon ithalâtında ümidimizin üzerinde bir taşma olmuştur. Bu taşma bize çok pahalıya malolmuştur. Altın rezervlerimizin bir miktarının kullanılması bu taşma yüzünden olmuştur. Bu sebeple ithalâtta tahdidedici tedbirler alma zaruretinde kaldık.

Muhterem arkadaşlarım, yalnız ithalâtın yüksek seviyede olmasına mukabil, ithalâtın bünyesi hakkında malûmat arz edersem mucibi memnuniyet olduğunu kabul edersiniz. Bu yıl ithalâtımızın takriben 282 milyonu ile yatırım maddesi ithal edilmiş, 304 milyonu ile de hammadde ithal edilmiştir. Mütebakisi istihlâk maddesidir. Bu istihlâk maddesi arasında gıda maddesi olarak Amerikan yardımından getirttiğimiz sürplü maddesi büyük bir yer işgal etmektedir. 100 milyon liarlık gıda maddesinin 80 küsur milyonu bilhassa sürplü maddesi işgal etmektedir. Şayanı şükrandır ki, memleketimiz istihlâk maddesi olarak yılda 20 milyonu aşmıyan bir miktarda ithalât yapmaktadır. Bunun mütebakisi ile hammadde ve yatırım maddesi ithal edilmektedir.

Değerli arkadaşımız altın stoku üzerinde durmuş ve rezervlerimize, döviz rezervlerimize müracaat edilmiş olmasını bir şikâyet mevzuu yapmıştır, haklıdır. Yalnız, biz bunu yapmasaydık o zaman plân tahakkuk etmiyecekti. Ve bilhassa Amerikan yardımı ve Fransızlardan aldığımız yardımı zamanında alabilmiş olsa idik belki bu açık olmıyacaktı. Fakat bunların gecikmiş olması bizi altın rezervlerine müracaat etmek zorunda bıraktı. Aslında altın rezervleri-

miz mühim de değildir. 1960 yılında serbest olan altınımız sadece 22 ton idi. 1961 de 37 tona yükseldi, 1962 de 59 tona yükseldi ve 1963 de 30 ton oldu. Bu sene bir aralık 19 tona kadar düşmüş iken şimdi 37 tona kadar yükselmiş, döviz rantrelerimiz başlayınca bunu telâfi etmiş olacağız. Son olarak 37,6 dır.

Değerli arkadaşım, Müşterek Pazara girmiş olmamızı bir başarı saymamaktadır. Muhterem arkadaşlarım, Müşterek Pazara girmekle Türkiye ne kaybetmiştir, ne kazanmıştır. Bunu mütalâa edersek sadece bir neticeye varırız, ve arkadaşımızın hükmünde aldanıp aldanmadığını tesbit etmiş oluruz. Müşterek Pazarda bilhassa ilk devre için Türkiye karşılıksız olarak bâzı faydalar elde etmiştir. Dört tane belli başlı ihracat maddesinde Müşterek Pazara girmemizle Yunanlılarla rekabet yapmak imkânına kavuşmuşuzdur. Tenzilâtlı tarife yapmak imkânını elde etmişizdir. Ayrıca dört, beş sene müddetle 175 milyon dolârlık yardım yapılacaktır. Bunu temin etmiş bulunuyoruz. Buna mukabil her hangi bir taahhüdümüz mevcut değildir. Türkiye sadece bu devrelerde Müşterek Pazar şartlarına intıbak etmek üzere ekonomisini ıslah edecek ve geliştirecektir. Müşterek Pazara girmese dahi zaten Türkiye ekonomisini geliştirmeye, sanayiini geliştirmeye mecburdur.

Polârizasyon nazariyesine gelince : Polârizasyon nazariyesi ile Müşterek Pazar arasında ciddî bir münasebet olduğuna inanmıyorum.

Değerli arkadaşım kredi mevzuuna işaret etmiştir. Burada verdiği bir rakamı tashih etmek isterim.

İHSAN GÜRSAN (İzmir) — Gerekçeden aldım.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Gerekçeden almış ise, kusur bizimdir. Fakat, bunu da yine tasrih etmekte fayda vardır.

Muhterem arkadaşlarım, kredimiz yıldan yıla, tatmin edici olmamakla beraber yine memnuniyet verici bir inkişaf kaydetmektedir. Yalnız, arkadaşımız gerekçeden aldığını söyliyerek bir rakam ileri sürüyor. 1958 de mecmu krediler 11 milyar, 880 milyon iken bu 1963 yılında 13 milyar 266 milyona çıkmıştır. Bu artış buna nazaran gayet cüzidir.

Muhterem arkadaşlarım, burada esas hata bence şudur : 1958 de filhakika 11 milyar 888 milyon idi. Fakat 1960 dan sonra durum değişti. 1961 de biliyorsunuz 154 sayılı Kanunla bir konsolidasyon yapıldı. İktisadi Devlet Teşekküllerinin kullandıkları krediler, Merkez Bankasından aldıkları kredi konsolide edildi. Bunun tutarı 5 milyar liradır. Binaenaleyh, bu rakam konsolide edildikten sonra kredi rakamları arasından çıktı. O sebeple kredi rakamları birdenbire düşmüş görünmektedir. Hakikatte düşme yoktur, yükselme vardır. Konsolide edilen hakiki miktar Merkez Bankasından alınan 5 milyar 516 milyon liranın ilâvesiyle 1963 de kredi miktarı 18 milyara çıkar; 11 milyar 880 ve 18 milyar 366 . 1958 den bu yana kredi artışının Sayın İnal arkadaşımızın ifade ettiği gibi cüzi değil, % 40 ın çok üstünde olduğu görülür, yani 11 milyar küsur, 12 milyardan 18 milyara yükselmiştir kredi. Fakat rakamlarda görülmemesinin sebebi, arz ettiğim gibi 5 milyarlık bir rakam kredi postlarına girmekte. Sayın arkadaşım ve birkaç arkadaşım da temas etti. O zaman tashih etmiştim, şimdi de tashih etmek mecburiyetinde kalıyorum. Arkadaşımız mevduat işinde bilhassa bir noktaya işaret ediyor ve kavrıyamadığım bir noktayı. Umumiyetle tasarruf mevduatında bir mevzu Umumiyetle bu ticari mevduatta taşma vardı. Binaenaleyh, bu ekonomide tereddütler yaratmaktadır ve istikrar olmadığını ifade eder demektedir. Muhterem arkadaşlarım, tasarruf mevduatı bence umumi ticari hayatın esas ölçüsünü teşkil eder. Ticari mevduatın artmamış olmasının çeşitli sebepleri vardır. Buna ekonomik istikrarın olmadığına veya emniyet olmadığına hiçbir zaman delâlet etmez. Bir defa daha arz etmiştim : Bir likidite temayüllerinin ölçüsü vardır. Bunu bankalarımız muntazaman takibetmektedirler. İş Bankasının yaptığı bir ankete göre likidite temayülü tercihi 1963 ortasında 1958 seviyesini bulmuştur. Binaenaleyh, piyasada artık likidite tercihi temayülü bulmamıştır. Bilâkis bir likidite piyasaya akmıştır, ve tetkik edilen neticelere göre hiç olmazsa 1959 daki seviyeye gelmiştir.

Ticari mevduat iki sebeple takibolunabilir. Birisi tasarruf mevduatı. Daha fazla faiz

vermekteyiz. Bu sebepten bir kısım paraları, tasarruf sahipleri çeşitli yollardan değerlendirmeyi tercih etmişlerdir.

İkincisi : Sermaye darlığı var; ithalât için bilhassa teminat isteme şartı bu sebepten çıkmıştır.

Ayrıca bu sene, bilhassa bu sene gerek sanayici, gerekse diğer ticaret erbabı iş hacimlerini genişletmiştir. Ve bu, sermayeye ihtiyaç göstermiştir. Bu sebepten ticari mevduat sadece mevduat rakamları aylık rakamlar olarak alınmıştır. Halbuki senelik rakam alındığı takdirde böyle bir şeyin varidolmadığı görülür. Ay rakamları bilhassa Mayıs aylarında düşmektedir. Ve buda mevsimlik bir temevvüçten ibarettir. Kaldı ki, arz ettiğim gibi bunu bir izaha bağlamak mümkündür ve hiçbir zaman arkadaşımızın aklına gelen şey mevzuubahsolamaz.

Yine arkadaşım, bütçelerin tertip ve tasnifinde bölümlerin çok geniş tutulduğunu ileri sürmüştür. Muhterem arkadaşlarım, halbuki biz bunun takdirle karşılanacağını tahmin etmiştik. Nitekim çeşitli ilim mehafilinde böyle olmuştur. Ve yabancı mütehassıslar bunu çok beğenmişlerdir. Bütçe bölümlerinin çok olmasının bir defa Meclis murakabesi bakımından, zannedildiği gibi bir faydası mevcut değildir. Bu bölümlerin çokluğu içerisinde Meclis hakikaten bir ciddi murakabe yapma imkânının bulamamaktadır. Asıl Meclis murakabesi fonksiyonel bir bütçe hüviyetini vermekle olur. Aksi halde bütçeyi murakabe etmek imkânı bulunmaz. Bu bölümleri azaltmak suretiyle Meclis murakabesi eskiye nazaran daha müessir şekilde işliyecektir. Kaldıki, ilk tatbikat yılıdır. İlk tatbik yılında bir defa bir başka netice alırsak gelecek, - arkadaşlarımızın ileri sürdükleri ki, C. H. P. sözcüsü de bu nokta üzerinde durmuştur. - tekrar bir mesele olarak ele alırız.

Sayın arkadaşım son olarak Türkiye'nin dâvasına bir çözüm yolu bulmak çaresini Hükümetin başaramadığını söylemekle, bunu da azınlık Hükümeti olmasına bağlamaktadır. Muhterem arkadaşlarım, belki Hükümetiniz mutlak çoğunluğu haiz partiye mensup değildir. Bu bakımdan bir azınlık Hükümeti adı verilebilir. Ama Meclisin çoğunluğunun itimadını almıştır. Binaenaleyh, Meclisin çoğunluğuna dayanan bir Hükümettir. Böyle bir Hükümete azınlık Hükümeti denemez. Meclisin Hükümetidir ve memleketin Hükümetidir, ve bir çoğunluk Hükümetidir. Bu Hükümet esasen programını köklü reformlara dayamıştır. Bu programı Meclis çoğunlukla kabul etmiştir ve bu sebeple bu köklü reformları cesaretle yapacaktır ve bunu Yüksek huzurunuza getirecektir. Kendisinde bu cesareti görmektedir ve efkârı umumiye ile de irtibatını kesmemiş, bilâkis efkârı umumiyenin büyük tasvibini kazanarak bu köklü reformları huzurunuza getirmek cesaretini göstermiştir. Bu cesareti gösterdiğinden dolayı bu Hükümeti tebrik etmek lâzım. Çünkü bu cesareti başka partiler maalesef gösteremediler. (Ortadan alkışlar).

Şimdi diğer arkadaşların burada temas etmediği tenkitlerine birer birer işaret ettim sanıyorum, bu vesile ile onlara da cevap arz etmiş oldum.

Sayın Cevat Odyakmaz arkadaşımız, tenkidlerimizin kendilerine de şamil olacağını söyledi. Bilhassa 1963 yılı ile 1962 yılının büyük bir kısmının mesuliyetini müştereken deruhde ettik, binaenaleyh, kusurlara, şereflere tamamen ortağız ve arkadaşımızın büyük ve civanmert bir ortaklığı kabul ettikleri için kendilerine teşekkür ederim. Üzerinde durduğu meselelerin hemen hepsine İhsan Gürsan arkadaşımıza cevap arz ederken cevap vermiştim. Bunun dışında zannederim bir mevzu kalıyor. Yalnız arkadaşımız dış yardımlar mevzuunun bir bakanlıkta toplanmasını temenni ediyor. Esasen dış yardımlar mevzuları bir bakanlıkta toplanmaktadır. Maliye Bakanlığı meşguldür. Diğer bakanlıklarla irtibat halindedir. Zaten bunu başka bakanlığa verseniz de yine, meselâ Hariciye Vekâletine verseniz Maliye Bakanlığıyle işbirliği yapacaktır. Ticaret Bakanlığına verseniz yine Maliye Bakanlığıyle işbirliği yaparak çalışacaktır. Bugün yapılanlar da bunlardır.

Sayın Zekâi Dorman arkadaşımız bütçenin plâna uygunluğuna işaret ettikten sonra yeni vergileri tenkidettiler ve yeni vergilerin getirilmesine lüzum olmadığına işaret ettiler. Yeni vergilerle piyasanın tesir altında kalacağına işaret ettiler. Vatandaştan malî fedakârlıkların, kalkınmanın başında değil, sonunda istenmesine işaret ettiler.

Muhterem arkadaşlar; bilhassa bu nokta üzerinde durmak isterim. Malî fedakârlığa daha çok kalkınmanın başında ihtiyaç duyulur. Eğer malî fedakârlık istemezsek kalkınmayı tahakkuk ettiremeyiz. O vakit kalkınma bizim için bir hayal olur ve malî fedakârlık istemekte bu hayale bağlı kalır. Sayın Zekâi Dorman toprak reformu mevzuuna iliştiler. Toprak reformundan evvel tarım reformunu düşünmek lâzımdır. Esasen Hükümetimizin de düşündüğü budur. Ancak toprak reformu, tarım reformunun bir baş şartıdır. Toprak reformu olmadan bu tarım reformunu gerçekleştirmeye hiç şüphesiz imkân yoktur.

Sayın arkadaşlarımız tarla ziraatinde küçük aile işletmesi yerine kooperatifler kurulmalı vesaire gibi bir nevi şahsına munhasır fikirlerdir. Ve inşallah iktidara geldikleri zaman tatbik ederler. Bunlar kolaylıkla tatbik edilecek şeyler değildir. Şimdi Sayın Şefik İnan'ın mâruzatına başlıyorum. Sayın İnan 1964 bütçesinin üçe tasnifini beğenmekle beraber harcamaları cari harcamalar ve gelişme harcamaları diye ikiye tefrik etmenin lüzumuna işaret ediyor. Muhterem arkadaşlarım, bu yerindedir. Yalnız burada plânlamayla aynı ölçüyü kabul etmemiz lâzım. Plânlama bunu bakanlıklara ayırmıştır. Tarım Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, gibi bakanlıkların tasarruflarını harcamalar olarak mütalâa etmiştir. Plânlama bu ölçüsünü değiştirdiği takdirde bütçemizi buna uygun hale getiririz.

Sayın İnan arkadaşımız tasarruf mevzuuna işaret etmiştir. Muhterem arkadaşlarım, hakikaten birçok arkadaşımız bütçede ciddî tasarruf yapmak imkânının mevcudolduğu, eğer bu tasarruf yapılırsa yeni vergilere ihtiyacolmıyacağı kanaatindedirler. Bu kanaatlerine hiç şüphesiz hürmet ederim. Yalnız, bu kanaatlere geniş nisbette iştirak etmeyi de, bir Maliye Bakanı olarak, bütçeyi yakından tetkik etmiş bir insan olarak mümkün görmüyorum, kendim için.... Bir defa yatırım masraflarından tasarruf, hiç şüphesiz mevzuubahsolamaz. Bilâkis plânımızın emrettiği yatırımları santimi santimine koymaya mecburuz ki, hedef olarak aldığımız kalkınmayı tahakukuk ettirebilelim. Bunun dışında diğer masraflar hakkında düşünülebilir, cari masraflar üzerinde duruluyor. Cari masrafların mühim bir kısmı bütçede düşünülmüş masraflardır. Dolayısiyle bu masraflardan geniş nisbette tasarruf mümkün değildir belki bunlardan biraz tasarruf yapmak mümkündür ama, geniş nisbette kısmaya imkân bulunmamaktadır. Umumiyetle herkes sanmaktadır ki, Türkiye'de bir memur bolluğu vardır. Filvâki bâzı dairelerde memur bolluğu mevcuttur ama, birçok dairelerimizde daha az kadro ile çalışma zorunda bulunmaktadır. Bugün Âmme Enstitümüzün yapmış olduğu tatbikata nazaran bâzı memleketlerle mukayese edilince, Türkiye'de yeter derecede memur olmadığı da kubul edilmiştir. Buna rağmen bütçe üzerinde sık sık bu mealde bir komisyon kurmak ve devamlı surette tasarruf kaynakları arayıp bulmakta fayda olduğuna kaaniiz. Motorlu vasıtalar için hakikaten makam ve hizmet arabalarının aşırı bir cümertlikle tevzi edilmiş olduğuna ben de kaaniim. Motorlu vasıtalar hakkında yeni bir kanun tasarısı hazırlanmaktadır. Bu yakın bir zamanda huzurunuza getirilecektir. Bütçe gerekçesinde arkadaşımızın arz ettiği gibi biraz daha mütekamil halde huzurunuza getireceğimizi ümidediyoruz.

Muhterem arkadaşlarım, bu suretle arkadaşlarımızın temas ettiği meselelerin belli başlılarına cevap arz ettim. Bunlar dışında kalacak açık noktalara bakanlık bütçelerinde diğer bakan arkadaşlarım cevap arz edeceklerdir. Daha fazla uzatmak istemiyorum, gecenin bu saatinde...

İzin veriseniz izahatımı burada bitireyim. Beni lûtfedip dinlediğinizden dolayı saygılarımı sunarım. Hürmetlerimle. (Orta sıralardan alkışlar)

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Bir sual rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Sayın Ferid Melen, geçen sene akaryakıta yapılan zamdan sonra, gazyağını bu zamdan istisna etmekle bir hatâ işlediğini söylediler. Bu hatâ neden olmuştur? İzah etsin..

BURHAN AKDAĞ (Sakarya) — Şimdi soru sorulmaması lâzımgelir. Bunu ilgili bakandan sorabilirsiniz.

AHMET BİLGİN (Devamla) — Cevabını siz verecek değilsiniz beyefendi. Ben soruyu Maliye Bakanından soruyorum.

BAŞKAN — Lûtfen karşılıklı konuşmayınız efendim.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Efendim arz edeyim. Bunu hatâ olarak vasıflandırıyorum. Diğer akaryakıt fiyatlariyle gazda muvazilik vardı. Gaza zam yapmamak suretiyle gaz lihine diğer maddelerin aleyhine bu durum hâsıl oldu; karıştırma imkânı kendiliğinden doğdu, hattâ bu yönden ileri geldi.

ASIM EREN (Niğde) — Eski Muharipler hakkında mâruzatta bulunmuştum.

MALİYE BAKANI FERİD MELEN (Devamla) — Bu emeklilik dâvasını ele almayı düşünüyoruz. Bunu bu arada halledeceğiz. (Ortadan alkışlar).

ASIM EREN (Niğde) — Vait telâkki ediyorum efendim.

BAŞKAN — Son söz Adalet Partisi Grupu adına Sayın Mehmet Turgut.

A. P. GRUPU ADINA MEHMET TURGUT (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım, sözlerime başlarken, tenkidlerimize son derece kibar ve efendice cevap veren Sayın Maliye Vekiline teşekkür edeceğim.

Şimdi sayın Vekilin bize cevap olarak verdikleri hususlara ve bazan de yanlış olarak cevap verdikleri hususlara kısa kısa cevap vereceğim, zamanınızı fazla almıyacağım.

Muhterem arkadaşlarım, ilk husus Türkiye'nin az gelişmiş memleketler arasındaki yerini tesbittir.

Sayın vekil bunu bizim görüşümüze yakın bir şekilde izah etti. Fakat izahı tamamen bizim görüşümüze uygun değil. Biz, Türkiye'nin az gelişmiş memleketler arasındaki yerini şu şekilde tesbit ediyoruz. Türkiye iptidai bir ekonomi safhasından çıkmış, «Take - of» devresini geçmiş, kalkınma safhasında bulunmaktadır. Ve Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu şartların büyük bir kısmı kalkınma hamlelerinden ileri gelmektedir. İçinde bulunduğu güçlüklerin büyük bir kısmı kalkınma hamlelerinden ileri gelmektedir. Fakat Hükümetin politikasının da bunda büyük nisbette rolü vardır.

Diğer bir husus olarak, özel sektörün sermaye temin edemediğini, özel sektörün büyük sermaye toplıyamadığını sayın vekil belirttiler. Bu muhakkak ki doğrudur. Fakat Hükümet bâzı tedbirler alarak büyük sermaye toplanmasını temin edebilir. Kurumlar vergisinin azaltılması bu tedbirlerden biridir. Şirketlerin kurulmasını teşvik edecek diğer tedbirlerin büyük sermaye toplanmasına yardımı olabilir. Bugüne kadar Hükümet böyle tedbirlerle Meclise gelmemiştir. Getirilen tedbirler umumiyetle şirketlerin kurulmamasına müteveccihtir.

Özel Sektör ile devlet sektörü arasındaki sınırların tesbiti meselesi: Biz o kanaatteyiz ki, Hükümetin bu hususlaki görüşleri müvacehesinde biz bu münakaşanın sayın vekil «daha bir müddet dedi» biz daha uzun seneler burada devam edeceği kanaatindeyiz. Çünkü gerek plânda, gerek bütçelerde bu sınırların tesbiti hususunda ısrarla durmamıza rağmen plânda «bu sınırların tesbitine lüzum yoktur» denilmiştir. Fakat şunu da şükranla arz ederiz ki plân yavaş yavaş bu sınırların tesbiti icabettiği ve bu sınırların tesbitinin lüzumlu olduğuna inanmış ve kısmen de olsa 1964 programında buna yer verilmemiştir. Bu suretle fikirlerimize yavaş yavaş gelmektedirler. İnşallah tam olarak ta geleceklerdir.

Bir başka husus; sayın vekil dediler ki, «Senatoda söyledim, karma ekonomi mevzuunda Adalet Partisi bizim yanımıza geldi» dediler. Hayır arkadaşlar, Adalet Partisi karma ekonomi mevzuunda Halk Partisinin yanına gelmemiştir. Adalet Partisinin karma ekonomi mevzuundaki fikri şudur: biz, arkadaşlar, karma ekonomiyi daima bir sistem olarak kabul etmiyoruz. Karma ekonomiyi, kalkınmanın tahakkuku için geçici bir zaman aralığında muvakkat bir zaman devam eden bir sistem olarak kabul ediyoruz. Halbuki Halk Partisi karma ekonomiyi daimi bir sistem olarak kabul etmektedir. Aradaki fark bu ana görüşten ileri gelmektedir. Bu hususun da belirtilmesinde fayda mülâhaza ediyorum.

Bir başka husus da muhterem vekilin hususi teşebbüse fazla bel bağlamamak kabilinden olsa gerek. Ereğli Demir ve Çelik yatırımlarına rağbet etmediğini söylediler. Bu husus, hususi teşebbüsün Ereğli - Demir çeliğe rağbet etmediğinden değil, memleketin içinde bulunduğu vasattan ileri gelmektedir. Eğer vasat böyle olmasaydı Devlete ihtiyaç kalmadan bu yatırımlara hususi teşebbüs bol miktarda iştirak ederdi. Biz, bu kanaatteyiz. Plânda hususi teşebbüs aleyhine tek bir satır bulunmadığını iddia ettiler. Fakat hemen cümlenin arkasından da kendileri bu tenkidimizin cevabını verdiler. Ben buna ilâve

olarak muhterem vekile şu hususu hatırlatacağım: Plânın ulaştırma sektörü kısmını bir kere daha okumasını temenni ve tavsiye edeceğim.

Muhterem arkadaşlarım, çok mühim olan başka bir mevzu, hususi teşebbüs yatırımlarının tahakkuk edememesi ve hususi teşebbüs yatırımlarının 1960 dan itibaren gerek miktar olarak gerek yüzde olarak toplam yatırımlar içerisindeki düşmeye işaret etmiştik. Sayın vekil bunun aksini iddia ettiler. Bendeniz rakam veriyorum, kendileri de bu hususta rakam verirlerse memnun olurum.

1960 senesinde hususi teşebbüs yatırımları 3 milyar 800 milyon civarındadır, toplam yatırımlar içerisindeki nisbeti yüzde 52,5 tur. 1961 de hususi teşebbüs yatırımları 3 milyar 100 milyon civarına düşmüştür ,toplam yatırımlar içerisindeki nisbeti yüzde 45 tir. 1962 senesinde hususi teşebbüs yatırımlarının miktarı 3,5 milyar civarındadır, fakat toplam yatırımlar içerisindeki nisbeti yüzde 44,5 tur. Şayet 5 yıllık plândaki nisbetler tahakkuk ederse 1963 senesi için hususi teşebbüs yatırımlarının toplam yatırımlar içerisindeki nisbeti % 40 olacaktır. Muhterem arkadaşlarım; iki gün evvel Ticaret ve Sanayi Odaları Birliğinin hazırladığı bir etüdde, 1950 ile 1960 yılları arasında hususi teşebbüs yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki ortalama nisbeti % de 56,7 olmuştur. Bu da gösteriyor ki, hususi teşebbüs yatırımlarının gerek miktarı ve gerekse nisbeti düşmektedir. Bunun da her halde bir çaresi olsa gerektir. Bu çareyi de Hükümetin bulması lâzımdır.

Muhterem arkadaşlarım,

İktisadi Devlet Teşekküllerinin devamından sayın vekil de şikâyet ettiler. Biz o kanaatteyiz ki, Hükümet mensubu İktisadi Devlet Teşekküllerinin halinden şikâyet etmez. Eğer şikâyet edilecek bir husus varsa bunları düzeltmek Hükümetin vazifesidir. İktisadi Devlet Teşekkülleri yatırımlarının tahakkuk etmemesi sebebinin finansmandan ileri gelmediğini sayın vekil izah ettiler. Biz böyle bir iddiada bulunmadık. Yalnız bu yatırımların tahakkuk etmediğini ifade ettik. Sebebi şu veya bu olabilir. Biz neticeye bakıyoruz. Yatırımların bâzılarından bütçenin tahakkuk etmemesi sebebiyle vazgeçildiğinden bahsederken Sayın Maliye Vekili, «yapamıyacakları yatırımlardan vazgeçtiler» dediler.

Bizim bildiğimiz ve kanaatimiz odur ki, bütçeye yapılabilecek yatırımlar konur. Yapılamıyacak yatırımların bütçeye konmaması gerekir. Bu bakımdan yapamıyacakları yatırım diye bir hususu kabul edemiyoruz. Plânın hesaplarının yanlış çıktığını söylediler. Biz de aynı şeyi söyledik. Plânın birçok hesapları yanlıştır. Tatbikat seneleri geldikçe bunlar ortaya çıkacaktır. Çimento buna büyük bir örnektir. 5 yıllık devre içerisinde çimento sanayii için 130 milyon lira konmuştur. Halbuki hazırlanan bir rapora göre, bunun 350 milyon lira olması lâzımdır. Ve plânın bu şekilde değiştirilmesi şarttır. Tahmin ediyorum, bu yola gidilmiştir veya gidilecektir.

Dış krediler mevzuunda; biz dış kredileri tenkid etmedik. Ancak plânın burada müzakeresi yapılırken partimiz sözcüsü tarafından bu mevzu sorulmuştur. Plânda dış kredilerin, uzun vâdeli, ve düşük faizli olması şart koşulmuştur. Bunun dışındaki şartlarda kredi verildiği takdirde alınmıyacak mıdır denmiştir. Bunu Hükümet adına Sayın Müezzinoğlu verdiği cevapta «İktisaden geri kalmış milletlerin kalkınabilmeleri için lüzumlu krediler uzun vâdeli, düşük faizli veya hibe şeklinde olmaktadır. Bunun dışında alınan kredilerin memleketin kalkınmasında bir yardımı olamaz» şeklinde ifade etmişti. Biz bu görüşte olmadığımızı o zaman söylemiştik. Bugünkü krediler de bizim tahmin ettiğimiz şekilde çıkmıştır. Buna işaret etmek için bu noktaya bütçe tenkidinde dokunmuş bulunuyoruz, hâdiseler, bize hak vermiştir, Hükümete veya plâncılara değil.

Yabancı sermaye meselesi ve Türkiye mevzuunda da muhterem arkadaşlarım, verilen rakamlarda bir fazlalık, yalnız 1963 senesi için vârittir. Fakat yabancı sermayenin iktisaden geri kalmış memleketlere, bilhassa Orta - Doğu memleketlerine gelişini tetkik ettiğimiz zaman, burada bir fazlalık yoktur. Meselâ 1956 ile 1960 arasında Yunanistan'a yılda ortalama 92 milyon dolâr girdiği halde 1960 dan sonunra bunun, 150 milyonun üstüne çıktığı görülmüştür. Türkiye'de görülen bu ufak fazlalık tatmin edici olmaktan uzaktır. Bunların da büyük bir kısmı sadece rafineri artıklarından tesis kurmak içindir. Sayın Bakanın görüşü çok fazla iyimser

bir görüştür. Biz o kanaatteyiz ki, bâzı şartlar temin edilirse bu miktar çok artacaktır.

Bir de Muhterem Maliye Vekili arkadaşımız Keban meselesine dokundular ve «Keban için kredi vermede yarış halindedirler» dediler. Keban mevzuunda bizim yanımıza gelmiş olmalarından sadece memnuniyet duyarız. Keban'ın hangi şartlarla ve hangi itirazlarla bu Parlâmentoya geldiğini ve burada Keban'ın ne şekilde yapılamıyacağını ifade ve izah ettiklerini herhalde unutmamışızdır. Muhterem Meclis üyeleri bilirler ki biz bugünkü durumdan sadece memnun oluruz. Biliyorsunuz ki, bizim bu mevzudaki kanaatimiz Keban'ın, Türkiye'de en çok yatırımların yapılabileceği bir yer olduğudur.

Muhterem arkadaşlarım;

Vergi sistemimiz hakkında Muhterem Vekil Beyin vermiş oldukları cevaplar daha ziyade geçen senelerin vergilerine ait idi. Sonra yabancı mütehassısların beğendikleri hususlar da tahmin ediyoruz ki, Gelir Vergisinin bâzı hususlarına aidolsa gerektir. Bir de zirai sahada, - Komisyonda da Sayın Vekil aynı mevzuda konuştu, - «millî gelirin yüzde 40 ını zirai sektörden alıyoruz, bunlar vergi vermiyecek mi?.» dediler. Bu doğrudur, ama bunu söylerken eksik söylememek lâzım. Millî gelirin yüzde 40 ı bu sektörden temin ediliyor ama vatandaşların da, yüzde 71 i bu sektörden geçiniyor. Bunun ikisini beraber söylerlerse Muhterem Vekil, daha tarafsız hareket etmiş olurlar kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlarım;

En mühim mevzulardan biri de; biz bütçe masraflarının millî gelirden çok farklı olarak arttığını iddia ettik. Sayın Vekil yalnız muayyen senelere ait bâzı Avrupa memleketlerinden rakamlar okuyarak bizim bu iddiamızın yanlış olduğunu söyliyerek çürütmeye çalıştılar. Bir defa misal olarak verdikleri memleketlerin % 99 u - bir tanesi hariç ki onun da memleketimizden çok ileri tarafları vardır. - Kalkınmalarını tamamlamış olan memleketlerdir. Bunlar da âmme hizmetlerine geniş miktarda yer verme ve bütçelerini daha hızlı artırma seviyesine varmıştır. Ama Türkiye henüz, konuşmamın başında da izah ettiğimiz gibi kalkınma safhasında olan bir memlekettir. Bu memleketlerin halkının hayat seviyesi daha çok düşüktür, gelirleri son derece azdır. Bu gibi memleketlerdeki millî gelirle Devlet bütçeleri arasında bir ahenk olması lâzımgelir. Eğer Sayın vekil bu rakamları 1923 veya 1924 den bu yana bulurlar da mukayese ederlerse o memleketlerde —hatta daha evvelki devreye gitmek lâzım— bir ahengin mevcut olduğunu göreceklerdir. Biz bunu Türkiye için tetkik ettik, 1924 ile 1964 senesi arasında bütçeler 100 küsur misli artmıştır. Millî Gelir aşağı - yukarı 37 misli artmıştır. Arada muazzam bir ahenksizlik vardır. Eğer diğer memleketlerin de kalkınma devrelerine raslıyan zaman aralığında, Sayın Vekil bu mukayeseleri yaparlarsa Türkiye'nin içinde bulunduğu şartlarda bütçe masraflarının çok daha az arttığını göreceklerdir.

Bir başka husus; Sayın Vekil Komisyonda da söylediler, «Bütçede yapılan kısıntılara tasarruf ediyorlar.» Bu tâbiri değiştirmemiz lâzım. Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsü Sayın Şefik İnan buna blokaj dedi. Bu tâbir daha doğrudur veya kısıntı demek lâzım. Çünkü tasarrufun mânası şudur : Her hangi bir hizmet tahmininden daha az masrafla yapılırsa aradaki farka tasarruf denir. Yapacağımız bir işi yapmadan paraların bir kısmını bir tarafa ayırmak veya sarf etmemek tasarruf değildir. Bu hususun da tesçil bakımından belirtilmesinde fayda mülâhaza ediyoruz.

Sayın Vekil, Muhterem Sözcümüzün mukayeselerinde 1958 yılını mebde olarak almasını tenkid ettiler ben bu tenkidin mânasını anlıyamadım. Çünkü 1958 senesi bir iktisadi sistemin istikrarlı devreye girişinin mebdeidir. Bundan evvelki senelere gitmek, bundan evvelki senelerle mukayese etmek yanlış olur. Eğer bundan evvelki senelerle gidilseydi sayın sözcüyü tenkid etmekte haklı idiler. Halbuki kendisi bundan evvelki senelere gitti 1956 yı aldı. Meselâ 53-55'i alsaydı, bu yıllara ait rakamlar daha başka çıkardı. Biz 1958 den öteye gitmedik. Çünkü bu tarihle ayrı bir iktisadi devreye girmek icap ediyordu.

Muhterem arkadaşlarım yine sayın vekil beyefendi vergilerden bahsederken istihlâki, artırmamak için de vergiye ihtiyaç var dediler. Bu son derece cesaretle ortaya atılmış bir fikir. Eğer Türkiye de yatırıma sarf edilen her meblâğ vergiden muaf olsaydı bu iddia belki yapılabilirdi.

Fakat yatırıma sarf edilen her meblâğ vergiden muaf olmadığına göre böyle bir iddia da bulunmak yanlış olur kanaatindeyiz. Altın stoku üzerinde biz Hükümetin tutumunu bilâkis tebrik ettik. Kendileri tenkid ettiğimiz manasında aldılar. Yatırımların aksamaması için imkân olduğu zaman Altın stokunun eritilmesi tenkid değil tebrik edilir biz bu kanaattayız.

Müşterek Pazara girme mevzuunda; biz müşterek pazara girmeyi asla tenkid etmedik. Bilâkis girildi denen şartları kâfi bulmadık. Bunu ayırdetmek lâzım. Biz bugün, «müşterek pazara girdik diye kabul edilen şartları kâfi bulmuyoruz. Daha ileri kademelerde girmeyi istiyoruz. Halbuki Sayın Vekil biz müşterek pazara girmeyi tenkid ediyoruz şeklinde bizi cevaplandırdı. Hakikat böyle değildir.

Polârizasyon nazariyesi bizim tarafımızdan ortaya atılmış bir nazariye değildir. Gerek plân müzakerelerinde gerekse müşterek pazar müzakerelerinde muhterem vekilin mensup olduğu parti sözcüsü tarafından müşterek pazara daha ileri kedeme girmemenin faydalı olduğunu ıspat babında ortaya atılmış bir fikirdir. Biz polârizasyon nazariyesinin de doğru olduğuna kaani değiliz.

Son olarak muhterem vekil dediler ki «Meclisin çoğunluğu tasvip ettiği müddetçe faaliyetimize devam edeceğiz» Bunun aksini zaten iddia etmeye imkân yoktur. Yalnız biz şunu belirttik: Acaba Meclisin çoğunluğu ne zamana kadar tasvip eder? Bu sağlam değil dedik. Mühim olan budur. Yoksa Meclis çoğunluğunun tasvip ettiği müddetçe zaten hiç kimse şu veya bu şekilde tenkid edecek değildir. Reformların getirilmesini cesaret olarak gösterdiler. Kendilerine bu hususta muvaffakiyet temenni etmekten başka birşey söyleyemeyeceğiz. Reformlar geldiği zamanda kanaatlerimizi söyleyeceğiz. Hürmetlerimizle.

BAŞKAN — Verilmiş olan kifayet önergesini okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

Bütçenin tümü üzerindeki konuşmalarla durum aydınlanmıştır. Müzakerenin kifayetini arz ederim.

Kırklareli

Hasan Tahsin Uzun

BAŞKAN — Öneryegi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Bütçenin tümü üzerinde müzakereler bitmiştir.

Maddelere geçilmenin oylarınıza sunuyoruz. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Birinci maddeyi okutunuz.

1964 yılı Bütçe Kanunu

MADDE 1. — Genel bütçeye giren dairelere cari harcamalar için (A/1) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 6 639 573 924 lira, yatırım harcamaları için (A/2) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 1 811 771 929 lira, sermaye teşkili ve transfer harcamaları için de (A/3) işaretli cetvelde gösterildiği üzere 5 032 975 394 lira ki, toplam olarak 13 484 321 247 lira ödenek verilmiştir.

A — Gider Bütçeleri,

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi

BAŞKAN — Birinci maddeye bağlı cetveller bu arada Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi görüşülmeden evvel muhterem arkadaşlarıma bir hususu arz edeyim.

Bütçenin birinci maddesine merbut cetvellerin bölümlerinde daha evvel Cumhuriyet Senatosunca yapılan ve Karma Bütçe Komisyonunca aynen veya tadilen kabul edilmiş buluna bâzı değişikliklerle, diğer cetvellerdeki değişikliklere ait rapor ve buna bağlı cetveller Millet Meclisinin 596 sıra sayılı yazıları ile sayın üyelere dağıtılmıştır. Keza katma bütçelerden Ankara Üniversitesi, Karayolları, Devlet Üretme Çiftlikleri, Orman Umum Müdürlüğü, Petrol Dairesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne aidolup Cumhuriyet Senatosunca değiştirilen ve Karma Bütçe Komisyonunca da aynen veya değiştirilerek kabul edilen cetveller hakkındaki 590, 591, 592, 593, 594 ve 595 sıra sayılı basmayazılar da ayrıca sayın üyelere dağıtılmıştır. Her dairenin bütçe fasılları Karma Bütçe Komisyonunda kabul edilen ve basmayazılar da kabul edilen değişiklikler, değiştirilen şekliyle okutulup oyunuza arz edilecektir. Bunlar daha evvel sayın üyelere dağıtılanlardan ayrı, bilâhara Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonunun vâkı değişikliği ayrıca basılıp dağıtılmıştır. Riyaset Divanı elindeki metinde bu tashihat yapılmıştır. Sayın üyelerinkinde de bu tashihat yapılmışsa yahut ilâve basılı kâğıt yanlarında bulunuyorsa bunların da ayrıca okunup, okunmaması hususu vardır. Onların okunmasına lüzum olup,

olmadığı hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi T. B. M. M. bütçesinin tümü üzerindeki müzakerelere geçiyoruz. Birinci söz Y. T. Partisi grupu adına Sayın Avni Akşit. Buyurun efendim.

Y. T. P. GRUPU ADINA AVNİ AKŞİT (Malatya) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri : T. B. M. Meclisinin 1964 yılı bütçesi hakkında Y. T. P. Meclis grupunun görüşlerini arz etmek üzere söz almış bulunuyorum.

Plânlı devreye girdiğim ikinci devrede büyük kütlenin çok kötü şartlar içinde ve uygarlık araçlarından yoksun olarak yaşadığı memleketimizde, vatandaşa yeni yeni külfetler tahmil edip, kalkınma hızını tahakkuk ettirmeye çalışmaktayız.

Kabul edilen kalkınma hızının gerçekleştirilmesi, ancak toplu bir çaba gösterilmesine, bâzı fedakârlıklara katlanılmasına bağlıdır. Bugün ferdlerden bu fedakârlığı isterken T. B. M. Meclisi olarak bu fedakârlığa katlanılmadığı müşahede edilmiştir.

Bütçe hazırlanırken tasarruf zihniyetinin hâkim olması iktiza ederdi. Halbuki, bu fikir ve düşünceden uzaklaşılarak her sene olduğu gibi, bu bütçenin hazırlanmasında da israf zihniyeti hâkim olmuştur.

Müzakere edilmekte olan T. B. M. Meclisi bütçesi cari, yatırım ve sermaye teşkili ve transferleri toplamı, Başkanlık Divanınca 66 milyon 183 bin 134 lira olarak teklif edilmiştir. Bu rakam 1963 malî yılı bütçesine nazaran 2 milyon 106 bin 948 lira bir fazlalık arz etmekte iken, Bütçe Karma Komisyonunda müzakeresi sırasında yapılan tasarruflarla 64 milyon 076 bin 186 liraya indirilmek suretiyle geçen yıl bütçesine nazaran 827 bin 243 lira noksan olarak huzurunuza getirilmiştir.

Bundan anlaşılmaktadır ki, Başkanlık Divanı, bütçesini hizmetlere göre esaslı bir şekilde incelemeden ve geçen yıllar rakamlarına gelişi güzel bir miktar zam yapmak suretiyle hazırlayıp komisyona sunmaktadır. Halbuki, bütçenin mevzuat dairesinde ve bütçe imkânlarına uygun olarak en iyi bir şekilde komisyona sevki iktiza ederdi.

Başkanlık Divanınca yapılan bütçe teklifi üzerinde 2 milyon 106 bin 948 liralık bir indirim Bütçe Karma Komisyonunda yapılabildiğine, göre, bütçenin hazırlanmasında tasarruf zihniyeti hâkim olduğu takdirde daha fazla indirim yapılması mümkün olacaktır. Şöyle ki :

Memur, hizmetli ve (E) cetveli kadrolarındaki fazlalığın mutlak surette giderilmesiyle, adama göre iş yaratma ve adam kayırma işlemlerine son verilerek bir reorganizasyona gidilmesi.

Bütçe içerisinde mevzuata aykırı ve yeniden konulan ödeneklerin ayıklanması.

Tahmine müstenidolup yılı içerisinde kullanılmıyan ödeneklerin bütçe rakamlarını şişirmemesi için ya bir lira olarak konulması veyahut da bütçeden tamamen çıkarılması.

Fazla çalışma ücretlerinin bir esasa bağlanması. Telefon giderlerinin bir esasa bağlanması.

Mevcut 13 taşıt aracının 237 sayılı Kanunun koymuş olduğu evsaf ve esaslara uygun olup olmadığı tesbit ettirilerek 150 bin lira tutan işletme masraflarını azaltmak çarelerinin araştırılması, zaruretine inanmaktayız.

Sayın milletvekilleri;

Üç yıldan beri içinde çalıştığımız binanın henüz katî kabulü yapılıp teslim alınmamıştır. Başkanlık Divanının bu konu üzerinde hassasiyetle durarak, biran evvel katî kabulünün yapılmasını temin etmesi lâzımdır. Aksi takdirde bina onarımı için ödenek konulması gibi usulsüz sarfiyatın devam edeceği ve idari aksaklıkların önlenemiyeceği tabiîdir.

Meclis mefruşat ve demirbaş eşyasının teslim alınması meselesine gelince; bu konuda da Başkanlık Divanınca gereken titizliğin gösterilmesini, kısa ömürlü ve pahalı olan bu eşyanın gelişi güzel teslim alınmayıp usulüne uygun şekilde teslim alınmasının şart olduğu kanaatindeyiz. Meclis hurda deposu kırık dökük çeşitli eşya ile dolmuş vaziyettedir. Bu hususun ele alınması tasarruf zihniyetinin başka bir cephesidir. Gerekli tedbirlerin alınması ve Hazine menfaatinin korunması elzemdir.

Sayın milletvekilleri;

Her sene yapılan T. B. M. Meclisi bütçe tenkidlerinin ekserisinde memurların durumu üzerinde hassasiyet gösterilmektedir. Biz de, geçen seneki konuşmamızda «Memur çokluğundan ziyade, rasyonel ve randumanlı çalışma esaslarının uygulanmasını» tavsiye etmiştik. Fakat bütün mevzularda olduğu gibi bu hususun da nazarı dikkate alınmadığını esefle müşahede etmekteyiz. Bugün Meclis teşkilâtında işe göre adam prensibinden ziyade adama göre iş prensibinden hareket edilmekle bir personel enflasyonuna gidildiği hepimizce malûmdur. Hattâ bunlar arasında hiçbir iş yapmıyanlar mevcut olduğu gibi, bunları oturtacak yer zorluğu ile de karşılaşılmaktadır.

Meclis memurlarından, Teşkilât Kanununda yeri olmadığı halde sırf kayırma gayesiyle bâzı memurların başka yerde istihdam edildikleri bir vakıadır. Ünvan ihdası ancak kanunla mümkündür. Bir memurun başka yerde istihdamı ise, sun'i sebeplerden ziyade zaruri sebeplere istinadetmesi icabeder. Başkanlık, memurların devam cetvelini her gün bizzat kontrol ederken, yukarıda bahsettiğimiz kanunsuzluğa nasıl müsamaha gösterdiği anlaşılamamıştır. Bu husus Başkana izah edilip, usulsüzlüğün giderilmesine teşebbüs edildiği ve memurun asıl vazifesi başına çağırılması takarrür ettiği halde, adı geçen memurun direnmesi ve aracıların teşebbüsü ile verilen karar, gösterilen zaaf neticesi yerine getirilememiştir.

Başkanlık makamının memurlar konusunda da, her mevzuda göstermiş olduğu hassasiyeti göstermesini arzu etmekteyiz.

Sayın milletvekilleri;

Memurların durumuna temas etmiş iken, memurların kamp ve dinlenme mevzuuna temas etmeden geçemiyeceğim.

Meclis memurlarının her sene dinlenme kampına gönderilmelerini şükranla karşılamaktayız. Fakat, bu kampın Yalova Köşkü müştemilâtında yapılmasını doğru bulmamaktayız. Çünkü, tesislerdeki bâzı eşyalar hasara uğramakta ve bu husus bütçeye ufak da olsa yeni yeni külfetler yüklemektedir. Bundan başka yüksek dereceli bâzı memurların Meclis dâhilindeki otoritelerini orada da tesise çalışmaları türlü huzursuzluklar yaratmaktadır. Bu dinlenme kampı Meclis memurlarının dinlenmeleri için ihdas edilmiş olduğu halde; Meclis Genel Sekreterinin bu seneki kampa ailesinden başka 18 kişilik dost ve ahbabını da getirmesi kampı gayesinden uzaklaştırmıştır. Bu sebepten 1964 yılı bütçe tasarısına konan 100 bin liralık kamp tahsisatının Karma Bütçe Komisyonunca çıkarılmasını takdirle karşılamış bulunmaktayız. Bu kamp mevzuunun da esaslara bağlanması en büyük temennimizdir.

Sayın milletvekilleri;

Biraz da Başkanlık Divanının hazırlamış olduğu «gazetelerin Parlâmento muhabirlerinin Meclis binası içindeki hareket tarzlarına ait Talimatname» ye temas etmek istiyorum.

Başkanlık Divanı Anayasanın 85 ve İçtüzüğün 215 nci maddesine istinaden hazırlamış olduğu bu Talimatname ile, muhabirlerin Meclis binasına ancak kendileri için ayrılmış olan ve binanın arka kısmındaki basın kapısından girebilmeceklerı ve Basın Bürosu ile basın locası haricinde binanın her hangi bir kısım veya katında dolaşamıyacaklarını kayıtlamıştır.

Basınla Parlâmento arasındaki münasebetleri düzenliyen muhabirlerin bu kadar kayıt altına alınmasını biz doğru bulmamaktayız. Parlâmento muhabiri mücerret, konuşmaları gazetesine bildiren bir kimse değildir. Haber alma hürriyeti, Parlâmento muhabirlerinin sadece basın locasında oturup müzakereleri takibetmeleri demek değildir. Parlâmento'daki siyasi cereyan ve hareketleri zamanında tesbit ve efkârı umumiyeye bildirmek gibi hususlardan tutunuz da siyasi atmosferi aksettirmek gibi hususlar da basının görevleri arasındadır. Onların her zaman milletvekilleri ile temas etmek suretiyle Meclisin havası ile birlikte konuşmaları gazetelerine aksettirmeleri lâzımdır. Ve asıl gazetecilik de budur. Basın ve haber alma hürriyeti ancak millî güvenliği veya genel ahlâkı korumak, kişilerin haysiyet, şeref ve haklarına tecavüzü, suç işlemeye kışkırtmayı önlemek ve yargı görevinin amacına uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak için kanunla sınırlanabileceği cihetle Talimatnamedeki takyidatın kaldırılarak Parlâmento muhabirlerine serbestî tanınmasını basın hürriyeti bakımından da lüzumlu görmekteyiz.

Riyaset Divanının, Yüksek Meclisin temayülünü ve Anayasa Komisyonu kararını dikkate ala-

rak en kısa zamanda bu meseleyi müspet bir sonuca bağlamasını temenni ediyoruz. Grup olarak da durumu yakinen izlemekte devam edeceğiz.

Sayın milletvekilleri,

Sözlerime burada son verirken 1964 yılı bütçesinin memleket ve milletimiz için hayırlı ve uğurlu olmasını temenni eder, Yeni Türkiye Partisi Meclis Grupu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Millet Partisi Grupu adına Sayın İsmail Hakkı Akdoğan.

M. P. GRUPU ADINA İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat) — Çok muhterem arkadaşlar, Millet Partisi Meclis Grupu adına Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinin milletimiz ve memleketimiz için hayırlı ve uğurlu olması temennisiyle sözlerime başlıyorum.

Muhterem arkadaşlar, vaktin gecikmiş olması dolayısiyle Meclis bütçesi hakkındaki görüşlerimizi madde madde ve kısa kısa arz etmek istiyoruz. Bu bakımdan önce grubolarak teşekküre borçlu olduğumuz bir fikri ifade etmek isteriz. Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi ve gerekse diğer bütçeleri büyük bir titizlikle gece gündüz çalışmak suretiyle çıkaran ve bilhassa bâzı hususlarda tasarrufa en çok riayet eden Karma Bütçe Komisyonumuza huzurunuzda teşekkür etmek isteriz. Bu arada ezcümle Karma Bütçe Komisyonunun Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesinde çıkarmış bulunduğu NATO Memleketleri Parlömanterler Birliği Assamblesine iştirak edeceklerin yolluklarının 225 bin liradan 75 bin liraya indirilmiş olmasını, Parlâmentolararası Birliği Türk Grupundan Birliğin konferans ve komisyonlarına iştirak edeceklerin yollukları olan yüzbin liranın tamamen kaldırılmasını, Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grupundan Birlik komisyon ve konferanslarına iştirak edeceklerin yolluklarından olan 100 bin liranın tamamen kaldırılmasını, Türkiye Büyük Millet Meclisinden diğer memleketlere yapacakları ziyaret, tören ve dostluk temaslarında bulunacakların yolluklarından 350 bin liranın bir liraya indirilmiş olmasını, kamp ve dinlenme masraflarındaki 100 bin liranın tamamen kaldırılmış olmasını, taşıt alımlarına aid olan 260 bin liranın tamamen kaldırılmış olmasını Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının ithal edilecek malzeme bedeli olan ikiyüz bin liranın bir liraya indirilmiş olmasını, tasarrufa riayet ve plânlı devirde memnuniyetle karşılamış bulunduğumuzu arz ederiz. Yalnız kulaklarımıza gelen bâzı fısıltılara göre bu kaldırılan ödeneklerin Yüksek Heyette bâzı yerlerde kısıntı yapılmak suretiyle verilecek öncergelerle tekrar ithali yolunda çalışmalar olduğu anlaşılmakta olduğundan, Yüksek Heyetinizin dikkatini bu noktaya teksif etmesini de bilhassa istirham etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar; T. B. M. Meclisi, bu okumuş olduğum tasarruflariyle örnek bir müessese olarak kendisini göstermiştir. Ancak diğer hususlarda da bir örnek müessese olması lâzımgelirken aşağıda madde madde tasrih edeceğim hususlarda buna riayet edilmemiş olmasını esefle görmekteyiz. Yasama organının şu veya bu şekilde art fikirler peşinde koşan bâzı kimseler tarafından yıpratılmak istendiği hepimizce malûmdur. Ezcümle bâzı çevrelerde ileriye giderek demokrasinin yaşayamıyacağı, Meclisin çalışmadığı yolunda dedikodular haksız olarak efkârı umumiyeye yayılmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, biz Yüce Meclisinizin çalışmadığı değil, çok çalıştığı kanaatindeyiz.. Anayasa nizamını sağlamak için göstermiş bulunduğu gayretler, vâkı ihtilâl teşebbüsleri ve Kıbrıs olaylarına rağmen en üstün bir şekilde tezahür etmiş bulunmaktadır. Yüce Meclis, yeni Anayasamızın emretmiş bulunduğu müesseseleri ve kanunları zamanında çıkarmış ve müddetinde çıkarılması lâzımgelen kanunları da Meclise tevdi ettiği andan itibaren, elinden gelen her türlü gayreti göstermek suretiyle çıkarmaya muvaffak olmuştur. Bunlardan bâzıları halen çıkarılmamış ise, bunların Hükümet tarafından Meclise geç verilmesinden ileri geldiği hepimizce malûmdur. Bu arada seçim kanunlarıda, mahallî seçimlere ait kanunlarda çıkmış ve Devletin düzenini ilgilendiren birçok kanunlarda çıkmıştır. Yüksek Heyetiniz bu mesaiyi yapmak için evvelki meclislerin yılda 5,5 aya yakın yapmış olduğu tatil haklarını tamamen reddetmiş; bir defa 43 gün, bir defa da 20 gün olmak üzere tatil yapmış ve asgari 10 ay tatil hakkını kullanmamış ve memleketin, milletimizin emrinde burada hizmet etmiştir. (Orta sıralardan «bravo» sesleri)

Muhterem arkadaşlar; burada bir üzüntümüzü belirtmeden geçemiyeceğiz. Yüksek Meclisin

çalışmaları bu safhada olduğu halde efkârı umumiyede Meclisin çalışmadığı yolundaki dedikoduyu ve kanaati gidermek için maalesef Meclis Riyaseti bir gayret göstermemiştir. Gerek basın toplantısı yapmak suretiyle gerekse muhtelif zamanlarda beyanat vermek suretiyle Meclisin çalışmalarını efkârı umumiyeye nakletmesi, duyurması elbette faydalı olacak ve menfî dedikoduları ortadan kaldıracaktı. Ne yazık ki Riyaset Makamı, Meclis yetkilileri bu şekilde bir hareket tarzını ihtiyar etmemişlerdir.

Muhterem arkadaşlar; burada Riyaset Makamına değindiğim sırada bir nokta üzerinde durmak istiyorum. Meclis Riyasetini işgal eden arkadaşlar, şu veya bu şekildeki siyasi kanaatleri, veya mevcut iktisadi görüşleri dolayısiyle ayrı kanaatlere sahibolabilirler. Ama kanunun veya İçtüzüğün tatbikatında ayrı bir kanaate sahibolmaları mümkün değildir. Çünkü kanun veya İçtüzüğün emrettiği husus tektir ve tek mâna ifade eder ve o yalda hareket etmeleri lâzımgelmektedir. Ama burada arkadaşlarımız, kanunun maddelerini şu şekilde veya bu şekilde anlamışlar ve burada kendilerinden söz istenildiği zaman, milletvekillerinin söz istemeleri sıraya bakılarak zamanında ve sıraya göre tesbit edilmesi lâzımgelirken, şu veya bu şekildeki düşüncelerle maalesef önce söz istiyen arkadaşlara söz verilmediği ve daha sonra söz istiyenlere söz verildiği görülmüştür. Yine Riyasetin komisyon çalışmalariyle vazifeli olması hasabiyle, bu komisyonların normal olarak toplanmaları, çalışmaları, ellerinde bulunan kanunları zamanında çıkarması lâzımgelirken ve bunlara Riyasetin de lüzumlu ilgiyi göstermesi lâzımgelirken maalesef Riyasetin komisyonlara bu ilgiyi göstermediği hepinizce malûmdur.

Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclisin de malûmu olduğu üzere hâlâ bir içtüzük sahibi değiliz. Tek Meclis esasına göre yapılmış olan bir İçtüzük hâlâ meriyette bulunmaktadır. Anayasanın muvakkat maddesi ile meriyette olan bir tüzüğün hâlâ meriyette bulunması Meclis çalışmalarını aksatmaktadır. Senato kendisine ait bir İçtüzük yapmış ve biz kendi tüzüğümüzü yapamamışız; birleşik toplantıya ait tüzük yapılmamış ve bu bakımdan da birçok ihtilâflar zuhur etmiştir. İçtüzüğün yapılacağı zaman, muhtelif siyasi partilerin görüşleri ve değerli üyelerin görüşleriyle birçok aksak maddelerinin giderileceği tabiîdir. Bâzı maddelerine de vuzuh verilecektir. Bunlardan bir tanesini örnek olarak arz etmek isterim: Bugünkü müzakereler sırasında «son söz milletvekilinindir» ibaresini taşıyan tüzüğün maddesi mevzuu münakaşa edilmiş, Yüksek Riyaset Divanı tarafından tatbikatın öteden beri böyle olduğu söylenmiştir. Arkadaşlar; tatbikat şu veya bu şekilde bugüne kadar yanlış yapılmış olabilir. Ama, bize ve Meclisin Yüksek Riyasetine düşen vazife, doğru bir tatbikat yapmaktır. «Son söz milletvekilinindir» ibaresi İçtüzüğe şu maksatla girmiştir: Her hangi bir kanunun müzakeresi sırasında Hükümetle milletvekilleri arasında görüş ayrılığı olduğu zaman, sıra ile karşılıklı söz aldıkları takdirde son sözü milletvekilinin söylemesi ve fikrini savunması için konmuştur. O halde son sözü söyliyecek kimse, kendisinden evvel görüşen bakana veya komisyon âzasına veya sözcüsüne cevap verecektir. Yoksa, sırada bulunan, hattâ bakanın veya komisyonun yanında bulunan bir milletvekiline son söz verilemez. Bu bakımdan İçtüzüğün bir an evvel yapılması suretiyle, bu tüzüğün aksak taraflarını, yanlış tatbikatını ortadan kaldıracağına kaani bulunmaktayız.

Muhterem arkadaşlarım, İçtüzük gereğince Riyaset Divanına bâzı hususlarda takdir hakkı verilmiştir. Bilhassa gündem dışı konuşmalarda Riyaset Makamına verilen takdir hakkı maalesef bâzı zamanlarda ve bilhassa ayrı ayrı Reisvekilleri tarafından ayrı ayrı istikamette takdir edilmektedir. Bâzı Reisvekilleri kendilerinin idare ettikleri celselerde bir veya iki kişiden başka kimseye gündem harici söz vermemeyi prensibolarak almakta bâzıları şu veya bu mevzuda takdir hakkını kullanarak lüzumsuz gördüklerini söylemekte, bâzıları da geniş bir imkân tanımaktadırlar. Takdir hakları olmakla beraber biz gerek Reisin, gerekse Reisvekillerinin aynı takdir haklarını kullanmalarının daha verimli olacağı kanaatindeyiz.

Muhterem arkadaşlar, halen elimizde 231 sayılı bir Teşkilât Kanunu var. Bâzı çevrelerde ise 231 sayılı Kanunun bir Teşkilât Kanunu olmadığı ileri sürülmektedir. Ve Senatonun bir Teşkilât Kanunu yoktur, halen Senatonun bir Teşkilât Kanununun bulunmaması, Millet Meclisinin yeni bir Teşkilât Kanununun yeniden ele alınıp yapılmaması iki Meclis arasında bâzı görüş ayrılıklarını ortaya koymuş ve lüzumsuz ye-

re dedikoduya sebebiyet vermiştir. Bu bakımdan Teşkilât Kanununun biran evvel yapılması lâzımgeldiğine göre, halen Bütçe Karma Komisyonunda bulunan Teşkilât Kanununun bir an evvel hazırlanıp Yüksek Meclise sevkinde fayda mütalâa etmekteyiz. Teşkilât Kanunu yapıldığı zaman birçok aksaklıklar giderilecektir. Bunların başında meselâ Yüksek Mecliste bütün milletvekili arkadaşımızın hemfikir olduğu memur bolluğuna bir son verilecektir. («İnşallah ve fazlalaşacak.» sesleri) Muhterem arkadaşlarım, Yüksek Mecliste dillere destan olan şekilde bir memur enflâsyonu mevcuttur. Bâzı şahıslar birbiriyle şaka yaparken Mecliste bir milletvekili veya senatöre 3 tane memur veya müstahdem düştüğünü ifade etmektedirler. Biz, plânlı devrede kalkınma devresinde bütün Devlet dairelerine örnek olmak mevkiinde bulunduğumuza göre en az memur kadrosiyle en iyi işi yapmak mecburiyetinde olan kimseleriz. Bu bakımdan Senato Teşkilât Kanunu yapılırken bütçeye yeni yeni kadrolar ilâve etmek suretiyle değil, mevcut kadronun ikiye taksim edilmesi, hattâ bir kısmının da kaldırılması suretiyle, kaliteli eleman kullanmak suretiyle, bu memur bolluğuna son vermek lâzımgeldiği kanaatindeyiz. Memurlar arasında sabahtan akşama kadar çalışan, vazifeye düşkün memurlar olduğu gibi, sabahtan akşama kadar ne iş yaptığı belli olmıyan, koridorlarda dolaşıp aybaşı geldiği zaman maaş alan kimselerin de mevcudolduğu hepinizin malûmudur.

Muhterem arkadaşlar, Yüksek Meclise memur alışında takibedilen usulde de birçok hatalar vardır. Alınan memurların sicillerinin tetkik edilip kendilerinin müktesep haklarına bakarak vazife vermek lâzımgelirken, bunlara riayet edilmediği gibi mesailerinde cümle âmirlerinin memnun oldukları kimseler bir tarafa atılarak, dışarıdan hiçbir müktesebatı olmıyan kimselerin üstün memuriyetlere, getirildikleri görülmektedir. Artık buna bir son verilmelidir. Hakkı mükteseplere riayetle Meclis içinde çalışan ehil ve bilgili memurların terfii imkânına gidilmeli, yeni alınacak memurların da kalitesine, ehliyetine bakılmalıdır. (Bravo sesleri)

Muhterem arkadaşlar; memur durumu böyle olmakla beraber maalesef Meclisin harcamalarında da aynı yönde bir durum var. Şunu arz etmek isterim ki kulaktan kulağa dolaştığına göre ve bütçe rakamlariyle de ispat edildiğine göre, Meclise 40 milyon liralık mefruşat alınmıştır. Bu mefruşat Yüksek Meclise çok değildir arkadaşlar. Ama, parayı para olarak sarf etmek lâzımdır. İddia edildiğine göre 60 - 70 lira arasında serbest piyasadan mubayaası mümkün olan, memurlar lokantasındaki bir sandalyenin 788 liraya mubayaa edildiği var.

Muhterem arkadaşlar, 60 - 70 liraya alınabilecek bir sandalye 788 liraya mubayaa edilmiştir. Bunların önüne geçmek lâzımdır arkadaşlar. Bunların her bir kuruşu dul veya yetimin rızkından, nafakasından kesilmek suretiyle tahsil edildiğine göre bunların her bir kuruşunu harcarken üzerinde en derin şekilde durmamız, kuruşunu dahi hassasiyetle harcamamız icabeder.

Muhterem arkadaşlarım, Meclis Bütçesini tenkid ederken, Meclisteki bâzı müzakere usullerine de dokunmak istiyorum. Bilhassa bunlardan birisi zaman zaman grup yöneticileri veya milletvekillerinin gündemde sırada olmıyan bâzı kanunların öncelik ve ivedilikle müzakeresine dair verimş oldukları takrirlerdir. Muhterem arkadaşlarım, hakikaten bir kanun tasarısının öncelik ve ivedilikle çıkarılması lâzımgelir, ama, o kanunun, o mevzuun gündeme gireceğinden hiç olmazsa grupların haberdar edilmesi lâzımgelir. Buraya çok önemli bir kanun geliyor; bir takrirle «falan sayılı kanun tasarısının veya falan sayılı kanunun tadiline dair tasarının öncelik ve ivedilikle görüşülmesi teklif edilir.» Burada bulunan yetkili arkadaşlar, milletvekilleri bu nedir, diye düşünüp tetkik etmek lüzumunu hissettiği zaman Başkanlık «tümü üzerinde söz istiyen yok maddelere geçildi» diye karar veriyor. Milletvekili ve gruplar bilmiyorlar ki, hangi mevzuda, hangi kanunda, hangi şeyde ivedilik geldiğini. Gerek milletvekilleri, gerekse grup yöneticisi arkadaşlarımız bu şekilde bir takrir verecekleri zaman, hiç olmazsa bir gün evvelden ilgilileri haberdar etmeleri faydalı mütalâa etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, son günlerde memnuniyetle karşıladığımız bir hususu burada arz etmek isterim : Bâzı önemli meselelerde Meclis Riyaset Divanı grup yöneticilerini çağırarak onlardan bâzı fikirler almakta mutabakata varmaktadır. Ancak bu, Meclis Riyaseti lüzum

görürse, yani açık bir tâbirle ihtiyacı varsa, kendisine lâzım olduğumuz zaman çağırmaktadır. Gönül istiyor ki, bizi kendilerine lâzım olduğumuz zaman değil de onların bize lâzım olduğu zaman da çağırsınlar, fikirlerimizi alsınlar.

Çok muhterem arkadaşlarım, komisyonların tabi olduğu statüye geçici komisyonlar da tabidir. Geçici komisyonlarda da Anayasanın ve İçtüzüğün emrettiği mânada siyasi parti gruplarının mevcutları nisbetinde temsil edilmesi lâzımgelmektedir. Maalesef buna riayet edilmemiştir. Bunda Başkanlık Divanının belki bir kabahati yoktur. Çünkü burada verilen karar falan, falan, komisyonlardan birer veya ikişer üyenin iştiraki suretiyle geçici bir komisyon kurulması şeklinde oluyor. Ama, her komisyondan seçilen üyeler bazan şu veya bu partiden ekseriyette olandan veya ekaliyette olandan seçilmek suretiyle ayrılmakta ve bu komisyonda bir siyasi parti ya hiç temsil edilmemekte veya az temsil edilmektedir. Meselâ, buna bir misâl olarak siyasi partiler için kurulan komisyonda, mensubu bulunduğum M. Partisine hiçbir hak tanınmamış, hiçbir temsilci bu komisyona seçilmemiştir. Burada bütün siyasi parti gruplarının bir Anayasa kadar önemli olduğunu belirttikleri bir kanun tasarısının müzakeresi için seçilen komisyona bir siyasi partinin temsilcisinin seçilmemiş olması bize üzüntü vermiştir. Yine şu hususları arz etmek isterim; Vergi Reform Komisyonunda da aynı şekilde cereyan etmiş fakat Adalet Partili arkadaşların bu komisyonun tertip tarzına itiraz etmesi üzerine Başkanlık Divanı bütün siyasi parti temsilcilerini çağırmış ve orada bu hatayı tashih etmiştir. Bu hata tashih edildiği gibi, bundan sonra geçici komisyonlarda Riyaset Divanının bu yoldaki gayreti muvacehesinde her siyasi partinin oranı nisbetinde temsili ve bunu temine gayret sarfedilmesini hassaten istirham etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, Yüce Heyetiniz, Anayasanın teminatı ile ve onun getirdiği nizam ile demokrasi havası içinde burada bulunduğuna göre her şeyden evvel buradaki müzakerelerin de demokrasinin icaplarına göre yapılması icabettiği kanaatindeyiz. Demokrasi çoğunluk rejimi olduğuna göre ve burada çoğunluğun reyleri ile netice istihsal edildiğine göre, kürsüde mensubu olduğu bir siyasi partinin görüşünü veya şahsi görüşünü ifade eden arkadaşlara saygı göstermek lâzımgeldiği inancındayız. Demokraside hiçbir zaman, konuşurken tecavüzkâr şekilde hareket etmek veya tahrik etmek, veya konuşan hatibin karşısında gürültü yapmak, onun üzerine yürümek asla tervicedilecek bir husus değildir. Biz evvelâ gruplar olarak, milletvekilleri olarak buradaki müzakeremize demokrasiyi getirdiğimiz takdirde diğer meselelerde de bu örnek olacaktır. Bu bakımdan müzakereler esnasında arkadaşlarımızın bu hususa son derece riayetkâr olmalarını da temenni etmekteyiz.

Çok muhterem arkadaşlarım; Meclis bütçesinin müzakeresi sırasında bir hususu da arz etmek isterim. Kabul ettiğimiz Radyo ve Televizyon Kanununun 13 ncü maddesinde aynen şöyle denilmektedir. «Kurum, Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısı, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi genel kurullarının görüşmelerini yayımlamak için, bunların toplantı günlerinde uygun dinleme saatinde, 20 dakikadan az olmamak ve lehte ve aleyhteki fikirleri ve gerekçelerini özetlemek üzere bir yayın süresi ayırır.» Maddede de sarih olarak belirtildiği üzere, görüşlerinin, gerekçelerinin de radyoda Meclis saatinde verilmesi lâzımgelmektedir. Maalesef, bütün arkadaşlar belki de müşahede etmişlerdir, radyoda konuşan hatipler, mensuboldukları siyasi partilere göre ölçülmekte ve buna göre yer verilmektedir. Hattâ bazan bir milletvekilinin ne söylediği sarih olarak belirtilmemekte, fakat ona karşı cevap veren siyasi parti temsilcisi veya bakanın sözleri radyodan yayınlanmaktadır. Ama, onu tenkid eden milletvekili veya grup sözcüsünün ne söylediği ortada yoktur. Buraya çıkan bir hatip grupu adına veya şahsı adına yarım saat, bir saat konuşur; akşam radyoda yayını dinlersiniz, bir satır.. Fakat usul hakkında bir takrir veya bir kifayet müzakere takriri verir. Onun vermiş olduğu takrir ve yaptığı konuşma ki, belki bir saat konuşmuştur, bu milletvekilinin konuşması, radyodaki beyanı 3 misli 4 misli olarak yayınlanır. Bu bakımdan biz, kendimizin yapmış olduğumuz bir kanunla kanun yapma yetkisine sahibolan millevekillerinin haklarını yiyen bir kurumun karşısına Meclis olarak

çıkmadık mı, yapmış olduğumuz kanunların tatbikini hiçbir zaman sağlıyamayız.

Muhterem arkadaşlar, hepinizce malûm olduğu üzere Meclis Riyaset Divanı yeni iki adet yönetmelik yapmıştır. Bu yönetmeliklerden birisi gazetecilerin Meclis dâhilindeki hareketleri hakkında, birisi de ziyaretçiler hakkında... Bu yönetmeliklerin yapılması sırasında Riyaset Divanının biraz anlayışlı hareket etmesi, yönetmeliğin karşısında bulunan kimseleri çağırıp onlarla mutabakata varması lâzımgelirken tek taraflı olarak bu yönetmeliği yapması, haklı tenkidlere ve tepkilere yol açmıştır. Gönül arzu ederdi ki, gazetecilerle alâkalı yönetmeliği yaparken gazetecileri çağırıp onlarla mutabakata varmak suretiyle Meclis içindeki disiplini en uygun şekilde yerine getirsin. Ziyaretçiler hususundaki yönetmeliği yaparken de hiç olmazsa siyasi parti grupları temsilcilerini çağırıp onların fikirleri alınsın. Maalesef buna riayet edilmemiştir. Bu bakımdan da bu yönetmelikler bâzı çevrelerde fırtınalar yaratmıştır. izahatlarını bu noktaya gelmişken bir hususa değineceğim. Muhterem arkadaşlar, sağımızda bulunan ve kordiplomatiğe tahsis edilmiş bir loca vardır. Meclis Başkanlığı veya idare âmirleri buraya zaman, zaman kordiplomatik ve senatörlerden başka kimsenin giremiyeceği hakkında talimat verirler. Bir milletvekili arkadaş yanında hürmet ettiği bir arkadaşını getirir, dinleyici localarında yer yoktur. Buraya bir arkadaşını, meselâ ağabeyini getirmek ister. Kapıda bir polis katî emir aldığını söyler, buraya girmiyecektir der. Milletvekili bu emre itaat eder; misafirini alır, kusura bakmayın der ve evine gönderir. Yarım saat sonra bakıyorsunuz boş olan loca bayanlarla, falanın filânın ahbaplariyle dolmuştur. Muhterem arkadaşlarım, ya emri hiç bilmiyelim veya verilen emri her kese seyyanen tatbik edelim.

Çok muhterem arkadaşlarım, bir de hepimizin dertli olduğu bir husus var; tabldot meselesi. Hepiniz biliyorsunuz bunu, uzun uzun anlatmaya lüzum yok. Yemeklerin kalitesi düşük, fiyatı yüksek. Acaba sebebi nedir diye üzerinde duruyoruz. Bakıyoruz işçisinin maaşını Meclis verir, elektrik Devlet kesesinden, havagazı öyle, suyu bedava, icarı yok, vergisi yok, temizlik için masraf yok. Ama ikinci sınıf bir lokantadan hem pahalı hem de yemek bakımından kalitesi düşük... Muhterem arkadaşlar; 850 000 lira kadar Devlet bütçesinden para ödenen bir tabldotun bu şekilde karşımıza çıkmasından insan hicap duyuyor. Milletvekili arkadaşlarımız, Başkanlık Divanında vazifeli arkadaşlarımız, kendilerinin yakından bildikleri ve kendilerini şahsan alâkadar eden bir mevzuu bu şekilde ayarlıyamıyorlarsa başka hususları nasıl ayarlıyacaklardır, aklım ermiyor...

Çok muhterem arkadaşlarım; raportör arkadaşımız burası için bir döner sermaye verilmesini teklif etmektedir. Bu da bir tekliftir, buna itibar eden arkadaşlarımız da vardır. Kanaatimize göre buranın idaresi için Devlet bütçesinden verilen paraların tamamen kaldırılması lâzımdır. Tarifesi yapılır, açık eksiltmeye konur, müstecir gelir, biz paramızı verir yeriz. Hem kolaydır, hem de her yıl Devlet Bütçesinden ödenen 850 000 lira Devletin kesesinde kalır. Plânlı bir devrede yapılacak yatırımlarda her hangi bir fabrikanın veya bir müessesenin temeline bir taş koymuş oluruz. (Alkışlar)

Arkadaşlar, söz buraya gelmişken bir hususa müsaade ederseniz dokunmak istiyorum. Tesbit ettikleri, 28 . 6 . 1961 tarihi ile 17 . 4 . 1963 tarihi arasında 192 çatal, 233 kaşık, 200 bıçak, 581 çorba tası, 1 006 yemek tabağı kırılmıştır. Muhterem arkadaşlarım, hadi tabak kırılır, çatal da kırılır ama bıçak nasıl kırılmış, buna bizim aklımız ermiyor. Şu ikiyüz bıçağın 200 ü de kırıldıysa biz lokantada ne gibi nazik, kibar garsonlar kullanıyoruz, artık onu takdir etmek insafımıza kalmıştır. Bizim kanaatimize göre bunların hiçbirisi kırılmamıştır. Oraya getirilmiş ve şu veya bu şekilde oraya yerleştirilmiş kimseler tarafından bunlar şu veya bu şekilde götürülmüştür. Arkadaşlarımdan birinin gayet nazik bir tâbirle söylediği gibi yer değiştirmiştir bu çatallar.

Muhterem arkadaşlarım, Devlet dairelerindeki malzemenin değeri her ne olursa olsun, bir veya iki tanesine bir hasar vukubulduğu zaman bir hasar zaptının tutulması ve bunun nasıl ziyaa uğradığının tesbit edilmesi lâzım gelir. İnşallah bizden sonra bu tenkidlerimize cevap verecek olan İdare Âmiri veya Riyaset Divanındaki arkadaşlarımız, buraya gelip bunların herbiri hakkında tutulan zabıtlardan birkaç tane örnek okurlar, nasıl olduğunu biz de anlar, müsterih oluruz.

Muhterem arkadaşlar; vazifeli arkadaşlarımız beyanlarında gerek Senatoda, gerekse bütçe ko-

misyonlarında evvelce bâzı noksanlıklar ve hatalar olduğunu, hattâ tabldot müdürünün suiistimali dolayısiyle kendisinin hakkında tahkikat yapılarak vazifesine son verilip dosyasının savcılığa intikal ettirilmiş olduğunu beyan ettiler. Bu bakımdan bunun üzerinde bir şey konuşmıyacağım. Yalnız, Anadolu'da bir tâbir vardır: «Allanıp güllü gelin olduktan sonra bir kimsenin mahkemeye verilmesinin hiçbir kıymeti yoktur.» Bunu mahkemeye sevk edecek suçu işlemeden yakalamak, bu suçun sübutuna imkân verecek delilleri aramaktan daha kolaydır. Bu bakımdan bundan sonra daha iyi olacağı yolundaki teminata bendeniz müsaade ederseniz inanamıyorum. Çünkü çok yakında bunun bir misali var. Meclis müzakerelerinin fasılasız devam edeceği, gece saat 19,30 dan sonra çalışılacağı, iki gün evvel yapılıp, her birimize dağıtılan programlarda mevcut olduğu halde dün akşam saat 6 da lokantaya gittiğimiz zaman lokantanın kapısını kilitli bulduk. Bütün milletvekili ve misafirler nerede yemek yiyeceğiz diye şaşırdılar. Daha iyi yapacaklarını Bütçe Karma Komisyonunda ve Cumhuriyet Senatosunda ifade eden arkadaşlarımızı dün bütçenin başladığı gün lokantada yemek bulundurmamaları, orayı çalıştıramamaları, bana, verdikleri sözün yerine getirileceği hakkında bir kanaat vermemiştir.

Huzurunuzu fazla işgal ettim. Gelecek sene İnşallah bu söylediklerimden, tenkidlerimden utanmak ve onları takdir etmek ümidiyle hepinizi hürmetle selâmlar, bütçenin memleketimize hayırlı ve uğurlu olmasını Cenabı Hak'tan temenni ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grupu adına Sayın Turhan Bilgin.

A.P. GRUPU ADINA TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar; A.P. Meclis Grupu adına T. B. M. M. bütçesini tenkid ve tahlile gayret sarfedeceğiz. Millî Mücadeledenberi Devlet yapımızın temelini «Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir» esası teşkil etmektedir. Anayasamız millî hâkimiyetin kullanılmasını yasama, yürütme ve yargı organlarına tevdi etmiş bulunmaktadır. Geçen yıl olduğu gibi bugün de T. B. M. M. bütçesini tenkid ve tahlil ederken kuvvetler ayrılığı prensibinin ışığı altında konuşacağız. Geçen yıl bu kürsüden T. B. M. M. bütçesini tenkid ederken yasama organının yıpratılmak istendiğine işaret etmiş, demokrasiye inanmamış, ihtiraslarının zebunu olmuş kimseler tarafından Parlâmentomuzun memleket meselelerini göremeyen, sadece şahsi çıkar için çalışan bir çoğunlukmuş gibi gösterilmek istendiğini, Mecliste tartışılan meselelerin yanlış anlayışlara sebebiyet verecek şekillere kasden sokulduğunu belirtmiş, Parlâmentoyu yıpratmaya mâtuf bu hareketlerin çoğalışına dikkati çekmiştik. Ayrıca, bu konuşmamızda Türk demokrasinine ve Türk politikasına vâki her taarruzu yapanların hüsrana uğrayacağına inandığımızı belirtmiştik. 20-21 Mayıs olayları, teşhisimizin isabetini gösterdi.

Muhterem arkadaşlarım, toplumun malzemesi nasıl insansa bu parlâmentonun malzemesi de politikacıdır. Bugün Türk politikacılarını yıpratmak için faaliyet gösterildiğine bilhassa işaret etmek isteriz. Politikacılar hata edebilirler. Meclislerde arzu edilmemesine rağmen sert münakaşalar ve hatta hiç ama hiç arzu edilmemesine rağmen kavgalarda olabilir. Garp müelliflerinden (Jiro) Meclis müzakerelerinden bahis ederken bu noktaya şöyle temas etmektedir: «Meclislerde müzakerelerin tam bir sükunet içinde geçeceğini, vaz'edilen meselelerde oy birliğine varılacağını zannetmek veya böyle arzu etmek yanlıştır.

Şayet bir Âlimler Meclisi tarafından münakaşa edilen müspet ilimler bahis mevzuu olsaydı, gene de güç olmakla beraber, belki bu mümkün olabilirdi. Fakat politika müspet ilim değildir. Ondan vazıh, gayri kabili münakaşa prensiplerden hareketle salim neticelere varılmaz. O bir akıl meselesi olduğu kadar da bir his ve kanaat meselesidir.»

Muhterem arkadaşlar; hata eden politikacıyı, aklı selimine, sağduyusuna güvendiğimiz Türk seçmeni, zamanı gelince tasfiye eder. Biz yine inanıyoruz ki, Meclislerin faaliyeti üzerinde asıl kontrolu yapan kuvvet, memleketin umumi efkârıdır. Fakat dinleyici locasından aşağı inip kavgaya karışan, «parlâmentoyu başınıza yıkacağız» diye bağıran ve aynı gün bir Milletvekilinin evine tedhiş beyannamesi fırlatan 3-5 şahsın hareketiyle umumi efkârın kontrol prensibi asla telif edilemez. Bu kabîl hareketler peşinen önlenmelidir. Buna tevessül edenler hakkında Başkanlık Divanı gereken muameleyi süratle yapmalıdır.

Muhterem arkadaşlarım, yüksek malûmunuz olduğu üzere Meclisler birtakım kaidelere daya-

nılarak kurulur ve işlerler. Bu kaideler ya Anayasa veya Meclislerin iç tüzüklerinde veya gelenek haline gelen bâzı muttarit hareket ve muamelelerde bulunur. Anayasa ve İçtüzükler Meclislerin sarih iradesine, gelenekler ise zımnî iradelerine dayanırlar, birbirine zıt, birbirine karşı fikirler taşıyan eşhastan müteşekkil Meclislerin iyi işlemesinde Anayasa'ya ve İçtüzüğe riayet kadar geleneklere sadakat dahi mühim bir faktör ve mutlak bir zarurettir.

Muhterem arkadaşlar, tanınmış bir Fransız hukuk âliminin ifade ettiği gibi, Meclise riyaset etme şerefine mazhar olan yani, öğle vakti suyare frağını giyerek Meclis kürsüsüne çıkan bir milletvekili, siyasi kanaatlerini, ihtiraslarını, peşin hükümlerini, dostluklarını ve şayet varsa kinini, nefretini vestiyere bırakır, Riyaset kürsüsü onu vâkur yalnızlığı içinde partiler üstüne yükseltir. Başkanlar için Meclis salonunda ancak müsavi olan ve müsavi haklardan istifade eden siyasi parti grupları vardır.

Muhterem arkadaşlar, biz Adalet Partisi Meclis Grupu olarak Başkanlık Divanının bir iki hatasına rağmen hüsnüniyetle ve yukarda tarif ettiğimiz bir tutum içinde hareket ettiği yolunda samimî bir kanaate sahibiz. Ancak İçtüzüğün henüz çıkarılmaması, yani teamüllerin tesisi zarureti karşısında bâzı tatbikat hataları doğmaktadır. Adalet Partisi olarak, Meclis İçtüzüğünün süratle çıkarılması temennisini ifade etmek isteriz.

Muhterem arkadaşlar, mühim telâkki ettiğimiz bâzı hususlara da kısaca temas etmek istiyorum. Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinin, ki biz bu hususları geçen yılki konuşmalarımızda da aynen tekrarlamıştık. Büyük Millet Meclisi Kütüphanesinin bugünkü modern icaplara göre yeniden gözden geçirilmesinde mutlak bir zaruret mütalâa ediyoruz.

1927, 1931, 1934, 1941, ve 1945 yıllarında Büyük Millet Meclisi Kitaplık fihristi adı altında kitapların durumunu belirten birer, - broşür demek lâzım - kitap neşredilmiş ve milletvekillerine dağıtılmıştı. 1927 yılında yapılan bu hareketin, 1927 yılında dahi yapılabilen ve yapılması mümkün görülen bu hareketin şimdi neden tekrarlanmadığını ve neden bu hareketten sarfınazar edildiğini bilmiyoruz. Fakat 125 bin - ki bunun 95 bini tek, 30 bini çifttir - kadar olan bu kitapların, milletvekilleri tarafından bilinmesinde fayda mülâhaza ediyoruz. Bu fihristin bu yıl bastırılarak milletvekillerine dağıtılmasında fayda mülâhaza ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar, Kütüphaneye ayrıca uzman kadrosunun verilmesini ve tâbir caiz görülürse Kütüphaneye lâlettâyin memur alınmaması, uzman memur alınmasını zaruri görmekteyiz. Ayrıca kütüphaneye bir mütercim kadrosunun verilmesini faydalı mülâhaza ediyoruz. Eski meclisleri, hattâ Meclisi Mebusanı tetkik ettiğimiz zaman görürüz ki, Garp lisanından pek çok kitapların tercümesi yapılmış ve Meclis tarafından basılmıştır. Bu lâzimeye riayet edilmesi hususundaki temennimizi de ilâve etmek isteriz. 1927 den 1939 yılına kadar bu usulün devam ettiğini yaptığımız tetkiklerden anlamış bulunuyoruz. Meclis Kütüphanesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetinin emriyle tercüme edilen kitapların sayısı bir hayli vardır. 1939 dan bu yana bu usulden vazgeçilmiştir. Başkanlık Divanının bu mesele üzerinde titizlikle eğilmesini samimiyetle temenni etmekteyiz.

Muhterem arkadaşlar, Başkanlık Divanının 1 Şubat 1964 tarihinde yürürlüğe koyduğu iki yönetmeliğe ve doğurduğu neticelere kısaca temas edeceğiz. Bu yönetmeliklerden birisi, ziyaretçilerin ve dinleyicilerin Meclisimize giriş ve çıkışlariyle ilgilidir. Başkanlık Divanının aldığı bu tedbir çok faydalı neticeler doğurmuş, Meclisimiz her istiyenin istediği zaman istediği yere girebildiği başıboş ve düzensiz bir durumdan kurtarılmıştır. Bu Talimatnamenin de ciddî ve devamlı bir surette takip ve tatbiki hususunda Başkanlık Divanının gayret ve ısrarlarını bekliyoruz. Ancak şu hususu da ifade etmeden geçemiyeceğiz. Her ne kadar bu talimatnamelerin tatbiki Başkanlık Divanına ait bir vazife olmakla beraber, sayın milletvekili arkadaşlarımızdan da bu tatbikatı kolaylaştırıcı ve yardımcı bir vaziyette bulunmaları ve disiplini ihlâlden sakınmaları en samimî temennimizdir.

Şimdi, ikinci yönetmelik mevzuunda düşüncelerimizi arza çalışacağım. Parlâmento muhabirlerinin giriş, çıkışları ile ilgili olarak tanzim edilen Talimatname ise ezcümle Karma Bütçe Komisyonunda, basında ve üye arkadaşlarımız arasında bâzı tenkidlere mâruz kalmış, talimatnamede basın hürriyetlerini tahdidedici hüküm-

lerin bulunduğu yazılmış ve söylenmiştir. Hattâ son olarak Anayasa Komisyonunda İçtüzüğün 215 nci maddesine bir fıkra ilâvesini istiyen teklifin görüşülmesi sırasında gazetelere intikal eden şekliyle Anayasa Komisyonu üyeleri bu konunun yeniden ele alınmasını temenni etmişlerdir.

Muhterem arkadaşlar, Aayasamızın 85 nci maddesinde «Meclislerin kolluk işleri Başkanlıkça düzenlenir ve yürütülür» denildiğine göre, yukarıda temas ettiğimiz şikâyet, tenkid ve temenniler muvacehesinde basın Parlâmento muhabirleriyle ilgili talimatnamenin basın hürriyeti ve haber alma imkânlarını sağlayıcı bir ölçü içinde Başkanlık Divanınca yeniden ele alınmasını samimiyetle temenni ediyoruz. Basın ve Parlâmento münasebetlerinin en mükemmel esaslara bağlanmasını sağlamak gerektiği kanaatimiz mutlaktır. Bu konunun yeniden ele alınmasını Grupumuz adına Başkanlıktan temenni ediyoruz.

Muhterem arkadaşlar; Türkiye'yi çağdaş medeniyet seviyesine çıkaracak olan Parlâmentonun haklarını elbirliğiyle korumamız, ona karşı vuku bulacak her türlü menfi hareketi grup farkı gözetilmeksizin Parlâmento olarak karşılamamız zaruretine işaret eder, Adalet Partisi Meclis Grupu adına hepinizi hürmetle selâmlarım. (Soldan alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grupu adına Sayın Süleyman Bilgen.

C. H. P. GRUPU ADINA SÜLEYMAN BİLGEN (Edirne) — Sayın Başkan, Millet Meclisinin sayın üyeleri;

C. H. P. Grupu adına T. B. M. Meclisi bütçesi üzerindeki görüşlerimizi arz ediyoruz. Demokratik ülkelerde demokrasinin tek dayanağı millet iradesinin temsil edildiği meclislerdir. Meclislerin itibarı onu teşkil eden Riyaset Divanı Meclis parti grupları ve üyelerinin tutumları ile ölçülür. Meclislerde takibedeilen yol ve izhar edilen fikirler kamu önünde büyük emsal teşkil ederler. Fikir mücadelesinde tâyini gereken yollar siyasi istismara vasat hazırlıyacak şekilde tertip ve tatbik edilirse meclislerin çalışmaları o derecede güçleşir.

Sayın üyeler :

Meclis çalışmalarında yapıcı olarak hareket etmeyi vazife addetmenin lüzumuna kaani bulunuyoruz. Ve ancak bu tutumla memleket ve rejim yararına kararların alınmasının mümkün olacağına kaaniiz. Bugüne kadar hazırlanamıyan Meclis İçtüzüğünün eksikliği Meclis çalışmalarında her toplantıda hissedilmektedir. Bir an evvel ele alınarak Meclise getirilmesi Meclis çalışmalarındaki birçok yönlerdeki aksaklıkları telâfi edecektir. Başkanlık Divanının bu hususta karar almış olmasını memnunlukla karşılıyoruz. Meclis içi teşkilât kadrosunun çok sayıya baliğ olmasına rağmen işlerin iyi bir şekilde koordine edilemediği kanaatindeyiz. Vazifelilerin birbirleriyle çarpışan yetkileri yanında hizmetlerin istenildiği şekilde ifa edilemediğini görmekteyiz. Meclis çalımalarının temelini teşkil eden komisyonlarda ehil yönetici ve yardımcıların bulunmaması ve sayılarının çok az oluşu bu yöndeki çalışmaları aksatmaktadır. Komisyonlarda beliren ve karara varılan görüşleri yazabilecek vazifelilerin eksikliğini duyuyoruz. Memur ve müstahdem kadroları iyi tanzim ve tevzi edilmiş değildir. Vazife devamsızlıkları ve kontrolsuzluk bir dert halini almıştır. Fazla mesai ücreti ve tazminat verilmesi esirgenmediği halde Meclis içtimaı devam ettiği günlerde dahi saat 17 den sonra birçok komisyonlarda vazifeli bulmak imkânsızdır.

Büyük rakamlara varan Meclis kadrolarında verim sisteminin düşük olmasının sebepleri bunlardır. Modern kütüphanecilik esaslarına göre düzenlenmiş bulunan kütüphanemiz 125 bini bulan kitabı ile faydalı bir şekilde sayın üyelerin hizmetinde bulunmaktadır. Kitaplığımız 2527 sayılı Kanundan fayda sağlıyamamaktadır. Eğer ek bir fıkra ilâve edilirse bütün yayınların ücretsiz olarak kitaplığa temini mümkün olacaktır. 1964 yılı bütçesi olan 200 bin liradan 25 bin lirası ile bir cilt servisinin kurulmasına çalışılmış olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Türkiye'de mevcutlarına göre üçüncü mevkii işgal eden kütüphanemizde müstakil olarak bir Atatürk köşesi ve kitaplığının kurulmasını arzu etmekteyiz. (Bravo, sesleri) Halen çok kıymetli vesikaları ile kitapları ile ve örnek çalışması ile sayın üyelerin hizmetinde bulunan kütüphanemiz için her türlü yardımın yapılmasına taraftarız. İç tefrişinin artık tamamlandığına kaani olduğumuz Mecliste lüks sayılabilecek alımların yapılmamasını arzu etmekteyiz. Eskiyenlerin yerine yenilerini alarak değil de ona-

rılmak suretiyle eskilerden istifade yoluna gidilmesinin israfı önliyeceğine kaaniiz.

Her türlü modern tesislerin yanında ihmal edilmiş bir PTT servisimiz mevcuttur. Kadro olarak Meclise bağlı değil ise de, servisin zaruri olan birçok ihtiyaçlarının temin edilmesini arzu ediyoruz. Çekilen telgraflarda ve gelen giden mektuplarda muhabere çabukluğu bakımından direkt olarak bir oto servisine ihtiyaç vardır. Halen Meclis adresine gelen mektupların tevzii Ankara'nın birçok semtini dolaşıp Meclise de uğrıyan bir servis eliyle yapılmaktadır. Böylelikle şehir içinden yollanan bir mektup dahi, iki veya üç günde gelmektedir. Meclis Postanesinin şehirlerarası telefon tesisi bir modern tesiste yeri olmıyacak kadar basit ve eskidir. Şehilerarası yapılacak bir konuşma tesadüfe ve memurun maharetine bağlı kalmaktadır. Kısa zamanda PTT Umum Müdürlüğü ile temasa geçilerek PTT servisimizin teknik ihtiyaçlarının âcilen karşılanacağına emin bulunuyoruz.

Birçok dedikodulu neticeden sonra kısmen olsun düzelme yolunda olan Meclis Lokantasının mevcut imkânlar karşısında daha iyi bir şekilde idare edilmesini beklemekteyiz.

Her yıl tenkidi yapılan Meclis müştemilâtında bulunan binalardaki tahliyelerin bu yıl da yapılmadığını görerek üzüntü duymaktayız. Bir an evvel Meclis Muhafız Taburunun kendisine aidolan binaya geçmesini arzu etmekte ve Senato idare tesislerinin geçeceği binanın hâlâ Devlet Plânlama Teşkilâtının elinde bulunmasını tenkid etmekteyiz.

Meclisin kontrolunda bulunan Millî Sarayların gerektiği şekilde onarılmadığı, kontrollarının yapılamadığına kaaniiz. Mllî Saraylar konusunun etraflı bir suretle ele alınarak bir çare aranmasını dünyaca kıymet arz eden bu eserlerin kurtarılması bakımından büyük fayda sağlıyacağına inanıyoruz. Son günlerde basınımızı meşgul eden Başkanlık Divanının Parlâmento muhabirleriyle ilgili bir tasarrufu üzerinde de temennide bulunmayı uygun mütalâa etmekteyiz. İçtüzüğümüz gereğince Meclis dâhilindeki inzibati tedbirlerle ilgili karar almak yetkisi Başkanlık Divanına aidolmakla beraber, Divanın, basının haberalma imkânları yönünden muayyen şartlar dâhilinde muhabirlere daha rahat çalışma imkânları sağlanması hususunun bir kere daha gözden geçirilmesi imkânlarının araştırılmasını temenniye şayan bulmaktayız. (Bravo, sesleri)

Parlâmentolararası temaslar için ayrılmış bulunan ödenekte kısıntı yapılmasının aleyhindeyiz. Parlâmentolararası temasların beynelmilel diplomatik sahadaki ehemmiyeti inkâr edilemez. Bu temaslardaki yerimizin boş kalması lehimizde hiç de iyi bir netice tevlidetmiyecektir. Yüksek Heyetinizce Karma Bütçe Komisyonunda yapılan bu indirimin tashih edilmesini beklemekteyiz.

Sayın üyeler, T. B. M. M. bütçesi üzerindeki görüşlerimizi kısaca arz ettik. Tenkidlerimizin nazarı itibara alınacağına güvenerek 1964 yılı T. B. M. Meclisi bütçesinin Yüce Meclise hayırlı olmasını diler, sayın üyeleri saygı ile selâmlarız. (C. H. P. sıralarından, alkışlar)

BAŞKAN — Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adına Sayın Veli Başaran.

C. K. M. P. ADINA VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Muhterem Başkan, sayın milletvekilleri, bugün huzurunuza getirilmiş bulunan T. B. M. Meclisi bütçesi hakkında C. K. M. P. Meclis Grupunun görüş ve temennilerini arz etmeye çalışacağım.

Muhterem milletvekilleri, demokratik düzenin yerleşmesinde, gelişmesinde yasama meclislerine büyük mânevi mesuliyetlerin bulunduğuna inanıyoruz.

Bir ihtilâl sonrası aranılan ve istenilen huzurun sağlanmasında en mühim âmil, demokratik müesseselerin teşekkülü ve bunların her türlü tahripten korunması ile mümkündür. Yoksa, hürriyet müdafii kesilmek suretiyle demokratik düzenin mânevi atmosferini her gün biraz daha bozmaya uğraşan davranışların devamı halinde o hürriyetlerin nasıl kaybolup gittiğini tarih bize pek çok misallerle göstermektedir. Bu umumi görüşümüzün yanında demokratik düzenin en mühim unsuru olan meclislerimizde mânevi atmosferin hazırlanmasında, devamlı kılınmasında büyük sorumluluk altında bulunduğuna inanıyoruz. Bu inanç içinde gerek her ferdin, gerekse toplu davranışların üzerinde titizlikle durmanın faydasına kaaniiz.

Muhterem milletvekilleri, pardlâmentonun itibarını sarsmak için kanunların boşluğundan istifade ile demokratik düzenin bozulmasını is-

tiyenlerin daima karşısında bulunduğumuzu C. K. M. P. Grupu olarak bir defa daha ifade etmek isteriz. Ayrıca, münferit davranışları parlâmentoya malederek fikir yürütenlerin çok yanlış bir yola gittiğini üzülerek müşahede etmekteyiz. Buna karşı, Başkanlık Divanınca bir reaksiyon gösterilmemesine bir mâna verememekteyiz.

Sayın milletvekilleri;

Son zamanlarda kürsüde konuşan ve millet kürsüsünden Türk milletine hitabeden milletvekillerinin gürültü ile sıralara vurulmak suretiyle sözleri kesilmek istenmekte ve hattâ kürsüye kadar tecavüz edilmektedir.

Fikre yumrukla karşı gelmek istiyen, kanaat ve düşüncelere zor ile, kuvvet ile mâni olmak istiyen ve bunu büyük bir pervasızlık ve mütecaviz eda ile Meclis içinde ve Meclis koridorlarında tatbike kalkan zihniyetin karşısındayız. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin onbeş yıldır mücadelesini yaptığı dokunulmazlık müessesesinin bu açıdan Riyaset Divanınca korunmasını önemle talebetmekteyiz.

Sayın arkadaşlarım,

Meclisler ne boks ringidir ve ne de bir döğüş sahnesidir. Meclisler milletvekillerinin Anayasa ve İçtüzükle çalışma usul ve şekilleri düzenlenmiş millî müesseselerdir. Ve hiçbir makam, zümre ve şahsın vesayeti altında değillerdir.

Meclis kürsüsünde konuşan hatibe yumruk atanlar, Meclis koridorlarında kaba kuvvet gösterisinde bulunanlar, fikren ne kadar haklı olurlarsa olsunlar, bu tutumları, bu davranış dolayısiyle millet tarafından asla affedilemezler.

Riyaset Divânını bu hususta dikkat, alâka ve her türlü gerekli tedbirleri almaya davet ediyoruz.

Sayın milletvekilleri, meclislerimizin mânevi havasının korunması yanında en mühim unsurların başında maddi sahadaki tutumunu görmekteyiz.

Her türlü, idari, malî davranışlarımızda milletçe bugün içinde bulunduğumuz sıkıntılı devreyi tasarruf zihniyetiyle gidermede Meclisimizin önayak olması en büyük arzumuzdur. Halbuki, hal böyle olmayıp T. B. M. Meclisi lüksün, israfın, keyfî idarenin, memur ve müstahdem enflâsyonunun hüküm sürdüğü müesseselerin başında gelmektedir. Çünkü, bugün bu fakir milletin kaldıramıyacağı muazzam vergiler konurken Meclisteki israfın son haddini bulmuş olduğu inancındayız. Hepinizce malûm olduğu gibi, Meclis koridorları odaları koltuk, sandalye ve mefruşattan geçilemez hale geldiği gibi alt bodrum katlarının da mobilya mezarlığı halinde olduğu bir gerçektir. Meclis tabldotunun, ondört ay gibi bir zaman içinde bütçeye temizlik giderleri olarak 208 000 lira gibi bir külfet yüklediği, bilinen bir hakikat olarak gözükmektedir. Buna, müstahdem ve garsonlara ödenen miktarları da ilâve edecek olursak bütçeye bir sene içerisinde bir milyona yakın bir külfet yüklediği gözükmektedir.

İsrafın, kontrolsuzluğun en büyük misali kanaatimizce Meclis Lokantasında 14 ay içerisinde 7192 parça çatal, bıçak, kaşık, tabak ve sairenin kaybolduğunu ve kırıldığını söylersek sözlerimizin hakiki mânası ortaya çıkar, kanaatindeyiz.

Muhterem milletvekilleri, T. B. Millet Meclisinde 3 sene içerisinde 30 milyona yakın mobilya mefruşat ve sairenin alındığı her halde muhterem heyetinizin malûmudur. Böyle olduğu halde bugün ne Meclisteki demirbaşa ne de binaya sahip değiliz. Eşyalar eskimiş, kırılmış olmasına rağmen hâlâ devir ve teslim alınmamış bulunması karşısında, sorumlu bulmanın mümkün olmıyacağı, bir hakikattir. İşletmede mevcut muazzam tesisler de aynı durumda ve aynı vaziyettedir.

Muhterem milletvekilleri, bugün Meclisimizde işe adam değil, adama iş bulma formülü çok rağbet gören bir durum arz etmektedir. Meclisimizde hizmetler değişmediğine göre her sene eş ve dost kayırma amacı ile yüzlerce memur ve müstahdem alınışı, kanaatimizce bütçeye muazzam külfet yüklemektedir. Meclis çatısı altında hayatlarını çürüten, bütün varlığını bu müesseseye bağlıyan birçok memur arkadaşlar, kadrosuzluk bahanesi ile terfi ettirilmiyerek, haklarının yeni kadrolar konmak suretiyle bir esas ve gayeye bağlanmadan dışardan alınan yeni elemanlara verilmesi, çalışanlar arasında çalışmanın mükâfatını almamanın üzüntüsünü yaratmaktadır. Başkanlık Divanının en iyi, en âdil bir yol bulması, haksızlıkların telâfi edil-

mesi ve bu haksızlıkların bir daha olmaması C. K. M. P. Grupunun en halisane temennisidir. Eğer Meclis kadrolarına bir göz atacak olursak bir milletvekili ve senatörün hizmetine 3 memur ve müstahdem düştüğünü ve bunun da ne kadar fuzuli olduğunu görürüz.

Muhterem milletvekilleri, geldiğimiz günden beri, bir yılan hikâyesine dönen teşkilât kanunu hâlâ çıkmamıştır. Bu kanunun bir an evvel çıkmasiyle birtakım haksızlıklar izale edilecek ve dertlere deva bulunacaktır. Bir an evvel çıkması ve Başkanlık Divanının bunu öne alması C. K. M. P. Grupu olarak en büyük temennimizdir.

Sayın milletvekilleri; Başkanlık Divanının istikrarsız tutumu dolayısiyle milletvekilleri olarak ahenkli bir çalışma düzenine giremeyişimizin sebebi bir gerçek olduğuna göre bundan böyle istikrarlı ve olumlu bir çalışma programı yapılmasını temenni ederiz.

Sayın milletvekilleri, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanlarının müştereken toplantıda kabul edilen bir talimatname ile parlâmento muhabirlerinin Meclis içindeki çalışma şekillerinin, şimdiye kadar olandan başka, basın hürriyetini kısıtlayıcı şekilde düzenlendiği hepimizin malûmudur. C. K. M. P. Meclis Grupu olarak, yıllardan beri, müdafaasını yaptığımız demokratik rejimin başta gelen unsurlarından birinin basın olduğunu, bundan kimsenin şüphesi olmaması lâzımgeldiğini bir defa daha açıkça ifade etmekten zevk duyarız.

Efkârı umumiye adına parlâmento çalışmalarını denetlemede görevli basına son tahdidi asla yerinde görmemekteyiz. Bunu C. K. M. P. Meclis Grupu olarak neşrettiğimiz bir tebliğ ile de belirtmiş olmamıza rağmen, Başkanlık divanlarının bu kararda ısrar etmelerinin asla doğru olmadığı kanısındayız. Onun için, önümüzdeki günlerde müspet bir yolun bulunması en büyük ve samimî temennimizdir.

Muhterem milletvekilleri; mezkûr bütçenin cetvelleri incelendiği takdirde : 1963 yılı malî bütçesine nazaran komisyonca 1964 yılı bütçesi 827 243 lira eksik kabul edilmek suretiyle huzurunuza sevk edilmiş bulunmaktadır. Ancak, komisyonca yapılan tasarrufların mahalline masruf olup olmadığı araştırılacak olursa görülecektir ki, 1963 yılında olduğu gibi 1964 malî yılı içinde de ek ödenek ve aktarma talepleriyle karşılaşılacaktır. Bu suretle 1964 yılı bütçesinde de hakiki mânada bir tasarruf yapıldığı iddia edilemez. Şunu da açıkça belirtmek yerinde olur ki, 1964 yılı bütçesi hakiki ihtiyaç ve masrafları karşılıyacak şekilde tertip ve tanzim edilmemiştir. Bütçe gelir ve imkânlarımızın malûm durum muvacehesinde T. B. M. M. masraf bütçesinin hazırlanmasında âzami tasarrufa riayet ederken Başkanlık Divanı, yapacağı hizmetleri katî olarak tesbit edemediğinden, geçen yıllar bütçe rakamlarına göre tahminî rakamlar vaz'ından ileri gidememiş ve bu yılki bütçeyi 1963 yılına nazaran 2 milyon 106 948 lira fazlası ile teklif etmiş bulunmaktadır. Hizmetlerde ve tasarrufta katî rakamlar alınmış olsaydı bu fazlalık kanaatimizce asla varidolmıyacaktı. Bütçe rakamları üzerinde artırma ve eksiltme teklifinde bulunmamakla beraber bu mevzudaki görüşümüzün bundan sonraki bütçelerin tanzim ve tesbitinde ve hattâ bu yılki bütçe tatbikatında nazara alınır amacı ile arz ediyoruz. Grupumuz bunda fayda mülâhaza etmektedir.

Kanaatimce, masraf bütçesi olan, T. B. M. M. bütçesi üzerinde lâyıkı veçhile durulduğu takdirde % 10 civarında bir tasarrufun yapılabileceği mümkün bulunmaktadır.

Meselâ : Cari harcamalarda hizmetlerin âzami tasarrufa riayetle görülmesi icabederken,

1. Telefon giderleri,
2. Bütçe formülüne uymıyan tahdidat masrafları,
3. 3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesi, şümulü dışında kalanlara verilen fazla çalışma ücretleri,
4. Taşıt masrafları,

Gibi mevzularda gerekli dikkat ve ihtimamın gösterilmemiş olduğu elimizdeki bütçe rakamlarının tetkikinden anlaşılmaktadır.

Telefon görüşmeleri :

Şehirler arası görüşmelerden mütevellit telefon masrafları Başkanlık Divanı dışında kalan grup ve diğer telefonlarla görüşenlerden tahsil edildiğine göre, Başkanlık Divanı mensuplarının telefon görüşmelerinde daha titiz davranmaları icabeder.

Her hangi bir kanuna istinadetmiyen ve bütçe formülüne uymıyan harcamalarda âmiri ita bu-

lunan Başkanlık Divanı mensuplarının daha hassas davranmaları şarttır.

Fazla mesai tesbit usulleriyle ücret üzerinde ehemmiyetle durmak suretiyle 2 nci munzam bir maaş olarak ödenmemesi icabeder.

237 sayılı Kanuna göre Başkanlık makamlarına tahsis edilen binek arabaları ile daire hizmetleri için kullanılacak bir arabadan başka alınmamak icabeder. Taşıt cetvelinin tetkikinde bu durumun yeter derecede olduğu gözükmektedir. 237 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde tarif edilen ve Bütçe Kanununa bağlı (T) cetvelinde gösterilen evsaf dışındaki taşıtların kullanılmaması gerekmektedir. Bu konuda titiz davranmasını Başkanlık Divanına hatırlatmak yerinde olur. Diğer bir konu da Meclis işletmesinin rasyonel bir hale getirilmesi ve Başkanlık Divanına kadar aksettirilen 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun hükümlerine aykırı usulsüz sarfiyatın bir an evvel önüne geçilmesi gerçek temennimizdir. Yatırım harcamaları konusunda yapılan tasarruflar yerinde olup geçen yıldan 85 623 lira noksanı ile kabul edilen sermaye teşkili, transfer harcamaları müspet mütalâa olarak göz önünde durmaktadır.

Muhterem arkadaşlar, bütçenin bölümleri arasındaki ödenekler üzerinde lâyıkı veçhile durup hizmetlere göre incelendiği takdirde yapılan tasarrufun, asgari bir misli daha tasarruf edilebileceğine kaani bulunmaktayız.

Ayrılan Senato ve Millet Meclisi bütçelerinin ileriki yıllarda bütçeye 5 - 10 milyon lira gibi bir külfet tahmil edecek temâyülde olmamasını dileriz.

Sayın milletvekili arkadaşlar; Türk Parlâmento Grupunun almış olduğu yolluk ve ödenekler, Yüce Meclisimizce malûmdur. Meclis bu grupun çalışmalarından bugüne kadar en ufak bir şekilde haberdar olmamıştır. Bu sene ayrılacak yolluğun Yüce Meclisin gözünden kaçmıyarak, bu mevzu üzerinde hassasiyetle durulmasını temenni ederiz.

Sayın arkadaşlarım, bir millet, inanç ve iman kudreti ile yaşar. Bundan yoksun olan bir milletin yaşamasına ihtimal verilemez. Büyük milletimizin ümit kaynağı olan Meclisimizde ayrı durumun önde gelmesi en büyük temennimizdir. Bu böyle olduğu, gibi milyonlarca liraya mal olan Meclis binasının ibadet yerinin durumu hepimizin gözü önündedir. Başkanlık Divanının buna da bir çare bulması ve Türk milletine yakışır bir şekilde olması hepimizin en büyük temennisidir.

C. K. M. P. Grupu olarak T. B. M. Meclisi bütçesinin Yüce milletimize hayır ve uğur getirmesini temenni eder hepinizi hürmetle selâmlarım. (C. K. M. P. sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Şahısları adına söz alan arkadaşlara sıra gelmiştir. İlk söz Sayın Hasan Tahsin Uzun arkadaşımızındır. Buyurun efendim.

HASAN TAHSİN UZUN (Kırklareli) — Sayın Başkan ve Millet Meclisinin sayın üyeleri :

Bugün Millet Meclisi bütçesi hakkında şahsi görüşlerimi arz edeceğim.

Umumi olarak 1964 yılı Meclis bütçesine geçmeden, evvel Atatürk ve arkadaşlarının çalışıp memleketi millî mücadelede elbirliği ile kurtardıkarı 23 Nisan 1920 de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisinde ne derece israfa karşı olduklarını, nasıl bir Meclisle çalıştıklarını kıymetli arkadaşlarıma hatırlatmakta fayda var zannederim.

O tarihte kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi böyle büyük bir binada çalışmamıştır. Küçük bir binada, mefruşat olarak da kırık dökük okul sıraları ve sandalyelerden ibaret olduğunu hatırlatmakla bugünkü Meclisimizin akıl kabul etmez israfının karşısında hayretimi ifadeden geri kalmıyacağım.

Kıymetli arkadaşlarım; Millet Meclisimizin bütçesini görüşürken iki önemli hususu zikretmekte fayda ümidetmekteyim. Bunlardan ilki Büyük Millet Meclisi binası içinde görülen lüks ve zaman zaman israfın artık göze batacak şekilde olduğu keyfiyetidir.

Arkadaşlarım, kalkınma halinde olan toplumumuzda vatandaşlarımıza kemerlerini sıkmalarını tavsiye ederken biz Parlâmentoda lüks ve israfa kaçarsak bunun dış etkileri her halde lehimizde olmıyacaktır.

İnsan ve toplum psikolojisindeki prensipler açıkça göstermektedir ki, tavsiye ettiği hususları şahsında denemiyen liderler toplumlarca kabul edilmemişlerdir. Bir taraftan Parlâmentoda pahalı ve rahat koltuklarda istirahat eden biz, sigara tablasının tanesini 250 liradan alan

bir Meclis, diğer taraftan yıllık kazancı yalnız ve yalnız (905) lirayı geçmiyen, en insanî ihtiyaçlardan mahrum ve ekseriyette olan köylü vatandaşlarıma vergi ödemenin faziletinden nasıl bahsedebiliriz?.

Sevgili arkadaşlarım ödenen; vergi yerine kullanılmaz ise onu ödemenin bir fazilet olduğundan bahsetmek de güçleşir.

Bugün dünya devletlerinin hiçbirinin parlâmentosunda bu kadar lükse gidilmemiştir. Gazetelerde okuduğuma göre Amerikan Cumhurbaşkanı bile Beyaz Sarayda masrafların kısılmasını ve fazla elektrik yakılmamasını istemiş. Halbuki bizim gibi geçinmekten âciz, sıkıntı içerisinde kıvranan bir milletin Parlâmentosu lüks içinde debdebe içinde bulunmaktadır. Hem de bu debdebe, bu lüks kimlerden sağlanıyor? Vatandaşlardan alınan vergilerle ve yabancılardan alınan borçlarla. Olmaz böyle şey arkadaşlar. Bu böyle gidemez. Biz ilk evvelâ tasarrufu, bulunduğumuz Mecliste yapmaz isek hiç kimseden tasarruf yapmasını isteyemeyiz. Buna hakkımız yoktur.

Büyük Millet Meclisi binasında ucuz, sade fakat kullanışlı eşyalar görmek, her halde milletçe katlanmamız gereken sıkıntılar karşısında uyumlu bir davranış olacaktır. Bunu Riyaset Makamından bilhassa rica ediyorum.

Bahsetmek istediğim ikinci husus şudur arkadaşlarım : Aşağı - yukarı bütün grup sözcüsü arkadaşlarımız bu hususu dile getirmişlerdir. Son günlerde Riyaset Divanının basın mensuplarına karşı tutumudur. Arkadaşlarım, biliyorsunuz Şubat ayından itibaren Parlâmento muhabirlerinin Meclis binasındaki çalışmaları kısıtlanmıştır. Riyaset Divanının bu tedbirini tasvibetmeme imkân yoktur. Parlâmento muhabirleri, görevleri icabı Meclis çalışmalarını umumi efkâra aktaracaklardır. Umumi efkâr yani halk bizi üyelerin Meclis çalışmalarını bütün teferruatı ile bilmek istemektedir. Bir seçmen olarak bu onların en tabiî haklarıdır. Binaenaleyh Riyaset Divanı bu kararı ile halka görgüye müstenit doğru bilgilerin aktarılmasını tahdidetmiş olmaktadır. Gizlilik hiçbir devirde fayda vermemiş, bilâkis yanlış bilgilerin kulaktan kulağa yayılmasına önayak olmuştur. Bu tedbirin alınmasına sebep Parlâmento üyelerinin kendi aralarında geçen bâzı olayların basına aksetmesini önlemek ise, bunun en iyi tedbiri muhabirlerin çalışmalarını kısıtlamak değildir. Önemli olan, bu müessif olayların meydana gelmemesidir. Yoksa basın tarafından yazılmış olması keyfiyeti değildir. Bu olaylar, kulis faaliyetleri ve her türlü Palâmento çalışmaları bu tedbire rağmen gazetelerimizde yer alacaktır. Fakat görülecektir ki, bu haberin kaynağı bizzat müşahede değil, tahmin etme gücü ve belki de muhayyile gücüne dayanacaktır. Böyle olunca tekzipler birbirini takibedecek, kısa bir zaman sonra Riyaset Divanı tarafından alınmış bu tedbir maksadına hizmet edemez niteliğini kazanacak ve büyük bir ihtimalle kaldırılacak veya uygulama hassasiyetini kaybedecektir.

Arkadaşlarım, bu ve buna mümasil tedbirler geçmişte alınmıştır. Fakat hiçbir faydası müşahade edilmediği gibi bir hayli zararlı sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Bu tedbir, görevini yapmak istiyen ve Anayasada özgürlüğü kabul edilen bir meslek mensubunun çalışmalarını güçleştiren bir tedbirdir ve mutlaka basın mensuplarının en iyi bilgi toplıyabilecekleri bir ortamı getirecek şekilde değiştirilmelidir. Basın mensupları çekinilecek, gizlenilecek kimseler olarak değil, mutlaka beraber çalıştacağımız bir meslek mensupları olarak görülmelidir alınacak bütün tedbirler kolaylık sağlıyacak mahiyette olmalıdır. Ayrıca bugünlerde tartışılması muhtemel reformlarla ilgili kanunların en iyi ve güvenilir şekilde objektif olarak halka aktarılması ve bu kanunarın uygulanmasında halkın işbirliğinin sağlanmasında basın mensuplarının yardımlarına bilhassa ihtiyacımız vardır. Bu önemli bir husustur. Riyaset Divanından bilhassa ve tekrar alınmış olan bu tedbirlerin Parlâmento muhabirleri lehine değiştirilmesini rica ederim.

Saygılarımla. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Süleyman Bilgen söz sırasını Sayın Sadrettin Çanga'ya vermiştir. Buyurunuz Sayın Sadrettin Çanga.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Sayın Başkanı, sayın arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Bütçesinin konuşulduğu şu sırada içimde ukde olarak bulunan bir mevzuu bu fırsattan istifade ederek Yüksek huzurlarınızda arz etmeyi bir vazife sayarım.

Meclis müzakerelerinin devam ettiği sıralarda - arkadaşlarım hatırlıyacaklardır - bir kısım arkadaşlarımız muayyen sebeplerle salonda ekseriyet olmadığı iddiasında bulunarak beş kişi ayağa kalkmakta ve bu suretle yoklama yapılmaktadır. Ancak bilhassa tetkik ettiğimiz zabıtlarda, beş üyenin ayağa kalkmasiyle yoklama yapılmaktadır, denmekte ve bu suretle yoklamaya geçilmektedir. Ancak İçtüzüğe ve Meclis teamüllerine göre Mecliste yapılan taleplerin şahısların zapta isimlerinin geçmesi suretiyle yürütülmesi iktiza eder. Bu sebeple bir kaç defa burada usul hakkında söz almak istemiştim. Fakat, Meclisin o günkü oturumlarında Başkanlık Divanının gösterdiği hassasiyet sebebiyle bana söz verilmemişti. Bütçe konuşmasını vesile telâkki ederek Sayın Başkanlık Divanından ricam, bundan böyle Mecliste ekseriyet yoktur diye beş üyenin ayağa kalkması suretiyle yoklama yapılırken bu beş üyenin isimlerinin tesbit edilerek zapta geçirilmesi usul ittihaz edilmelidir, kanaatindeyim. Esasen usul de budur.

İkincisi : Parlâmento muhabirlerinin çalışmaları hakkında düzenlenen yönetmeliğin üzerinde bıraktığı bir intiba, bütçe konuşmasını vesile addederek şahsi düşüncelerimi söylemek istiyorum. Meclis Başkanlık Divanlarının ortak olarak yeni düzenledikleri yönetmelikte Parlâmento muhabirlerinin bâzı kayıtlarla çalışmalarını tesbit ettikleri hepimizin malûmudur. Meclis Başkanlık Divanlarının yetkisi dâhilinde olan bu hususlara milletvekili olarak bizlerin elbetteki bir tesiri olamıyacaktır. Ancak, bilhassa basın camiasında, bugün Meclis Başkanı Cumhuriyet Halk Partilidir, Hükümet Cumhuriyet Halk Partilidir, dün mütemadiyen basının hürriyetleri mevzuunda parlâmentolarda mücadele eden Cumhuriyet Halk Partisinin, bugün parlâmento muhabirlerinin çalışmalarını Meclis içinde tahdidetmesi karşısında susmuş olmalarını garip karşılamaları, elbette ki, bütün temennilerimiz ve kendilerine inandırıcı gayretlerimize rağmen bize yükletilmek istenmiştir. Açıkça itiraf etmek lâzımgelir ki, C. H. P. Grupunda bu konu uzun müzakerelere vesile teşkil etmiş, C. H. P. Millet Meclisi Yönetim Kurulunda müzakerelere vesile teşkil etmiştir. Ve burada bir grup olarak Parlâmento muhabirlerinin çalışmalarında Meclis içindeki tahditlerin bir ölçüde genişletilmesi için grup yönetim kurulumuz Millet Meclisi Başkanlığına - her ne kadar bu konunun tesbiti, T. B. M. M. Başkanlık Divanlarının yetkisi içinde olmasına rağmen, bu karara saygı duymakla beraber - düşüncemiz, Parlâmento muhabirleri hakkında alınan bu kararın biraz daha genişletilmesi, gevşetilmesi hususunda toplanmış ve Başkanlık Divanlarına hiç olmazsa, her gazeteden birer kişiye eski yönetmelik hükümlerinin tatbik edilmesi yolunda bir temennide bulunulmuştu. Bu itibarla... (Olmaz, olmaz sesleri) Olmaz diye bir şey yok. Her şey karşılıklı müzakere ve anlaşmalarla mümkün olur. Bizim düşüncemiz; şahsi kanaatim ve benim için de bir üzüntü teşkil etmiştir. Bize yükletilmek istenen bu konuda, hiçolmazsa basın mensuplarına ciddî bir çalışma kolaylığı temini için Başkanlık Divanlarına bir temennide bulunmak olmuştur. Büyük Millet Meclisi Bütçesinin konuşulduğu sırada bu iki temennimin Sayın Meclis Başkanlık Divanlarınca dikkate alınması, elbetteki bizim en büyük ve samimi arzumuzdur. Halbuki burada eğer Sayın Alp Doğan Şen arkadaşımızın ikazı bizi tahrik etmiş olsa idi; denilebilirdi ki, bugüne kadar Cumhuriyet Halk Partisi basın hürriyeti hususunda bu kadar çarpışmıştır. Ama, bugün Cumhuriyet Halk Partisinden sayın bir üye Meclis Başkanıdır, Cumhuriyet Halk Partisinin Hükümeti iktidardadır, basın hürriyetlerini zorlaştıran, tahdideden bunlardır, cevabının karşısına çıkmak gerekirse, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanlarının aldığı karar bizi bir noktada şu sözü söylemeye sevkederdi; «Senato Başkanı da A. P. lidir Elbette ki bunları müşterek olarak halletmeleri iktiza eder,» denebilirdi. Fakat bunu söylemiyoruz. Hepimizin şahsi sohbetlerimizde üzerimize düşen, parlâmento muhabirlerinin çalışmalarını bir nebze kolaylaştırmaktır. Bu vesile ile bu düşüncelerimi söylediğim için kendimi huzur içinde addediyorum.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İhsan Kabadayı.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım, ben şahsan şuna inanmışımdır ki, bu memleket fakir olmakla beraber mevcut imkânları, mevcut kaynakları dert ve ihtiyaçlarının karşılığında ince hesaplarla Allah rızası için bihakkin sarf edilirse yetecektir. El açmaya lüzum kalmayacaktır. Dışarıda kapı kapı, devlet devlet gezmeye açılan ellerle alîl olmaya lüzum kalmayacaktır. Eğer borçlu kalıyorsak, bütçeler mütemadiyen şişkin gidiyorsa her sene yeni yeni vergilerle milletin karşısına çıkıyorsak, mevcut kaynakları ve imkânları bihakkin insaflı olarak, yerli yerince hesaplı olarak kullanmadığımızdan doğmaktadır. Bu benim şahsi kanaatim.

İktisatçı değilim, bu mevzuda otorite değilim, çokları belki gülebilir başka mâna verebilir, ama benim şahsi kanaatim.

Bu mevzuda fazla uzağa gitmeye lûzum yoktur. Nasıl ki, göz kâinatı görür, etrafı görür, ama, kendisini göremezse, müsaadenizle affedin, biz de bu bina içinde biraz etrafı gören, fakat kendisini göremiyen göz durumundayız. Şöyle ki, arkadaşımız bahsetti, benim içimi doyurmadı sizleri de tenvir edemedi millet de tam mânasiyle duyamadı. Basın da öyle zannederim ki tam duymadı, duyduysa da, en uzaktaki, ücra yerlerdeki vatandaşlar bilgi alsın diye, seçeceği insanların huyu suyu için anahtar olarak kullansın diye söylemeye çalışacağım.

Şu dosya elimde, bu dosyada Meclise alınan mobilyaların cinsi cibiliyeti, fiyatları yazılıdır. (gülüşmeler) Evet şüphesi olanlar aşağı indiğim zaman arzu edenler kot numalaraları ile beraber görebilirler. Ve evet, bu millet tarihi boyunca çok zengin de olmuş, Sokullu'nun, dediği gibi, hiç üzülmeyin yenisini yapar, «yelkenlerini şaldan yapar, iplerini ibrişimden yapar» diye zengin bir devir olmuş. Öyle bir zenginlik içinde yaparlar; fakat biz millet olarak, demin söylediğim gibi, kapı kapı yabancı devletlerin kapısını çalarken kılı kırk yararak dünyevi, uhrevi hesabın karşısında beytülmal anlayışı ve tıpkı Hazreti Ömerin yaptığı gibi, sarf etmemiz gerekirken, özür dilerim çok ağayani, hakanvari bir sarfiyat görmekteyim. (lâzım, lâzım sesleri)

BAŞKAN — Arkadaşlar, lûtfen yerinizden müdahale etmeyiniz.

İHSAN KABADAYI (Devamla) — Biz, bir köylü çocuğu olarak pek çoğu hasır üzerinde, bir kısmı keçe üzerinde, bir kısmı da ağa olarak halı üzerinde oturan bir milletiz. Böyle bir milletin üzerinden tıpkı - her zaman derim - yörük sırtında kurban keser gibi, bu mobilyanın alınmsını, içinde bulunduğumuz malî şartlar karşısında, kafam, hafsalam almıyor ve çatlıyacak hale geliyorum, özür dilerim. Misâl vereceğim; memur ve müstahdemlerin yemek yedikleri yemekhanedeki beher sandalyenin değeri, İsmail Hakkı Akdoğan arkadaşım noksan söylediler, 788 lira 98 kuruştur. Bu kuruşa aklım ermedi. O kadar kılı kırk yarıyor, o kadar hesaplı ve namusluca bir işmiş ki, 98 kuruşu da var. Bu, Altındağdaki 1, 1,5 odalık bir gecekondunun maliyetidir. Bir divanla iki koltuğun 21 bin liraya alındığını gördüm. En çok hayretime giden bu oldu. Bugün bu para ile Başkentte dahi iki odalı küçük bir daire 21 bin liraya alınmaktadır. Dışarıda gördüğümüz garip şekilde masalar var, ya rengârenk, alaca bulaca, bunun değeri de 1 450 lira (gürültüler) hani şeklinde şemailinde mobilya kılığı olsa, şu halimle ben evime dahi almam. (Gürültüler) Fakat bunlar bir sanat eseri imiş, 1 450 lira.. Şu yemekhanede yemek yediğimiz sandalyeler 770 lira... Çünkü bu memleket artık bir sorumsuzluk diyarı olmuş; kim ne yapmışsa yanına kâr kalmış. «Dur yapmıyacaksın artık.» lâfı lâfta kalmış. Maalesef böyle. («Bravo», sesleri alkışlar) Dışarıda üzerinde oturduğunuz çıkık kollu koltuklar var, sert ağaçtan yapılmış, yani bir garibin sermayesi sayılır, değeri 1 075 lira, kot numarasına göre biliyorum, hesabı böyle, (1 500 lira sesleri) düşününüz ki, millî gelir olarak 1 500 lira fert başına düşmiyen bir milletiz. Pek çok yerde köylünün fert başına yılda eline kuru para olarak 400 lira geçmiyen bir milletiz. Ve bu 1 075 liralık kolu çıkık koltuklar, tutulduğu zaman çıkıyor - Nasıl ödeniyor bilmiyorum. Ne bunların tümüne 4 milyon, 54 bin 208 lira ödenmiş. Koca Konya eyaletine - vilâyetine demiyorum, bâzı küçük vilâyetlerin beş misline bedel bir vilâyettir - ilkokulların yapılması için verilen paranın tutarı da dört milyondur. Arkadaşım galiba yanlış söyledi, sürçülisan oldu 40 milyon değil, dört milyon lira İsmail Hakkı Bey. O dahi mühimdir. 40 bin köyün yarısından fazlasında okul yoktur. Bugün Konya'ya ilkokul yapımı için ödenen para mik-

tarı 4 milyondur. Eğer sizler sıkı takibedip, kılı kırk yararcasına, makinalara koyup takibetmezseniz bu dört milyon lir üreyebilir, üreme istidadındadır. Ben söylemekle mükellifim.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat) — Mefruşat için ödenen para dört milyondur.

İHSAN KABADAYI (Devamla) — Bendeki rakam öyle, bey kardeşim.

İşin daha enteresan tarafını açıklıyacağım; şu dilekçeyi, mevcut mevzuu duyan çalışkan ve güvendiğim arkadaşım Sayın İlyas Kılıç riyasete vermiş.

Bu dilekçede... (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın İhsan Kabadayı; lûtfen bir müdahaleyi mucip olacak bir üslûp içinde konuşmayınız.

Sayın arkadaşlar, siz de lûtfen müdahale etmeyiniz.

İHSAN KABADAYI (Devamla) — Reis Bey öyle bir niyetim yok ama, sanatkâr kulunu Allah böyle yaratmış. (Gülüşmeler) Kastim de yoktur. Özür dilerim, kastim yok demek istiyorum.

Bu dilekçeyi verip tenvir edilmek ister. Bunu duyan mütaahhit, - o güne kadar bu binada, Mecliste çalışmaktadır - Meclis içinde ışık bedeli vermeden, elektrik bedeli vermeden, kira ödemeden Devlete sattığı mobilyaları burada yapmaktadır. Ta ki dilekçenin verildiğini duyunca, kaybolup gitmiştir. Eşyasını toplayıp nereye gittiyse gitmiş. Gittiği yeri bilmiyorum.

Şimdi, sayın alâkalılardan, gece rahat uyuyabilmem için, dârı dünyada, öbür âlemde de, bir hesap var, vicdan makinamda kendi hesabımı kendime verebilmek için soruyorum; bu mevzu ciddiyetle ele alınmış mıdır? (İnsan makina değildir, sesleri.) İnsan vicdanî makinedir, Gandhi öyle söylemiş... Mutfakta başlıyan tuvalette biten makina değildir insanoğlu... (Gülüşmeler) Alâkalılar hakkında kovuşturma açılmış mıdır? Bu mevzu hakkında ciddî bir tetkik yapmak arzusundayım. Mesele şu; bağlıyorum, sağ olun dinlediniz. «Kendi başını bağlıyamıyan gelinin başını bağlamaya kalkar» derler. Biz burada içinde bulunduğumuz binada, ciddî mevzuların dişini, başını bağlamazsak, bu çatının dışında, sathı vatanda dertli mevzuları, milleti kemiren, dönmiyen çarkın içinde azap çeken vatandaşların dert ve ıstıraplarını, hizmetlerini, isteklerini bağlıyamayız. Mâruzatım bundan ibarettir.

Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın İlyas Kılıç.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Muhterem arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 1964 yılı bütçesi üzerindeki tenkid ve temennilerimi arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Arkadaşlarımı hürmetle selâmlarım.

Meclisin itibarı meselesi üzerinde arkadaşlarımız konuştular. Arkadaşlar Meclisin itibarını Meclis içerisindeki insanların tutumu, karşılıklı münasebetleri ve biribirlerine karşı saygı ve sevgi esasına dayanan hususlar sağlar. Meclisin kürsüsünden ölçüsüz şekilde konuşan insanlar karşısında dinleyen herkesin aynı sabır ve tahammül içinde olmadıklarını hesaba katacak olursak, hâdiselere bizzat biz de sebebiyet vermekteyiz. Bu bakımdan Meclisin itibarı hususunda bütün arkadaşların Meclis kürsüsünden dikkatli, temkinli, bir milletvekiline yakışır şekilde konuşması sayesinde sağlanabileceği kanısındayım.

Arkadaşlar Millet Meclisine geçen sene içinde 47 bin 992 lira 99 kuruş yolluk verilmiştir. Bu yollukların sarfiyatı üzerindeki konuşmanın yanlış anlaşılmamasını bilhassa istirham edeceğim. Bu yolluklar burada harcandığı şekilde diğer Devlet dairelerinde de aynı şekilde harcanıyorsa bu yürekler acısıdır. Size şimdi bâzı misaller vereceğim: Arkadaşlar, şu elimde gördüğünüz şey, saraylara ait bir talimatnamedir. Bunu tetkik etmek maksadiyle İstanbul'a üç arkadaş vazifeli olarak gitmiş ve bunlar için de 29 gün kalmış, 1 601 lira ve yanındaki diğer iki arkadaş da 400 er lira almak suretiyle 10 sayfadan ibaret olan Talimatnameyi tetkik etmişler; fakat üzülerek söyliyeyim ki, neticede Başkanlık Divanına bir tek satırlık bir rapor tanzim ederek vermemişlerdir. Devlet parasını... («İsim, isim» sesleri.) İsim, Muslihittin Gürer ve yanında arkadaşları. Devlet parası karşılığında görülen hizmet sonunda bir rapor, bir bilgi vermek mecburiyetindeyiz. Bu, kanun icabıdır. Fakat yapılmamıştır. Bunu bir misal olarak söylüyorum. Her hangi bir arkadaşı yermek için söylemiyorum. Yollukların ne şekilde, ne yolda sarf edildiğini söylemek istiyorum. Sonra, Millet Meclisi Başkanı ve Senato Başkanına gelen arabaları gümrükten çekmek için yine bir milletvekili yani İdare Âmiri arka-

daşımız Şevki Güler ve yanında 2 şoför bir de memur vardır, İstanbul'a giderler. Bunlardan 15 gün Şevki Bey, 7 şer gün de yanındaki arkadaşlar kalır ve 1 500 liraya yakın da harcırah aldılar. Bu arabaları da gümrükten çekip geldiler. Arkadaşlar; bu arabaları gümrükten alabilmek için buradan her hangi bir arkadaşın gitmesine lüzum yoktu. Sadece şoförün gitmesi kâfiydi. Çünkü, bizim İstanbul'da saraylarda yüzlerce memurumuz var. Bunlardan bir tanesi bu işi görebilirdi. Bunu, Meclise tahsis edilmiş olan yolluğun ne kadar usulsüz bir şekilde harcandığının misali olarak veriyorum. Kimseyi yermiyorum.

Saraylarda tetkikat yapmak üzere vazifelendirilen arkadaşlar, 53 gün saraylarda tetkikat yapmışlar yani bütün yazı İstanbul'da geçirmişlerdir. Döndükleri zaman da, bu tetkikın neye istinadettiği ve nasıl bir tedbir alınması gerektiğine dair bir tek kelimelik bir rapor hazırlayıp Başkanlığa vermek ihtiyacını da duymamışlardır. İsimlerini söyliyeyim; Saraylarda inceleme yapmak üzere Muslihittin Gürer 53 gün, 2 696,72 lira; Şevki Güler, saraylarda tetkikat yapmak ve makam arabalarını çekmek için 34 gün, 1 553 lira Mekki Keskin saraylarda tetkikat yapmak, 2 663 lira. Ve nihayet gidiyor. Daha çok arkadaşlar; bu liste ve bu para bu gibi vazifelerle verilmiştir. Saraylarda tetkikat yapılabilir; ama hep de Haziranda mı yapılır? Ve bu kadar müddetle mi kalınır? Arkadaşlar, daha acısını söyliyeyim; Dolmabahçe Sarayında muahede salonunun yapılan restorasyonunu görmek üzere 12 tane insan yani Riyaset Divanının bütün üyeleri, Başkan hariç hepsi tetkika gitmişler ne yapıldığını görmüşler ve binlerce lira para almışlar, dönmüş gelmişler... Bu, harcırahların ne kadar usulsüz ve ne yolda sarf edildiğinin misalidir. En sonunda bâzı arkadaşlar, efendim, İstanbul'a gitmiş, ne için gitmiş? Esbabı mucibesi yoktur. Görülen lüzum üzerine. Zaten, Devlet idaresinde bir işin hesabını vermez duruma düştüğümüz zaman karşılaştığımız cevap «görülen lüzum üzerine» oluyor. Kim olursa olsun bu böyledir.

Binaenaleyh, bu paralar bu şekilde sarf edilmiş ve hiçbirinin sonu araştırılmamıştır. Bu hususların tetkiki için verdiğim dilekçelere de cevap alamadım ve yalnız bu rakamları aldım. Bir rapor falan da vermediler. Bu ayniyat talimatı burada tetkik edilebilirdi. Çünkü burada var. Ne lüzumu vardı. İstanbul'a gidip tetkik etmeye?.. Ama bunlar tetkik maksadiyle gidilmese bu para da sarfedilmez ve muayyen arkadaşlar da para alamazdı. Arkadaşlar bu Meclisin divanının verdiği bir karar vardır. Divan üyeleri, kâtipleri, idare âmirleri şehirlerarası konuşma yaptıkları takdirde parasını öderler. Resmî konuşmalar hariç. Resmî konuşmalar yalnız millî saraylar ile olur. Hal böyle iken idare âmirleri sekiz bin, kâtipler yani bizler, bin liralık şehirlerarası konuşma yapmışız. Buna mukabil beş kuruş para ödememişiz, bu parayı Meclis ödettirememiştir ve bu 9 bin lirayı, bu parayı bu millet ödemiştir. Bunun ödetilmesi için dilekçe ile yaptığımız müracaatte hiç kimse ödettirmek için tedbir almamış ve hiç kimse ödemek için de para vermemiş. Yalnız bir arkadaşımız ondört lira 52 kuruş kadar bir para ödemiştir. (Kim, kim, sesleri) Ferruh Bozbeyli. (Alkışlar) konuşanlar meydanda. Elimde listesi var. istiyen arkadaşlara verebilirim. Ezbere konuşmuyorum, vesikalarla konuşuyorum, vermemiştir ve vermek de istemiyor. Ama arkasını takibediyoruz. Herhalde birgün ödetiriz. Ama öbür taraftan dolambaçlı yollarla kimin konuştuğu belli olmıyan konuşmaların bedelinin santralde çalışan ve 3 kuruş alan memur veya memureden aynen kesilmek için bütün şiddetiyle alâkalılar tarafından çalışılmaktadır. Devlet bütçesinden keyfî şekilde konuşmaları ile harcıyan arkadaşların ödemeleri lâzımdır. Aksi halde bu milletin karşısına çıkıp da miting meydanlarında haysiyetten, şereften, namustan bahsedilemez. (Bravo sesleri, alkışlar)

Arkadaşlar; bu memlekette resmî arabaların kullanılma şeklini tâyin eden bir kanun vardır. Buna aslâ riayet edilmemektedir. Hattâ bu Meclis içinde dahi bu arabalar tamamen keyfî maksatları emrinde bulundurulmaktadır. Adeta hususi araba haline getirilmektedir. Ben Sayın Başkandan istirham ediyorum, hiçolmazsa bu arabalardan «resmî hizmette kullanılır» tâbirini kaldırsınlar. Bari kimin olduğu belli olmasın..

Arkadaşlarım, Meclis içerisinde memur izdihamı da vardır. Hiçbir memur bir kısmı müstes-

na, ihtisasiyle ilgili yerlerde çalışmamaktadırlar. Meclis içerisinde değeri milyonları bulan işletme tesisleri vardır. Bu tesislerin başında o işten anlıyan bir tane memur maalesef yoktur. Bu malzemeler eğer bugün çalışıyorsa yeni olduğu için, çalışmaktadır. Bir iki sene sonra meydana gelecek arızalar bütçeye koyacağımız paralar ile telâfi edemiyeceksiniz. Onun için hiçolmazsa bu işten anlıyan insanların bu işlerin başına getirilmesi lâzımdır. Bir elektrikçinin, bir su tesisatçısının, inşaatla uğraşan insanların odasına gittiğiniz zaman hiçbirinin işi ile ilgili ne bir pense var elinde, ne bir keser var elinde, ne bir şema var önünde. Tamamen kendi hallerine bırakılmışlar. Tâbiri âmiyanesi ile « Sina çöllerinde Veysel Karani» bir durumdadır. Hiçbir sorumlulukları da yoktur. Bir misal vereyim. Sizin iğnenizi yapan insanların elinde bir iğne yapma belgesi yoktur. Getirilmiş, doktorun odasına beş tane insan doldurulmuş. Elinde belgesi yok, lâborant olarak geçiniyor. Odasına uğramıyor. Gidersiniz, sabahtan akşama kadar gazete okurlar. Bu hususları tanzim edebilmek için Başkanlık Divanında aldığımız kararla vazife yaparken bize memurların şu veya bu partiye mensubolduklarına dair haklarında tahkikat yapıyorsunuz şeklinde maalesef arkadaşlarımız Bütçe Komisyonunda söz sarf etmişlerdir. Fakat biz almış olduğumuz vazifeyi yapabilmek için elimizden gelen kudreti kullanarak çalışmış ve gerekli raporumuzu ilgili makama tevdi etmiş ve vazifemizi tamamlamışızdır.

Meclis içinde memurların ihtisasları ile mütenasip yerlerde kullanılması, gelecek için bir teminat olmalıdır. Arkadaşlar; burada İdare Âmiri iki satırlık bir yazı yazmış, bir hademe memur olmuştur. Olmaz arkadaşlar böyle şey. Bu böyle devam ettikçe memurlar arasında huzursuzluğu gidermek mümkün değildir. Ya bunun bir talimatı vardır veya yoksa yapılır. Hademelikte memurluk için kabiliyet gösterenler yükselmek istiyenler heyet huzurunda imtihan olur ve bir statü değiştirmek suretiyle faydalı duruma getirilir. Bu yapılmamıştır. Keyfî şekilde şu memur olmuş, bu memur statüsüne geçmiştir. Kütüphanenin tanziminden bahseden arkadaşlarımdan soruyorum. Kütüphane içerisinde çalışanların çoğu bu Meclis içerisine hademe, odacı olarak girmişler fakat memur olmuşlardır. Hangi sebepten, hangi durumdan, hangi imtihandan, hangi denemeden geçerek buraya geldikleri belli değildir. Kendi tutumuna kalmıştır. Onun için arkadaşlar, Meclis içerisinde her şeyden evvel güzel bir tertip ve mühim tanzim tedbirleri almak suretiyle, her halü ef'aliyle Büyük Meclisin dışarıya örnek olma durumuna gelmesi lâzımdır. Bugün bu durumda değiliz.

Arkadaşlarım, Millet Meclisi ile Senatonun ayrılması keyfiyetine de dokunmak istiyorum. Millet Meclisi ile Senatonun ayrılmasına taraftarız. Ama, biz kemerleri sıkma devrinde, 5 kuruşun hesabını sorduğumuz bir devirde 5 kuruşu dikkatle sarf ettiğimiz bir devirde hiç lüzumu yokken Senatonun bina olarak ayrılması suretiyle Plânlama Teşkilâtının yerini aldıkları zaman size rakama istinaden söylüyorum ki; 500.000 liraya yakın bir külfet bütçeye yükleniyor. Bu da şöyle oluyor; Senato bugünkü Plânlama Teşkilâtının yerine gittiği takdirde Plânlama Teşkilâtı da Toprak Mahsulleri Ofisinin binasına gidecek. Toprak Mahsulleri Ofisi de Ulus'ta senelik 500.000 lira kirayla bir binaya taşınacak. Bakınız arkadaşlar; bu sadece bina. Birde Toprak Mahsulleri Ofisinin taşınma masraflarını hesaba alırsak yazık değilmi arkadaşlar. Ne lüzum var buna. Bütçesi ayrıldı, pekalâ idare ediyoruz. Binaenaleyh, evvelâ kendimizin tasarrufa riayet etmemiz lâzım. Bu sözlerim tamamen samimi bir hissiyatın ifadesidir. Kimseyi yermiyorum ve hiç kimse ile bir hesabım kitabım yoktur. Tamamen Millet Meclisi olarak ve Millet Meclisinin içindeki insanlar olarak, cemiyetin içinden seçilmiş insanlar olarak bu cemiyete örnek olmam lâzımgeldiği, sadedinde konuşuyorum. Binaenaleyh, sözlerim samimidir. Benim bu sözlerimi samimîyetime vermek suretiyle bağışlamanızı istirham eder, hepinizi saygı ile selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Kifayet önergesi gelmiştir.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Sataşma olmuştur, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sizin isminizden bahsedilmiştir. Fakat esasla ilgili olmıyan yanlış bir malûmat mı verilmiştir?.

ŞEVKİ GÜLER (Devamla) — Evet efendim, yanlış anlaşılmıştır.

BAŞKAN — Buyurun, ifade edin.

ŞEVKİ GÜLER (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım, 1 Kasım 1961 tarihinden, 1 Kasım 1962 tarihine kadar Yüce Meclisin İdareci Üyesi olarak vazife gördüm. Bütün Meclis personelinin ve içinizden birçok arkadaşımın şahidolduğuna inanıyorum; sabahın 9 undan gecenin 8 ine kadar vazife başında kalmış bir idareci üye idim.

Arkadaşım, İstanbul'a gittiğimden bahsettiler. İki şekilde bahsettiler; bir, arabanın çıkarılmasından, bir de talimatnameden zannediyorum.. Arabanın çıkarılması mevzuunda daha evvel iki memur gönderildi. Bu memurlar gümrük idaresinde müşkülât gördü. Elimizdeki tahsisat, hatırladığıma göre, iki araba için 54 küsur bin lira idi. Çıkarılan gümrük tarifesine göre gösterilen, ödenecek para 60 bin lira küsura çıktı. Sayın Başkanım da tensibi ile arabalar mevzuunu halletmek üzere üç gün için gittim. Ve o arada İstanbul'da bir Başkanlık Divanı toplantısı ve Yalova'daki saraylara ait bâzı mevzuları tetkik etmek için Yalova'ya gittim. Bunun haricinde her hangi ne şahsi, ne gezmek için, ne şu ve ne bu bakımdan gitmişliğim yoktur. Bu gidişlerim o zaman ve halen Meclis Reisi bulunan Sayın Fuad Sirmenin tensipleriyle olmuştur. Arkadaşım konuşmasında bir kasıt olmadığından bahsettiler. Öyle olmasını temenni ederim. Ama 1962 senesinde idareci üyelik yaptık. 1963 ün bütçesi geçti. 1964 bütçesinde bu hususların bahsedilmesiyle bu sözlerini kabili telif bulamadım.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Gürer.

MUSLİHİTTİN GÜRER (Sakarya) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım; Muhterem İlyas Kılıç Beyefendi bendenize bu mevzuu konuşmak fırsatını verdiği için hakikaten bahtiyarım.

1961 senesi 1962 dönemine geçerken Bütçe Komisyonunda olsun, Yüksek Meclisiniz huzurunda olsun, bu mevzu tekrar mevzuubahsolunmuş ve gereken cevaplar alınmıştı.

Muhterem arkadaşlarım, İlyas Beyefendi ne diyorlar? «Muslihittin Gürer idare âmiridir ve idare âmirliği zamanında İstanbul'a talimatnamç yapmaya ve dolayısiyle 6 milyon lira ifade eden sarayların onarım, ihale ve yapım işlerini denetlemeye gitmişler, dolayısiyle keyfî olarak gitmişlerdir. Dolayısiyle almış oldukları harcırahlar bu fakir milletin bağrından çıkmış olan dar bütçesi içinde keyfî bir harcırah alınmıştır» demek isterler.

Muhterem arkadaşlar, bu hususu lûtfen tesbit buyurunuz, Muslihittin Gürer hiçbir zaman şahsı namına ve keyfî olarak saraylara gidemez ve gitmemiştir. Muslihittin Gürer üç idare âmirinden birisidir. Bu üç idare âmiri arasında yapılan vazife taksimi sonunda bir kısmı İşletme Müdürlüğüne, bir kısmı lokantaya, bir kısmı da diğer dairelere bakarken bu meyanda, 6 milyon lira ifade eden, Yüksek Meclisin tasvibine sunulmuş olan bütçedeki sarayların yapımı ,onarımı, denetimi mevzuunda Başkanlık Divanı namına tavzif edilmiş olan ve o kısım işlerle meşgul olacak olan idareci üyedir.

Bu hususu tesbit ettikten sonra şunu arz etmek isterim ki, Muslihittin Gürer, keyfi üzerine saraylara yollanamaz. Her şeyden evvel Yüksek Meclisinizin büyük ekseriyetle sizlerin itimat ettiğiniz kurul olan Başkanlık Divanı ki, o Başkanlık Divanının teşekkül tarzı bütün partilerin kuvvet oranına göredir. İlyas Beyefendi bugün Başkanlık Divanında bulunduğu halde, Başkanlık Divanının vazifelerini bilmez tarzda hafiflikle konuşması karşısında sizleri temsil eden arkadaşların Başkanlık Divanında, hattâ müşterek Başkanlık Divanında üç âzaya, «siz saraylara gideceksiniz ve bu mevzuları tetkik edeceksiniz bizim namımıza,» demek suretiyle Başkanlık Divanı kararı neticesinde kendilerine bu vazife tahmil edilmek suretiyle Muslihittin Gürer gitmiştir. Şu hale göre, iki sene evvel mevzuubahisolmuş bir vakayı, âdeta bir harcırah suiistimali şeklinde göstermek istiyen bugünkü Başkanlık Divanı âzası arkadaşımı büyük bir acz içinde görmek hakikaten beni üzdü.

Muhterem arkadaşlarım, tasavvur buyurun: biz sakin sakin dinledik, eğer şayet Başkanlık Divanı hasbel kader bendeniz kardeşine itimat buyurdu ve dolayısiyle bu mevzua muhtelif partilerden teşekkül eden heyete meselâ o bugünkü Başkanvekillerinden Mekki Keskin Beyin başkanlığında, İdare Âmiri olarak da Muslihittin Gürer duhul ettiyse, istirham ediyorum, diğer arkadaşları zikretmeyip yalnız Muslihittin Gürer'den bahsedilmesi bendenize büyük bir hüsnüniyetle söylemiş bulunsalar dahi, bunun altında yatan bir mâna, acaba particilik ve bir arkadaşı karalamak gibi bir mâna ifade

etmiyor gibi mi geliyor? Bu böyle olduğuna göre; şu halde istirham ediyorum; herşeyden evvel bu kürsüden söylenilen lâflarda ve alınan kararlarda birbirimize bühtan içinde bulunurken asgari şartlarla vazifeleri müdrik insanların taşıdığı sıfatı o vazifeyi müdrik kimseleri ve bahusus bugünkü parlömanter demokratik rejimlerde hassasiyetini korumak, Parlâmento mensubunun haysiyetini korumak mevzularında hassas olduğumuz günlerde arkadaşların bu mevzulara işaret ederek ve bu mevzuları Başkanlık Divanı ve onun sayın Başkanına bühtanda bulunacak kadar; her olayın altında muhterem Başkan Fuad Sirmen Beyefendinin de imzası vardır; kurul namına bir bühtanda bulunmanın ne derece yerinde, ne derece yersiz olduğunu arz etmekle beraber ,bir hususa daha işaret etmek isterim. Acaba yedi sarayı ihtiva eden ve bugünkü Büyük Millet Meclisinin şahsına bağlanmış olan İstanbul Dolmabahçe Sarayı, Yıldız Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Lâle Sarayı hepsi buna dâhildir biliyorsunuz, bunlara tahsis buyurduğunuz 6 milyon liranın, beş kuruş, on kuruş değil, yüz bin lira değil, 6 milyon liranın denetimini yapmak, orada çalışan 500 kişinin, sizler için vazife gören memurları sizlerin temsil ettiğiniz Başkanlık Divanı olarak denetim ve teftiş etmek için acaba resmî kaynaktan alınmış olan bu harcırah fuzuli midir? Şu hale göre, bu hususun kanuni çerçevesi içinde olan bu hususun ve asla kendisini tayin etmemiş bir insanın huzuru içinde size hitabeden bir arkadaşın bu mevzuları bu şekilde getirirken, bir daha arkadaşların bu mevzularda daha titiz ve dikkatli bulunmasını istirham ederken, herhalde Yüksek Heyetinizi tenvir ettiğim kanaatine sahibolarak ve fuzuli olarak Yüksek Heyetinizi işgal ettiğim kanaatine vararak hepinizden özür diler, muhterem Heyetinizi hürmetle selâmlarım.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Muhterem Başkan, tavzih etmek istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, tavzih için bir sebep ve usûl kaidesi mevcut değildir.

İLYAS KILIÇ (Devamla) — Sataşma var. (Var var sesleri)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, yerinizden lûtfen ayrı ayrı «var var var» demek suretiyle Meclis çalışmalarını aksatmayınız. Tavzih için söz vermek gibi bir usûl kaidesi yoktur. Sataşma ile ilgili söz istenebilir.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Bir hususu tavzih için söz istiyorum.

BAŞKAN — Yani siz her halükârda konuşmak istiyorsunuz. Tavzih yoluna girmek mümkün değilse sataşma var mı demek istiyorsunuz. Lûtfen oturunuz. Şimdi kifayet önergeleri vardır. Kifayetten önce Başkanlık Divanından konuşacak olan bir üyeye söz veriyorum.

Buyurun Sayın Görentaş.

İDARECİ ÜYE MUSLİHİ GÖRENTAŞ (Van) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi üzerinde sayın grup sözcülerinin ve sayın milletvekillerinin aydınlatıcı tenkidlerine, sözlerine Riyaset Divanı adına cevaplarımı arz etmeye çalışacağım.

Muhterem arkadaşlar, 1964 malî yılı bütçesi 1963 malî yılı bütçesinden 827 243 lira eksiği ile 64 076 186 liradır. Eğer son olarak maaşlara yapılan zamlar da ilâve edilecek olursa 1963 yılı bütçesinden 3 milyon 830 bin 993 lira noksaniyle bütçe Yüksek Huzurunuza gelmiş bulunmaktadır. Bu rakamlardan da anlaşılacağı veçhile, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi tanzim edilirken âzami tasarrufa riayet edilmiştir.

Bütçe 231 sayılı Teşkilât Kanunu esaslarına istinaden Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi olarak birleşik bir bütçe halinde Bütçe Komisyonu huzuruna gitmiş bulunuyordu.

Bilâhara Cumhuriyet Senatosunda ve Karma Bütçe Komisyonunda Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Bütçeleri diye ayrı ayrı bütçeler halinde yüksek huzurunuza gelmiş bulunuyor.

Muhterem arkadaşlar, umumiyet itibariyle yapılan tenkidlerde daha fazla memur çokluğundan ve kadroların fazlalığından bahis edilmektedir. Halen memur olarak 217;(D) cetveli hizmetlileri:687, milli saraylarda (D) cetveli hizmetlileri 184 olmak üzere 871 (D) cetveli kadrosunda memurumuz vardır. Bunun içine 37 kişilik emniyet kadrosu da dahildir. Muhterem arkadaşların; bilhassa (D) cetvelindeki hizmetliler kadrosunun kabarık olması münasebetiyle mütemadiyen memur fazlalığından bahsedilmektedir. Halen Türkiye Büyük Millet Meclisinin işgalinde bulunan binanın iki adet büyük heyet salonu, iki aded büyük grup salonu, 15 aded komisyon ve

grup salonu, 180 adet oda, 22 adet vestiyer vesair hizmet yerleri mevcuttur. İkinci bodrum, birinci bodrum, zemin, birinci kat, ikinci katlardan ibaret olan binamızın içi ceman 58 bin metrekaredir. Bu saha hergün süpürülür, silinir, pas pas yapılır ve muayyen zamanlarda da cilalanır ve parlatılır. Böylece bir hademe hergün 300 metre kare sahanın temizliğini ve bundan sonra hizmetine terk edilmiş bulunan iki odanın hizmetini yapar. Bunun haricinde, binanın dışında olup devamlı temizletilen 4300 metre karelik kısımda zikredilen hizmetlere ilâveten temizlenmektedir. Meclis içinde fiilen hademelik yapan 156 tane personel vardır. Bunlar yukarıda zikredilen temizlik hizmetlerini hergün 7,30 9 arası haftalık büyük umumi temizliğide Cumartesi, pazar ve tatil günlerinde yaparlar. Ayrıca her gün 9 dan sonra iki odanın diğer hizmetlerini görürler. Bu bakımdan Meclis memurlarının çalışmadığı ve bâzı yerlerde tamamen boş oturdukları iddiaları pek yerinde olmasa gerekir.

Bir arkadaşımız lokandadaki duruma temas ettiler. Tabldotta kırıldığı bildirilen 7 bin küsur malzemenin hesabı :

Bu yedi bin küsur malzeme iki sene zarfında kırılan tabak, bardak, çatal, kaşık ve bıçaklardan terekkübetmektedir. Üyeler lokantasında, memur ve müstahdem tabldotlarında günde ortalama olarak 1 500 kişi yemek yemektedir. Bir kişi yemek esnasında en az dört tabak bir bardak, bir kaşık, bir çatal, bir bıçak kullanmaktadır ki, sekiz parça eder. Bir günde kullanılan parça sayısı ise 12 bine yakındır. Bunun yukarda kırılan miktara nisbetinin bulunması için iki yıllığını alıp ve yaz aylarını da hariç bırakırsak sekiz milyon parçadan yedi bin parçasının kırıldığı görülür ki, nisbet binde birden daha azdır. (Kaşık çatallar ne oluyor Muslihittin Bey, onlar da mı kırılıyor? sesleri)

Bunu da arz edeyim efendim. İki sene zarfında, arz ettiğim gibi günde 1 500 kişi yemek yemektedir. Bu iki sene zarfında kaybolan ve kırılan çatal sayısı 192 dir. İstirham ederim, evinizde, dört kişilik bir ailenin sofrasında dahi eğer nisbete vurulursa, tahmin ederim ki, bu nisbet çok daha düşük kalmaktadır.

Arkadaşlar bıçak kırılmaz, doğrudur. Bıçak kayıp olur, bıçak zayi olur. Merasimlerde Meclisin merasim salonundaki merasimler ve ziyafetler zarfında yani tabldotla Meclis binası arasında taşındığı zaman elbette ki, iki sene zarfında bu miktar zayi olur. Bu büyük yekûn değildir kanaatindeyim.

Muhterem arkadaşlarımı Meclisin sayın üyeleri kadar bu mevzuda hasas olan Riyaset Divanının da üye olarak basın muhabirleri mevzuu üzerinde de bir nebze durmak istiyorum. Basın muhabirlerine ait talimatname Meclislerin müşterek divan toplantısında fiilî durum, gerek basın yönünden, gerekse Yüksek Meclisin vekarı ile mütenasip bir intizamı bina içinde tesis etmek gayesiyle tetkikler yaptırılmak suretiyle tesbit ve kabul edilmiştir. Divanlar yaptırkları talimatın fiilî ihtiyaçlara cevap veremediği noktalarını da tekrar gözden geçirmeyi esas olarak kabul etmiş ve bir çok talimat vakit vakit gözden geçirilerek ihtiyaçlara uydurulmuştur. Bâzı partilerin de basın mensuplarına ait talimatı yeniden tetkik edilmesini istiyen tezkereleri, müşterek Başkanlık Divanının gündemindedir. Bundan başka basın muhabirlerinin hareket tarzlarını tanzim edecek bâzı hükümlerin İçtüzüğe ilâvesi hakkında Sayın Burhan Apaydın arkadaşımızın bir teklifi vardır. Bu teklif halen Anayasa Komisyonuna havale edilmiştir; Komisyonca tetkik olunmaktadır.

27 Mayıs 1960 tarihinde, 5509 sayılı Teşkilât Kanununa göre memur adedi 160 dır. 31 . 1 . 1961 tarihli 231 sayılı Kanunla bu aded 203 e yükseltilmiştir. 85 sayılı Kanun ile de iki aded sivil savunma uzmanı eklenmiştir. 27.12.1963 tarihli ve 360 sayılı Kanunla 12 aded kadronun daha ilâvesi ile 217 olmuştur. Meclis kadrosu halen budur. Kadro dışı memur alınması bahis mevzuu değildir.

Bir grup sözcüsü, Veli Başaran arkadaşım 1963 bütçesinde öteberi bölümünü yani alınan temizlik malzemesi tutarını 208 bin lira olarak bildirmektedir. 1963 bütçesinde öteberi, için 220 bin lira ödenek vardır. Bunun içinde alınan temizlik malzemesinin toplamı 208 bin değil 55 bin lira tutmaktadır.

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Bu çok değil mi?.

MÜSLİHİ GÖRENTAŞ (Devamla) — Ton değil, ifade edeyim. Bu binanın ihtiyacı içindir.

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Kaç ton Arap sabunu?.

MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Ton miktarını almadım. Levazım Müdürü burada ise miktarı verebilir.

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Tabiî, pislik sabunla gider.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin efendim.

MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Evet. Çünkü, yerler temizlendikten sonra elbette ki, sabunla silinmesi lâzımdır. 55 bin metre karelik bir saha için de herhalde bir iki kalıp sabun değil, birkaç kilo Arap sabununa ihtiyaç vardır.

BAŞKAN — Sayın Başaran, müdahale etmeyiniz. Sualiniz varsa konuşma bittikten sonra sorarsınız.

MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Mefruşat mevzuuna gelince; mefruşatın tutarının 30 milyon lira olduğu bildiriliyor. Mefruşat 7007 sayılı Kanun gereğince Bayındırlık Bakanlığı tarafından yaptırıldığından Meclis bütçesinden para ödenmemiştir. Katî tutarının oradan öğrenilmesinin daha uygun olduğu kanaatindeyiz. Bize verilen fiyat listesinde toplam dört milyon liradır.

Başkanlık Divanı üyelerinin telefon mevzularına da arzı cevap ediyorum. Gruplarca yapılan haricî telefon konuşmalarının parasının tahsili yapılmıştır. Başkanlık Divanınca Dolmabahçe Sarayı ile yapılan muhabere, resmî muhabere olarak kabul edildiği için İstanbul ile yapılan birçok telefon konuşmaları vardır. Dolmabahçe Sarayı haricinde de bâzı resmî konuşmalar olmuştur. Bunu tesbit için Levazım Müdürlüğünü vazifelendirmişizdir. Bu hususta yapılan konuşmalara ait dosya tanzim edilmiş, fakat İstanbul'la yapılan konuşmayı hangi üye arkadaş yapmıştır?. Bu hususta, yapılan konuşmaları, İdare Âmirleri, Başkanvekilleri ve Divan kâtipleri de değil, bazan milletvekilleri veyahut o vilâyet valileri geldikleri zaman bâzı resmî konuşmalar olarak yapmışlardır. Bunları tesbit etmek için Levazım Müdürlüğüne vazife verilmiştir. Levazım Müdürlüğü vasıtasiyle hangi şehirle ne miktar konuşma yapıldığı tesbit edilmiştir. Fakat bu konuşmaların hangi şahıslar tarafından yapıldığı tesbit edilmediği için para tahsili cihetine gidilememiştir.

3656 sayılı Kanunun 22 nci maddesi şümulü dışında fazla mesai verilmiş kimse yoktur. Verilenler yalnız Matbaa ve İşletme Müdürlüğü teknik personelidir. Meclisin çalışma durumu göz önündedir. Fazla mesai ücretleri bütün memur ve müstahdemler için saat tesbiti suretiyle verildiği takdirde bütçeye yükleyeceği külfet şimdikinin çok üstünde olur. Bunun için memur ve müstahdemlere birer maaşı geçmemek üzere ikramiye vermek suretiyle karşılanmaktadır. Bu cihet 5509 sayılı Kanunun 6 ncı maddesiyle hudutlandırılmıştır.

Muhterem arkadaşlarım; Kitaplık mevzuunda arkadaşlarımız bâzı temennilerde bulundu. Atatürk Kütüphanesinin kurulması kararlaştırılarak bir kısım kitapların mubayaasına başlanmıştır. Kitaplığımızın fihristinin yapılmasına çalışılmaktadır.. Teşkilât Kanunu çıktığı zaman ilâve olarak yeni uzman kadrosu ilâve edilmek suretiyle süratle tamamlanacaktır. Ayrıca Teşkilât Kanunu çıktığı zaman dış münasebetler bürosuna mütercim kadroları ilâve edilecektir. Bu suretle bunları da Yüksek Huzurlarınızda arz etmek isterim. İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın bu hususta zaten bir kanun teklifi vardır. Bunu da ayrıca arz ederim.

Muhterem arkadaşlarım, bir de muhakkak ki, Türk Parlâmentosu için çok üzücü olan, milletvekilleri dışından localardan kalkıp da milletvekillerinin hareketlerine müdahale etmek istiyen bir, iki arkadaş hakkındaki tahkikat da devam etmektedir. Halen neticelenmediği ve bu hususta bir arkadaşını Meclise getiren milletvekili ve senatörler de tesbit edilemediği için, şimdilik fazla bir malûmat arz edemiyeceğim.

İnşallah tahkikat tamamlandıktan sonra neticeyi ayrıca arz edeceğim. (Anlamadık sesleri, daha açık izah edin sesleri.) Efendim, Turhan Bilgin arkadaşım bilhassa temas ettiler, kendilerine Riyaset Divanı adına teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Hakikaten çok aydınlatıcı güzel bir konuşma yaparak bizi memnun etmişlerdir. Bu 28 . 1 . 1964 günü, takdir edersiniz Millet Meclisi koridorunda milletvekilleri arasında vukubulan hâdiseye Tamer Şekersoy ve diğer iki arkadaşı karışmışlardır. Ayrıca Adalet Partisi Grupundan da buna dair bir müracaat vâkı olmuştur. Bu hususta

Türkiye Büyük Millet Meclisi Emniyet Âmirliği vasıtasiyle tahkikat yapılmıştır. Gayet tabiîdir ki, bunlar bu sırada Meclis dışına çıktıkları için, burada kendilerinin ifadelerine müracaat edilememişti. Şimdi, halen bu mevzuda muhabere devam etmektedir. Ve tahkikatın neticesi gelmediği için şimdilik bundan fazla bir malûmat arz edemiyeceğimi beyan etmek istiyorum. C. H. P. si sıralarından (Kimler bunlar, isimleri var mı? sesleri.)

Şimdi efendim; bize bildirilen dört isim vardır. Fakat bunların içerisinden bir tanesi galiba o sırada İstanbul'da olduğu için zaten burada değilmiş; bu tesbit edilmiştir. Yalnız Tamer Şekersoy ismi var. Bu isim üzerinde daha fazla duruluyor. Zaten İdare Âmiri olarak, da bu arkadaşın şimdilik katî olarak Meclis binasına girmemesi için talimat verilmiştir.

Meclise alınan möbleler hakkında - Sayın İhsan Kabadayı arkadaşımız bilhassa bu mevzu üzerinde durdular - bu mevzu üzerinde Riyaset Divanı da hassasiyetle durmaktadır. Takdir edersiniz ki, bu möbleler tamamen Bayındırlık Bakanlığı tarafından ihale edilmiştir ve o Bakanlığın kontrolu altındadır. Yalnız bir hususu işaret etmek isterim. Biz bu müracaatler - Sayın İlyas Kılıç'ın da müracaati vardır - üzerine Bayındırlık Bakanlığı ile yaptığımız muhavereler neticesinde tabldot sandalyesi 788 lira 98 kuruş olarak gösterilmişti. Fakat son gelen 9 . 1 . 1964 tarih ve 426 saylı yazılarında memur lokantası için yaptırılmış olan iskemlelerin tesbit edilen bedeli 295 liradır, deniyor. Bunu da arz etmek isterim. (Pahalı sesleri, 150 liraya piyasada dolu sesleri) Diğer fiyatlar mevcut, fakat teker teker arz edersem kıymetli vakitlerinizi fazlaca almış olacağım, bu bakımdan buna da bu şekilde arzı cevap etmiş olayım.

Millî Saraylar mevzuunda, restorasyon için halen 8 saray mevcuttur, malûmunuz, Türkiye Büyük Millet Meclisine bağlı olarak 645 bin liralık bir tahsisat konmuştur. 1960 yılında 842 bin lira, 1961 yılında 2 milyon 300 bin lira, 1962 yılında 1 milyon 825 bin lira, 1963 yılında iki milyon 587 bin lira tahsisat konulmuştu. Bu restorasyon işi eskiden prim usuliyle yaptırılmaktaydı; şimdi halen sarayda bulunan bir yüksek mimar ve bunun yanına yardımcı olarak alınan iki yüksek mimar marifetiyle ve bunun nezareti altında emanet usuliyle yaptırılıyor. Ve randıman yüzde yüz bir nisbette artmıştır ve iş de daha iyi bir şekilde ikmal edilmektedir.

Millî saraylara vazife ile giden eski İdare Âmiri ve Başkanvekili arkadaşlarımız hakkındaki konuşmalara eski İdare Âmirleri arkadaşlarımızın şahısları adına yaptıkları konuşmadan sonra yalnız bir hususu Riyaset Divanı olarak arz etmek isterim. O zaman bir talimat tasarısı hazırlanmıştı. Fakat bilâhara Millî Sarayların Maarif Vekâletine devri hakkında bir kanun teklifi geldiği için bu kanun teklifi neticelenineeye kadar talimatnamenin Riyaset Divanınca hazırlanması geri bırakılmıştı. Bu Riyaset Divanı kararı ile olmuştur. Bunu da böylece arz etmek isterim.

Avrupa Konseyine gidenler hakkında da biraz arzı malûmat edeyim. Avrupa Konseyi Assamble ve komisyonlarına iştirak edenlerin yollukları için 1963 yılında 701 540 lira sarf edilmiştir.

NATO Memleketleri Parlâmentolar Birliği Assamble ve komisyonlarına iştirak edenler için 226 386 lira sarfedilmiştir.

Parlâmentolararası Birliği Türk Grupunun Birlik konferans ve komisyonlarına iştirak edenlerin de yollukları için 112 420,23 kuruş sarfedilmiştir.

Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grupunun Birlik, komisyon ve konferanslarına iştirak edenlerin yollukları için 71 550 lira, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin diğer memleketlere yapacağı ziyaret, tören, dostluk gibi temaslara katılacak olanların yollukları da 208 152 lira sarfedilmiştir.

Bir de kamp mevzuuna bir arkadaşımız temas etti. Bugün artık bütün İktisadi Devlet Teşekkülleri ve diğer Devlet müesseselerinde çalışan memurların dinlenmesi keyfiyeti; artık tıp âlemince de sıhhi bakımdan zaruri görülen kamp yapma usulü, Türkiye'de de ihdas edilmiş bulunmaktadır. Buna rağmen T. B. M. Meclisi memurları bugüne kadar bu kamplardan istifade edememekte idiler. Ancak geçen sene ve bir de ondan evvelki sene Yalova'da bulunan bâzı binalarımızın bilhassa bahçelerin-

Cede çadır kurmak suretiyle bu kamplardan istifade etmişlerdir. Genel Sekreterimizin 18 kişilik bir grupla orada bulundukları mevzuunda tahmin ediyorum ki kendilerine bu şekilde tam, sağlam, sıhhatli bir malûmat verilmemiştir. Talimatname hükümleri dairesinde sadece hemşiresi ve gayet tabiiki kendi çocukları bu kamptan istifade etmişlerdir.

İSMET KAPISIZ (Yozgat) — Bravo, vekâlet ücreti ne kadar?

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — Yok vekil değiliz, sadece vazifemizi ifa ediyoruz.

Meclis memurlarının başka yerlerde istihdamı mevzuu : Takdir edersiniz ki, 4539 sayılı Kanuna göre, diğer teşkilâtlarda olduğu gibi bâzı zaruret ve sebepler dolayısiyle bir memur başka bir yerde Riyaset Divanının emriyle istihdam edilmektedir.

İçtüzük halen ilgili komisyondadır. Gündeme alınmıştır, fakat bilâhara ilgili komisyon İçtüzük teklifini geri almış bulunmaktadır, hızla ikmaline devam edilmektedir.

Teşkilât Kanunu da halen Karma Bütçe Komisyonundadır, aynı süratle çıkarılması için takibedilmektedir.

Başkaca cevaplandırmadığım hususlar varsa, arzı cevap edeyim efendim. Şimdilik bu kadar arzı cevap etmiş olayım.

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — Reis Bey, bir sual sorabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Başaran.

VELİ BAŞARAN (Afyon Karahisar) — 28 . 1 . 1963 tarihinde Meclis koridorlarında çıkan kavgada olaya adı geçenlerden dört isim zikrettiniz. Bunların içerisinde Mecliste çalışan müstahdem veya memurlar var mıdır? Varsa Riyaset ne gibi bir tahkikat yapmıştır. Bunun açıklanmasını rica ediyorum.

MÜSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Hayır efendim, bunların içerisinde Mecliste çalışan memur yoktur. Bunların isimleri burada varsa isim olarak sizlere bildireceğim. Tamer Şekersoy, Fikret Ekinci, Hâmit Toprak, Metin Kumbasar, isimli talebelerdir bunlar hariçten gelmişlerdir.

VELİ BAŞARAN (Devamla) — Ne sıfatla girmişlerdir? Her zaman devamlı olarak buraya devam ettikleri bir hakikattir.

MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Bunların Meclise girişleri şöyle olmuştur; 1 Şubat 1964 tarihine kadar bâzı arkadaşlarımızın da tenkid ettiği talimatname tatbik edilinceye kadar, sayın milletvekili ve senatör arkadaşlarımız bâzı arkadaşları koluna takarak Meclise sokmakta idiler. Fakat maalesef bunu da idare âmiri olarak arz etmek mecburiyetindeyim; hakikaten bu hususta bilhassa vazifeli olan memurlarımız çok büyük sıkıntı çekmektedirler. Bâzı milletvekili arkadaşlarımıza talimat hükümlerini hatırlatmak istedikleri anda dahi hakarete mâruz kalıyorlar. Bunun için bilhassa sayın arkadaşlarımın da bu hususta bize yardımcı olmalarını istirham edeceğim. Onun için o şekilde geldikleri için kimin getirdiği tesbit edilememiştir.

BAŞKAN — Konuşmalarınız bitti mi efendim?

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — Bitti efendim.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Sual soracağım.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, Sayın Kılıç sual soracaklar.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Efendim, telefon paralarının toplanıldığı bildirilmektedir. 69 numaralı telefon Van'la konuşmuş olup 156 lira 40 kuruşluk bir borç tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Van'la kim konuşmuştur, konuşan tesbit edilmiş midir?

MÜHLİS GÖRENTAŞ (Devmala) — Van Mebusu ve İdare Âmiri olarak bir ben varım, ben de böyle bir konuşma yapmadım.

BAŞKAN — Bir sual daha var. Buyurunuz Sayın Abdurrahman Güler.

ABDURRAHMAN GÜLER (Çorum) — 1963 yılı içerisinde Meclis Riyaset Divanından ve idare âmirlerinden İstanbul'a millî sarayları tetkik için gidenler var mı? Gidenler varsa, isimleri nelerdir? Aldıkları paralar ne kadardır?

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — Efendim, 1963 yılında millî saraylara giden idare âmirleri tabiî ki, vardır. Çünkü millî sarayların kontrolü ve her şeyi tamamen idare âmirlerine aittir. Ve bu usuldendir. Yalnız ne miktar harcırah aldıklarını şimdi buradan beyan etmeme imkân yoktur. Müsaade ederseniz istiyeyim.

İLYAS KILIÇ (Samsun) — İsimleri, kimlerdir.

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — İsimleri; üç idare âmiri vardır. Meselâ iki devrelik idare âmiriyim. Harcırahlı olarak iki defa millî saraylara gitmişim, teftiş etmeye. Harcirahsız olarak 14 defa gitmiştim. Halen Millet Meclisinden 12 defalık alacağım vardır.

MEHMET ALİ AYTAŞ (İzmir) — Affedersiniz, bir vazifedir, elbette harcırah almanız icabeder.

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — Almadık biz; fahrî olarak yaptık.

BAŞKAN — Efendim, lûtfen karşılıklı konuşmayalım. Sayın Aytaş, lûtfen oturunuz. Sualiniz varsa ayrıca sorarsınız.

MUHLİS GÖRENTAŞ (Devamla) — Tatmin oldunuz mu efendim? (Orta sıralardan tamam tamam sesleri)

BAŞKAN — Sualiniz mi var?

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Sual efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Efendim, 5509 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Teşkilât Kanunu gereğince mûtadolan saatler dışında fazla çalışmak mecburiyetinde olan memurlara ikramiye verilmesi gerekir. Bu ikramiyeler verilirken suiistimal teşkil eden, İdare Âmiri olarak tesbit ettiğiniz hususlar var mıdır?. Tasrih etmek için de sualimi şöyle tevcih ediyorum : Müşahedemiz odur ki, Kanunlar Dairesi Teşkilâtı ve Zabıtlar Dairesi Teşkilâtı gecenin geç vaktine kadar çalışırlar. İstihbaratım odur ki, bu çalışanlara fazla mesai tahakkuk ettirilmedigi halde, Zat İşlerinde fazla mesai muntazaman tahakkuk ettirilmiştir. Buna benzer gayritabiîlikler gördünüz mü?..

Mecliste; beşi iki, beşi beş, beşi üç, beşi sekiz, beşi on geçe gibi, son derece beş rakamına, 17 rakamına yakın limitler içinde mesai sarf eden memurların cetveller yapıp, fazla mesai ücreti aldıklarını tesbit ettiniz mi?....

İDARE ÂMİRİ MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Arzı cevap edeyim, efendim. Fazla mesai cetveli yalnız Matbaa ve İşletme Müdürlüğü için yapılmaktadır. Diğer memurlar için zaten senede bir maaş nisbetinde fazla mesai karşılığı ikramiye olarak verdiğimizin dışında her hangi bir memura fazla mesai ücreti ödemiş değiliz. Yalnız İşletme ve Matbaa; takdir edersiniz ki İşletme bilhassa kışın (P) Santrali 24 saat mütemadiyen çalışmak durumunda, zorundadır. Aksi halde duvarlar ısınmıyor. Bu bakımdan, kadromuz da halen buna müsait değildir. En aşağı üç defa nöbet değiştirmektedirler. Bunun için kendilerine fazla mesai ücreti verilir. Ve yalnız kış aylarında, yani yazın verilmiyor. Bütçe müzakerelerinde, bütçe devam ettiği müddetçe günde 24 saat, bazan sabaha kadar matbaadaki arkadaşlarımız çalışmaktadır, münavebe ile. Bunun dışında memurlara yalnız senede bir maaş nisbetinde fazla mesai karşılığı ikramiye olarak Riyaset Divanının takdiri ile ödeniyor. Bunun dışında başka bir şey yok.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Devamla) — Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu tarafından tesbit edilen rapora göre, bu suretle 17,00 rakamı civarında fazla mesai aldıkları iddiası vârit midir?.

MUSLİH GÖRENTAŞ (Devamla) — Bu şundan ileri geliyor. 17,00 Meclisin mesaisinin bitim saatidir. Bu saatlerde tabiî Meclis memurlarından bâzıları elbetteki bu saatlerde mesaileri bittiği için vazifelerinden gidiyorlar. Bunun dışında saat 18,00 - 19,00 - 20,00 de giden birçok memurlar vardır. Bu hususta katî şey yoktur. Bu saatlerde giden memurlara fazla mesai ödenmiş değildir.

Huzurunuzdan hürmetle ayrılırım efendim.

BAŞKAN — Sayın Komisyon Sözcüsü.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Değerli arkadaşlarım, Millet Meclisi bütçesinin ahdî münasebet yollukları başlığiyle başlıyan kısma mütedair Karma Bütçe Encümeninin tasarrufları hakkında burada konuşan grup sözcüsü arkadaşlarım ve şahısları adına konuşan arkadaşlarım, tenkidkâr ve takdirkâr sözler, beyanlar lûtfettiler. Bunun için, birkaç dakika aydınlatıcı bilgi vermek için huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Arkadaşlarım, bu millet kürsüsünden sık sık bütün millete ve Devlet hizmetlerine nasihatler göndeririz; fedakârlık, feragat, vazife, hissî nasihatleri göndeririz. Ve bunların tasarruf kurallarına, iktisat kurullarına riayet etmelerini kendilerinden isteriz.

Biz bu nasihat kelimelerinin, telkin veya tavsiyelerin ifade ettiği mânaları Büyük Meclis olarak kendi hayatımızda, kendi tatbikatımızda ve kendi tabiatımızda uygulamazsak bize kimse inanmaz arkadaşlarım. «Onlar ki, verirler dünyaya lâf ile nizamat, bin türlü teseyyüp bulunur hanelerinde» manzarasını arz etmeye bilhassa dikkat etmeye mecburuz. Arkadaşlarım, bu konuda birtakım süslü sözler söylemek, Avrupa seyahati heveslilerini, memleketin, milletin ve Devletin âli menfaatlerinin perdesi arkasına atmak ve gizlemek mümkün ve kolaydır. Biz Avrupa seyahatleri imkânını asgari noktaya getirmiş bulunuyoruz. Bundan Devletin ve milletin büyük menfaatlerinin haleldar olacağını söyliyenler çıkacaktır. Size niyabeten bu konuyu tetkik etmiş olan Karma Bütçe Encümeni adına konuşuyorum, inanınız; Devletin ve milletin büyük menfaatleri bu tasarruflardan kıl kadar, kıl payı kadar haleldar olmıyacaktır. (Alkışlar) Ancak bâzı özel menfaatler haleldar olabilir, bu da bizi ilgilendirmez. (Alkışlar)

Arkadaşlarım, Encümen dış seyahatleri iptal etmemiştir. Encümen, ahdî münasebetlerden doğan seyahat imkânlarını mahfuz tutmuştur. Bunun dışında hiçbir menfaat getirmiyen, hiçbir fayda getirmeyen, aksine arkasından bir sürü dedikodu sürükliyen ve Yüksek Meclisin itibarına halel getiren ve herşeyden evvel bu seyahatlara katılan arkadaşların itibarına halel getiren bir konunun, bir dedikodu konusunun kaynağını kurutmak için bu tasarrufu yapmış bulunuyoruz.

Arkadaşlarım,

Devlet ve milletin yüksek menfaatleri icabettirirse ne olacak? Buna hiç endişe olmasın. Size niyabeten vazife gören Karma Bütçe Komisyonu, önüne, bu nitelikte bu karakterde bir hizmet geldiği zaman 10 dakika içinde her meseleyi halletmeye muktedirdir. Nitekim daha bir ay içinde bu vasfı ve karakteri taşıyan dış münasebetlerimiz bakımından önem ifade eden bir konuyu, 10 milyonluk bir tahsisatı 10 dakika içinde halletmiştir. O bakımdan dış münasebetlerimizin ve büyük millî menfaatlerimizin icabettirdiği inkişaflar için de Karma Bütçe Encümeniniz lâzımgelen ödeneği her taraftan keserek ve kısarak temine muktedirdir ve temin edecek istidatta ve istikamettedir. Bundan emin olmanızı bilhassa istirham ederim.

Arkadaşlarım; son söz olarak şunu söylüyorum: Fukara bir millet olmanın kaderini evvelâ kendi nefsimizde ve kendi hayatımızda, yaşamazsak ve burada söylediğimiz sözler dudaktan değil de, kalbten gelmenin hararetini taşımazsa bu Meclis hepimizin arzu ettiğimiz yüksek bir itibar ve kudret müessesesi olma karakterini kazanmada güçlük çekecektir. Biz bu tedbirleri evvelâ kendi nefsimizde, kendi hayatımızda tatbik edeceğiz. Dış seyahat imkânlarını asgari noktaya getireceğiz. Birtakım heveslilerin vasıtası haline gelmiyeceğiz. Hem Yüksek Meclisin itibarını yükseltmek, hem de birtakım istemeden bâzı arkadaşlarımızın vazife hissi ve aşkıyle göstermiş oldukları tahallûku başka istikamette ve mânada değerlendirmelerin ve mânalandırmaların önüne geçmiş olacağız. Kastımız budur, hepinizi hürmetle selâmlarım ve bizim getirdiğimiz şekilde ve ölçü içinde kabul edilmesini Komisyonunuz adına rica ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın sözcü, Riyaset Divanına, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesiyle ilgili olarak verilmiş olan önergeler Komisyonunuza havale edilmiştir. Bu önergelerle ilgili her hangi bir hususu ifade etmek istiyorsanız, bunu da lûtfen söyleyiniz. Önergelerin hepsi okunacaktır efendim.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (Devamla) — Lûtfedip malûmatımıza sunduğunuz önergeler çeşitlidir.

BAŞKAN — Efendim, bunların her hangi birisi hakkında lüzum görülüyorsa, Çünkü, önergelerin okunması sırasında söz verilmiyecektir. Anayasanın 94 ncü maddesine göre.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım, yalnızca katılıp katılmadığımızı ifade edeceğiz.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Efendim, bir soru sorabilir miyim?

BAŞKAN — Buyurun efendim.

AHMET ÇAKMAK (Bolu) — Bu dış seyahat yolluklarında tasarruf zihniyeti acaba Devlet ve katma bütçeli daireler personelili için de, yani dairelerde de tatbik mevkii bul-

muş mudur? Onlarda da tatbik edilmiş midir? Öğrendiğime göre 180 milyonluk bunların dış seyahat yollukları vardı. Bütçe ve Plân Komisyonu, bu titizliği orada da göstermiş midir?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, bu çok umumi bir sualdir. Şunu arz etmek isterim : Bütçe Karma Encümeniniz yalnız kendisine mütedair, mütaallik olan bir konuda değil, önünden geçmiş ve müzakereye sunulmuş olan her konuda bu hassasiyeti ve dikkati âzami ölçüde göstermiştir. Bir misal arz etmek isterim. Avrupa seyahatleri şimdiye kadar Förstklâs dedikleri tarifeden yapılmakta idi. Karma Bütçe Encümeni bunu turist klâsa indirmiştir. Ve bunu bütün Devlet hayatını kapsıyan bir şümul ifade edecek şekilde tedvin etmiştir. Bu misalleri çoğaltmak mümkündür. Ama her bütçe geldiğinde arkadaşlarım detaylara inerek malûmat arz etmemi emrederlerse takdim etmek mümkündür.

BAŞKAN — Son söz olarak Sayın Halûk Nur Bâki'ye söz veriyorum. Buyurun, efendim.

HALÛK NUR BÂKİ (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlarım, Büyük Millet Meclisi bütçesini tenkid eden sözcü arkadaşların söyledikleri çok acı gerçekler, gecenin bu saatinde de olsa millet adına, bu fakir millet adına hepinizi ciddî surette mustarip etmiştir. Vakıa biraz da mübalâğa edilmiş sözler söylenmiş, arkadaşlarımıza bâzı sözler yok yere izafe edilmişir. Fakat bir tek hakikat vardır ki, T. B. M. M. içerisinde en çok temizlik bulunması icabeden bir müessesedir. Bu müessesenin bünyesinde hiç değilse dedikodu çapında da olsa birtakım sakıncalı durumlar hâsıl olmuştur. Bu bir gerçektir. Ve bu gerçek, maalesef çok acıdır. Bunu söylerken bir noktayı tebarüz ettirmek isterim. Her partinin üyesi tarafından haysiyetli ve namuslu oluşu üzerinde ittifaka varılan bir Başkanımızın bulunduğu Başkanlık Divanının ve Parlâmentonun içindeki bu acı durumun nedenlerini ben şurada buluyorum. Biz galiba bâzı mevzuları değeri kadar bizzat kendimiz takibetmiyoruz ve ciddiyetle üzerine eğilmiyoruz. Meselâ şu Parlâmentonun içinde mefruşatın çok fahiş olduğunu, hattâ bir mefruşat müzesi haline geldiğini bildiğimiz halde yalnız dedikodusunu yapıyoruz ve dedikodusundan sonra nereye bağlanır bunu tesbit ve takibedemiyoruz. Bunu söylemekteki kasdım şudur : Büyük Millet Meclisinin fonksiyonu bugün tenkidettiğimiz konular munhasıran Başkanlık Divanının sırtına yükletilmiş, munhasıran İdare Âmirlerinin takibine bırakılmış olunmamak lâzımgelir. Hepimizin takibetmesi ,elbirliği ile hâdiseleri ortaya daha güzel çıkaracak daha örnek olacak bir şekil bulmamız gerekir. Şimdi, meselâ bir sandalye alınmış, pahalı alınmış, 40 milyon liraya alınmış; fazla harcanmış. Adam, Bayındırlık Bakanlığı harcamış bunu» demek gibi gülünç bir noktadayız. «Eğer bir şey alınmaz ise bu para maliyeye kalacak, binaenaleyh bunu alalım» diyen gülünç zihniyetin yanında ki, bu gülünç hal mevcuttur, şimdi gecenin bu geç vaktinde sabırsızlığınıza rağmen şu son sözü almamın sebebi şudur. Bu noktalar burada tesbit edilmiştir. Buradaki arkadaşlar bu noktaların takipcisi olmalı. Burada yalnız söylenmek, zabıtlara geçmekle kalmamalı. Bundan kısa bir süre sonra Başkanlık Divanı yine hepimizin takibi ile neticeyi bize haber vermeli. Şu, şu noktalara temas ettiniz. Şunlar doğrudur, bunlar yanlıştır» desinler. Her ne şekilde olursa olsun, Meclis mefruşatında iki noktanın üzerinde durmak lâzımgelir. 1 - lüzumundan fazladır, sayı itibariyle, fiyat itibariyle; 2 - fahiş ve suiistimal olduğu dedikodusu. Yani değerinin çok üstünde alındığı dedikodusu üzerinde de. Nerede ise bulunarak bunların suçlusu, sorumlusu kimse bu fakir millet adına duyurulmalıdır. Arkadaşlarım, yani beş kuruşluk vergi meselesinde bu kadar hassasiyet gösteriyoruz da harcanışını hafife alıyoruz. Bunda samimiyet olmaz o zaman. Asıl, işin harcanışına bakmalıdır. Birkaç nokta daha var buradan hemen söyliyeceğim ve Başkanlık Divanından âcil bir cevap da istemiyorum ama bunların üzerinde durulsun ve bu noktalar aydınlansın...

Bir kumaş suiistimali dedikodusu var. Eğer bir kumaş suiistimali varsa bunun bir an evvel üzerine el konup, Parlâmento üyeleri bundan haberdar edilmelidir. Bunun kadar çirkin ve nahoş bir şey olamaz. (Kim yapmış sesleri.) Bil-

sem zaten dâvacı olur hesap sorarım. Fakat kumaş suiistimali üzerine kumaş satışı durdurulmuştur. Bunu bilen arkadaşlarımız var.

Hizmet arabaları uygunsuz şekilde kullanılıp seçim bölgelerine maalesef götürülmekte imiş, götürülmüş. Bunun üzerinde Başkanlık Divanı dursun. İdare âmirlerinden 1961 - 1962 devresinde usulüne uydurup Almanya'ya gidenler olmuş. Hangi arkadaş olduğunu - samimî olarak - bilmiyorum. Nasıl olmuş? Bunun da üzerinde durulsun.

Şimdi arkadaşlar, bence hiç basit olmıyan bu noktaları hatırlattım. Sözlerime son verirken iki önemli noktayı zikretmek isterim. Birincisi : Parlâmentonun haysiyetinin korunması konusundaki müşterek yönümüz hepimiz ihtilâlden çıkmış bir milletin Parlâmentosu olarak, elbetteki güç şartlar altında haysiyet ve itibarımızı derleyip toplamaya muhtaç bir havaya girdik. Bu havanın içinde herkes ayrı açıdan düşüncelerle bu yıpranmayı her an müşahade ettiği halde herkes daha yıkıcı yöne götürmekten çekinmedi. Parlâmentonun haysiyetinin rahat ve elle tutulur bir şekilde teşekkül etmesi, benim anladığım mânada şu şekilde mümkündür : Birincisi, Parlâmentonun Atatürk ilkelerine sahiboluşunda ve bu tesanüdünü her an en zinde, en canlı şekilde göstermesinden ufak bir hataya düşmemeliyiz.

İkincisi; Anayasanın bir numaralı takipçisi, hürmetçisi bu Parlâmentonun üyeleri olmalıdır. Bir parlâmentonun üyeleri Anayasaya karşı lâübali olursa lâfla yemin ettiği bir Anayasa sahte, içinden gelmiyen bir bağlılık havası içinde bulunursa bu Parlâmentonun haysiyetini gökten gelen bir mektupla göndermezler. Bu mânada bir insan Parlâmento haysiyetine sahibolmak dâvacısı değildir. Hepinizi hürmetlerimle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Verilmiş kifayet önergeleri vardır, okutuyorum.

Başkanlığa

Millet Meclisi bütçesi hakkındaki müzakerelerin kifayetini, arz ve teklif ederim.

Kastamonu
Sabri Keskin

İDARECİ ÜYE MÜSLİH GÖRENTAŞ (Van) — Sorulan hususlara cevap vermek istiyorum.

BAŞKAN — Efendim, kifayet önergesi gelmiştir, aleyhinde söz istiyen var. Meclis hakemdir, önerge reddedilir, size de konuşma imkânı verilir.

İDARECİ ÜYE MÜSLİH GÖRENTAŞ (Van) — Şüpheli bir noktayı izale etmek istiyorum.

BAŞKAN — Usul bakımından mümkün değildir.

Başkanlığa

Meclis bütçesi üzerinde vâkı müzakerelerin kifayetini arz ve teklif ederim.

Mardin
Talât Oğuz

BAŞKAN — Verilmiş olan kifayet önergeleri aleyhinde Sayın Kâzım Arar söz istemiştir.

Buyurun Sayın Arar.

KÂZIM ARAR (Çankırı) — Muhterem arkadaşlarım, Millet Meclisi müzakeratında, bugünkü müzakerata benziyen bir örnek daha tasavvur edilemez. Büyük Meclis, hem de kendi bütçesi üzerinde, parti farkı gözetmeden her noktada birlik ve beraberlik içinde içerde ve dışarda dedikodu halini alan iyilik ve kötülükleri bu derece tam bir titizlik ve hassasiyet ve samimiyetle dile getirdiği vâkı değildir. Bütün bunlara rağmen, her noktada beraber olduğumuz bu mevzuda, henüz kifayetin yeterli olduğu kanaatinde değilim. Yani yeni mevzular ortaya çıkmakta ve İdare Âmirleri, Meclis Divanı adına konuşan İdare Âmiri arkadaşımız dahi kifayet önergesi yüzünden konuşamıyacak hale gelmektedir. Birçok hâdiselerin, kısmen mubalâgalı ve kısmen simaa müstenit, duyuya müstenit olarak şişirilmiş olmaları ihtimaline binaen bâzı arkadaşlarımızın da zan ve şüphe altında kalmamalarını teminen, kifayet önergesinin reddini ve kısa bir süre, - her ne kadar gecikmiştir, sabırlarınız kalmamıştır ama - adları geçen arkadaşlarımızın savunmalarına imkân verilmesi ve alâkalı makamlarca da hâkikatlerin ortaya konulmasını teminen önergenin reddini rica ederim. Hürmetlerimle...

BAŞKAN — Kifayet önergesini oylarınıza sunuyorum, Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat) — Bir hususu öğrenmek istiyorum. Biraz evvel Yüksek Başkanlık kifayet önergeleri bulunduğunu ve bunların oylanması yapılacağını, oylama sırasında söz vereceğini beyan ettiler. Yüksek Baş-

kanlık bu önergeleri şu anda oylamaya gidecekse, usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; Anayasanın 94 ncü maddesinin sondan bir evvelki bendini okuyorum. «Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Meclislerinin Genel Kurullarında, Bakanlık ve daire bütçeleriyle katma bütçeler hakkındaki düşüncelerini her bütçenin tümü üzerindeki görüşmeler sonrasında açıklarlar; bölümler ve değişiklik önergeleri, üzerinde ayrıca görüşme yapılmaksızın okunur ve oya konur.» Şimdi Anayasanın bu hükmüne istinaden size söz veremem.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Devamla) — Bu mevzu üzerinde değil. Yüksek Başkanlık oylamaya gidecekse oylama üzerinde konuşacağım.

BAŞKAN — O halde lûtfen oturun. Müzakereler devam ediyor. Müzakereler devam ederken hangi hususa temas edeceksiniz o zaman konuşursunuz.

Şimdi Büyük Millet Meclisi Bütçesinin tümü üzerindeki görüşmeler bitti. Bölümlere geçilmesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Evvelâ Cumhuriyet Senatosu bölümlerini okutuyorum.

(A/1) Cari harcamalar

Bölüm	Ödeneğin çeşidi	Bölüm toplamı
11.000	Ödenekler	10 604 351

BAŞKAN — Bölümle ilgili bir önerge var, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bütçe kanunu tasarısının B. M. Meclisine ait kısmının 11 nci bölüm 310, 320, 350 ve 391 nci maddelerinde yer alan rakamların hesabedilmesinde hataya düşüldüğü kanaatindeyim.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu, ayrı ayrı olarak, Temmuz 1962 tarihinde aldıkları karar gereğince; üyelerin aylık ödeneklerini 3 000 lira olarak hesap ve kabul etmişlerdir.

Tatbikattaki tereddüdü izale bakımından bu hususu tavzih için; Şubat - 1964 tarihinden, Başkanlık Divanı tarafından Anayasa Komisyonu ile Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonuna müracaat edilinmiş, isimleri geçen bu iki komisyon, her iki Meclisin ittihaz ettiği kararın sarih olduğunu, binaenaleyh işbu kararın icra edilmesi gerektiğini ittifakla karar altına almışlardır.

Esasen 1963 yılı Bütçesinde ödenekler bu karara muvazi olarak 3 000 lira üzerinden hesabedilmiştir. Fakat tediyat bu rakam üzerinden yapılmamıştır.

1964 yılı Bütçesinin ödenekler kısmının hesabedilmesinde tatbikattaki hata gibi, aynı şekilde, hataya düşülmüştür. Ödenekler 2 900 liradan hesabedilmek suretiyle; Millet Meclisi için - 15 660 000 lira ve Cumhuriyet Senatosu için - 6 438 000 lira ki; ceman 22 098 000 liralık ödenek konulmuştur.

Aynı hata, binnetice yolluklara da sirayet ettirilmiştir.

Evvelce alınan karar gereğince; ödeneklerin ayda 3 000 lira üzerinden hesabedilerek, durumun tashihini noksan tediyelerin ikmali ile birlikte, tediyatın bundan böyle bu suretle tatbiki gerektiğinin, karar altına alınmasını arz ve teklif ederim.

Edirne
Fahir Giritlioğlu

Millet Meclisi Başkanlığına

Ödeneklerle ilgili olarak verdiğim önergemde aktarma göstermediğim için, ek olarak takdim ettiğim önergemin de birlikte okunmasını rica ederim.

16 ncı fasıl 812 nci maddeden 1 143 000 liranın tenzili ile, 11 nci bölüm 310 ncu maddeye 540 000 liranın ilâvesini; 11 nci bölüm 320 nci maddeye 222 000 liranın ilâvesini, 11 nci bölüm 350 nci maddeye 270 000 liranın ilâvesini, 11 nci bölüm 360 ncı maddeye 111 000 liranın ilâvesini arz ederim.

Edirne
Fahir Giritlioğlu

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bu önerge de, müzakeresini yaptığımız bütçe ile ilgisi olmıyan, bundan evvelki bütçeye taallûk eden bir kısım vardır. Bu husus, esasen daha evvel alınmış olan bir Meclis kararına bağlanmıştır. Şimdi sadece bu bütçe ile ilgili olan kısmı oyunuza sunacağım. Komisyon buna katılıyor mu?..

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Efendim bu, Bütçe Komisyonunda müzakere edilmemiş bir konudur. Meclis Hesaplarını Tetkik Komisyonunun ve Meclis Denetçisinin noktai nazarı ne ise buna iştirak ediyoruz.

BAŞKAN — Sizin noktai nazarınız nedir Komisyon katılıyor mu, katılmıyor mu?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Bizim bir noktai nazarımız yoktur. Bu kadarını ifade edebilirim.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Sayın Başkan, usul bakımından söz istiyorum.

BAŞKAN — Bir dakika, vereceğim. Komisyon sarih bir mütalâa beyan etmek mecburiyetindedir. Soruyoruz; Komisyon bu önergeye «katılıyoruz» veya «katılmıyoruz» demek durumundadır.

Bu önerge daha evvel komisyona havale edildi. Komisyon bunu tetkik etti. Siz de buna katılıyoruz veya katılmıyoruz diyeceksiniz.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (Devamla) — Efendim, burada Encümenin müzakeresine konulmamış ve dolayısiyle tetkik edilmemiş bir mesele üzerinde Komisyon noktai nazarını nasıl ifade eder? Encümenin buna katılıp katılmadığını belirtebilmesi için toplanıp bu işi müzakere etmesi lâzımdır. Geçen sene de Encümen olarak toplanıp bu şekilde bir karar vermiştik.

BAŞKAN — Usul hakkında Sayın Paksüt, buyurun.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, gecenin bu saatinde bir tashih hüviyeti içinde ifade edilen önerge gerçekte Anayasanın 82 nci maddesinin son fıkrasının her halükârda yasakladığı, yani ne muhterem Başkanlık Divanının....

BAŞKAN — Sayın Paksüt, size usul hakkında söz verdim. Anayasanın maddesine bu önerge uygundur, değildir diye önerge hakkında mütalâa beyan etmek, esasen Anayasanın 94 ncü maddesinin sondan bir evvelki fıkrasına mugayirdir. Bu sebeple size söz vermiyorum. Usul hakkında söz verdim. Saded dışı lûtfen konuşmayınız, o halde esasa lûtfen girmeyiniz.

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Söylediğim söz şudur : Mecliste bütçe sırasında verilecek önergelerin tabi olduğu birtakım prensipler vardır. Bunların şu veya bu şekilde ihlâli usulî bir mesele teşkil eder. Bendeniz, Yüksek Riyasetin, muhterem heyetinize şu anda, şu saatte sunduğu önergenin dikkatli bir takip ile mahiyetine intikal edince usul yönünden bütçe müzakeresi sırasında oylanabilecek bir önerge olmadığı hususunda musırrim. Bu itibarla oylanamıyacak bir önergeyi oya sunmak, oylanamıyacak bir önergeye oy vermek bir meclis kararı mahiyetini teşkil etmez. Eğer bu önerge oylanacaksa istirham ediyorum, Meclis bunu müstakillen oylama mevzuu yapsın. Bu mahiyeti ile ve bu saatte oylanmak suretiyle Meclis kararı olduğu inancına kaani değilim, sahip değilim. Bu itibarla usule aykırıdır.

BAŞKAN — Sayın Paksüt, usule aykırı olduğunu ifade ettiniz. Oylanmasının hangi bakımlardan usule aykırı olduğunu lûtfen ifade eder misiniz?

EMİN PAKSÜT (Devamla) — Sayın Başkan, bütçe müzakerelerinin yapılmakta olduğu şu anda 94 ncü maddenin son fıkrasının esası ile onunla murtabıt 82 nci maddenin son fıkrası muvacehesinde yapacağım açıklama Yüksek Riyasetçe işin esasına taallûk ettiği mülâhazasiyle tecviz edilmiyor. Bendeniz diyorum ki, şu saatte Yüksek Meclis bu mealde bir önergeyi, usul bakımından ,oya arz edemez ve Yüksek Heyet bu mealdeki bir önergeye oy veremez. Mâruzatım budur.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Anayasanın 94 ncü maddesinin son fıkrası, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri bütçe kanun tasarılarının genel kurullarda görüşülmesi sırasında gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı teklifler yapamazlar, kaydını ihtiva etmektedir. Bu önerge, gider artırıcı veya belli geliri azaltıcı mahiyeti mevcut ise bu halde böyle bir teklif yapılamaz, bittabi oylanamaz. Verilmiş olan ve biraz evvel okutulmuş olan önerge hakkında Karma Komisyon sözcüsü gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı olduğu yolunda bir beyanda bulunmamıştır. Şimdi tekrar burada komisyonun mütalâasını soruyorum. Bu okunmuş olan önerge gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı mahiyette bir önerge midir?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Öyle görünmüyor. Bir aktarma mahiyetindedir.

BAŞKAN — Komisyon bu hususu böyle ifade ediyor. Sayın Paksüt ,kezalik gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı olduğu için oylanamıyacağına işaret etmemiştir. O bakımdan usul hakkında söz istiyen?.. Sayın Akdoğan, sizinki bu konuyla ilgili mi?

İSMAİL AKDOĞAN (Yozgat) — Hayır, değildi.

BAŞKAN — Buyurun Sayın İlyas Seçkin.

İLYAS SEÇKİN (Ankara) — Pek muhterem arkadaşlar, şimdi Riyaset Divanında okunan bu önerge sarahaten gider artırıcı mahiyette, giderlerin mahiyet ve miktarlarını artırıcı mahiyette bir önergedir. Bu önerge, karşılığı gösterilmeden oya konamaz. Eğer önerge sahibi arkadaşlarımız, bütçenin diğer gider fasıllarından buna tekabül eden bir meblâğın oradan tenzili ile buraya ilâve edilmesini sarahaten işaret etmiş olsalar, elde ettikleri faslın ita âmiri, dairesi âmiri muvafakat etse, Bütçe Komisyonu muvafakat etse oylanabilirdi, veya oylanamazdı, bunu münakaşa etmiyorum. Fakat bu hali ile bu önerge oylanamaz. Şu şekli ile kanuni bir yanlışlık yapılmış olabilir. Bütçe Komisyonunda maddi bir yanlışlık yapılmış olabilir. Senatoda da bir maddi hata yapılmış olabilir. Meclis Başkanlık Divanı 1964 malî yılı gider bütçesini gönderirken ödenekleri eksik koymuş olabilir. Bu dahi burada karşılık bulunmadan düzeltilemez. Karşılık bulunmadan düzeltilemez, bilâhara bütçe yürürlüğe girdikten sonra müstakil bir aktarma kanunu ile buna tekabül eden ödenek müstakil bir kanunla getirilir, fasıllara ilâve edilir ve malî yıl içinde ita âmiri bu fasıldan bu paraları ödeme imkânına kavuşurlar.

Esasa girme bahsinde Başkanlık Divanı haklı olarak 94 ncü maddeye göre söz vermediği için oraya girmiyorum. Fakat, bu haliyle konuşulamaz. Şurasını da arz edeyim ki, önümüzdeki on günlük bütçede usul meselesi olarak bu gibi haller sık sık tekerrür edebilir. Bâzı arkadaşlarımız usulüne uygun olarak, önergelerin fasıllardan fasıllara nakiller şeklinde teklif etmiş olabilirler. Kifayet önergeleri oya konmadan istirhamım odur ki, Başkanlık Divanları bu kifayet önergelerini oya koymadan Büyük Meclise arz etsinler, önergeler müzakere edilsin, konuşur hale gelelim, bütün mebus arkadaşlar fikirlerimizi söyliyelim, ondan sonra münakaşası yapılsın, meseleler tavazzuh etsin, herkes istediği istikâmette oy kullanmakta rahat bir hale gelsin. Benim istirhamım budur, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Usul yönünden başka söz istiyen arkadaşımız var mı? Yok.

Muhterem arkadaşlar, biz bu konunun, yani bu sunulmuş olan önergenin oya vaz'edilmiyeceği hakkında usulî bir mâni olduğu kanaatinde değiliz. Esasen Aayasanın 94 ncü maddesinin son fıkrası «Gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı» demektedir. Sayın komisyon sözcüsü de bu önergenin gider artırıcı veya belli gelirleri azaltıcı mahiyette olmadığını ifade etmiştir. Şimdi, yalnız, bu önergede iki husus vardır. Birisi 1964 bütçesi ile ilgili değildir. Geçen seneki bütçe ile ilgili bir bölümdür. Bu bugünkü bütçe müzakereleri ve mevzuumuzla alâkalı olmadığından, bu kısım haricolmak üzere önergeyi bütçe ile ilgili olan kısmı itibariye - zaten önergesinde hangi bölümden hangi aktarma yapılacağı da okunarak tasrih edilmiştir - bu şekilde oyunuza sunuyorum, kabul ediyor musunuz?. . Özür dilerim, vaktin gecikmiş olmasının bu kadar tesiri oldu. Önergeyi kabul edilmiş şekliyle bu maddenin düzeltilmesi size kalıyor. İkinci bölümü okutacağım. Yalnız muhterem arkadaşlar, Türkiye Büyük Millet Meclisi bütçesi bütün olarak komisyona sunulmuştu. Bilâhara Cumhuriyet Senatosunda bunlar ayrıldığı için verilmiş önergelerde de hem Cumhuriyet Senatosu, hem de Millet Meclisi bütçesine ait kısımlar müşterek verildiğinden verilen öneragelerde bâzı karışık durumlar zuhur etmiştir. Bu sebeple bu gecikme olmuştur.

Şimdi ,biraz evvel kabul ettiğimiz Sayın Fahir Giritlioğlu'na ait önergenin hangi fasıla tenzil ve ilâvesini istediği hususları okuyorum.

Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun 2 numaralı önergesi tekrar okundu.

BAŞKAN — 16 ncı fasıldan 812 nci maddesinden 1 143 000 liranın tenziliyle 11 nci

bölüm 320 nci maddeye 222 000 liranın ilâvesini istiyen önerge Cumhuriyet Senatosu ile ilgilidir. Bu hususu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölümün değişen neticesini komisyon bize lûtfen hesabolarak verirse, bölümü sonra oyunuza sunacağız

Bölüm 12 000 personel giderleri : 27 lira,

BAŞKAN — Bu bölümle ilgili bir önerge var, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bütçenin ahdî münasebetler bahsinde, Avrupa Konseyi ile NATO grupu için, masraf tahsis edilmiş, diğer ahdî münasebetler teşekkülleri sıfıra irca edilmiştir. Bütçe Komiyonu bu tarzda bir davranışta bulunmanın haklı gerekçelerine sahiptir.

Ancak :

Avrupa Assamblesinin özellik ve önem taşıyan bir yönü vardır. Bilhassa Ortak Pazar konusu bu Assamblenin iştigal konuları içerisine dâhildir.

Bütçede yapılan indirme neticesinde, Konseye karşı gereken ilgiyi gösterememiş olacağız.

Tasarıdaki 750 000 lira, 400 000 liraya indirilmiştir. Bununla denilmek istenilmektedir ki : Konseyin sadece Genel Kurul toplantılarına katılınsın. Komisyon çalışmalarına iştirak edilinmesin. Komisyon çalışmalarına iştirak zarureti vardır.

Evvelâ : Bu, bir siyasi vecibedir. Saniyen, Avrupa Konseyi Tüzüğünün değişik 42 nci maddesinin (E) fıkrası ortakların komisyonlarda çalışmalarını mecbur kılmıştır. Aksi hareket, Konseyden ihracımıza kadar sebebolabilir.

Bütün bunların dışında Avrupa Konseyinin masraflarına Devletimiz iştirak etmektedir. Bu münasebetle Dışişleri bütçesine konulmuş bulunan 22 milyon liranın; on iki küsur milyon lirası, Avrupa Konseyinin masraflarının karşılığıdır.

Binaenaleyh : 12 milyon küsur lira masraf etmek bahasına girdiğimiz ve ortak olduğumuz Asamble çalışmalarına, birkaç yüz bin liralık bütçe mülâhazasiyle katılamazsak tenakuza düşmüş oluruz.

Bu itibarla :

Bölüm 12 madde 911 de kayıtlı 300 000 liranın tasarıda olduğu gibi : 750 000 liraya çıkarılmasını ve bu hususu sağlamak amaciyle maddenin komisyona havalesini istirham ederim.

Fahir Giritlioğlu

BAŞKAN — Komisyon bu önergeye katılıyor mu?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Bu önergenin ihtiva ettiği konu hakkında fikirlerimizi arz etmiştik. Esasen şekil bakımından da bu takririn oya konulmasının mümkün olmadığı kanaatindeyiz. Çünkü....

BAŞKAN — Katılıp katılmadığınız hususunu belirtin lûtfen.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (Devamla) — Dışişleri Bakanlığı temsilcisi bulunmadığından bu dairenin bütçesinin bir faslından indirim yapılması mümkün değildir. Bu bakımdan katılmıyoruz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, şimdiye kadarki bütçe tatbikatında Meclislerde bölümden bölüme aynı bakanlık aynı daire bütçesi içerisinde bir bölümden bir bölüme aktarma mümkün olmaktadır. Halbuki önergede gösterilen husus Hariciye Vekâleti Bütçesinden alınıp T. B. M. M. Bütçesinin bölümlerine aktarma teklifidir. Bu sebeple bu haliyle önergenin oya konması mümkün değildir.

FAHİR GİRİTLİOĞLU (Edirne) — Bir yanlışlık oldu, özür dilerim. Hariciye Vekâletinden alınmak gibi bir durum yok. Yalnız «Hariciye Vekâletinde bu iş için 12 milyon lira ayrılmıştır» dendi.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bunun dışında ayrıca Büyük Millet Meclisi Bütçesindeki bir bölüme konulması istenen hususun nereden alınacağı ve kaynağı da gösterilmemiştir. Bu sebeple bu önerge bir muamele göremiyecektir. Yine bu bölümle ilgili ikinci bir önerge daha vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

T. B. M. Meclisinin 1964 yılı Bütçesinin 12.911 sayılı maddesinin «Avrupa Konseyi Assamblesine iştirak edeceklerin yolluklar» ibaresinin «Avrupa Assamblesine ve komisyonlarına iştirak edeceklerin yollukları» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Oğuz Oran

Esbabı mucibe : Tadil teklifimiz kabul edilmediği takdirde Avrupa Konseyi aynı Siyasi Komisyonun 13 Nisanda Paris'te yapacağı, Kıbrıs konusunda yapacağı toplantıya iştirak edemiyecek duruma düşecektir.

Kezalik, 30 Mart tarihinde bu suretle yapılacak İktisat Komisyonunda, gelişmekte olan milletlere, gelişmiş olan milletlerin iktisadi yardımı konusundaki görüşmelere iştirak edemiyecektir.

BAŞKAN — Bu önerge gelir veya giderlerle ilgili olmayıp bir formülün değiştirilmesiyle ilgilidir.

Komisyon katılıyor mu?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU ADINA NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Bu bölümle ilgili 3 ncü bir önerge var, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Millet Meclisi 1964 bütçe tasarısının «Parlâmentolararası Birliği Türk Grupunun Birlik konferans ve komisyonlarına iştirak edeceklerin yolluklari karşılığı olarak 12.000 nci bölüm; 12.921 nci maddesinde, Millet Meclisi Riyaset Divanınca 100 000 T L. ödenek teklif edildiği halde Karma Bütçe ve Plân Komisyonunca bu maddenin kaldırıldığı tasarıda görülmüştür.

Maddenin muhafazasını teminen 12.370 nci «Emekli keseneği karşılşkları» maddesindeki ödenekten 1 liranın tenzili ile, bu bir liranın, 12.921 nci madde karşılığı olarak konulmasını arz ve teklif ederim.

Eskişehir
Ertuğrul G. Sakarya

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

BÜTÇE KOMİSYONU ADINA NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

BAŞKAN — Bölümü yeniden okutuyorum.

(12.000 nci bölüm yeniden okundu.)

BAŞKAN — Bölümü Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
13.000	Yönetim giderleri	95 015
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
14.000	Hizmet giderleri	20 004
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
16.000	Çeşitli giderler	60 005
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
	(A/2) yatırım harcamaları	
23.000	Makina, teçhizat ve taşıt alımları ve onarımları	1
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
(A/3)	sermaye teşkili ve transfer harcamaları	
34.000	Malî tarnsferler	3
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
35.000	Sosyal transferler	3
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	
36.000	Borç ödemeleri	1
	BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.	

Komisyona verilmiş olan bölümü yeniden okutuyorum.

Bölüm : 11.000 Ödenekler 10 937 351

BAŞKAN — Bölümü bu şekli ile oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Millet Meclisi kısmını okutuyorum.

(A/1) Cari harcamalar

Bölüm : 11.000 Ödenekler 24 609 400

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosunun 11.000 nci bölümünde kabul edilmiş olan önerge neticesinde yapılmış olan tashihat şekli ile okutulmuştur. Bu şekilde bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Bölüm		Lira
12.000	Personel giderleri	17 569 355

BAŞKAN — Bu bölümle ilgili üç tane önerge vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bölüm 13 madde 241 de yazılı Meclis bahçe giderleri maddesine 100 000 lira konulmuştur. Tasarıya göre, 100 000 liranın içerisine, personel masrafları ithal edilmemiştir. Sadece bahçe için sarfedilecek levâzım masrafını kapsamaktadır.

Zira :

Bölüm 12 madde 280 de, işçi ücretleri diye ayrılan 200 000 liralık bir rakam vardır.

Bu madde işçi ücretleri olarak gösterilen 200 000 lira için tasarı aynen şöyle der: (Meclis bütçesinin 1964 yılı içerisinde Bayındırlık Bakanlığından Meclise devri düşünüldüğünden işçi ücretlerini karşılamak üzere 200 000 lira ödenek teklif edilmiştir.

Binaenaleyh, gerekçeden de anlaşılacağı üzere: Bölüm 12 madde 280 de yazılı 200 000 lira Meclis bütçesi işçi ücretidir. Bunun sadece elli bin lirasının muhafazası ile, 150 000 lirasının kaldırılmasını arz ederim.

Fahir Giritlioğlu
Edirne

Millet Meclisi Başkanlığına

Bölüm 12 madde 414 te yer alan 10 000 liranın maddeden tamamiyle kaldırılmasını arz ederim.

Fahir Giritlioğlu
Edirne

Gerekçe :

Fazla mesai için, oylama tesisatında çalıştırılacak mühendise verilmek üzere konulan bu meglâğ diğer fasıllar içinde vardır.

5509 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi mutadolan saatler dışında çalışacak olanlara bir aylığı geçmemek üzere ikramiye verileceğini âmirdir. Ve Bölüm 621 de bunun için 761 438 lira konulmuştur.

BAŞKAN — Üçüncü bir önerge var, okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Bölüm 12 ve 621 nci maddede yazılı bulunan 761 438 liralık rakam yüksek bir rakamdır. Bu rakam seyyanen bütün memur ve ücretlilerin aylıklarının tutarlarına tekabül etmektedir.

Halbuki: B. M. Meclisi teşkilâtına ait 5509 sayılı Kanunun altıncı maddesi: Mûtadolan saatler dışında fazla mesai yapan kimselere, bir aylık tutarını geçmemek üzere ikramiye verileceğini âmirdir.

Herkesin, fazla mesai yaptığını kabul etmek mümkün değildir ve herkesin âzami ikramiye haddine müstehak olacağını peşinen farzetmek mantıkî değildir. Bu itibarla, maddede hiç değilse üçte bir nisbetinde kesinti yapılarak 500 000 liraya indirilmesini arz ederim.

Fahir Giritlioğlu
Edirne

BAŞKAN — Bu son okunmuş olan önergeyi evvelâ oyunuza sunacağım. Komisyon katılıyor mu?..

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

BAŞKAN — Birinci önergeyi tekrar okutuyorum.

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun 1 nci önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Bu önergeye komisyon katılıyor mu efendim?.

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

İkinci önergeyi tekrar okutuyorum.

(Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun ikinci önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor mu efendim?

KARMA BÜTÇE KOMİSYONU SÖZCÜSÜ NECİP MİRKELÂMOĞLU (İzmir) — Katılmıyoruz efendim.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

12 nci bölümü oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

B.		Lira
13.000	Yönetim giderleri	3 161 985

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

14.000	Hizmet giderleri	1 546 910

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

B.		Lira
15.000	Kurum giderleri	975 270

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

16.000	Çeşitli giderler	4 703 111

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, Cumhuriyet Senatosunun ve Millet Meclisinin bütçelerinin 11 000 nci bölümünde kabul ettiğiniz önergenin sonundaki toplam 16 000 inci bölümde tenzilât olmuş ve 3 560 111 olarak değişmiştir.

16 ncı bölümü bu şekliyle okutup oylarınıza sunacağım.

B.		Lira
16.000	Çeşitli giderler	3 560 111

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

A/2 Yatırım harcamaları

Bölüm :		Lira
22.000	Yapı, tesis ve büyük onarım giderleri	467 446

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

23.000	Makina, teçhizat ve taşıt alımları ve onarımları	1

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

(A/3) Sermaye teşkili ve transfer harcamaları

B.		Lira
34.000	Malî transferler	45 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

35.000	Sosyal transferler	882 298

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

36.000	Borç ödemeleri	146 000

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi bölümlerinin oylanması bitmiştir, Vakit geçmiş olduğundan 20 Şubat 1964 Perşembe günü yani bugün saat 10 da toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 01,50

Millet Meclisi
GÜNDEMİ

ELLİALTINCI BİRLEŞİM

19 . 2 . 1964 Çarşamba

Saat : 10,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

× 1. — 1964 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan dağişikliği dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/578; C. Senatosu 1/379) (M. Meclisi S. Sayısı : 596; C. Senatosu S. Sayısı: 336) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 2. — Ankara Üniversitesi 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Ankara Üniversitesi 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/579; C. Senatosu 1/342) (M. Meclisi S. Sayısı : 592; C. Senatosu S. Sayısı : 341) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 3. — Ege Üniversitesi 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/584; C. Senatosu 1/346) (M. Meclisi S. Sayısı: 601; C. Senatosu S. Sayısı : 342) [Dağıtma tarihi : 13 . 2 . 1964]

× 4. — İstanbul Üniversitesi 1964 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/586; C. Senatosu 1/345) (M. Meclisi S. Sayısı : 600; C. Senatosu S. Sayısı: 339) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 5. — İstanbul Teknik Üniversitesi 1964 yılı bütçe Kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/587; C. Senatosu 1/344) (M. Meclisi S. Sayısı: 599; C. Senatosu S. Sayısı: 340) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 6. — Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/582; C. Senatosu 1/360) (M. Meclisi S. Sayısı: 602; C. Senatosu S. Sayısı: 344) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

×7. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Karayolları Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/588; C. Senatosu 1/347) (M. Meclisi S. Sayısı: 591; C. Senatosu S. Sayısı: 343) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 8. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/585; C. Senatosu 1/361) (M. Meclisi S. Sayısı: 603; C. Senatosu S. Sayısı : 345) [Dağıtma tarihi : 13 . 2 . 1964]

× 9. — Tekel Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komis-

(Devamı arkada)

yonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/591; C. Senatosu 1/348) (M. Meclisi S. Sayısı: 598; C. Senatosu S. Sayısı: 346) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 10. — Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/583; C. Senatosu 1/357) (M. Meclisi S. Sayısı: 594; C. Senatosu S. Sayısı 347) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 11. — Orman Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Orman Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/589; C. Senatosu 1/362) (M. Meclisi S. Sayısı : 593; C. Senatosu S. Sayısı : 348) [Dağıtma tarihi : 13 . 2 . 1964]

× 12. — Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/581; C. Senatosu 1/359) (M. Meclisi S. Sayısı: 604; C. Senatosu S. Sayısı: 349) [Dağıtma tarihi : 13 . 2 . 1964]

× 13. — Petrol Dairesi Başkanlığı 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Petrol Dairesi Başkanlığı 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezkeresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/590; C. Senatosu 1/358) (M. Meclisi S. Stayısı: 595; C. Senatosu S. Sayısı: 350) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 14. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair Cumhuriyet Senatosu ve Karma Bütçe Komisyonu başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/580; C. Senatosu 1/330) (M. Meclisi S. Sayısı: 597; C. Senatosu S. Sayısı : 338) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

× 15. — Vakıflar Genel Müdürlüğü 1964 yılı Bütçe kanunu tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporu ile Vakıflar Genel Müdürlüğü 1964 yılı bütçe kanunu tasarısında yapılan değişikliğe dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tezneresi ve Karma Bütçe Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/592; C. Senatosu 1/329) (M. Meclisi S. Sayısı: 590; C. Senatosu S. Sayısı: 337) [Dağıtma tarihi: 13 . 2 . 1964]

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER